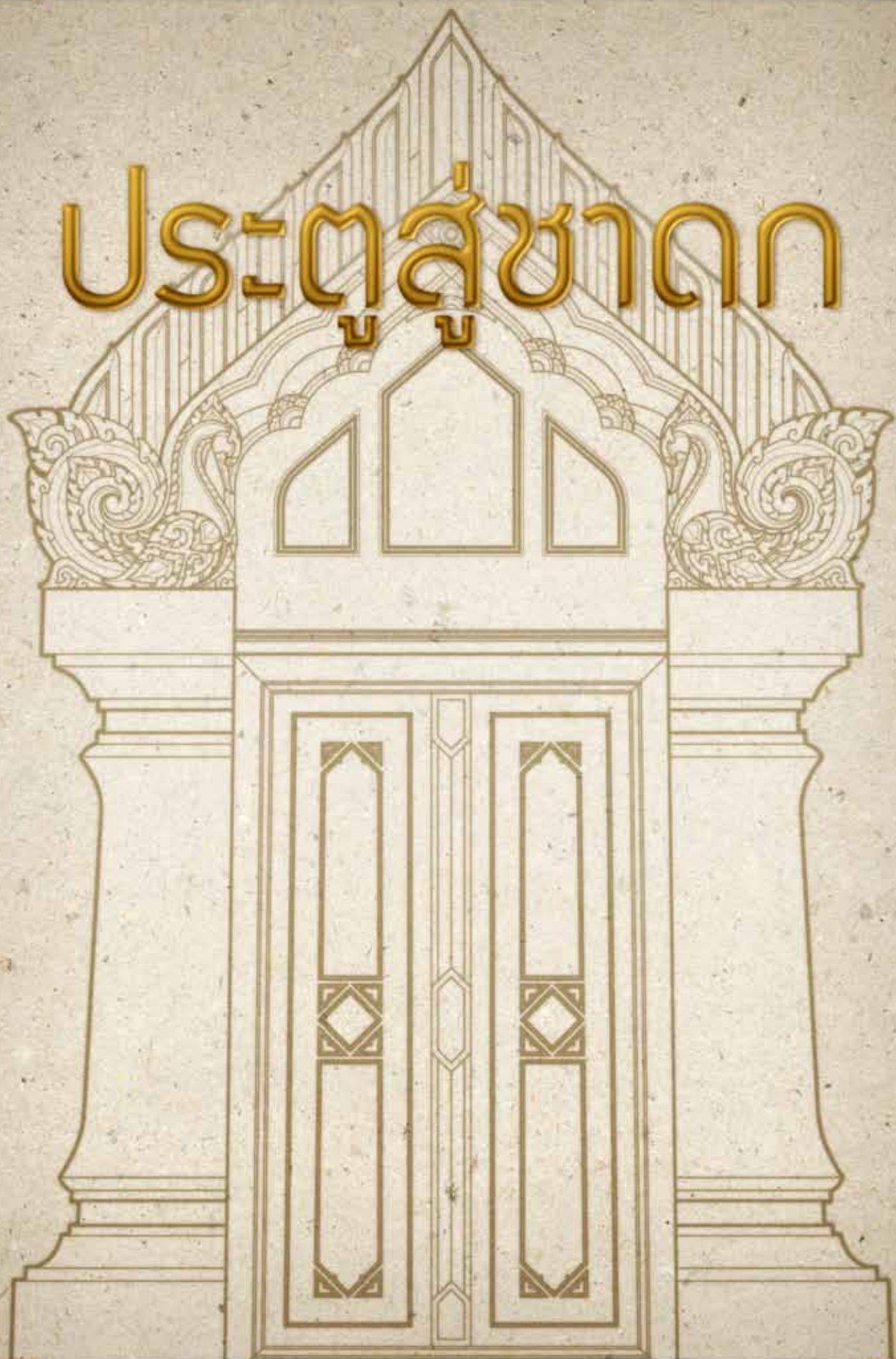

ประตูลู่ชาดก

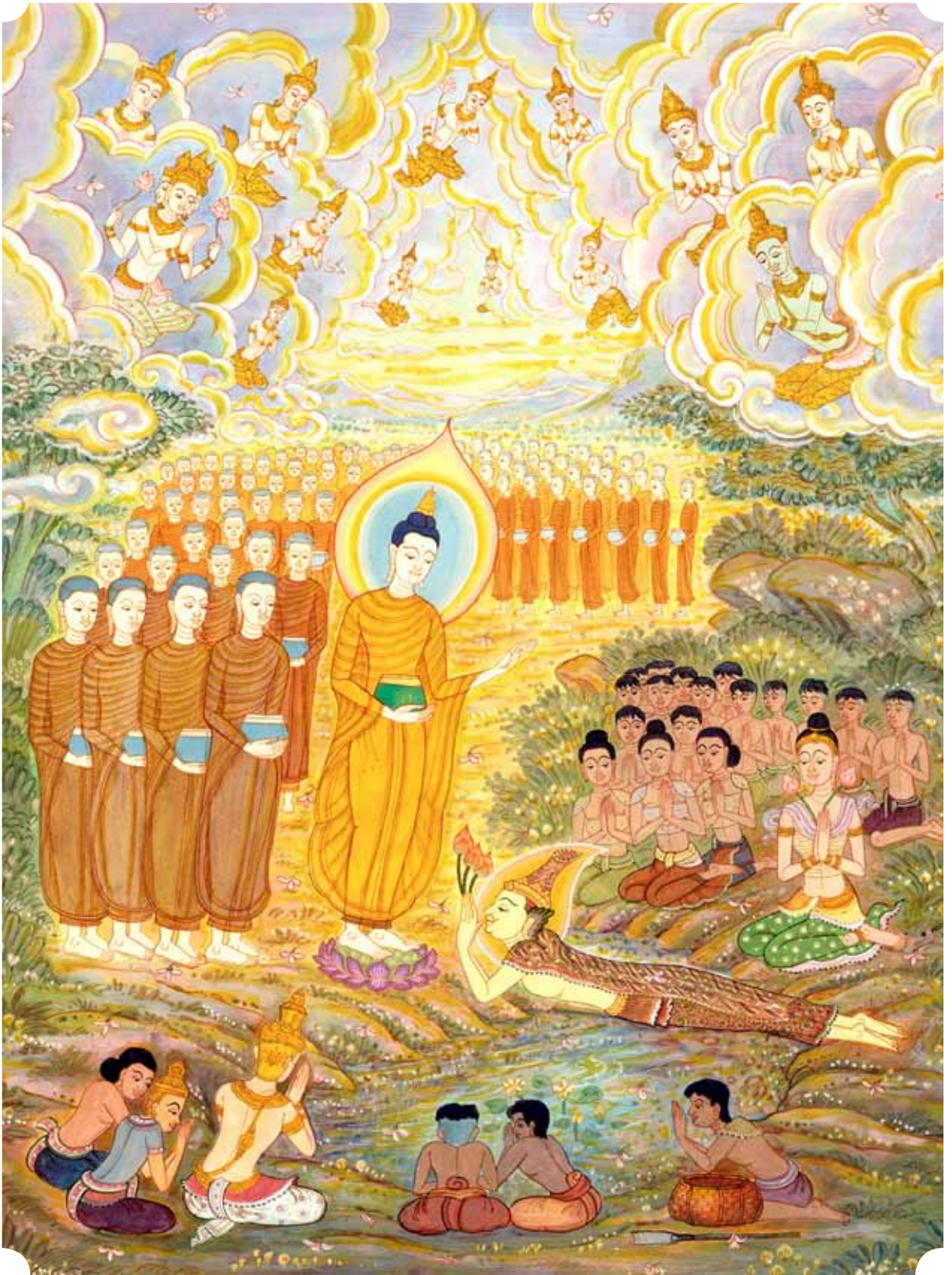
✿ ————— พุทธพยากรณ์ ————— ✿

“ปัสสธ อิมํ ตาปสํ
อปริเมยฺเย อิตํ กปฺเป

ชฎิลํ อุกฺคตาปนํ
พฺพุโร โลเก ภาวิสฺสติ”

(ขุททกนิกาย พุทธวงศ์)

เธอทั้งหลายจงดูชฎิลดาบสผู้มีตบะรุ่งเรืองนี้
ในกัปอันหาประมาณมิได้จากกัปนี้
ดาบสนี้จักเป็นพระพุทธเจ้าในโลก

สุเมธดาบสทอดกายเป็นสะพานถวายแด่พระที่ปึงกรสัมมาสัมพุทธเจ้า

ประตูลี่ชาดก ๒๒

ที่ปรึกษา : พระครูธรรมธรสมนต์ นนทิโก อัครมหาบัณฑิต

ผู้จัดทำ : คณะทำงานคู่มือศึกษาชาดก

ผู้จัดพิมพ์ : หุ่นพิมพ์หนังสือธรรมะ และ พุทธศาสนิกชน

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ : ๙๗๘-๙๗๔-๘๒๕๘-๓๖-๒

ISBN : 978-974-8258-36-2

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ๗ มีนาคม ๒๕๕๕ (วันมาฆบูชา)

จำนวนพิมพ์ : ๔,๐๐๐ เล่ม

พิสูจน์อักษร : รุ่งอรุณ จันทร์สงคราม

ออกแบบปกและภาพประกอบ : นัตรชญา ปานเขียน

ออกแบบรูปเล่ม : ภัทรา ศิริรัตน์พิริยะ

ประสานงาน : ชัชภัสสร จงธรรมสุขยิ่ง

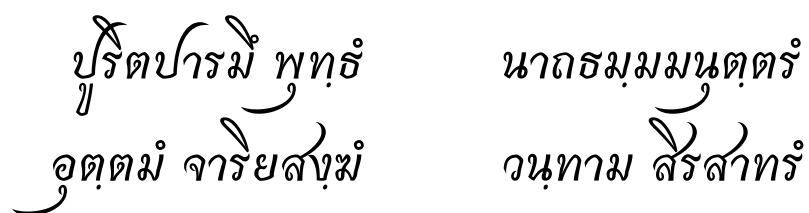
พิมพ์ที่ : หอไตรการพิมพ์

๑๒๐/๑๔ ซอยชินเขต ๑ ถนนงามวงศ์วาน แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่

กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๑๐

โทร. ๐ - ๒๙๒๐ - ๘๗๗๖, ๐๘๕ - ๘๑๓ - ๑๕๑๖

โทรสาร. ๐ - ๒๙๕๕ - ๐๘๑๙

ขอกราบกรานองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ผู้ทรงมีพระบารมีเต็มเปี่ยม
พระธรรมซึ่งเป็นทิพย์ที่สุดและพระอรียสงฆ์ผู้สั่งสอน
ด้วยเคียรเกล้า ด้วยความเคารพอย่างสูงยิ่ง

❁ ————— คำนำ ————— ❁

ความเป็นมาและความเป็นไปของแต่ละชีวิตนั้น วิจิตรพิสดาร เพราะมีรูปนามชั้น ๕ กับกาลเวลาเข้ามาเกี่ยวข้องสรรพสิ่งที่เป็นสังขตธรรม ธรรมที่มีปัจจัยปรุงแต่ง ย่อมมีการเกิดขึ้นตั้งอยู่และดับไป ชีวิตจึงมีอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เรารู้ได้ว่ามีอดีต เพราะเราระลึกย้อนหลังไปได้เมื่อวันที่แล้ว เดือนที่แล้ว ปีที่แล้ว หรือผ่านไปหลายสิบปี ก็ยังระลึกได้ แต่ชาติที่แล้วระลึกไม่ได้

ส่วนหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนานั้น มีอดีตที่ยาวไกล เช่นในอนมตคคสังยุต มีพระสูตรอยู่ ๒๐ สูตรว่าด้วยเรื่องวิภูฏสงสารคือการเวียนว่ายตายเกิดที่หาเบื้องต้นและที่สุดไม่ได้ ตัวอย่างเช่น “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สงสารนี้กำหนดที่สุดเบื้องต้นเบื้องต้นปลายไม่ได้ เมื่อเหล่าสัตว์ผู้มีวิขาเป็นเครื่องกางกั้นปกปิด มีตัณหาเป็นเครื่องประกอบไว้ ท่องเที่ยวไปมาอยู่ ที่สุดเบื้องต้นไม่ปรากฏ” ในอัสสุตฺตปริยพณัฏฐาที่หลังเพราะการพลัดพรากจากสิ่งเป็นที่รัก หรือประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รักนั้นมากกว่าน้ำในมหาสมุทรทั้ง ๔ น้ำตาในอดีตชาติที่เคยประสบเคราะห์วิบากกรรมเมื่อได้รับอนิฏฐารมณ์สำหรับชาติที่ไม่ต้องหลั่งน้ำตาก็มีบ้าง เช่นเทวดาหรือพรหม แต่ชีวิตก็คืออนิจจัง ที่มีโอกาสได้ไปเกิดในชาติที่ไม่ต้องเสียน้ำตานั่นคงหายาก

พระพุทธองค์ทรงมีพระญาณที่เรียกว่า ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ คือ ญาณที่ระลึกชาติหนหลังหรืออดีตชาติได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ส่วนพระสาวกที่มีบารมีสูงก็ระลึกได้มากกว่าที่มีบารมีน้อย แม้แต่นักบวชนอกศาสนา ก็สามารถระลึกชาติได้อย่างสูงเพียงแค่ ๔๐ กัป ในคัมภีร์เถรคาถา - เถรคาถา รวมทั้งคัมภีร์อุปทาน พระสาวกแต่ละรูปท่านได้เล่าเรื่องในอดีตชาติของท่านไว้ทั้งนั้น ชาดกนั้นเป็นเรื่องอดีตชาติของพระพุทธองค์และบุคคลอื่นที่ปรากฏอยู่ในชาดกนั้นๆ

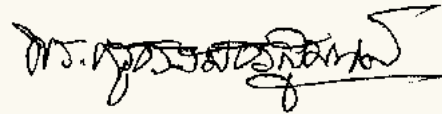
การรวบรวมเรื่องย่อของชาดก จัดแยกประเภทที่พระบรมโพธิสัตว์ได้เสวยพระชาติเป็นพรหม, เทวดา, มนุษย์และสัตว์ต่างๆ โดยได้จากการประชุมชาดก แต่บุคคลอื่นๆ มิได้จัดแยก เน้นที่พระบรมโพธิสัตว์โดยเฉพาะ วัตถุประสงค์ก็เพื่อเชิญชวนให้สาธุชนมาร่วมกันศึกษาพระธรรมหลายๆ ส่วน เพื่อช่วยขยายข้อธรรมต่างๆ ให้ใจความได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น ความโลภ - โกรธ - หลง ไม่ดีอย่างไร มีชาดกช่วยให้เป็นแบบอย่าง หรือ การทำความดี เช่น เสียสละ อุตุน อดทน ซื่อสัตย์ สุจริตดีอย่างไร ควรจะปลูกฝังคุณความดีลงไปในจิตใจ ในยุคที่ศีลธรรมจริยธรรมกำลังตกต่ำ ต้องมาร่วมมือกันทำ พูด คิด ในสิ่งดีงาม คือ ศีลธรรมจริยธรรม คงจะลดกระแสนของวัตถุนิยม หรือวัตถุกาม กิเลส กาม ให้ลดความเลวและรุนแรงลงไปได้บ้าง แม้เล็กน้อยก็ยังดี

การจัดทำหนังสือ “ประตุสู่ชาดก” ในครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยแรงศรัทธาและเสียสละของบุคคลที่ต้องขออนุญาตกล่าวนามพอเป็นที่มาของเรื่องบ้างบางท่าน อาทิเช่น หม่อมหลวงสุพิชาญ ทองใหญ่ คุณรุ่งอรุณ จันทรสงคราม คุณกิงกาญจน์ อารักษ์พุทธนันท์ คุณชัชวาล สรร จงธรรมสุขยิ่ง คุณอริยญา ปัญจนวพร คุณชูศักดิ์ ฮวดสุนทร คุณสุกัญญา แป้นสุขเย็น คุณตรีวิษ เทียนทอง และอีกหลายท่านที่ไม่อาจกล่าวนามได้หมด ณ ที่นี้

การพิมพ์หนังสือ “ประตูลู่ชาดก” เป็นธรรมทานนี้ได้รับการสนับสนุนจากผู้มีจิตศรัทธาตามรายชื่อที่ปรากฏอยู่ท้ายหนังสือนี้ เพื่อน้อมถวายเป็นพระราชกุศลเนื่องในโอกาสมหามงคลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมายุครบ ๗ รอบ ๘๔ พรรษา

ขออนุโมทนาที่ได้บำเพ็ญกุศลร่วมกันในการพิมพ์หนังสือ “ประตูลู่ชาดก” ครั้งนี้ ขอจงเป็นพลวปัจจัยให้ท่านทั้งหลายดำรงมั่นอยู่ในสัมมาทิฐิ มีสติปัญญารอบรู้พระสัทธรรม เพื่อน้อมนำให้พ้นทุกข์ พบสุขอันเกษม คือ พระนิพพาน หวังว่า “ประตูลู่ชาดก” นี้ จะเป็นช่องทางนำพุทธบริษัทให้เข้าหาพระคัมภีร์ชาดกและอรรถกถาซึ่งเป็นหนึ่งในวงศัตถุศาสน์ เพื่อการศึกษาค้นคว้าโดยละเอียดต่อไป

ขอพระศาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จงสถิตมั่นคงดำรงอยู่ตราบนานเท่านาน ด้วยการหมั่นใส่ใจศึกษาค้นคว้าของบรรดาพุทธบริษัททั้งหลาย

พระครูธรรมธรสมนต์ นนทิโก

อัครมหาบัณฑิต

เจ้าอาวาสวัดจากแดง สมุทรปราการ

❀ ————— วัตถุประสงค์ และ คำชี้แจง ————— ❀

ชาตก เป็น วิธีสอนอย่างหนึ่งของพระพุทธเจ้าที่ได้ทรงนำตัวอย่างบุคคลในอดีตมาเล่าให้พระสาวกฟังในโอกาสต่างๆ ซึ่งเป็นข้อชี้ให้เห็นแบบอย่างในทางดีที่ควรบำเพ็ญและทางเสียที่ควรละ ดังนั้น ชาตกเป็นสิ่งที่ควรศึกษาเป็นอย่างยิ่ง แต่เนื่องจากชาตกมีจำนวน ๕๔๗ ชาตก ใช้เวลาอ่านค่อนข้างมาก หากพระไตรปิฎกอ่านได้ยาก จึงขาดผู้สนใจในการอ่านชาตก ทั้งๆ มีประโยชน์มากมาย

หนังสือเล่มนี้จัดทำขึ้น เพื่อให้ผู้สนใจสามารถเลือกอ่านได้อย่างสะดวก ใช้เป็นคู่มือในการศึกษาชาตก โดยนำเสนอวิธีการค้นหาและศึกษาชาตก ไว้ดังนี้

๑. จัดประเภทตามพระชาติที่พระพุทธองค์ทรงเสวย โดยนำเสนอเรื่องย่อ เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบเรื่องคร่าวๆ หากมีความสนใจ ก็สามารถหาอ่านเรื่องเต็มได้จากพระไตรปิฎกตามที่อ้างอิงไว้
๒. จัดหมวดหมู่ ตามอักษรของชื่อชาตก ชาตกบางเรื่องมีการอ้างอิงถึงชาตกอื่นที่เคยกล่าวมาแล้ว เมื่อผู้อ่านสนใจที่จะอ่านเพิ่มเติม ก็สามารถทราบได้ว่า ชาตกข้อนี้ ว่าด้วยเรื่องอะไร เช่น มิตรแท้, ชื่อไม่เป็นของสำคัญ, การใช้ความคิดให้เป็นประโยชน์ เรื่องดังกล่าวอยู่ในพระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่มที่เท่าไร ข้ออะไร
๓. ประชุมชาตก แสดงบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องในชาตกเรื่องนั้นๆ เช่น พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ พระอานนท์ พระมหากัสสปะ พระเทวทัต เป็นต้น
๔. ข้างท้ายเล่มนี้ ได้สรุปอดีตชาติของพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะไว้ด้วย

ขณะจัดทำหนังสือเล่มนี้ ได้พบข้อสังเกตหลายประการ ซึ่งพอสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

๑. ความแตกต่างของชื่อชาตก ชื่อชาตกในหนังสือเล่มนี้ นำมาจากพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แต่มีชาตกบางชื่อมีความแตกต่างอยู่ในพระไตรปิฎกและอรรถกถาแปลฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย (ซึ่งใช้เป็นแหล่งอ้างอิงเนื้อหาตามเล่มที่และข้อที่) จึงได้แสดงชื่อที่แตกต่างนั้นไว้ในเครื่องหมายวงเล็บในประชุมชาตก ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวนั้น ก็พบในพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาฬีเช่นกัน
๒. ชาตกชื่อเรื่องเดียวกัน อาจแปลต่างกัน เช่น วัฏฏกชาตก ตามเนื้อหา แปล วัฏฏก ว่า นกคุ่ม บ้าง นกกระจาบ บ้าง
๓. ชาตกชื่อเรื่องเดียว อาจมีการกล่าวแสดงหลายครั้ง เช่น มิตรวินทกชาตก กัจฉปชาตก กุกกุฏชาตก ติตติรชาตก สิลวิมิงสกชาตก เป็นต้น
๔. การใช้ทับศัพท์ภาษาบาฬี เช่น ฆาล (ใบไถ), กปิ (ลิง), ช่างกัลบก (ช่างตัดผม) เป็นต้น
๕. การเสวยพระชาติเป็น พระเจ้าพรหมทัต พระเจ้ากรุงพาราณสี อาจเป็นพระองค์เดียวกันได้ เนื่องจากพระเจ้าพรหมทัตครองกรุงพาราณสี
๖. พระไตรปิฎกและอรรถกถา จัดพิมพ์ขึ้นหลายครั้ง มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุง ทำให้อาจพบข้อแตกต่างบ้าง
๗. เลขข้อเริ่มแรกของชาตกใช้ตามฉบับมหามกุฏฯ บางแห่งเลขข้อควรมากกว่านั้นเพราะชาตกบางชาตกมีคาถามากกว่าเลขข้อ เช่น ชาตกที่ ๕๑๑ ในหมวด ๓๐ (ตึงสติ nibbata) มี ๓๒ คาถา แต่มีเลขข้อเพียง ๗ ข้อ

ในการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นฐานในการศึกษาค้นคว้าและเป็นช่องทางให้ชาวพุทธสามารถเข้าถึงหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ได้สะดวกยิ่งขึ้น หากพบข้อผิดพลาดหรือมีคำชี้แนะ กรุณาแจ้งคณะผู้จัดทำเพื่อปรับปรุงให้ถูกต้องเหมาะสมต่อไป

สารบัญ

คำนำ	๔
วัตถุประสงค์และคำชี้แจง	๖
สารบัญ	๗
แนะนำชาดกและอรรถกถาชาดก	๑๒
ความมหัศจรรย์ของสสันติทกระต่ายพระโพธิสัตว์	๑๒
พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพรหม ท้าวสักกะ และ เทวดา (๖๙)	๑๕
พรหม (๕)	๑๖
ท้าวสักกะ (๒๑)	๑๗
เทวราชา เทพบุตร (๗)	๒๐
เทวดา (๓๗)	๒๑
เทวดาประจําหาสมุทร อากาศ และ อื่นๆ (๖)	๒๑
รุกขเทวดา (๓๑)	๒๒
พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นมนุษย์ (๓๕๓)	๒๖
พระราชา พระเจ้าพรหมทัต และ พระราชโอรส (๘๒)	๒๗
พระราชา (๓๗)	๒๗
พระเจ้าพรหมทัต (๒๐)	๓๒
พระราชโอรส (๒๕)	๓๕
ปุโรหิต และ บุตรปุโรหิต (๑๒)	๓๘
พราหมณ์ และ พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี (๖๗)	๔๐
บุตรของพราหมณ์ และ ศิษย์ของพราหมณ์ (๑๐)	๔๗
อำมาตย์ (๓๑)	๔๙
ฤๅษี ดาบส นักบวช และ ศิษย์ (๓๑)	๕๓
บัณฑิต และ มานพ (๓๐)	๕๖
มโหสถบัณฑิต (๑๓)	๕๖
วิรุทธบัณฑิต (๔)	๕๘
บัณฑิต (๑๐)	๕๙
มานพ (๓)	๖๑
คหบดี กุฎุมพี พ่อค้า และ บุตรกุฎุมพี (๒๓)	๖๒

เศรษฐี และ บุตรเศรษฐี (๒๓)	๖๕
อาจารย์ทศปาโมกษ์ และ ศิษย์ (๑๙)	๖๘
มนุษย์ ประกอบอาชีพต่างๆ (๒๕)	๗๐
หัตถาจารย์ ความรู้ช่าง (๒)	๗๐
เจ้าหน้าที่ (๒)	๗๐
ช่างต่างๆ (๕)	๗๑
ต้นหน (๑)	๗๒
ชาวนา (๔)	๗๒
ศิลปิน (๕)	๗๓
หมอญ (๑)	๗๔
นักเลงสกา ๑)	๗๔
คนยากจน (๑)	๗๕
คนจันทาล (๓)	๗๕
พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นสัตว์ต่างๆ (๑๒๕)	๗๗
สัตว์สี่เท้า (๖๒)	๗๘
ช้าง (๗)	๗๘
ราชสีห์ (๑๐)	๗๙
ม้า (๔)	๘๐
กระบือป่า (๑)	๘๑
โค (๕)	๘๑
กวาง (๓)	๘๒
พญาเนื้อ (๗)	๘๓
ละมั่งทอง (๑)	๘๔
วานร (๑๓)	๘๔
สุกร (๑)	๘๖
สุนัข (๓)	๘๖
พญาเหี้ย (๓)	๘๗
กระต่าย (๑)	๘๘
หนู (๒)	๘๘
เขียดเขี้ยว (๑)	๘๙

สัตว์สองเท้า (๕๗)	๘๙
ครูฑ (๒)	๘๙
กินนร (๑)	๙๐
หงส์ (๙)	๙๐
ไก่ (๒)	๙๒
นก (๔๓)	๙๒
พญานก (๔)	๙๒
นกยูง (๓)	๙๓
นกแร้ง (๔)	๙๔
กา (๓)	๙๕
นกกระทา (๒)	๙๕
นกแขกเต้า (๘)	๙๖
นกคุ้ม (๒)	๙๗
นกกระจาบ (๒)	๙๘
นกทูเหว่า (๓)	๙๘
นกพิราบ (๖)	๙๙
นกมูลไถ (๑)	๑๐๐
นกหัวขวาน (๒)	๑๐๑
นกจักรพาก (๒)	๑๐๑
นกขมิ้น (๑)	๑๐๒
สัตว์ไม่มีเท้า (๖)	๑๐๒
พญานาค (๓)	๑๐๒
ปลา (๓)	๑๐๓
ชาดก เรียงชื่อตามลำดับอักษร	๑๐๔
ประชุมชาดก	๑๒๔
อดีตชาติของพระสารีบุตร (๑๑๒ เรื่อง) เรียงตามลำดับที่ชาดก	๑๗๔
อดีตชาติของพระโมคคัลลานะ (๔๐ เรื่อง) เรียงตามลำดับที่ชาดก	๑๗๙
คันถานุกรม	๑๘๑
รายนามผู้ร่วมพิมพ์หนังสือ “ประตู่ชาดก”	๑๘๒

ใน ๔ อสงไขยแสนกัป ความประพตติใดในระหว่างนี้
ความประพตตินั้นทั้งหมด เป็นเครื่องบ่มพระโพธิญาณ
เราจักเว้นความประพตติในภavn้อยภavnใหญ่ในกัปที่ล่วงแล้วเสีย
จักบอกความประพตติในกัปนี้ เธอจงฟังเรา
(จรียาปิฎก อภิตตจรียา)

บารมีใด มีทานบารมีเป็นต้น
อันเป็นบารมีชั้นอุกฤษฏ์ ซึ่งบุคคลทำได้ยาก
พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ทรงแสงวงหาคุณอันยิ่งใหญ่
ประทับอยู่ ณ นิโครธาราม ในแคว้นลัkkะ
ทรงประกาศอานุภาพแห่งสัมโพธิจรียา
แห่งบารมีเหล่านั้น ที่ทรงสั่งสมไว้ในภavnกัปนี้

บัดนี้ขอทุกท่านตั้งใจให้มั่น
น้อมระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่หาประมาณมิได้
มุ่งเข้ามาเปิด “ประตูสู่ชาตก” เพื่อยังศรัทธาให้มั่นคง
อันจะนำมาซึ่งประโยชน์สูงสุดเกิด

“พุทโธ โลเก อุปปन्नโน”
พระพุทโธเจ้าทรงอุบัติขึ้นแล้วในโลก

“สุโข พุทธธานมฺบุปฺปาโท”
การอุบัติขึ้นของพระพุทโธเจ้าทั้งหลายนำสุขมาให้

ประตูลี่ชาดก
๖๖

✧ ————— ✧

แนะนำ

ชาดก และ อรรถกถาชาดก

คำว่า **ชาดก** หรือ **ชาตก** นี้ แปลว่า เรื่องที่เกิดมาแต่อดีตกาล เป็นเรื่องราวของพระพุทธเจ้า และบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าทรงยกมาแสดงเป็นพุทธภาษิต เป็นวิธีสอนพระสาวกอย่างหนึ่งของพระพุทธเจ้า ซึ่งชาดกนี้จัดเป็นองค์หนึ่งในคำสอนของพระศาสนา

ชาดก ในชั้นพระปาฬี คือ พระไตรปิฎก เป็นคำร้อยกรอง เรียกว่า คาถา จัดเป็นพระพุทธรวณะ มีจำนวน ๕๔๗ ชาดก พระธรรมสังคหาจารย์ จัดไว้เป็นนิบาต (หมวดหมู่) เช่น

ชาดกที่มีคาถาเดียว จัดรวมเป็น เอกกนิบาต ชาดกที่มี ๑๓ คาถา จัดรวมเป็น เตรสกนิบาต

ชาดกที่มีคาถาเบ็ดเตล็ด เรียกว่า ปกิณณกนิบาต

ชาดกเรื่องใหญ่มีคาถามาก รวม ๑๐ ชาดก มี เติมยชาดก เป็นต้น มี เวสสันดรชาดก เป็นชาดกสุดท้าย เรียก มหานิบาต

ชาดก เป็นคำสอนที่รวมอยู่ในพระสูตรต้นตปิฎก เป็นวิธีสอนอย่างหนึ่งของพระพุทธเจ้าที่ได้ทรงนำบุคคลในอดีตมาเล่าให้พระสาวกฟังในโอกาสต่างๆ ซึ่งเป็นข้อชี้ให้เห็นแบบอย่างในทางดีที่ควรบำเพ็ญและทางเสียที่ควรละ

ชาดกวันฉณนา พระอรรถกถาจารย์ได้พรรณนาเรื่องราวของชาดกแต่ละเรื่องอย่างพิสดาร กล่าวถึงพระพุทธเจ้าประทับ ณ ที่ไหน ทรงปรารภบุคคลหรือเรื่องราวอะไร แล้วตรัสชาดก เริ่มด้วยคาถาว่าอะไร นี่เป็นการปรารภเรื่อง

ต่อจากนั้นเป็นเรื่องราวอันเป็นต้นเรื่องของแต่ละเรื่อง มีความเกี่ยวข้องกับอย่างไรกับปัจจุบัน คำว่าปัจจุบันในที่นี้ หมายถึงสมัยของพระพุทธเจ้าพระองค์นี้ เรียกว่า ปัจจุบันนิทาน

เมื่อก้าวปัจจุบันแล้ว ก็เป็นเรื่องที่พระพุทธเจ้าทรงนำเรื่องอดีตมาประกอบการสอน โดยมีผู้สงสัยทูลอาราธนาให้เล่าเรื่องอดีต ว่าในครั้งอดีตล่วงมาช้านาน มีบุคคลและเหตุการณ์อย่างนั้นๆ เกิดขึ้นในทำนองเดียวกับเรื่องในปัจจุบันนี้ แล้วก็ทรงอนุสนธิเรื่องตรัสพระคาถาชาดกขึ้น นี้จัดเป็นอดีตนิทาน

ต่อจากนั้น พระอรรถกถาจารย์ก็ขยายความพระคาถาในชาดกให้ชัดเจน ขยายให้พิสดาร ซึ่งช่วยให้เข้าใจพระพุทธรวณะแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น

สรุปลงท้าย พระพุทธเจ้าทรงแสดงชาดกจบลงแล้ว ทรงประกาศอริยสัจ แล้วประชุมชาดกว่า บุคคลในอดีตนั้น กลับชาติมาเกิดเป็นใครบ้าง ก็เป็นอันจบพรรณนาชาดกแต่ละเรื่องๆ ไป ดังนั้นเพื่อความเข้าใจของผู้อ่าน จะยกตัวอย่างชาดกข้อ สสบัณฑิต เป็นตัวอย่าง

ความมหัศจรรย์ของสสบัณฑิต กระต่ายพระโพธิสัตว์

สมัยหนึ่ง เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ที่พระวิหารเชตวัน ใกล้กรุงสาวัตถี ครั้งนั้นมีภุมมพิณหนึ่งตระเตรียมบริหารทุกอย่างเพื่อถวายแด่สงฆ์ อันมีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข แล้วนิมนต์ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข ให้นั่งบนอาสนะอันบรรจงเตรียมไว้แล้วในมณฑป ได้ถวายทานอันประณีตมีรสเลิศต่างๆ ตลอด ๗ วัน ได้ถวายบริขารทั้งปวงแก่ภิกษุ ๕๐๐ รูป มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข ในเวลาเสร็จภัตกิจ พระศาสดาเมื่อจะทรงกระทำอนุโมทนา จึงตรัสว่า “ดูก่อนอุบาสก ควรที่ท่านจะเกิดปีติโสมนัส เพราะท่านนี้เป็นวงศ์ของโบราณบัณฑิต คือ บัณฑิตในปางก่อน ด้วยว่าโบราณบัณฑิตทั้งหลาย ได้บริจาชีวิตแก่เหล่าญาติผู้มาถึง แม้ชีวิตของตนก็ได้ให้แล้ว” เมื่ออุบาสกนั้นทูลอาราธนาแล้ว จึงทรงนำเอาเรื่องในอดีตมาตรัสเล่า ดังต่อไปนี้

ในอดีตกาลนานมาแล้ว พระโพธิสัตว์บังเกิดเป็นกระต่าย อาศัยรวมกันอยู่กับ ๓ สหาย คือ ลิง สุนัขจิ้งจอก และ นก ในป่าชายแดนใกล้เชิงเขาและแม่น้ำ สัตว์ทั้งสี่ล้วนเป็นบัณฑิต โดยเฉพาะพระโพธิสัตว์แม้บังเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉานก็เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยญาณปัญญา (เพราะความที่ท่านได้เคยสั่งสมมาช้านานในอดีต) เป็นกัลยาณมิตรของสหาย เพราะฉะนั้น จึงได้ให้โอวาทแก่สหายทั้งสามในเวลาที่พบกันในเวลาเย็น หลังจากแยกกันไปหาอาหารกลับมาแล้วว่า “สหาย ท่านพึงให้ท่าน พึงรักษาศีล และรักษาอุโบสถ” สหายทั้งสามก็รับฟังและปฏิบัติตาม

อยู่มาวันหนึ่ง พระโพธิสัตว์มองเห็นพระจันทร์สว่าง ก็รู้ว่าพรุ่งนี้เป็นวันอุโบสถ จึงกล่าวกับพวกสหายว่า “ท่านทั้งสาม จงรักษาศีลและอุโบสถเถิด เพราะท่านที่ผู้ตั้งอยู่ในศีลแล้วให้ ย่อมมีผลมาก หากยาจกมาขออาหาร ท่านทั้งหลายพึงให้รสอาหาร ที่ควรกินแล้วจึงบริโภค”

วันรุ่งขึ้น สัตว์ทั้งสามแยกย้ายกันออกไปหาอาหารแต่เช้า นกเป็นสัตว์กินปลาจึงไปที่ฝั่งแม่น้ำ วันนั้น พรานเบ็ดคนหนึ่งตกปลาตะเพียนได้ ๗ ตัว จึงร้อยเป็นพวงหมกไว้ในทราย แล้วไปหาปลาที่ฝั่งแม่น้ำด้านใต้ต่อไป เมื่อมากมาถึงที่นั่นได้ กลืนปลา จึงค่อยทยอยออกดู ได้พบปลาหมกอยู่ จึงร้องประกาศหาเจ้าของถึง ๓ ครั้ง เมื่อไม่เห็นเจ้าของ จึงคาบเอาปลาไปเก็บไว้ในที่อยู่ของตน คิดว่าเราจะกินเมื่อถึงเวลาดังนี้แล้ว จึงนอนนึกถึงศีลของตนอยู่

ฝ่ายสุนัขจิ้งจอกออกเที่ยวแสวงหาอาหาร ไปจนถึงกระท่อมของคนเฝ้านาคนหนึ่ง ได้เห็นเนื้ออย่าง ๒ ชิ้น หัวย ๑ ตัว และหมอนมสั้ม ๑ หม้อ จึงประกาศหาเจ้าของ ๓ ครั้ง เมื่อไม่เห็นเจ้าของ จึงเอาของทั้งหมดไปเก็บไว้ในที่อยู่ของตน คิดว่าเราจะกินเมื่อถึงเวลาดังนี้แล้ว จึงนอนนึกถึงศีลของตนอยู่

แม้ลิงก็เข้าสู่น้ำผลไม้ม่วงสุกมาวางไว้ที่พุ่มไม้อันเป็นที่อยู่ของตน คิดว่าจะกินเมื่อถึงเวลาดังนี้แล้ว จึงนอนนึกถึงศีลของตน

สัตว์ทั้งสามคิดว่า “ยาจกจะพึงมาที่นี้บ้างไหมหนอ”

ส่วนพระโพธิสัตว์ออกไปหาอาหารในเวลาสมควร คิดว่า “เราจะกินหญ้าแพรก แล้วนอนอยู่ที่พุ่มไม้เป็นที่อยู่ของตน” ดังนี้แล้ว คิดต่อไปว่า “ถ้าเราพึงได้ทักษิณายบุคคล เราจะให้อะไรเป็นทาน เราไม่มีงา ถั่วเขียว ถั่วเหลืองและเปรี๊ยะ เราเลี้ยงชีวิตด้วยหญ้า เราไม่อาจให้หญ้าแก่ทักษิณายบุคคลผู้มาถึงสำนักของเราได้ เราจะให้เนื้อในร่างกายของเรา เราจะไม่ให้ท่าน กลับมือเปล่า”

เมื่อพระโพธิสัตว์ตรึกความจริงอยู่อย่างนี้ ด้วยอาณภาพแห่งความตรึกนั้น เป็นเหตุให้บัณฑิตผู้มั่งคั่งของท้าวสักกะแสดงอาการร้อน ท้าวสักกะเห็นเหตุนี้แล้ว ทรงดำริว่า “เราจะทดลอง คือ ลองใจกระต่ายพระโพธิสัตว์” ดังนี้จึงแปลงเป็นพราหมณ์ไปสู่ที่อยู่ของนาก่อน นกเห็นพราหมณ์แปลง จึงถามว่า “ท่านพราหมณ์ ท่านมายืนอยู่เพื่ออะไร” พราหมณ์ตอบว่า “ถ้าเราได้อาหารสักอย่างหนึ่ง เราจะรักษาอุโบสถ เจริญสมณธรรม” นกตอบว่า “สาธุ เราจะให้อาหารแก่ท่าน เรามีปลาตะเพียน ๗ ตัว เพิ่งเอาขึ้นจากน้ำ วางไว้บนบก ท่านพราหมณ์ เรามีอาหารอย่างนี้แหละ เชิญท่านบริโภคแล้วเจริญสมณธรรมอยู่ในป่านี้เถิด”

พราหมณ์ฟังแล้ว ขอให้รอไว้ก่อน ดังนี้แล้วไปหาสุนัขจิ้งจอก สุนัขจิ้งจอกก็ต้อนรับด้วยไทยธรรมที่ตนมี คือ เนื้ออย่าง ๒ ชิ้น หัวย และ หมอนมสั้ม ของคนเฝ้านาที่ตนนำมา พราหมณ์รับทราบแล้วขอให้รอไว้ก่อน แล้วไปหา ลิงก็เชิญให้บริโภคผลไม้ม่วงสุกและน้ำดื่มเย็นๆ ก่อน แต่พราหมณ์แปลง ก็บอกให้รอไว้ก่อน ดังนี้แล้ว เข้าไปหา สัตว์บัณฑิตคือกระต่ายพระโพธิสัตว์ กล่าวขออาหารโดยกล่าวว่า “ถ้าเราได้อาหารแล้วจะรักษาอุโบสถ เจริญสมณธรรม”

พระโพธิสัตว์เห็นพราหมณ์นั้นแล้วยินดีนัก กล่าวว่า “ท่านมาถึงสำนักของเราเพราะเหตุต้องการอาหาร เป็นการดีแท้ วันนี้เราจะให้ท่านอันประเสริฐเยี่ยมยอด ที่ใครๆ ไม่เคยให้ท่าน ท่านเป็นผู้มีศีล การเบียดเบียนผู้อื่นไม่สมควรแก่ท่าน ท่านจงไปหาไม้มาก่อไฟ เราจะย่างตัวของเรา ท่านจะได้กินเนื้อของเราที่สุกดีแล้ว” พราหมณ์ฟังแล้วมีใจเร่งรีบยินดี นำเอาไม้มา

ก่อไฟ เมื่อไฟลุกโพล่ง กระต่ายพระโพธิสัตว์ก็สลัดกายที่เปื้อนฝุ่น ๓ ครั้ง ด้วยคิดว่า “ขอให้สัตว์ที่อาศัยอยู่ในระหว่างขนของเรา อย่าได้ตายเสียเลย” แล้วกระโดดลงในท่ามกลางกองไฟ ด้วยตั้งใจจะให้ไฟเผา ร่างของตน ด้วยใจเบิกบานดูพญางูหงส์ ร่อนลงในกอบปทุมฉนั้น คิดว่า “เราได้ให้กายทั้งหมดของเราโดยไม่เหลือ คือ ขน หน้ะ เนื้อ เอ็นกระดูก และเนื้อหัวใจ แก่พราหมณ์แล้ว คือ ได้ให้สรีระร่างกายทั้งหมดไม่เหลือเลยแก่พราหมณ์” แต่ไฟนั้นไม่อาจทำความร้อนแม้เพียงขุมขนในร่างกาย ให้เกิดขึ้นแก่พระโพธิสัตว์ กลับเป็นเหมือนเข้าห้องหิมะฉนั้น พระโพธิสัตว์ถามด้วยความอัศจรรย์ใจว่า “ท่านพราหมณ์ ท่านทำให้ไฟเย็นจัดได้อย่างไร” พราหมณ์กล่าวว่า “ข้าพเจ้ามิใช่พราหมณ์ แต่เป็นท้าวสักกะ ที่ทำอย่างนี้เพื่อทดลองท่าน”

พระโพธิสัตว์จึงบันลือสีหนาทว่า “ข้าแต่ท้าวสักกะ ขอพระองค์จงหยุดพักไว้ก่อน หากโลกสันนิบาตทั้งสิ้น จะพึงทดลองข้าพระองค์ด้วยทานแล้วไซ้ พระองค์จะไม่ได้เห็นความที่ข้าพระองค์มิเป็นผู้ประสงค์จะให้ทานเลย”

ท้าวสักกะตรัสว่า “ท่านสสบัณฑิต คุณธรรมอันประเสริฐของท่าน จงปรากฏอยู่ตลอดกับเกิด”

ดังนั้นแล้วทรงปัญหา คือ เอายางภูเขาว่าดลักษณะของกระต่ายไว้ในดวงจันทร์ แล้วให้พระโพธิสัตว์นอนบนหญ้าแพรกก่อนที่พุ่มไม้ในป่านั้น แล้วเสด็จกลับเทวโลก บัณฑิตทั้งหลายนั้น ก็สมัคสมานเบิกบานใจ บำเพ็ญนิจศีล คือ ศีลห้า และศีลอุโบสถ กระทำบุญไปตามกรรมของตน

พระบรมศาสดาทรงแสดงสสบัณฑิตจริยา คือ ความประพฤติของกระต่ายโพธิสัตว์ ดังนี้แล้ว ทรงประกาศสัจจะสีในเวลากลับจะ อุปาสกคฤหบดีผู้ถวายบริวารทุกอย่างได้ดำรงอยู่ในโสดาปัตติผล แล้วทรงประชุมชาดกว่า :

นาก ในครั้งนั้นได้เป็น พระอานนท์

สุนัขจิ้งจอก ได้เป็น พระโมคคัลลานะ

ลิง ได้เป็น พระอนุรุทธะ

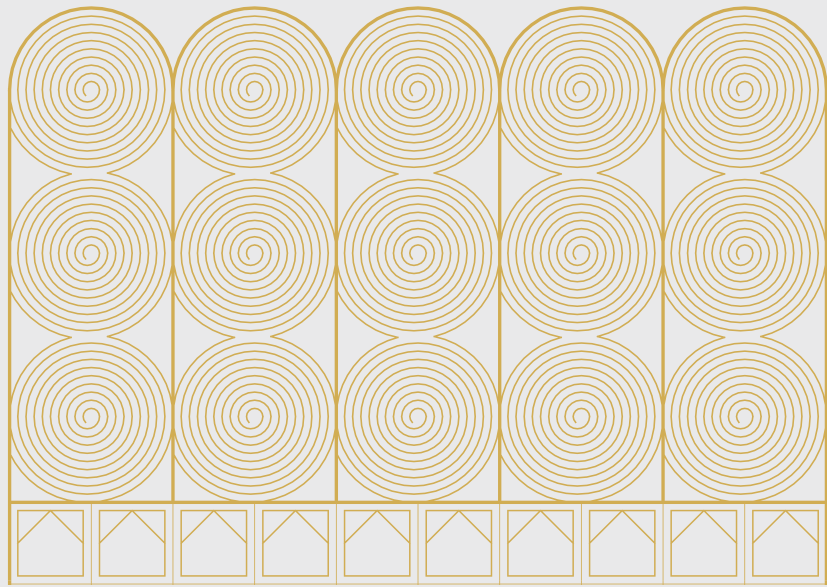
ส่วน สสบัณฑิต คือ เราตถาคต เองแล

ขอเพิ่มเติมถ้อยคำในสสบัณฑิตที่กล่าวว่า พระโพธิสัตว์ในชาติที่เกิดเป็นกระต่ายนี้แม้จะมุ่งกล่าวถึงการบำเพ็ญศึล บารมีก็จริง แต่พระโพธิสัตว์มีคุณยิ่งกว่านั้น เพราะการบำเพ็ญบารมีของท่านนั้น มิใช่ศึลบารมีหรือศึลอุบารมี แต่เป็นศึลปรมัตถบารมี ยอมสละชีวิต แม้ทานของท่านก็เป็นทานปรมัตถบารมี ยอมสละชีวิตเลือดเนื้อให้เป็นทาน นอกจากนั้นพระโพธิสัตว์แม้จะเกิดในกำเนิดสัตว์เดรัจฉาน ก็รู้ประโยชน์ของกุศล เห็นโทษของอกุศลแม้เพียงเล็กน้อย โดยความเป็นของน่ากลัว จึงเว้นจากอกุศลโดยเด็ดขาด นอกจากนั้นยังชี้แจงโทษของอกุศลให้ผู้อื่นได้ทราบด้วยว่า ถ้าท่านทำกรรมอันลามกแล้ว ย่อมได้คติ คือ ทุกคติในภพหน้า กับชี้แจงอานิสงส์ของการทำกุศล มีการให้ทาน สมาทานศึล เป็นต้น ว่าย่อมได้เทวสมบัติ และมนุษย์สมบัติ ยินดีเต็มใจอนุเคราะห์สัตว์เหล่าอื่น เพราะมีอัธยาศัยในทานอย่างกว้างขวาง สมจริงดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า “ท่านผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่เหล่านี้ น่าอัศจรรย์ไม่เคยมี ด้วยว่าแม้เพียงทำใจให้เลื่อมใสในท่านเหล่านั้นก็พึงพ้นจากทุกข์ได้ จะป่วยกล่าวไปไยถึงการปฏิบัติตามท่านเหล่านั้นโดยธรรมสมควรแก่ธรรมเล่าว่าจะไม่พ้นทุกข์”

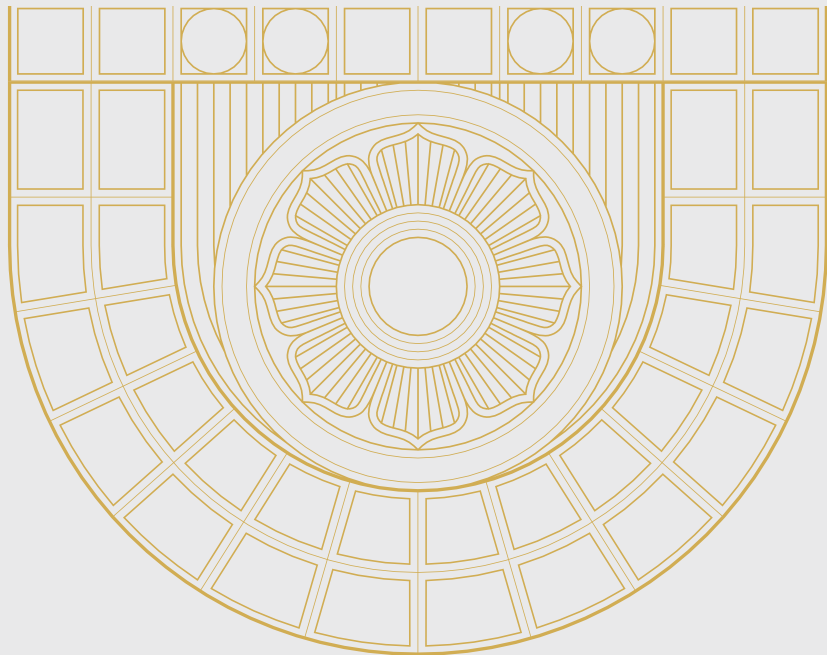
นี้แหละ คือ ความอัศจรรย์ของท่านผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่เหล่านั้น

ประณีต ก้องสมุทร

ที่มา : รวบรวมจากสสบัณฑิตชาดกและสสบัณฑิตจริยา

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพรหม หัวสีกกะ และ เทวดา (๖๔)

พรหม (๔)

๑. ชาดกที่ ๙๙ ปโรสหัสสชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๙๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี สิ้นชีพแล้วไปเกิดในพรหมโลก ได้บอกให้พวกศิษย์นับถือศิษย์ผู้เป็นหัวหน้า แต่พวกศิษย์โง่ๆ ไม่ฟัง จึงแสดงคุณพิเศษของตนให้ดู

๒. ชาดกที่ ๑๓๔ ฌานโสธนชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๓๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นดาบส สิ้นชีพแล้วไปเกิดในอภัสสรพรหม กลับมาสอนศิษย์ผู้ไม่เชื่อฟังคำของศิษย์ผู้ใหญ่

๓. ชาดกที่ ๑๓๕ จันทมาชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๓๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นดาบส สิ้นชีพแล้วไปเกิดในพรหมโลก กลับมาสอนวิธีปฏิบัติกสิณให้แก่ศิษย์

๔. ชาดกที่ ๕๔๕ มหานารทกัศสปชาดก (เล่มที่ ๖๔ ข้อที่ ๘๓๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นท้าวมหาพรหมชื่อนารทะ เห็นพระราชธิดาของพระเจ้าอังคิตพระนามว่าจุฑาที่ทรงพยายามเปลื้องพระราชบิดาให้พ้นจากความเห็นผิด เพราะพระเจ้าอังคิตทรงเชื่อถือคำสอนของคุณาชวกที่ว่านรกไม่มี สวรรค์ไม่มี โลกนี้ไม่มี โลกหน้าไม่มี บิดามารดาไม่มี บุญบาปไม่มี สัตว์จะดีจะชั่วก็ตัวเอง ชั่วเอง จึงทรงละเว้นการปฏิบัติพระราชกรณียกิจแล้วหันมาเสวยสุราเมรัยและบริโภคกามคุณอย่างเดียว

พระราชธิดารุจาทรงพยายามสอนให้เห็นว่า ความเชื่อเช่นนั้นเป็นความเชื่อที่ผิด เพราะนรกมี สวรรค์มี โลกนี้มี โลกหน้ามี บิดามารดามี บุญบาปมี เพราะพระองค์เคยประสบมาแล้ว เมื่อพระเจ้าอังคิตทรงสดับแล้วพอพระทัยในคำสอนของพระราชธิดา แต่ยังหาคลายทิฐิไม่ พระราชธิดารุจาจึงทรงตั้งสัตยาธิฐานให้สมณพราหมณ์หรือเทวดา พระอินทร์ พระพรหมลงมาช่วย

เมื่อท้าวมหาพรหมทราบสัตยาธิฐานแล้ว จึงลงมาแสดงโทษแห่งความเห็นผิดให้พระเจ้าอังคิตสดับ ทำให้พระองค์ทรงคลายจากมิจฉาทิฐิแล้วทรงบำเพ็ญกุศลมีการให้ทานเป็นต้น และเมื่อสวรรคตแล้วจึงไปเกิดในสวรรค์

ท้าวสีกกะ (๒๑)

๑. ชาดกที่ ๓๑ กุลาวกชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๓๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นท้าวสีกกะ ทำสงครามแพ้วพอกอสูร จึงโปรดให้ขับราชรถหนีไปในดงไม้จ้าว ได้ยินเสียงลูกนกครุฑตกใจร้องเซ็งแซ่ จึงให้มารถีเทพสารถีห็นราชรถกลับ แต่กลับได้ชัยชนะ เพราะพอกอสูรคิดว่า ท้าวสีกกะมีผู้มาช่วย จึงพากันหนีไป

๒. ชาดกที่ ๒๐๒ เกฬีสีลชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๕๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นท้าวสีกกะ ได้สอนพระเจ้าพรหมทัตให้ละความประพฤติที่ขอบทรمانสัตว์ชรา

๓. ชาดกที่ ๒๒๘ กามนิตชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๓๐๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นท้าวสีกกะ ได้จำแลงกายมาสอนธรรมแก่พระเจ้าพรหมทัตให้คลายจากความโลภ

๔. ชาดกที่ ๒๖๔ มหาปนาทชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๓๙๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นท้าวสีกกะ เป็นผู้รับใช้พระเจ้ามหาปนาท

๕. ชาดกที่ ๒๙๑ ภัทรมณเฑทกชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๗๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นท้าวสีกกะ ได้ตำหนิบุตรชายผู้สืบทอดมรดกผู้ไม่ใส่ใจสร้างกุศลรักษาตระกูล เอาแต่ดื่มสุราจนกลายเป็นบุรุษเซื่องซึม

๖. ชาดกที่ ๓๐๐ วกชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๙๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นท้าวสีกกะ แปลงกายเป็นแพะ เพื่อทดลองหมาใน หมาในทำลายตะบะที่ตนสมทาน เนื่องจากต้องการกินเลือดแพะ

๗. ชาดกที่ ๓๔๔ อัมพชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๖๗๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นท้าวสีกกะ แสดงภาพอันน่ากลัว ขับไล่ดาบสโง่งให้หนีไป

๘. ชาตกที่ ๓๗๒ มิคโปตกชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๘๐๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นท้าวสักกะ สอนดาบสไม่ให้เศร้าโศกบ่นเพ้อถึงลูกเนื้อที่ตายไป เพราะผู้ที่ตายก็ตายไปแล้ว ย่อมไม่ฟื้นขึ้นมาเพราะการร้องไห้

๙. ชาตกที่ ๓๗๔ จุฬรณคคชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๘๑๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นท้าวสักกะ แปลงกายเป็นสุนัขจึงจอกกล่าวเยาะเย้ยภรรยาของจุฬรณคคบัณฑิตที่ช่วยโจร แต่ถูกโจรทิ้งไว้ที่ฝั่งน้ำ

๑๐. ชาตกที่ ๓๘๖ ขรปุตตชาตก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๙๐๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นท้าวสักกะ จำแลงกายเป็นแพะ บอกวิธีให้พระเจ้าเสนกะ พ้นความตายเพราะมนตร์ชื่อสัพพุตชานมนตร์ (มนตร์รู้ภาษาสัตว์) เป็นเหตุ

๑๑. ชาตกที่ ๓๙๑ ปัพพชิตวิเทรฐชาตก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๙๓๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นท้าวสักกะ ขอร้องพระปัจเจกพุทธเจ้าให้สอนพระเจ้าพรหมทัตผู้มีความเห็นผิดที่เข้าใจว่าสมณะทั้งหมดเป็นคนชั่ว แล้วทรงขับไล่ออกจากแคว้นจนชาวเมืองเดือดร้อน เพราะไม่มีผู้ให้การอบรมสั่งสอน จึงพากันทำแต่ความชั่ว

๑๒. ชาตกที่ ๓๙๓ วิมาสาทชาตก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๙๕๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นท้าวสักกะ จำแลงกายเป็นนกแขกเต้ามาสอนฤๅษี ๗ คนพี่น้องที่ละกามออกบวชแล้วไม่เร่งทำความเพียร เอาแต่เล่นกีฬาสนุกสนานอยู่

๑๓. ชาตกที่ ๔๑๐ โสมทัตตชาตก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๐๗๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นท้าวสักกะ ได้ให้อิโรวาทแก่ดาบสผู้กำลังเศร้าโศกถึงโสมทัตตชำน้อยที่ตายจากไปว่าเป็นการไม่เหมาะสมแก่ความเป็นสมณะ

๑๔. ชาตกที่ ๔๑๗ กัจจანიชาตก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๑๒๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นท้าวสักกะ ได้ช่วยเหลือนางกัจจานีซึ่งถูกลูกชายและลูกสะใภ้ขับออกจากเรือนให้ได้กลับเข้ามาอยู่ในเรือน และปรองดองสามัคคีกันดังเดิม

๑๕. ชาตกที่ ๔๕๐ พิลารโกสิยชาตก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๔๔๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเศรษฐี บริจาคทานเป็นอันมาก เมื่อตายแล้วได้ไปเกิดเป็นท้าวสักกะ ลงมาฝึกสอนลูกของโหลน ชื่อพิลารโกสิยเศรษฐีผู้ทำลายวงศ์ตระกูลด้วยการไม่บริจาคทาน ให้บริจาคทาน แล้วได้ไปเกิดในเทวโลก

๑๖. ชาตกที่ ๔๕๘ อุทยชาตก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๕๖๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าอุทัย ไม่ปรารถนาจะอภิเษกสมรส ถูกพระราชบิดาบังคับให้อภิเษกสมรสกับพระนางอุทัยภักทา ซึ่งก็ไม่ปรารถนาจะบริโศกคามเช่นกัน ทั้งคู่อยู่ด้วยกันถึง ๗๐๐ ปี ต่อมาพระเจ้าอุทัยจุติไปเกิดเป็นท้าวสักกะกลับมาสอนพระนางอุทัยภักทาให้ประพฤติพรหมจรรย์จะได้ไปเกิดในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์และพระนางก็ทำตามนั้น

๑๗. ชาตกที่ ๔๖๙ มหาภินชาตก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๖๖๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นท้าวสักกะ หวังจะสอนชาวกรุงพาราณสีที่ประพฤติชั่วให้กลับมาประพฤติดีจึงทรง
เนรมิตสุนัขดำตัวใหญ่ไว้คอยกัดชาวเมืองที่ทำชั่ว

๑๘. ชาตกที่ ๔๗๐ โกสิยชาตก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๖๗๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นท้าวสักกะ มาสอนเศรษฐีผู้สืบทอดลำดับที่ ๖ ชื่อโกสิยเศรษฐีผู้ทำลายวงศ์ตระกูล
ด้วยการไม่บริจาคนาน ให้บริจาคนานแล้วได้ไปเกิดในเทวโลก (ตรงกับชาตกที่ ๕๓๕ สุธาโภชนชาตก)

๑๙. ชาตกที่ ๔๘๙ สุรจิชาตก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๙๔๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นท้าวสักกะ ประสงค์จะสงเคราะห์พระนางสุเมธาผู้ประพฤติสุจริตธรรมและภักดีต่อ
พระเจ้าสุรจิ จึงพระราชนานพระโอรสให้แก่พระนาง

๒๐. ชาตกที่ ๕๑๒ กุมภชาตก (เล่มที่ ๖๑ ข้อที่ ๒๒๙๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นท้าวสักกะ ลงมาประทานโอวาทแก่พระเจ้าสรรมิตรผู้กำลังเตรียมการจะดื่มสุรา
ทรงชี้แจงให้เห็นโทษของสุรา และสอนให้ตั้งอยู่ในโอวาทของพระองค์

๒๑. ชาตกที่ ๕๓๕ สุธาโภชนชาตก (เล่มที่ ๖๒ ข้อที่ ๒๔๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นคหบดีผู้มีทรัพย์มาก ได้บริจาคนานเป็นประจำทุกวัน เมื่อตายแล้วจึงไปบังเกิดเป็น
ท้าวสักกะ ผู้สืบทอดอีก ๔ ลำดับก็ได้บริจาคนานเจริญรอยตาม เมื่อตายแล้วได้ไปบังเกิดเป็นเทพบุตร ผู้สืบทอดลำดับที่ ๖
กลับเป็นคนตระหนี่ แม้จะมีทรัพย์มากก็ไม่ยอมบริจาคนาน ท้าวสักกะทรงเห็นว่าการกระทำของเขา เป็นการทำลาย
วงศ์ตระกูล จึงเสด็จมาจากเทวโลกพร้อมด้วยเทพบุตรทั้ง ๔ ซึ่งเคยเป็นผู้สืบทอด เพื่อทรงสอนเขาให้ขจัดความตระหนี่และ
บริจาคนานตามวงศ์ตระกูล

ภายหลังเขาได้ออกบวชเป็นดาบส และได้รับสุธาโภชน (อาหารทิพย์) จากท้าวสักกะ ในที่สุดได้ไปเกิดในเทวโลก
(ตรงกับชาตกที่ ๔๗๐ โกสิยชาตก)

เทวราชา เทพบุตร (๗)

๑. ชาดกที่ ๘๒ มิตตวินทกชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๘๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเทวราชา ไปเที่ยวเมืองนรก เห็นนายมิตตวินทกะทูลจกรไว้ จึงกล่าวติเตียนเพราะโทษที่เคยประทุษร้ายมารดา

๒. ชาดกที่ ๑๐๔ มิตตวินทกชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๐๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเทพบุตร กล่าวเหตุที่นายมิตตวินทกะถูกจักรบดศีรษะ เพราะเหตุแห่งความโลภ

๓. ชาดกที่ ๓๒๖ กัการุชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๖๐๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเทพบุตร ตีเตียนบุโรหิตผู้กล่าวมูสาวาทเพื่อขอดอกไม้ทิพย์

๔. ชาดกที่ ๓๖๙ มิตตวินทกชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๗๙๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเทพบุตร เที่ยวไปในอุสสหนรก เห็นนายมิตตวินทกะถูกจักรผ่นอยู่บนศีรษะ จึงแสดงโทษของกามให้นายมิตตวินทกะฟัง

๕. ชาดกที่ ๔๓๙ จตุทวารชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๓๑๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเทวราชา เที่ยวไปในอุสสหนรกพร้อมกับบริวาร ถูกนายมิตตวินทกะถามถึงบุรพกรรมที่ตนทำไว้ ได้แสดงถึงบุรพกรรมและการที่จะพ้นจากทุกข์ในนรกนี้ยังไม่มีกำหนด

๖. ชาดกที่ ๔๔๙ มัญญกณทลีชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๔๓๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเทพบุตร ได้มาแสดงธรรมแก่พราหมณ์ผู้เป็นบิดาที่เศร้าโศกถึงบุตรน้อยที่ตายไปแต่เด็ก ด้วยการอุปมาเด็กที่ร้องไห้อยากได้ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์มาเป็นของเล่น เทียบกับพราหมณ์ซึ่งร้องไห้ถึงคนตายที่เผาไปแล้ว มองไม่เห็น ให้พิจารณาว่าใครโง่กว่าใคร ทำให้พราหมณ์ได้คิด

๗. ชาดกที่ ๔๕๗ อัมมเทวปุตตชาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๕๑๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอหังการเทวบุตร ถึงวันอุโบสถออกไปเที่ยวชักชวนให้ประชาชนประพฤติกุศลธรรม ฝ่ายอหังการเทวบุตรก็ออกไปเที่ยวชักชวนให้ประชาชนประพฤติอกุศลธรรม ขากลับมาพบกันในระหว่างทางได้เกิดการถกเถียงกันขึ้นว่าใครควรหลักทาง อหังการเทวบุตรสู้ไม่ได้จำต้องพ่ายแพ้ไป

เทวดา (๓๗)

เทวดาประจำมหาสมุทร อากาศ และ อื่นๆ (๖)

๑. ชาดกที่ ๑๔๖ กากชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๔๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเทวดาประจำมหาสมุทร ได้ห้ามฝูงกาไม่ให้ดื่มน้ำในมหาสมุทร เพราะเป็นการเหนียวเปล่า

๒. ชาดกที่ ๑๔๗ ปุพฺพัตตชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๔๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเทวดาประจำอากาศ ห้ามบุรุษคนหนึ่งผู้หลงภรรยาไม่ให้ลักของหลวง แต่เขาไม่ฟัง จึงถูกลงโทษถึงตาย

๓. ชาดกที่ ๑๙๐ สีสานีสังสชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๒๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเทวดาประจำสมุทร ได้ช่วยเหลืออุบาสกผู้มีศรัทธา ศีล และจาคะให้พ้นภัย

๔. ชาดกที่ ๒๙๖ สมุททชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๘๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเทวดาประจำสมุทร ได้แปลงกายเป็นรูปนาคลัวขับไล่กาซึ่งมาเที่ยวห้ามปลาและมังกรไม่ให้ดื่มน้ำทะเลมากเพราะกลัวน้ำทะเลหมด

๕. ชาดกที่ ๒๙๗ กามวิลาปชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๙๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเทวดา เห็นโจรที่ถูกหลาวเสียบแต่ก็ยังคร่ำครวญถึงภรรยาผู้ชั่วร้ายเพราะอำนาจาม

๖. ชาดกที่ ๔๑๙ สุธสาชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๑๓๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเทวดา สถิตอยู่ที่ยอดภูเขาดูเห็นการกระทำของนางสุธสาที่เอาตัวรอดจากโจรได้ด้วยปัญญา จึงกล่าวว่ามิใช่แต่บุรุษเท่านั้นที่เป็นบัณฑิต สตรีก็เป็นบัณฑิตมีปัญญาเฉลียวฉลาดได้

รุกขเทวดา (๓๑)

๑. ชาดกที่ ๑๓ กัณฐิชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๑๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดา ได้ตำหนิเนื้อภุเขตัวหนึ่งที่หลงรักลูกเนื้อฟุ้งจนถูกมนุษย์ยิงตาย

๒. ชาดกที่ ๑๔ มตกัณฐิชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๑๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดา ได้แสดงธรรมแก่มหาชนว่าไม่ควรฆ่าสัตว์ทำบุญให้ผู้ตาย เพราะเป็นทางแห่งความเดือดร้อน

๓. ชาดกที่ ๑๕ อายาจิตกัณฐิชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๑๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดา ได้กล่าวตำหนิภุมมพิฐผู้ฆ่าสัตว์แก่งว่าไม่ใช่ทางของนักปราชญ์

๔. ชาดกที่ ๓๘ พกชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๓๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดาสถิตอยู่ที่ต้นกุ่ม ได้เห็นเหตุอัศจรรย์ที่นกยางเจ้าเล่ห์หลอกกินปลาหมดทั้งสระ และหลอกจะกินปูอีก แต่ถูกปูหนีบตาย จึงได้ให้สาธุการแก่ปู

๕. ชาดกที่ ๗๔ รุกขธัมมชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๗๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดา ได้แสดงธรรมแก่รุกขเทวดาให้รู้จักเลือกจับจองวิมานที่ปลอดภัย

๖. ชาดกที่ ๑๐๒ ปณณิกชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๐๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดา เห็นพ่อค้าฝักจับมือธิดาเพื่อดูว่ารักนวลสงวนตัวหรือไม่

๗. ขาดกที่ ๑๐๕ ทุพพลกัฏฐขาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๐๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดา สอนช้างที่กลัวให้หายกลัว

๘. ขาดกที่ ๑๐๙ กุณฑปวขาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๐๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดา ได้บอกให้คนยากจนทำพิธีกรรมด้วยสิ่งที่ตนมีอยู่แล้วบอกขุมทรัพย์ให้

๙. ขาดกที่ ๑๑๓ สิงคาลขาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๑๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดา ได้กล่าวปลอบใจพราหมณ์ผู้เสียรู้สุนัขจิ้งจอก

๑๐. ขาดกที่ ๑๒๑ กุสณานิขาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๒๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเทวดาอยู่ที่กوهญาคา ได้หาอุบายให้รุกขเทวดาได้รุกขวิมานคืน

๑๑. ขาดกที่ ๑๓๙ อุโกโตกัฏฐขาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๓๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดา กล่าวเตือนนายพรานเบ็ดผู้หวังจะคิดหวงลาภก่อนได้ลาภ

๑๒. ขาดกที่ ๑๘๗ จตุมกัฏฐขาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๒๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดา ได้เตือนสุนัขจิ้งจอกที่ไม่รู้จักฐานะของตน

๑๓. ขาดกที่ ๒๐๕ คังเคยขาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๕๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดา อยู่ที่ฝั่งแม่น้ำ เห็นปลา ๒ ตัวไปถามเต่าว่าใครงามกว่ากัน แต่เต่ากลับตอบว่าเต่างามกว่า

๑๔. ขาดกที่ ๒๐๙ กุกกุกขาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๖๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดา ได้เห็นเหตุที่ไก่กล่าวเยาะเย้ยนายพรานที่มาลวงดักไก่

๑๕. ขาดกที่ ๒๑๗ เสคคขาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๘๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดา เห็นพ่อค้าฝักจับมือธิดาชื่อเสคค เพื่อทดลองใจก่อนยกให้ตระกูลอื่น (ตรงกับขาดกที่ ๑๐๒ ปณณิกขาดก)

๑๖. ขาดกที่ ๒๒๗ คุณปณกขาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๓๐๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดา ได้เห็นหนอนเมาสุราทำข้างสู้แต่ข้างไม่ยอมสู้กลับถ่ายอุจจาระทับหนอนตาย

๑๗. ขาดกที่ ๒๗๒ พยัคฆขาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๑๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดา ห้ามไม่ให้เพื่อนเทวดาขับไล่ราชสีห์และเสือโคร่งไป แต่เพื่อนไม่เชื่อฟัง กลับขับไล่สัตว์ทั้ง ๒ ไป ต่อมาเมื่อไม่มีสัตว์ทั้ง ๒ แล้ว ชาวบ้านก็เข้ามาตัดต้นไม้จนสิ้น

๑๘. ขาดกที่ ๒๘๓ วัชฌกีสูกรขาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๔๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดา เห็นสุกรของช่างไม้ที่ถูกปล่อยเข้าป่า รวบรวมฝูงสุกรป่าสู้กับเสือโคร่งจนได้ชัยชนะด้วยความสามัคคี จึงให้คำสรรเสริญ

๑๙. ชาดกที่ ๒๙๔ ชัมพูชาทกชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๘๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดา กล่าวติเตียนกากับสุนัขจิ้งจอกที่กล่าวว่าย่องกันและกันด้วยคำอันไม่เป็นจริง

๒๐. ชาดกที่ ๒๙๕ อันตชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๘๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดา สถิตอยู่ที่ต้นละหุ่ง กล่าวติเตียนกากับสุนัขจิ้งจอกพร้อมกับไม้ละหุ่งล้วนเลวพอๆ กัน

๒๑. ชาดกที่ ๒๙๘ อุทุมพรชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๙๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดา ติเตียนวานรแก่ที่หลอกวานรหนุ่มให้ออกไปหาผลไม้เดื่อกินเพื่อแย่งที่อยู่

๒๒. ชาดกที่ ๓๐๗ ปลาสชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๕๒๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดา สถิตอยู่ที่ต้นทองกวาว ได้สงเคราะห์พราหมณ์ผู้นอบน้อมดูแลเอาใจใส่ให้ได้ทรัพย์เป็นจำนวนมาก

๒๓. ชาดกที่ ๓๑๑ ปุจิมันทชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๕๔๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดา สถิตอยู่ที่ต้นสะเดา ได้บอกโจรที่มานอนหลับใต้ต้นไม้ให้รีบหนีไป เพราะเกรงว่าถ้าถูกทางการบ้านเมืองจับได้จะถูกเสียบด้วยไม้ที่โจรมานอนหลับอยู่

๒๔. ชาดกที่ ๓๖๑ วัณณาโรหชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๗๕๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดา เห็นเหตุที่สุนัขจิ้งจอกอยากจะกินเนื้อราชสีห์และเสือโคร่ง จึงยุยงให้สัตว์ทั้ง ๒ ทะเลาะกัน แต่สัตว์ทั้งสองรู้ทัน สุนัขจิ้งจอกจึงต้องหนีไปอยู่ที่อื่น

๒๕. ชาดกที่ ๔๐๐ ทัพทบุปผชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๙๙๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดา เห็นสุนัขจิ้งจอกโกงเอาเปรียบในการแบ่งปลาให้แก่กัน ๒ ตัวที่ทะเลาะกัน

๒๖. ชาดกที่ ๔๑๒ โกฎสิมพลีชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๐๘๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดา สถิตอยู่ที่ต้นจิวใหญ่ ได้ขอร้องให้พญาครุฑช่วยไล่กวนตัวเล็กๆ ซึ่งไปกินผลไทรมา แล้วจะทำให้เกิดต้นไทรทำลายวิมานของตนขึ้น พญาครุฑสรรเสริญว่ามีปัญญารอบคอบดี

๒๗. ชาดกที่ ๔๓๗ ปุติมังสชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๓๐๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดา ได้เห็นเหตุที่สุนัขจิ้งจอกหลงจะกินแม่แพะ แต่แม่แพะรู้ทัน จึงลงตอบด้วยปัญญา ทำให้สุนัขจิ้งจอกสองผัวเมียต้องหนีไปอยู่ที่อื่นไม่กล้ามารบกวนอีก

๒๘. ชาดกที่ ๔๖๕ ภัททสาลชาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๖๑๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดา อาศัยอยู่ที่ต้นสาละ ได้บอกอุบายในการตัดต้นสาละ ซึ่งเจริญอยู่ท่ามกลางหมู่ญาติให้แก่พระเจ้าพรหมทัตสดับ พระราชาสดับแล้วจึงรับสั่งจัดการตัดต้นสาละ เพราะเป็นการทำให้ต้นไม้อื่นเดือดร้อนด้วย เทวดาก็ไม่มีที่อาศัย

๒๙. ชาดกที่ ๔๗๕ ผันทนชาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๗๓๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดา เห็นเหตุที่หมึกกับไม้สละคร้อผูกเวรกัน เพราะเทวดาบนต้นไม้สละคร้อแกล้งหมึกก่อน ทั้งหมึกและไม้สละคร้อต่างถึงความพินาศด้วยกันทั้งคู่

๓๐. ชาดกที่ ๔๗๖ ตัจฉสุกรชาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๗๓๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดา เห็นสุกรซื้อตัจฉะชักชวนฝูงสุกรต่อสู้กับเสือได้ จึงชมเชยและกล่าวพรรณนาคุณของการมีญาติที่พร้อมเพรียงกันเป็นการดี

๓๑. ชาดกที่ ๕๒๐ คันธดินทุกชาดก (เล่มที่ ๖๑ ข้อที่ ๒๔๑๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรุกขเทวดาซื้อคันธดินทุกยะ ได้ถวายโอวาทแด่พระเจ้าปัญจาละผู้ประมาทมัวเมา ไม่สนใจราชกิจ ให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท และให้พระราชเสด็จประพาสต้น ทำให้พระองค์ได้ทราบความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างแท้จริง จากนั้นพระราชาก็ประพุดมั่นอยู่ในราชธรรมสืบไป

“อุกกุฏเฐ สุรมิจฺจนฺติ
ปิยญจ อนฺนปानมฺหิ

มนฺตีสฺส อุกฺตฺวหลํ
อตฺเต ชาเต จ ปณฺหิตํ”

ยามรูก
ยามปรีกษา
ยามมีข้าวน้ำ
ยามเกิดเรื่องหนัก

ต้องการคนกล้า
ต้องการคนไม่รุ่มรวย
ต้องการคนรัก
ต้องการคนรู้จัก

(ชาดกที่ ๙๒ มหาสารชาดก เอกกนิบาต เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๙๒)

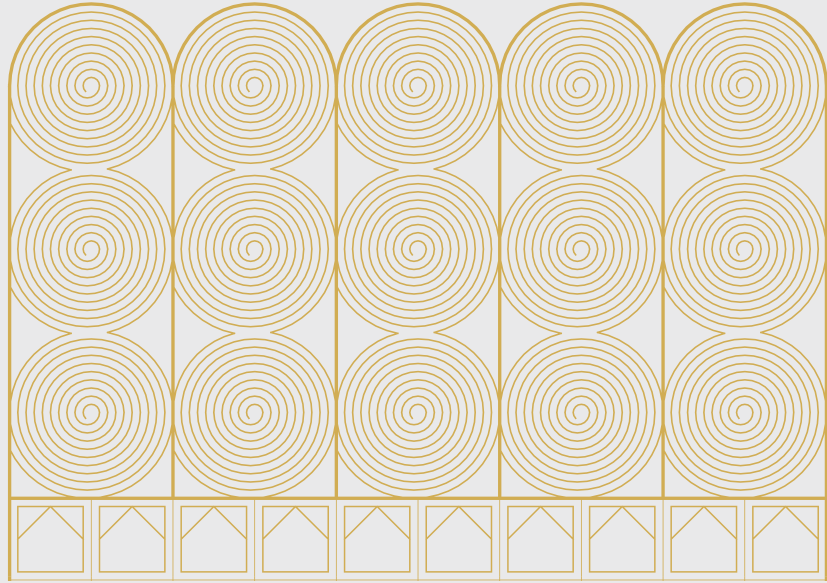
“อกตณฺณสุส โปสสุส
สพฺพํ เจ ปถวี ทชฺชา

นิจฺจํ วิวรทสฺสีโน
เนว นํ อภิรารเย”

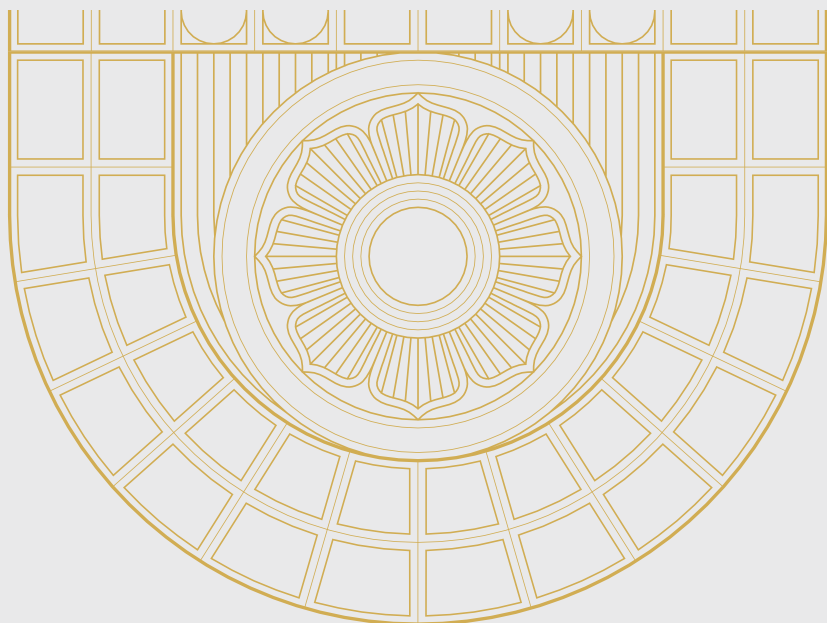
สำหรับคนอกตัญญู
แม้หากจะให้แผ่นดินทั้งสิ้นได้

ผู้คอยหาช่องอยู่เสมอ
ก็ทำให้เขาพอใจมิได้เลย

(ชาดกที่ ๗๒ สิลวานาคชาดก เอกกนิบาต เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๗๒)

ພຣະໂພຣີສັຕົວເສວຍພຣະຜາຕິເປັນມນຸຢ໌ (໒໕໙)

“นิสम्म วตฺตํ โลกสฺส วายามสฺส จ เทวเต
ตสฺมา มชฺเฌสมุทฺทสฺมิ อปสฺสํ ตีรมายุเห”

ดูก่อนเทพธิดา เพราะคำนึงถึงแบบอย่างของโลกและความเพียร
แม้กลางมหาสมุทรมิเห็นฝั่ง เรายังคงมุ่งไปมิได้ท้อ

(ชาดกที่ ๕๓๙ มหาชนกชาดก มหานิบาต เล่มที่ ๖๓ ข้อที่ ๔๔๓)

พระราชา พระเจ้าพรหมทัต และ พระราโอรส (๘๒)

พระราชา (๓๓)

๑. ชาดกที่ ๙ มขเทวชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้ามณฑพ ทรงเห็นพระเกศาหงอกเพียงเส้นเดียว ทรงสลดพระทัยว่าเมื่อวัยล่วงเลยไป พระเกศาก็หงอก เทวทูตปรากฏชัด เป็นเวลาที่จะบวช จึงสละราชสมบัติออกผนวช

๒. ชาดกที่ ๕๑ มหาสีลวชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๕๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าสีลมหาราช ทรงดำริถึงผลแห่งความเพียรและความอดทน ที่ทำให้พระองค์ประสบผลสำเร็จได้ราชสมบัติคืน

๓. ชาดกที่ ๕๒ จูพชนกชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๕๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระมหาชนก ดำริถึงผลแห่งความเพียรที่ทำให้พระองค์ข้ามน้ำได้ว่าเป็นคนไม่ควรท้อแท้

๔. ชาดกที่ ๙๕ มหาสุทฺถสนชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๙๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระราชาพระนามว่ามหาสุทฺถ์ ได้สอนพระนางสุภักทาเทวีและบริวารทั้งหลายให้เห็นว่าสังขารทั้งหลายไม่เที่ยงเกิดขึ้นแล้วเสื่อมไปเป็นธรรมดา

๕. ชาดกที่ ๑๒๖ อสิลักขณชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๒๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระราชนัดดา ทำอุบายจนได้พระราชาบิดาพระเจ้ากรุงพาราณสีมาเป็นพระชายาและได้ครองราชสมบัติสืบมา

๖. ชาดกที่ ๑๕๖ อสินจิตตชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๑๖๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอสินจิตตกุมาร อาศัยพญาช้างเผือกจับพระเจ้าโกศลได้ ทรงได้รับชัยในสงคราม

๗. ชาตกที่ ๑๖๐ วินิลกชาตก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๑๖๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าวิเทหราช ทอดพระเนตรลูกหงส์ ๒ ตัว นำลูกกาวินิลกะไปทางอากาศด้วยการคาบปลายไม้ตัวละข้างให้ลูกกาจับตรงกลาง แต่ลูกกาก้าวเปรียบตนเองเหมือนพระราชา จึงถูกพญาหงส์ทองผู้เป็นพ่อให้กลับไปอยู่กับแม่กา

๘. ชาตกที่ ๑๙๓ จุฬปทุมชาตก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๓๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าปทุม ทรงให้อภัยแก่พระชายาผู้คิดปลงพระชนม์พระองค์

๙. ชาตกที่ ๒๒๙ ปลายิตชาตก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๓๐๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระราชาเมืองตักกสิลา ทรงมีอิสริยยศมากสร้างเมืองอย่างมั่นคง พระเจ้าพรหมทัตทรงยกกองทัพไปรบ พอทอดพระเนตรประตูเมืองก็ต้องถอยทัพกลับ

๑๐. ชาตกที่ ๒๓๐ ทุตยปลายิตชาตก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๓๐๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้ากรุงพาราณสี มีพระราชาเมืองตักกสิลาทรงยกกองทัพมาล้อมเมือง เมื่อทอดพระเนตรกองทัพของพระเจ้ากรุงพาราณสีเข้าก็ท้อพระทัยยอมถอยทัพกลับ

๑๑. ชาตกที่ ๒๕๘ มนธัตราชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๓๗๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้ามันธัตฯ ได้เสวยราชสมบัติในมนุษย์ทั้งหมดและได้ครองเทวโลก แต่ต้องพลัดตกลงมาเพราะกามวิตก

๑๒. ชาตกที่ ๒๖๐ ทุตชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๓๗๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าโกชนสุทธีครองกรุงพาราณสี ถูกบุรุษโลเลคนหนึ่งแย่งอาหารเสวย โดยเขาให้เหตุผลว่าเขาเป็นทูตของท้อง เป็นทูตของต้นหา ทรงพอพระทัยจึงพระราชทานยศใหญ่แก่เขา

๑๓. ชาตกที่ ๒๗๖ กุรุธัมมชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๒๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้ากุรุราช ทรงรักษากุรุธรรมพร้อมกับบุคคลรอบข้างพระองค์ คือพระมารดา พระมเหสี มหาอุปราช ปุโรหิต อำมาตย์ผู้วัดนา นายสารถี มหาเศรษฐี อำมาตย์ผู้ตวงข้าวค่านา คนเฝ้าประตูเมืองและนางงามประจำเมือง เป็นเหตุทำให้บ้านเมืองสมบูรณ์ จนชาวเมืองกาลิงคะมาขอกุรุธรรมไปให้พระราชาของตนประพบัติแก่ความแห้งแล้ง

๑๔. ชาตกที่ ๓๐๒ มหาอัสสาโรหชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๕๐๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้ากรุงพาราณสี เสด็จไปปราบโจรแต่ปราชัย ได้ไปอาศัยคบดีชาวชนบทอยู่ ต่อมาได้แบ่งราชสมบัติกึ่งหนึ่งแก่สหายผู้มีน้ำใจนั้น

๑๕. ชาตกที่ ๓๔๓ กุนตินีชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๖๗๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้ากรุงพาราณสี ขอร้องให้นางนกระเรียนอยู่ในราชสำนักต่อไป แม้จะเคยบาดหมางกัน บัณฑิตยอมให้อภัยกันได้ แต่นางนกระเรียนไม่ยอมจึงจากไป

๑๖. ขาดกที่ ๓๔๗ อยภูษาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๖๘๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้ากรุงพาราณสี ทรงห้ามชาวเมืองฆ่าสัตว์ทำพิธีกรรม พวกยักษ์โกรธจะทำร้ายพระองค์ ท้าวสักกเทวราชจึงเสด็จมาคุ้มครองพระองค์

๑๗. ขาดกที่ ๓๔๙ สันนิภทษาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๖๙๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้ากรุงพาราณสี ทรงแสดงโทษของการเป็นคนหูเบา โดยทรงยกเรื่องราวสี่และโคผู้ซึ่งเป็นสหายกัน แต่ต้องฆ่ากันตายเพราะเชื่อคำส่อเสียดของสุนัขจิ้งจอก

๑๘. ขาดกที่ ๓๕๑ มณิกุณทลษาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๗๐๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้ากรุงพาราณสี ถูกพระเจ้าโกศลจับขังไว้ แต่มิได้ทรงแสดงความเศร้าโศกเสียพระทัยแต่อย่างใด กลับทรงเข้ามานให้พระราชาโจรเห็นจนเกิดความเลื่อมใสจึงคืนราชสมบัติให้

๑๙. ขาดกที่ ๔๑๑ สุธัมมษาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๐๗๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าสุธัมมะ ทรงเปื้อน่วยในการครองเรือน ทรงเห็นพระเกศาหงอกสะดุ้งพระทัยว่าตนเองแก่แล้ว จึงออกผนวช

๒๐. ขาดกที่ ๔๑๕ กุมมาสปิณทษาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๑๐๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระราชา ทรงเห็นกิริยาอาการของตนในชาติก่อนปรากฏชัดด้วยความรู้ระลึกชาติได้ พระองค์ตรัสบอกถึงผลกรรมของตนโดยพิสดารว่าพระองค์เคยเป็นลูกจ้างในนครนี้ เมื่อไปทำงานได้ถวายขนมกุมมาส (ถั่ว) ๔ ขึ้น แต่พระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย จึงได้ถือกำเนิดในที่นี้ เพราะผลของกรรมนั้น

๒๑. ขาดกที่ ๔๒๑ คังคมาลษาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๑๕๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าอุทัยราช เมื่อพระเจ้าอัทธมาสกราชผนวชแล้ว พระเจ้าอุทัยราชตรัสว่าการที่ทรงได้เป็นพระเจ้าอุทัยราช เป็นผลแห่งกรรมเล็กน้อย ผู้ใดละการมาละออกบวชแล้วชื่อว่าได้ลาภดีแล้ว เนื่องจากในอดีตชาติพระองค์เสวยพระชาติเป็นคนจน ไปอาศัยรับจ้างในเรือนสุจิตเรษฐี ได้รักษาอุโบสถศีลเพียงคืนเดียวแล้วสิ้นชีวิตมาเกิดเป็นอุทัยราชกุมารและได้ครองราชสมบัติในกรุงพาราณสีสืบมา

๒๒. ขาดกที่ ๔๒๔ อาทิตตษาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๑๘๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าโรธวะ ครองราชสมบัติในกรุงโรธวะ ทรงยึดมั่นในการบำเพ็ญทาน ทรงพอพระทัยในการให้ทานแก่พระทักขิไณยบุคคล และทรงสดับธรรมจากพระปัจเจกพุทธเจ้าถึง ๗ พระองค์

๒๓. ขาดกที่ ๔๔๕ นิโครธษาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๓๙๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนิโครธกุมาร เรียนวิชาที่เมืองตักกสิลา กับเพื่อน ๒ คน จบมาแล้วได้รับเลือกให้ครองกรุงพาราณสี หลังบริโภคนื้อไก่ที่เพื่อนจัดสรรให้ ได้พระราชทานตำแหน่งเสนาบดีและตำแหน่งขุนคลังแก่เพื่อนทั้ง ๒ คน เพื่อนที่เป็นเสนาบดีเป็นคนไม่ดี จะทรงลงอาญา แต่เพื่อนที่เป็นขุนคลังขอพระราชทานอภัยโทษให้

๒๔. ชาดกที่ ๔๕๖ ขุนหชาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๕๐๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าขุนหะ ทรงทำการสงเคราะห์พราหมณ์แก่คนหนึ่ง ด้วยเหตุเพียงเล็กน้อยโดยพราหมณ์อ้างว่าคืนหนึ่งเคยเดินกระทบไหล่กับพระราชาและสนทนากันในเรื่องที่ถูกคอ

๒๕. ชาดกที่ ๔๖๘ ขนสันธชาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๖๔๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าขนสันธะ ตรัสเหตุ ๑๐ ประการที่บุคคลทำแล้วทำให้เดือดร้อนใจภายหลัง แต่เหตุ ๑๐ ประการเหล่านี้ผู้ประพฤติโดยถูกต้องย่อมไม่เดือดร้อนใจในภายหลัง

๒๖. ชาดกที่ ๔๙๔ สานินราชชาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๙๙๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าสานินะ ครองราชสมบัติในกรุงมิถิลา เพราะบำเพ็ญกุศลมีการให้ทาน รักษา ศิล เป็นต้นไว้มาก ท้าวสักกะจึงอัญเชิญให้เสด็จไปเสวยราชย์ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์เป็นเวลา ๗๐๐ ปี จึงเสด็จกลับ

๒๗. ชาดกที่ ๔๙๙ สีวิราชชาดก (เล่มที่ ๖๑ ข้อที่ ๒๐๖๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าสีวิราช ทรงบริจาคพระเนตรเป็นทาน ต่อมากลับได้พระเนตรทิพย์ด้วยอำนาจ สัจจะ และทรงแนะนำให้ประชาชนยินดีในการบริจาคทาน

๒๘. ชาดกที่ ๕๐๔ ภัลลาคชาดก (เล่มที่ ๖๑ ข้อที่ ๒๑๕๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าภัลลาคะ เสด็จไปล่าเนื้อ พร้อมกับฝูงสุนัข ได้ไปพบกนิกร ๒ สามิภรรยา ร้องไห้เศร้าโศกอยู่ ทรงสอบถามได้ความว่าพลัดพรากจากกันเพียงคืนเดียวยังไม่หายเศร้าโศก พระองค์จึงเสด็จกลับพระนคร

๒๙. ชาดกที่ ๕๑๙ สัมพลาชาดก (เล่มที่ ๖๑ ข้อที่ ๒๔๐๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระราชาบวชเป็นฤๅษี ประทานโอวาทแก่พระเจ้าโสตถิเสนพระราชโอรสผู้ลุ่มหลง มัวเมาในสตรีอื่นๆ จนลืมพระอัครมเหสีผู้เคยทุกข์ยากด้วยกันมาในป่า ให้ยกย่องให้เกียรติแก่พระนาง

๓๐. ชาดกที่ ๕๒๔ สังขपालชาดก (เล่มที่ ๖๑ ข้อที่ ๒๔๙๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าทุโยธนะ ทรงให้ทานปรารภนาสมบัติในนาคพิภพ และเมื่อได้เกิดเป็น สังขपालนาคราชกลับอึดอัดเพราะหาโอกาสทำบุญได้ยาก จึงออกมารักษาอุโบสถศีลบนพื้นพิภพ เพื่อให้ได้เป็นมนุษย์ตามเดิม

๓๑. ชาดกที่ ๕๒๕ จูฬสุตโสมชาดก (เล่มที่ ๖๑ ข้อที่ ๒๕๑๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระราชากุมารพระนามว่าจูฬสุตโสม พิจารณาเห็นความไม่เที่ยงของสังขารและโทษ ในการครองเรือน จึงเสด็จออกผนวช สอนประชาชนให้หมั่นเจริญเมตตาและไม่ตั้งอยู่ในความประมาท

๓๒. ชาดกที่ ๕๒๙ โสณกชาดก (เล่มที่ ๖๒ ข้อที่ ๖๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระราชากุมารพระนามว่าอรินทมะ และมีพระสหายชื่อว่าโสณกกุมาร เมื่อทั้ง ๒ เจริญวัยแล้วได้เดินทางไปศึกษาศิลปศาสตร์ที่เมืองตักกสิลาด้วยกัน ต่อมาอรินทมราชกุมารได้รับอภิเษกเป็นกษัตริย์ครองราช สมบัติ ณ กรุงพาราณสี ส่วนโสณกกุมารได้ออกบวชบำเพ็ญสมณธรรมบรรลุเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า ภายหลังได้แสดงธรรม โปรดพระเจ้าอรินทมะ โดยอุปมาด้วยคนบริโภคมกขว่าเหมือนการบริโภคซากช้างไม่นานก็จะจมลงในห้วงน้ำใหญ่ พระเจ้า อรินทมะทรงเกิดความเบื่อหน่ายจึงได้สละราชสมบัติออกผนวช

๓๓. ขาดกที่ ๕๓๑ กุสขาดก (เล่มที่ ๖๒ ข้อที่ ๙๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้ากุสราชนคร ครองราชสมบัติ ณ กรุงกุสราชนคร พระองค์มีพระรูปไม่งามแต่มีพระปัญญามาก ทรงเอาชนะพระนางประภาวดีซึ่งมีพระรูปงามด้วยพระปัญญาและความเพียรของพระองค์ และยังทรงเอาชนะข้าศึกด้วยพระปัญญาและพระปรีชาสามารถของพระองค์อีกเช่นเดียวกัน

๓๔. ขาดกที่ ๕๓๗ มหาสุตโสมขาดก (เล่มที่ ๖๒ ข้อที่ ๓๑๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าสุตโสม ถูกโจรโบริสาห์ผู้เป็นพระสหายจับตัวไปเพื่อบูชายัญ แต่พระองค์ก็ได้ทรงสั่งสอนให้พระสหายรู้จักผิดชอบชั่วดีจนสามารถกลับใจได้และยังได้ทรงช่วยปลดปล่อยพระราชาผู้เป็นพระสหายอีก ๑๐๑ พระองค์ให้พ้นจากอันตรายอีกด้วย

๓๕. ขาดกที่ ๕๓๙ มหาชนกขาดก (เล่มที่ ๖๓ ข้อที่ ๔๔๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้ามหาชนก ขณะพระมารดาทรงพระครรภ์ได้หนีข้าศึกไปอาศัยอยู่กับอาจารย์ทิศาปาโมกข์ที่เมืองกาลจัมปากะ เมื่อเจริญวัยได้ศึกษาจบไตรเพทและศิลปศาสตร์ แล้วขออนุญาตพระมารดาเดินทางไปค้าขายที่สุวรรณภูมิ แต่เรือแตกจมลงในมหาสมุทร ในขณะที่กำลังว่ายน้ำช่วยเหลือนตนเองอยู่ในมหาสมุทรเป็นวันที่ ๗ นั้น นางมณีเมขลาซึ่งเป็นเทพธิดาผู้รักษามหาสมุทรได้ช่วยเหลือนำท่านไปส่งขึ้นฝั่งที่กรุงมิถิลา

ต่อมาอำมาตย์และบุโรหิตได้อภิเษกพระมหาชนกขึ้นเป็นกษัตริย์ครองราชสมบัติ ณ กรุงมิถิลา สืบต่อจากพระเจ้าโปลชนกผู้เป็นพระเจ้าอาซึ่งไม่มีพระราชโอรสแต่พระราชธิดา พระองค์ทรงรับสั่งไว้ก่อนสวรรคตว่า ถ้าผู้ใดรู้ปริศนาธรรม ๑๖ ข้อ และทำให้พระราชธิดาสวีสวีสพอพระทัยได้ ก็ให้พร้อมใจกันอภิเษกผู้นั้นขึ้นเป็นกษัตริย์ครองราชสมบัติสืบไป

พระมหาชนกทรงครองราชสมบัติด้วยทศพิธราชธรรม ทรงสร้างความเจริญมั่นคงและประชาชนก็อยู่เย็นเป็นสุข จากนั้นจึงเสด็จออกผนวช แม้พระมเหสีจะทูลอ้อนวอนอย่างไรก็ไม่เสด็จกลับ ทรงบำเพ็ญทานให้เกิดขึ้นและเมื่อสวรรคตแล้วก็ได้ไปสู่พรหมโลก

๓๖. ขาดกที่ ๕๔๑ เนมิราชขาดก (เล่มที่ ๖๓ ข้อที่ ๕๒๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าเนมิราช ทรงบำเพ็ญทาน สมาทานอุโบสถศีลมิได้ขาด ทรงชี้แจงทางสวรรค์แก่ประชาชนเป็นจำนวนมาก ประชาชนเหล่านั้นทำบุญแล้วตายไปเกิดในสวรรค์ เมื่อระลึกถึงอุปการคุณของพระราชาจึงให้มาตลีเทพบุตรนำเวชยันตราชรถไปรับพระเจ้าเนมิราชให้ขึ้นไปเยี่ยมชมสวรรค์

มาตลีเทพบุตรได้นำพระเจ้าเนมิราชไปชมมรณต่างๆ แล้วแสดงบุญกรรมของสัตว์นรกเหล่านั้นให้สดับ จากนั้นได้นำไปชมสวรรค์ชั้นต่างๆ และแสดงบุญกรรมของเทวดาในสวรรค์แต่ละชั้นให้สดับ ต่อจากนั้นจึงนำไปเยี่ยมท้าวสักกเทวราช พระเจ้าเนมิราชทรงแสดงธรรมแก่ท้าวสักกเทวราชและเทพบริวารเป็นจำนวนมาก

เมื่อมาตลีเทพบุตรนำพระเจ้าเนมิราชกลับมาส่งที่มนุษยโลกแล้ว พระองค์ทรงสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในบุญกุศล มีการให้ทานเป็นต้น เมื่อพระเกศาห้งออกแล้วก็ได้เสด็จออกผนวช บำเพ็ญทานสมาบัติให้เกิดขึ้น และเมื่อสวรรคตแล้วจึงได้ไปสู่พรหมโลก

๓๗. ขาดกที่ ๕๔๗ เวสสันดรขาดก (เล่มที่ ๖๔ ข้อที่ ๑๐๔๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดร พระองค์ทรงประสูติในวันที่พระราชบิดาทรงทำประทักษิณพระนคร และพระราชมารดากำลังเสด็จชมร้านตลาด จึงทรงได้พระนามว่าเวสสันดร พระองค์ทรงพอพระทัยในการบริจาทาน โดยที่ สุดแม้ร่างกายและชีวิตก็ทรงพอพระทัยที่จะบริจาคให้เป็นทานได้

เมื่อพระเวสสันดรเสด็จขึ้นครองราชสมบัติแล้วได้บริจาคพญาช้างปัจจัยนาคนให้แก่พราหมณ์ ๘ คนที่มาทูลขอ ทำให้ชาวเมืองโกรธแค้นจึงรวมตัวกันขับไล่ให้ไปอยู่ที่เขาวงกต แต่ก่อนที่จะเสด็จไปก็ทรงบริจาคสัตตกมหาทาน แม้ในขณะที่กำลังเสด็จออกจากพระนครก็มีผู้มาขอราชรถพร้อมทั้งม้าทรง พระองค์ก็ทรงบริจาคให้เป็นทานอีก

พระเวสสันดรทรงพาพระนางมัทรี พระโอรสและพระธิดา ดำเนินด้วยพระบาท ผ่านเมืองเจตราชไปถือเพศเป็นฤษี อยู่ ณ บรณศาลาที่เขาวงกต เสวยผลหมากรากไม้เป็นอาหาร เวลาผ่านไป ๗ เดือน พราหมณ์ขอทานชื่อชุกได้เดินทางไปขอพระโอรสและพระธิดา คือ ชาลีและกัณหาเพื่อนำไปเป็นทาสรับใช้ พระองค์พระราชนานให้ วันรุ่งขึ้นท้าวสักกเทวราชแปลงเพศเป็นพราหมณ์มาขอพระนางมัทรี พระองค์ก็พระราชนานให้อีก

พราหมณ์ชุกพา ๒ कुमार เดินทางไปถึงเมืองเชตุร พระเจ้าสญชัยทรงเห็นเข้า จึงโปรดให้นำพระราชทรัพย์มาไถ่พระราชธิดาทั้ง ๒ ไว้ ต่อมาได้ให้พระราชธิดานำทางไปรับพระเวสสันดรกลับพระนคร

เมื่อพระเวสสันดรเสด็จกลับมาถึงพระนคร ผ่านแก้ว ๗ ประการได้ตกลงมาทั่วพระนคร พระองค์ทรงปกครองแผ่นดินโดยธรรม ทรงบริจาคมหาทานและรักษาอุโบสถศีลตลอดพระชนมายุ หลังจากสวรรคตแล้วจึงไปสู่สวรรค์ชั้นดุสิต

พระเจ้าพรหมทัต (๒๐)

๑. ชาดกที่ ๑๔ วาตมิกชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๑๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าพรหมทัต ทรงติเตียนเนื้อสัตว์ซึ่งติดในรสน้ำหาน้ำผึ้ง ยอมติดตามคนเฝ้าสวนไปจนถึงพระลานหลวง

๒. ชาดกที่ ๒๒ อัณฑกชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๒๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าพรหมทัต ได้ตรัสกับบุโรหิตถึงหญิงผู้ต้องการชายคนเดียวไม่มี

๓. ชาดกที่ ๒๗ อัจฉกชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๒๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าพรหมทัต หญิงคนหนึ่งมาทูลขอพระราชทานอภัยโทษให้พี่ชายเป็นอันดับแรก ทรงสอบถามแล้วพอพระทัยในเหตุผล จึงทรงยกโทษให้ทั้งสามและลูกชายของนางด้วย

๔. ชาดกที่ ๑๐๐ อสตรูปชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๐๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าพรหมทัต เมื่อพระเจ้าโกศลทรงยกทัพมาล้อมเมืองและปลงพระชนม์ พระโอรสเสด็จหนีไปทางทอระบายน้ำ ต่อมาได้ไปล้อมเมืองและยึดราชสมบัติคืนได้

๕. ชาดกที่ ๑๕๑ ราโฆวาทชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๑๕๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าพรหมทัต ได้พระราชทานโอวาทแก่พระเจ้ากรุงสวตถิให้ตั้งอยู่ในธรรมคือชนะความโกรธด้วยความไม่โกรธ ชนะความไม่ดีด้วยความดี เป็นต้น

๖. ชาดกที่ ๑๙๑ รุทกชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๓๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าพรหมทัต ทรงเกลี้ยกล่อมให้บุโรหิตคืนดีกับภรรยา แต่ไม่สำเร็จ

๗. ชาดกที่ ๒๒๕ ขันติวิณณชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๙๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าพรหมทัต ได้ทรงอดโทษให้แก่บุโรหิตผู้ประพฤติดุจริตประเวณีกับนางสนมของพระองค์

๘. ชาดกที่ ๒๓๓ วิกัณณกชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๓๑๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าพรหมทัต รับสั่งให้เลี้ยงปลาและเต่าที่มาพึ่งตนตรี แต่มีจระเข้มากินปลาจึงรับสั่งให้เอาชนกแทงให้หนีไป

๙. ชาดกที่ ๒๔๘ กิงสุโกปมชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๓๔๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าพรหมทัต ทรงวินิจฉัยลักษณะของต้นทองกวาวที่พระกุมารทั้ง ๔ ถกเถียงกัน

๑๐. ชาดกที่ ๒๖๒ มุทุปาณชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๓๘๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าพรหมทัต ไม่อาจจะรักษาพระราชธิดาไว้ได้ จำเป็นต้องยกให้เป็นคู่ครองของพระราชภาคิไนย และให้ครองราชย์ต่อไป

๑๑. ชาดกที่ ๒๖๙ สุขาทาชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๐๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าพรหมทัต ทรงหาอุบายสอนพระราชมารดาให้ตรัสคำหยาบ ด้วยการเปรียบเทียบเสียงนกต้อยตีวิดและนกดูเหว่าให้พิจารณา

๑๒. ชาดกที่ ๒๘๒ เสยยชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๔๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าพรหมทัต ถูกพระราชาต่างเมืองจับขังไว้ในเรือนจำ ทรงแผ่เมตตาให้กับพระราชาพระองค์นั้น จนได้กลับมาครองราชย์ตามเดิม

๑๓. ชาดกที่ ๒๘๙ นานาฉันทชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๖๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าพรหมทัต รับสั่งให้เรียกบุโรหิตที่ถูกออกจากราชการให้กลับเข้ารับราชการอีกครั้ง เพราะเป็นผู้มีความรู้วิชาดูดาว

๑๔. ขาดกที่ ๓๐๓ เอกราชขาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๕๑๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าพรหมทัต ทรงเจริญเมตตาพรหมวิหารจนสามารถสลัดเครื่องจองจำของพระราชโอรสได้

๑๕. ขาดกที่ ๓๒๗ กากวติขาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๖๐๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าพรหมทัต ถูกพญาครุฑลักพระเทวีไป ทรงใช้ให้นักฟ้อนไปตาม นักฟ้อนกลับเป็นชู้กับพระเทวีอีก พญาครุฑจึงนำพระเทวีมาคืน

๑๖. ขาดกที่ ๓๕๕ ฃฎขาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๗๒๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าพรหมทัต ได้ทรงแสดงเหตุที่ไม่เศร้าโศกเพราะถูกแย่งชิงราชสมบัติว่าความโกรธไม่ก่อประโยชน์อะไร แก้ปัญหาไม่ได้ พระองค์จึงไม่เศร้าโศก

๑๗. ขาดกที่ ๓๗๘ ทริมุขขาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๘๔๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพรหมทัตตุมาร ได้ครองราชสมบัติในกรุงพาราณสี ต่อมาเห็นโทษในกามจึงออกผนวช

๑๘. ขาดกที่ ๔๒๐ สุมังคลขาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๑๔๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าพรหมทัต ทรงอดกลั้นไม่ลงโทษนายสุมังคละที่ฆ่าพระปัจเจกพุทธเจ้า เพราะความเข้าใจผิดคิดว่าเป็นเนื้อ

๑๙. ขาดกที่ ๔๕๙ ปานียขาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๕๔๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าพรหมทัต ทรงสดับเหตุในการบวชที่พระปัจเจกพุทธเจ้า ๕ พระองค์ ตรัสเล่าให้ฟัง ทรงพอพระทัยในการผนวช จึงสละราชสมบัติออกผนวชเป็นฤๅษี

๒๐. ขาดกที่ ๕๑๑ กิงฉันทขาดก (เล่มที่ ๖๑ ข้อที่ ๒๒๘๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าพรหมทัต ทรงเห็นโทษในกามจึงออกผนวชเป็นดาบส อธิษฐานจิตเพื่อให้ได้มะม่วงมีรสอร่อย ก็ได้ตั้งปรารภและสามารถบำเพ็ญฃานสมบัติให้เจริญยิ่งขึ้น

พระราชโอรส (๒๕)

๑. ชาดกที่ ๖ เทวธัมมชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระโอรสของพระเจ้าพรหมทัต พาน้องชาย ๒ คนไปอยู่ป่า น้องทั้ง ๒ ถูกผีเสื้อน้ำจับไป พระโพธิสัตว์แสดงเทวธรรมให้ฟังว่า คนมีหิริโอตตปละเป็นคนมีเทวธรรมในโลก ทำให้ได้น้องทั้ง ๒ คืนมา

๒. ชาดกที่ ๗ กัณฐหาริชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระโอรสของพระเจ้าพรหมทัตกับหญิงหาฟืน แต่พระราชบิดาไม่ยอมรับ ทำให้นางต้องตั้งสัจจอธิษฐานโยนพระโอรสขึ้นบนอากาศ พระโอรสไม่ตกลงมาด้วยแรงอธิษฐาน และกราบทูลพระราชบิดาว่าขอให้ยอมรับว่าเป็นลูก คนอื่นยังทรงเลี้ยงดูได้ทำไมจะเลี้ยงดูพระโอรสไม่ได้

๓. ชาดกที่ ๕๐ พุมเมธชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๕๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพรหมทัตกุมาร ได้แสดงอุบายบวงสรวงเทวดาด้วยคนโง่ เพื่อให้ชาวเมืองเกรงกลัวจะได้ไม่กล้าทำบาป

๔. ชาดกที่ ๕๕ ปัญจารุชชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๕๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระราชโอรสพระนามว่าปัญจารุชกุมาร ทรงศึกษาศิลปการใช้อาวุธ ๕ อย่าง พระองค์ถูกยักษ์จับได้แต่ไม่มีความกลัว ทรงสอนจนยักษ์เกิดกลัวตายและตั้งอยู่ในศีล

๕. ชาดกที่ ๙๖ เถลปัดตชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๙๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระโอรสองค์สุดท้ายในพระโอรส ๑๐๐ องค์ของพระเจ้าพรหมทัต ยึดมั่นในคำสอนของพระปัจเจกพุทธเจ้า ไม่หลงอุบายนางยักษ์จึงได้ไปครองเมืองตักกสิลาโดยปลอดภัย

๖. ชาดกที่ ๑๓๒ ปัญจกริขุชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๓๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระโอรสองค์สุดท้าย ตั้งมั่นอยู่ในโอวาทของพระปัจเจกพุทธเจ้าทำให้ได้ครองเมืองตักกสิลา

๗. ชาตกที่ ๑๘๑ อสทิสชาตก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๑๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอสทิสราชมกุมาร เรียนจบวิชา ๑๘ ศาสตร์ เก่งในการยิงธนู ทรงขับไล่พระราชข้าศึก ๗ พระองค์ให้หนีไป

๘. ชาตกที่ ๒๔๐ มหาปิงคลชาตก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๓๒๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระโอรสของพระเจ้ามหาปิงคละ ตรัสพลบนายทวารไม่ให้กลัวว่า พระเจ้ามหาปิงคละจะกลับมาทำร้ายอีก เพราะถูกเผาไปหมดแล้ว

๙. ชาตกที่ ๒๕๗ ความนิจันทชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๓๗๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอาทาสุมกุมาร ถูกอำมาตย์ทดลองปัญญาที่ทรงแก้ไขได้หมด

๑๐. ชาตกที่ ๒๖๓ จูฬปโลณชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๓๘๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอนัตถิคันธกุมาร ให้สติแก่ดาบสผู้เสื่อมจากฌานเพราะมาลักลอบเป็นชู้กับพระชายาของพระองค์ ต่อมาดาบสสามารถเจริญฌานให้เกิดขึ้นได้แล้วเหาะหนีไป

๑๑. ชาตกที่ ๓๕๘ จูฬธัมมपालชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๗๓๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นจุฬธรรมपालกุมาร มีอายุ ๗ เดือน ถูกพระเจ้ามหาปาณะพระราชบิดาสั่งให้ประหารชีวิตด้วยการตัดข้อมือ ข้อมเท้า และตัดพระเศียร แล้วให้ทำอสมาละโยนขึ้นไปในอากาศแล้วรับด้วยปลายดาบจนร่างกายแหลกเหลวไม่มีชิ้นดี โทษฐานเพราะพระมารดารักมากเกินไป

๑๒. ชาตกที่ ๓๗๑ ทีฆิติโกสลชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๘๐๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นทีฆาวุกุมาร ยึดมั่นในคำสอนของพระราชบิดา ทรงให้อภัยแก่พระเจ้าพรหมทัตที่ประหารชีวิตพระราชบิดาพระราชมารดาของตน จึงได้รับพระราชทานพระราชธิดาและได้ครองแคว้นโกศล

๑๓. ชาตกที่ ๔๑๖ ปรีตปชาตก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๑๑๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระราชโอรสของพระเจ้ากรุงพาราณสีและได้เป็นอุปราช แต่พระราชบิดาไม่ทรงไว้วางพระทัยคิดจะทำร้าย ท่านจึงพาบริวารหนีไป ต่อมาได้กลับมาครองราชสมบัติและพระราชทานตำแหน่งอุปราชแก่พระกนิษฐภคินี

๑๔. ชาตกที่ ๔๒๘ โกสัมพียชาตก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๒๑๖)

พระผู้มีพระภาคปรารถนาโอวาทแก่ภิกษุชาวเมืองโกสัมพีที่ก่อการทะเลาะวิวาทกันให้สามัคคีกัน ทรงยกเรื่องขันติธรรมและเรื่องที่พระองค์เสวยพระชาติเป็นทีฆาวุกุมารมาเป็นอุทาหรณ์ แล้วเสด็จเข้าไปจำพรรษาในป่าปาลิไลยกะเพียงลำพังพระองค์ (ตรงกับชาตกที่ ๓๗๑ ทีฆิติโกสลชาตก)

๑๕. ชาตกที่ ๔๖๐ ยุธัญชยชาตก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๕๕๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระกุมารยุธัญชย ทรงเห็นน้ำค้างบนยอดหญ้าเหือดแห้งไป เกิดความสลดพระทัยว่าชีวิตของสัตว์ทั้งหลายมีความตายเป็นที่สุด จึงออกผนวช

๑๖. ชาดกที่ ๔๗๒ มหาปทุมชาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๖๔๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นปทุมกุมาร ถูกพระมารดาเลี้ยงใส่ร้ายให้ประหารชีวิต เพราะไม่ตอบสนองความปรารถนาของพระนาง แต่ทรงรอดพ้นมาได้ด้วยสุจริตธรรมแล้วบวชเป็นฤๅษี ภายหลังทรงสอนให้พระราชบิดาตั้งอยู่ในธรรม

๑๗. ชาดกที่ ๕๐๕ โสมนัสสชาดก (เล่มที่ ๖๑ ข้อที่ ๒๑๖๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นโสมนัสกุมาร ทรงแสดงโทษของขมูลโกงที่สะสมทรัพย์ไว้มากกว่าไม่ต่างจากคฤหบดี และกราบทูลพระราชบิดาให้ประพจน์แต่สุจริตธรรม ส่วนพระองค์กราบทูลลาเข้าป่าบวชเป็นดาบส

๑๘. ชาดกที่ ๕๐๗ มหาปโลภนชาดก (เล่มที่ ๖๑ ข้อที่ ๒๒๐๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอนิตถิคันธกุมาร ไม่ปรารถนากามแม้เพียงถูกต้องสตรี แต่ภายหลังถูกสตรีประเล้าประโลมให้หลงผิด จึงถูกขับไล่ออกจากพระนครไปอยู่ป่าพร้อมกับพระชายา แต่พระนางก็ได้ซื้อสัตย์ กลับไปพ้อใจในดาบสองค์อื่น จึงนำพระนางไปส่งคืนถิ่นมนุษย์แล้วบำเพ็ญฌานได้ไปเกิดในพรหมโลก

๑๙. ชาดกที่ ๕๐๙ หัตถิปาลชาดก (เล่มที่ ๖๑ ข้อที่ ๒๒๔๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นหัตถิปาลกุมาร ไม่ต้องการราชสมบัติพร้อมด้วยน้องชายอีก ๓ คน พาบิรवारของตน ออกบวชได้บำเพ็ญสมณธรรม เพราะไม่ประมาทต่อชีวิต

๒๐. ชาดกที่ ๕๑๐ อโยฆรชาดก (เล่มที่ ๖๑ ข้อที่ ๒๒๖๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอโยฆรกุมาร ทรงสลดพระทัย ตรัสโทษที่อยู่ในพระนคร ๑๐ เดือนและถูกขังอยู่ในเรือนเหล็กอีก ๑๖ ปี ไม่ปรารถนาราชสมบัติจึงไปแสดงธรรมโปรดพระราชบิดาและชวนกันออกบวชทั้งเมือง

๒๑. ชาดกที่ ๕๑๓ ขยัททิสชาดก (เล่มที่ ๖๑ ข้อที่ ๒๒๙๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระโอรสของพระเจ้าชัยทิต ทรงพระนามว่าสินัสตตุมาร ทรงแสดงความกตัญญู ยอมสละพระชนม์ชีพของพระองค์ให้มนุษย์ยักษ์ซึ่งเป็นพระปิตุลา (ลุง) กินแทนพระราชบิดา แต่มนุษย์ยักษ์เกิดเลื่อมใสจึงยอมปล่อยและตั้งอยู่ในโอวาทของพระองค์

๒๒. ชาดกที่ ๕๑๕ สัมภวชาดก (เล่มที่ ๖๑ ข้อที่ ๒๓๕๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นสัมภวกุมาร อายุ ๗ ขวบได้แสดงหลักการเคารพในธรรม (อัมมยาคปัญหา) แก่พราหมณ์สุจิริตว่าถ้าประโยชน์เกิดขึ้นควรทำเสียแต่วันนี้ ไม่ควรเดินทางผิด ไม่ควรประพฤติดุริธรรมเป็นต้น

๒๓. ชาดกที่ ๕๒๗ อุมมาทนต์ชาดก (เล่มที่ ๖๒ ข้อที่ ๒๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระราชโอรสของพระเจ้ากรุงสิพี กษัตริย์แห่งกรุงอริฏฐบุรี แคว้นสิพี เมื่อพระราชกุมาร ทรงสำเร็จการศึกษาศิลปศาสตร์จากเมืองตักกิสลาแล้วก็ได้ครองราชสมบัติสืบต่อจากพระราชบิดา

ต่อมาพระองค์ทรงพ้อพระทัยในนางอุมมาทนต์ซึ่งเป็นภรรยาของเสนาบดีของพระองค์ แม้เสนาบดีจะกราบทูลถวายนาง แต่พระองค์ก็ได้ทรงรับ เพราะทรงพิจารณาเห็นว่าการประพจน์ผิดในภรรยาของผู้อื่นเป็นความไม่ถูกต้อง ชาวเมืองจะครหา นินทาได้ และจะได้รับความเดือดร้อนอย่างร้ายแรงในสัมปรายภพอีกด้วย

๒๔. ชาดกที่ ๕๓๘ เตมียชาดก (เล่มที่ ๖๓ ข้อที่ ๓๙๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระราชโอรสของพระเจ้ากาสิกราช ในเวลาที่ยังทรงพระเยาว์ ทรงเห็นพระราชบิดา พิพากษาลงโทษพวกโจรแล้ว พระองค์ทรงระลึกถึงอดีตชาติได้ว่าทรงเคยเป็นพระราชอาและพิพากษาลงโทษคนเช่นนี้มาแล้ว และต้องไปเสวยผลกรรมในนรกเป็นเวลานาน ในชาตินี้จึงไม่ปรารถนาจะครองราชสมบัติ และได้ทรงแก้แค้นทำเป็นคนไข้ แม้จะถูกทดลองด้วยวิธีการต่างๆ ตลอดเวลา แต่ก็ไม่ยอมเจรจา พระราชบิดาจึงรับสั่งให้นำตัวไปฝังในป่าช้า ทำให้ได้โอกาสสอน นายสารถีแล้วเสด็จออกบรรพชา ต่อมาพระราชบิดาและชาวเมืองก็ได้ออกบรรพชาตาม

๒๕. ชาดกที่ ๕๔๔ จันทกุมารชาดก (เล่มที่ ๖๔ ข้อที่ ๗๗๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระจันทกุมารราชโอรสของพระเจ้าเอกราชแห่งเมืองปุพพวดี ถูกพราหมณ์บุโรหิตชื่อ ชัณฑทาละผู้มีจิตริษยาออกอุบายทูลยุยงให้พระเจ้าเอกราชปลงพระชนม์เพื่อทำการบูชาด้วยสิ่งที่สละได้ยากแล้วจะได้ไป เกิดในสวรรค์ พระเจ้าเอกราชทรงหลงเชื่อจึงรับสั่งให้จับพระจันทกุมารพร้อมด้วยคนอื่นอีกเป็นจำนวนมากแล้วให้นำไปมัดไว้ที่ปากหลุมบูชาญ แม้พระมเหสีจะทูลวิงวอนขอชีวิตพระจันทกุมาร แต่พระเจ้าเอกราชก็ไม่ทรงยินยอม ท้าวสักกเทวราช จึงเสด็จลงมาช่วยชีวิตพระจันทกุมาร และทรงดำหนิการกระทำของพระเจ้าเอกราชว่าไม่ใช่ทางที่ถูกต้อง

เมื่อพระจันทกุมารทรงรอดพ้นจากความตายแล้ว ประชาชนพากันรุมประชาทัณฑ์ชัณฑทาละบุโรหิตด้วยก้อนดิน จนถึงแก่ความตาย และปลดพระเจ้าเอกราชออกจากตำแหน่งพระราชอาแล้วขับไล่ให้ไปเป็นคนจันทาลอยู่นอกเมือง พร้อมทั้งอภิเษกพระจันทกุมารขึ้นเป็นกษัตริย์ครองราชสมบัติต่อไป

พระจันทกุมารทรงปกครองแผ่นดินโดยธรรม ทรงยึดมั่นอยู่ในกุศล และเสด็จไปบำรุงพระราชบิดาซึ่งถูกขับไล่ให้ไป อยู่นอกเมืองเป็นประจำ เมื่อสวรรคตแล้วได้ไปเกิดในสวรรค์

บุโรหิต และ บุตรบุโรหิต (๑๒)

๑. ชาดกที่ ๓๔ มัจฉชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๓๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุโรหิตของพระเจ้าพรหมทัต เป็นผู้รู้เสียงสัตว์ วันหนึ่งไปอาบน้ำกับบิรารได้ยินเสียง ปลาที่ถูกนายพรานจับโยนไว้บนทรายคร่ำครวญถึงนางปลา จึงขอร้องให้เขาปล่อยปลานั้นไปเพราะกลัวอบายภูมิ

๒. ชาดกที่ ๘๖ สิลวิมังสชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๘๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุโรhitของพระเจ้าพรหมทัต ต้องการจะทดลองพระราชาวาณับถือนด้วยชาติตระกูลหรือด้วยศีล

๓. ชาดกที่ ๑๑๙ อกาลราวิชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๑๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุโรhitของพระเจ้าพรหมทัต ดำหนิไกที่ไม่เคยอยู่ในสำนักครุอาจารย์จึงขันไม่ถูกเวลาจนถูกฆ่าตาย

๔. ชาดกที่ ๑๒๐ พันธน์โมกขชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๒๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุโรhitของพระเจ้าพรหมทัต ถูกพระมเหสีใส่ความ แต่ก็เอาตัวรอดมาได้ด้วยปัญญาของตน

๕. ชาดกที่ ๒๑๔ ปุณณทีชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๗๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุโรhitของพระเจ้าพรหมทัต ถูกพระราชอาชบไล่ให้ไปอยู่ในชนบทเพราะถูกคำยุยงแต่ต่อมาก็เข้าใจในปริศนาที่พระราชาส่งไปเชิญกลับเข้าเมือง

๖. ชาดกที่ ๒๑๖ มัจฉชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๘๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุโรhitของพระเจ้าพรหมทัต ไปเที่ยวขายหาต ได้นปลาตัวหนึ่งซึ่งจะถูกย่างไฟราพั้งราพันถึงภรรยา จึงเข้าไปหาชาวประมงขอให้ปล่อยปลาตัวนั้นไป

๗. ชาดกที่ ๒๒๐ ธัมมัทธชชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๘๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุโรhitของเจ้าสปาณิ ถูกเสนาบดีผู้พิพากษาโง่งใส่ความให้พระราชาประหารชีวิตแต่ได้ท้าวสักกะเสด็จลงมาช่วยทำให้รอดชีวิต

๘. ชาดกที่ ๒๔๑ สัพพทารุชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๓๓๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุโรhitของพระเจ้าพรหมทัต แก้กอุบายของสุนัขจิ้งจอกที่ให้ราชสีห์แผดเสียงจะให้ชาวเมืองตกใจกลัวเพื่อจะยึดเอาเมือง แต่สุนัขจิ้งจอกกลับถูกช้างเหยียบตาย

๙. ชาดกที่ ๓๓๐ สิลวิมังสชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๖๑๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุโรhitของพระเจ้าพรหมทัต ได้ทดลองศีลว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดแล้วทูลลาพระราชาออกบวช

๑๐. ชาดกที่ ๔๓๓ โลมสกัสนชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๒๖๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุตรบุโรhit ออกบวชเป็นฤษีชื่อโลมสกัสนปะ บำเพ็ญสมณธรรมได้อภิญญาและสมาบัติ ต่อมาถูกท้าวสักกะร่วมมือกับพระเจ้าพรหมทัต หลอกล่อด้วยสตรี และจะให้ทำพิธีบูชาญให้ กลับได้สติเจริญญาณให้เกิดขึ้นใหม่ได้

๑๑. ชาดกที่ ๔๘๗ อุททาลกชาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๙๐๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุโรhitของพระเจ้าพรหมทัต ได้ติเตียนการบูชาญและการถือนิดของอุททาลกดาบสผู้เป็นบุตรพร้อมด้วยบริวาร ทูลขอให้พระราชาจับสึกและให้เข้ารับราชการทั้งหมด

๑๒. ชาดกที่ ๕๓๐ สังกิจจชาดก (เล่มที่ ๖๒ ข้อที่ ๙๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นสังกิจจกุมารบุตรของบุโรหิต และเป็นสหายของพรหมทัตราชกุมารแห่งกรุงพาราณสี เมื่อทั้ง ๒ เจริญวัยแล้วได้เดินทางไปศึกษาศิลปศาสตร์ที่เมืองตักกสิลาด้วยกัน ต่อมาพรหมทัตราชกุมารมีความดำริที่จะปลงพระชนม์พระเจ้าพรหมทัตราชบิดา แม้สังกิจจกุมารจะทูลทัดทานไว้ แต่พรหมทัตราชกุมารก็ไม่ทรงเชื่อฟัง สังกิจจกุมารคิดว่าไม่มีประโยชน์ที่จะอยู่ร่วมด้วย จึงออกบวชเป็นฤๅษีไปบำเพ็ญฌานและอิทธิญาอยู่ในป่าหิมพานต์ มีฤๅษี ๕๐๐ คน เป็นบริวาร เมื่อได้ฌานอิทธิญาแล้ว จึงกลับมาแสดงเรื่องนรกและสวรรค์ที่ผู้ทำกรรมชั่วและกรรมดีจะได้รับในสัมปรายภพโปรดพรหมทัตราชกุมาร

พราหมณ์ และ พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี (๖๙)

๑. ชาดกที่ ๑๐ สุขวิหารชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๑๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์มีทรัพย์มาก ออกบวชเป็นฤๅษี แสดงธรรมแก่พระเจ้าพรหมทัตว่าคนที่ไม่ต้องคุ้มครองผู้อื่น ไม่ต้องให้ผู้อื่นคุ้มครองและไม่หวังกามคุณนั้นอยู่เป็นสุข

๒. ชาดกที่ ๗๓ สัจจังกรชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๗๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี ไม่สะทกสะท้านในการที่ถูกพระราชกุมารประทุษร้าย แต่ได้กล่าวว่าขอน้ำลอยนํ้ายังประเสริฐกว่าคนประทุษร้ายมิตร

๓. ชาดกที่ ๗๖ อสังกยชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๗๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี ได้แสดงธรรมแก่พวกพ่อค้าเกวียนว่าท่านไม่กลัวทั้งในบ้านและในป่าเพราะมีแต่เมตตากรุณา

๔. ชาดกที่ ๗๗ มหาสุปินชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๗๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี ได้ทำนายพระสุบินของพระเจ้ากรุงพาราณสี ๑๖ ข้อ

๕. ชาดกที่ ๘๑ สุราปานชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๘๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี ได้เตือนลูกศิษย์ของตนผู้อยู่ห่างจากอาจารย์แล้วพากันดื่มสุราแสดงอาการวิปลาสไม่น่าดูว่าเป็นสิ่งไม่ควรทำ

๖. ชาดกที่ ๘๗ มังคลชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๘๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี ได้แสดงธรรมแก่พราหมณ์ ๒ พ่อลูกไม่ให้ถือนมกลในทางที่ผิด

๗. ชาดกที่ ๑๐๑ ปโรสตชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๐๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี กล่าวยกย่องศิษย์ผู้รู้เหตุผลของภาษิต

๘. ชาดกที่ ๑๑๗ ดิตติริชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๑๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นดาบส สอนลูกศิษย์ผู้เป็นคนปากร้ายเปรียบเทียบกับนกกระทาตายเพราะปาก

๙. ชาดกที่ ๑๒๔ อัมพชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๒๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี ได้สรรเสริญฤๅษีผู้มีวัตรดีที่ได้ช่วยเหลือสัตว์ไม่ให้อดน้ำตายในฤดูแล้ง

๑๐. ชาดกที่ ๑๔๔ นังคุฏฐชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๔๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์บูชาไฟ เมื่อรู้ว่าการบูชาไฟไม่มีประโยชน์ จึงหมดศรัทธาหันกลับมาบำเพ็ญเพียรทางจิต

๑๑. ชาดกที่ ๑๔๙ เอกปณณชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๔๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี ได้สอนพระราชกุมารผู้โหดร้ายด้วยการอุปมาด้วยหน่อสะเดา

๑๒. ชาดกที่ ๑๖๑ อินทสมานโคตตชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๑๗๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี ได้เตือนสหายฤๅษีผู้ไม่เชื่อฟังนำลูกช้างมาเลี้ยงจนถูกช้างเหยียบตาย

๑๓. ชาดกที่ ๑๖๒ สันถชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๑๗๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นดาบส ได้ดำหนิการบูชาไฟว่าไม่มีประโยชน์อะไร จึงดับไฟแล้วเข้าป่าหิมพานต์ ทำอภิญญาและสมาบัติให้เกิดขึ้น

๑๔. ชาดกที่ ๑๖๖ อุปสาฬหชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๑๘๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี สอนพราหมณ์กับบุตรให้รู้ว่าที่ที่สัตว์ไม่เคยตายไม่มีในโลก

๑๕. ชาดกที่ ๑๖๗ สมิทธิชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๑๘๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี กล่าวกะนางเทพธิดาว่าไม่รู้จะตายเมื่อไร จึงบำเพ็ญสมณธรรมตอณยังเป็นหนุ่มเพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์ ทำให้นางเทพธิดายอมหลีกไป

๑๖. ชาดกที่ ๑๖๘ อรกชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๑๘๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี ได้พรหมวิหาร ๔ จนได้เป็นศาสดาชื่ออรกะ สอนการแผ่เมตตา มีบริวารมาก

๑๗. ชาดกที่ ๑๗๓ มกกฎชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๑๙๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ออกบวชเป็นดาบส สอนลูกให้รู้จักวานรที่ปลอมตัวเป็นฤๅษี มาขอฝังไฟด้วยในคราวฝนตกหนัก

๑๘. ชาดกที่ ๑๗๔ ทุพภิกขมกกฎชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๑๙๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ตีเตียนวานรที่ไม่รู้จักบุญคุณให้น้ำดื่มแล้วยังมาถ่ายคุกรุดศีรษะอีก

๑๙. ชาดกที่ ๑๗๕ อาทิจจุปฏฐานชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๑๙๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี สอนชาวเมืองไม่ให้เลื่อมใสวานรตัวหนึ่งซึ่งไม่มีศีล

๒๐. ชาดกที่ ๑๘๐ ทุพทชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๐๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี ได้สอนชาวบ้านให้รู้ว่าการให้สิ่งของที่ให้ได้ยากนั้นเป็นการดี

๒๑. ชาดกที่ ๑๙๗ มิตตามิตตชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๔๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี สอนศิษย์ให้รู้จักลักษณะของมิตรและศัตรู

๒๒. ชาดกที่ ๒๐๓ ขันธชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๕๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี สอนให้ดาบสทั้งหลายเจริญเมตตาในตระกูลพญาทั้ง ๔ ตระกูล

๒๓. ชาดกที่ ๒๓๕ วัจนขชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๓๑๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นดาบส ถูกเพื่อนเศรษฐีชาวกรุงพาราณสีชวนให้สีกออกมาบริโภคกาม จึงตีเตียนกามให้เพื่อนฟัง

๒๔. ชาดกที่ ๒๔๔ วิคติจณชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๓๓๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี ได้โต้วาทะกับบริพาชกจนพ่ายแพ้หนีไป

๒๕. ชาดกที่ ๒๔๖ พาโลวาทชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๓๔๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี ถูกกุมภพิกุลให้บริโภคเนื้อสัตว์ จึงสอนกุมภพิกุลว่าผู้ไม่คิดฆ่าสัตว์ ถึงบริโภคก็ไม่บาป

๒๖. ชาตกที่ ๒๕๐ กบิชาตก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๓๕๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี พร้อมกับบุตรชาย ถูกวานรปลอมเป็นฤๅษีมาขอไฟ ท่านสอนบุตรว่าวานรเป็นสัตว์เลวทราม ประทุษร้ายบ้านเรือน แล้วให้ไล่มันออกไป

๒๗. ชาตกที่ ๒๕๑ สังกัปปราศตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๓๕๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษีได้มาน หะไปบิณฑบาตเห็นวิสภาคามณ์ทำให้ฉานเสื่อม แต่ก็บริกรรมให้เกิดฉานขึ้นมาใหม่ได้

๒๘. ชาตกที่ ๒๕๓ มณิกัณฐชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๓๕๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นดาบส หาอุบายให้ดาบสผู้เป็นน้องชายขอแก้วมณีจากพญานาค เพื่อไม่ให้พญานาคมารบกวน เพราะการขอสั่งของอันเป็นที่รักของผู้อื่น เจ้าของย่อมไม่พอใจ

๒๙. ชาตกที่ ๒๕๔ ติริฏวัจจชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๓๗๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นดาบส ได้ช่วยพระเจ้าพรหมทัตที่ตกบ่อน้ำให้ขึ้นจากบ่อ ต่อมาพระราชาทรงระลึกถึงคุณ จึงทรงตอบแทนและทรงสอนให้พระโอรสตอบแทนคุณด้วย

๓๐. ชาตกที่ ๒๘๐ ปฏฐุสกชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๓๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ตีเตียนฝูงวานรที่ชอบทำลายท่อใบไม้ที่คนเฝ้าสวนทำไว้ว่าเป็นการทำที่ไม่เหมาะสม พวกมันตอบว่านิสัยของวานรเป็นอย่างนี้

๓๑. ชาตกที่ ๒๘๑ อัปกันทรชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๔๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นดาบส ถูกท้าวสักกะใส่ความว่าลักกินมะม่วงของพระเจ้าพรหมทัต เพียงเพื่อไม่ต้องการให้ดาบสบำเพ็ญบารมีให้ยิ่งขึ้นไป

๓๒. ชาตกที่ ๒๘๔ สิริชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๕๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี ช่วยเหลือนายควาญช้างผู้เป็นอุปัชฌาย์ของตนให้ได้กินเนื้อไก่ที่มีอานุภาพมาก จนนายควาญช้างได้เป็นพระราชาและภรรยาได้เป็นพระอัครมเหสี

๓๓. ชาตกที่ ๒๘๕ มณิสุกรชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๕๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นดาบส ตอบปัญหาของฝูงสุกรป่าที่ถามถึงวิธีกำจัดศัตรูของแก้วมณีในถ้ำ จึงบอกให้สุกรเหล่านั้นหนีไปอยู่ที่อื่น เพราะไม่มีใครสามารถกำจัดศัตรูแก้วมณีได้

๓๔. ชาตกที่ ๒๙๐ สิลวิม้งสกชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๖๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์บุโรhitของพระเจ้าพรหมทัต ได้ทดลองศีลให้เห็นว่าเป็นสิ่งประเสริฐแล้ว ออกบวช

๓๕. ชาตกที่ ๒๙๓ กายนิพพิทชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๗๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ป่วยเป็นโรคผอมเหลือง (โรคดีซ่าน) เมื่อหายแล้วจึงออกบวชเป็นฤๅษี

๓๖. ชาตกที่ ๓๐๕ สีสวิม้งสชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๕๑๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ไปศึกษากับอาจารย์ทิศาปาโมกข์ ถูกอาจารย์ทดลองให้ไปลักทรัพย์ แต่ไม่
โดยให้เหตุผลว่าไม่มีสถานที่ลับในการทำชั่ว อาจารย์พอใจจึงยกธิดาให้เป็นภรรยา

๓๗. ชาตกที่ ๓๑๐ สยหชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๕๓๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี ได้ติเตียนกามคุณและสรรเสริญการออกบวช จึงไม่
ปรารถนาเป็นบุโรหิต

๓๘. ชาตกที่ ๓๑๒ กัสสปมันทียชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๕๔๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี ได้ให้อวาทแก่ดาบสผู้เป็นคนแก่สอนยากว่าให้เข้าใจ
เด็กๆ บ้าง ไม่ควรถือตัวจัดเกินไป

๓๙. ชาตกที่ ๓๑๓ ชันติวาทชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๕๕๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี ถูกพระราชาผู้เป็นพาลรับสั่งให้ตัดมือ เท้า ไขว่ และจุมูก
แต่ก็หาโกรธไม่ กลับดำรงมั่นอยู่ในขันติธรรม

๔๐. ชาตกที่ ๓๑๔ โลหกุมภชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๕๕๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี ได้ทำนายเสียงของเปรต ๔ คน แก่พระเจ้าพรหมทัตผู้ได้
ยินเสียงเปรตในเวลากลางคืน

๔๑. ชาตกที่ ๓๑๙ ติตติรชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๕๗๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี ได้ตอบปัญหาข้อข้องใจที่นักกระหาต่อชนจนเป็นเหตุให้
เพื่อนนกกมาติดขายนายพราน และถูกฆ่าเป็นจำนวนมาก

๔๒. ชาตกที่ ๓๒๘ อนนุโสจยชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๖๑๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ไม่ยินดีครองเรือน คิดออกบวช แต่บิดามารดาได้หาภรรยามาให้จึงอยู่
ครองเรือน เมื่อบิดามารดาถึงแก่กรรมแล้วจึงได้ภรรยาออกบวช เมื่อภรรยาตายก็ไม่เศร้าโศกเสียใจ

๔๓. ชาตกที่ ๓๓๔ ราโชวาทชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๖๓๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นดาบส ถวายโอวาทแก่พระเจ้าพรหมทัตโดยยกอุปมาหมู่มนุษย์
คล้ายกับฝูงโคข้ามน้ำ

๔๔. ชาตกที่ ๓๔๖ เกสวชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๖๘๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี ชื่อกัปปดาบส เป็นอันเตวาสิกของเกสวดาบส ได้ช่วยรักษา
เกสวดาบสให้หายจากโรคลงแดงด้วยเพียงคำพูดที่คุ้นเคยและอาหารที่เคยฉันเท่านั้น

๔๕. ชาตกที่ ๓๔๘ อรัญญชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๖๙๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี สอนบุตรของตนที่จะออกจากป่าไปอยู่ในเมืองให้เลือก
คบแต่คนดีเท่านั้น เมื่อดาบสผู้เป็นลูกได้ฟังแล้วเกิดท้อใจจึงไม่ยอมสึก

๔๖. ชาดกที่ ๓๕๔ อูรคชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๗๑๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ชื่อนา สักจนภรรยา บุตรธิดา สะใภ้ และทาสีให้หมั่นเจริญมรณสติ เพราะการตายของคนอุปมาเหมือนงูลอกคราบ

๔๗. ชาดกที่ ๓๖๒ สีสวิมิงสาชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๗๕๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์บุโรหิต ใครจะทดลองศิลปะหรือการเล่าเรียนว่าสิ่งใดประเสริฐกว่ากัน เมื่อทราบว่าเป็นศิลปะประเสริฐกว่า จึงทูลลาพระเจ้าพรหมทัตออกบวช

๔๘. ชาดกที่ ๓๗๖ อวาริยชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๘๓๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤषี ได้บอกวิธีเก็บค่าจ้างได้ครบแก่คนแจวเรือ แต่คนแจวเรือเป็นคนพาล จึงทำร้ายท่าน

๔๙. ชาดกที่ ๓๘๐ อาสังกชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๘๕๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤषี ได้นำอาสังกามาริผู้เกิดจากดอกบัวมาเป็นบุตรบุญธรรม ต่อมาได้ยกให้เป็นอัครมเหสีของพระเจ้าพรหมทัต

๕๐. ชาดกที่ ๓๙๐ มัยหกกุณชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๙๓๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤषี ได้สอนน้องชายที่มาบุตรของท่านเพราะอยากได้ทรัพย์ ว่าไม่ต่างกับนกมัยหกะที่ยาวบินร้องหวงผลไม้แต่ไม่กิน นกอื่นจึงมากินหมด

๕๑. ชาดกที่ ๓๙๒ อุปสิงฆปุพผชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๙๔๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤषี ถูกเทพธิดาติเตียนว่าแอบดมดอกไม้ที่เขายังไม่ให้ จึงขอบุณเทพธิดาที่ได้ให้สติ

๕๒. ชาดกที่ ๔๐๓ อัญญิเสนกชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๐๒๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤषี รับปวารณาจากพระเจ้าพรหมทัตแล้วแต่ไม่ออกปากขอสิ่งใด พระราชาทรงเลื่อมใสได้พระราชทานสิ่งของเป็นอันมาก

๕๓. ชาดกที่ ๔๑๔ ชาครชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๑๐๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤषี ปฏิบัติธรรมตลอดคืน เทวดาเกิดศรัทธาได้มาถามปัญหาว่าในโลกนี้ ใครตื่น ใครหลับ จึงตอบว่า คนตื่นคือคนรู้ทั่วถึงธรรม คนหลับคือคนประมาท

๕๔. ชาดกที่ ๔๑๘ อัญญสัททชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๑๒๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤषี ได้ทำนายเสียง ๘ อย่างแก่พระเจ้าพรหมทัตว่าไม่เป็นอันตรายแต่อย่างใด ขอให้งดการบูชาด้วยสัตว์จำนวนมาก

๕๕. ชาดกที่ ๔๒๒ เจติยราชชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๑๖๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นกบิลพราหมณ์ ออกบวชเป็นดาบส ได้แสดงโทษแห่งมูสาวาทและแสดงคุณแห่งสัจจะแก่พระเจ้าเจติยราช แต่พระองค์ไม่ทรงเชื่อถือเพราะคบปาปมิตร จึงถูกแผ่นดินสูบไปเกิดในอเวจีมหานรก

๕๖. ขาดกที่ ๔๒๓ อินทริยขาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๑๗๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุตรพราหมณ์ภรรยาบุโรหิต ชื่อโชติपालกุมาร เจริญวัยแล้วออกบวชเป็นฤๅษี ตีเตียนความไม่สำรวมอินทริยและสรรเสริญความสำรวมอินทริย

๕๗. ขาดกที่ ๔๓๑ หริตจขาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๒๔๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษีชื่อหริตจดาบส ได้อภิญญา ๕ สมาบัติ ๘ ต่อมาไปเสพอภิรมย์กับพระเทวีของพระเจ้าพรหมทัต เมื่อพระราชาทรงทราบได้ขอให้ท่านบำเพ็ญฌานขึ้นใหม่

๕๘. ขาดกที่ ๔๔๐ กัณหาขาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๓๒๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี ถือสันโดษ ไม่ยอมไปหาภินิหารอื่น กินแต่ผล ดอก ใบ และสะเก็ดของต้นไม้ที่ตนอาศัยเท่านั้น ท้าวสักกะต้องลงมาประสาธพร ๔ ประการตามที่ขอ คือ อย่าให้โกรธ อย่าให้ร้าย อย่าให้โลภ และอย่าให้รัก

๕๙. ขาดกที่ ๔๔๒ สังขขาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๓๕๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นสังขพราหมณ์ ได้ถวายร่มและรองเท้าแก่พระปัจเจกพุทธเจ้าก่อนออกเดินทางไปค้าขายที่สุวรรณภูมิ เมื่อเรือแตกกลางทะเล ก็กลับได้ที่พักเพราะอาณิสสแห่งทานนั้น

๖๐. ขาดกที่ ๔๔๔ มัณทัพยขาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๓๘๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชชื่อกัณหาที่ปายนดาบส ได้ทำสัจจาให้พิชุงกลายออกจากร่างกายของเด็กผู้เป็นบุตรของสหาย และให้บิดามารดาของเด็กทำสัจจาต่อจนเด็กรอดตายจากพิชุง

๖๑. ขาดกที่ ๔๗๗ จูฬนารทกัสมปขาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๗๖๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี สอนบุตรผู้คิดจะติดตามสตรีคนหนึ่งไปอยู่ในถิ่นมนุษย์ ให้เว้นจากยาพิษ เหว เปือกตม และอสรพิษ จนบุตรเปลี่ยนใจไม่ไป

๖๒. ขาดกที่ ๔๗๙ กาลิงคโพธิขาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๗๙๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์บุโรหิตชื่อการทวาชะของพระเจ้ากาลิงคะ ได้กราบทูลจักรวรรดิวัตรแด่พระราชบิดา พระเจ้ากาลิงคะก็ทรงดำรงอยู่ในจักรวรรดิวัตรนั้น

๖๓. ขาดกที่ ๔๘๘ ภิสขาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๙๒๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ชื่อมหาภาณจนกุมาร เห็นโทษในกามจึงพาน้องๆ และคนใช้ชายหญิง ออกบวช ได้ตำหนิต้าวสักกะที่มาแก้งลักเหง้าบัวเพื่อดูว่าเหล่าฤๅษียังน้อมใจไปในกามอยู่หรือไม่

๖๔. ขาดกที่ ๔๙๐ ปัญจุโปสถิกขาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๙๕๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี ได้รักษาอุโบสถศีลเพื่อต้องการข่มมานะ มินกพิราบ งามิ สุนขังจิงจอก มารักษาอุโบสถเพื่อต้องการข่มกิเลสด้วย

๖๕. ชาดกที่ ๕๒๓ อลัมพูสาชาดก (เล่มที่ ๖๑ ข้อที่ ๒๔๗๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี สอนอิสสิงคดาบสผู้เป็นบุตรของตนไม่ให้ไวโณสตรี้ แต่อิสสิงคดาบสลืมนึกถึงถ้อยคำของบิดา จึงถูกเทพธิดาอลัมพูสาที่ท้าวสักกะส่งให้มาประเล้าประโลมทำให้ถึงศีลวิบัติ

๖๖. ชาดกที่ ๕๒๖ นหินิกชาดก (เล่มที่ ๖๒ ข้อที่ ๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์มหาศาลอุทิจจโคตร เมื่อเจริญวัยแล้วได้ศึกษาสำเร็จศิลปศาสตร์ จากนั้นจึงออกบวชเป็นฤๅษีอาศัยอยู่ในป่าหิมพานต์ตั้งใจบำเพ็ญสมณธรรมจนได้ฌานและอภิญญา ต่อมาได้ปลุกปลอบพราหมณ์อิสสิงคดาบสผู้เป็นบุตรมิให้บ่นเพ้อรำพันถึงพระนางนหินิกาที่ปลอมตัวเป็นฤๅษีมาหลอกทำลายศีลให้วิบัติว่าแท้ที่จริงฤๅษีผู้นี้เป็นนางยักษ์ฉิมิที่ปลอมตัวมา ผู้ประพฤติพรหมจรรย์ไม่ควรลุ่มหลง อิสสิงคดาบสกลับได้สติจึงตั้งใจเจริญพรหมวิหาร คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา จนกลับได้ฌานและอภิญญาอีกครั้งหนึ่ง

๖๗. ชาดกที่ ๕๒๘ มหาโพธิชาดก (เล่มที่ ๖๒ ข้อที่ ๕๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์มหาศาลอุทิจจโคตรชื่อโพธิกุมาร เมื่อสำเร็จการศึกษาศิลปศาสตร์จากเมืองตักกสิลาแล้วกลับมาอยู่ครองเรือนได้ระยะหนึ่ง จึงสละทรัพย์สมบัติจำนวนมากออกบวชเป็นปริพาชกไปบำเพ็ญฌานอยู่ในป่าหิมพานต์ ต่อมาได้เดินทางไปอยู่จำพรรษา ณ พระราชอุทยานของพระเจ้าพรหมทัตแห่งกรุงพาราณสีเป็นเวลา ๑๒ ปี และได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยจากพระเจ้าพรหมทัตให้เป็นผู้พิพากษาอรรถคดี ซึ่งปริพาชกโพธิสัตว์ก็ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรม แต่กลับถูกอำมาตย์ผู้พิพากษา ๕ คนที่ชอบรับสินบนในการพิพากษาอรรถคดีใส่ความ ปริพาชกโพธิสัตว์ได้แสดงธรรมเรื่องการคบมิตรโปรดพระเจ้าพรหมทัต แล้วทูลลากลับไปอยู่ที่ป่าหิมพานต์ตามเดิม และได้มุ่งมั่นบำเพ็ญฌานและอภิญญาให้เกิดขึ้นพร้อมทั้งเจริญพรหมวิหารตลอดชีวิต หลังจากตายแล้วจึงไปเกิดในพรหมโลก

บุตรของพราหมณ์ และ ศิษย์ของพราหมณ์ (๑๐)

๑. ชาดกที่ ๔๘ เวทัพพชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๔๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นศิษย์ของพราหมณ์ผู้รู้มนตร์เรียกฝนแก้ว ๗ ประการ ได้ขอรับรองอาจารย์ไม่ให้ร้ายมนต์พราห์เพรื่อ แต่อาจารย์ไม่ฟังเป็นเหตุให้ถูกโจรฆ่าตาย และเพราะทรัพย์นั้นพวกโจรก็ฆ่ากันตายหมด

๒. ชาดกที่ ๖๘ สาเกตชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๖๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุตรและหลานของพราหมณ์ ๒ สามิภรรยา นับพันชาติ แม้ชาติปัจจุบันเป็นพระพุทธรเจ้าแล้ว พราหมณ์ ๒ สามิภรณานั้นก็ยังคงมีความคุ้นเคยกับพระองค์ (ตรงกับชาดกที่ ๒๓๗ สาเกตชาดก)

๓. ชาดกที่ ๑๕๕ ภัคคชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๑๕๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุตรพราหมณ์ ช่วยบิดาให้พ้นจากถูกยักษ์จับกิน และให้ยักษ์นั้นตั้งอยู่ในศีล ๕

๔. ชาดกที่ ๑๖๓ สุสิมชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๑๖๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุตรพราหมณ์บุโรhitของพระเจ้าสุสิมะ เรียนจบไตรเพทและหัตถิสสูตร (เรียนสูตรกล่อมช้างสำเร็จภายใน ๑ วัน) ได้รับแต่งตั้งให้ทำหน้าที่สมโภชช้างแทนบิดา

๕. ชาดกที่ ๒๑๑ โสมทัตตชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๑๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นโสมทัตตกุมาร บุตรพราหมณ์ ได้ฝึกบิดาในการเข้าเฝ้าเพื่อทูลขอโคกับพระเจ้ากรุงพาราณสี แต่เมื่อบิดาเข้าเฝ้ากลับทูลผิด ทำให้ต้องกราบทูลแก้ไขสถานการณ์แทนบิดา

๖. ชาดกที่ ๒๓๗ สาเกตชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๓๒๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุตรหลานของพราหมณ์นับพันชาติ ทำให้เกิดความรักเมื่อได้พบกันในชาติปัจจุบัน

๗. ชาดกที่ ๔๓๒ ปทกุสลามณวชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๒๕๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุตรนางยักษิณีผู้มีหน้าเหมือนม้า เป็นผู้ฉลาดในการสะกดรอย แอบพาบิดาผู้เป็นพราหมณ์หนีมารดาไปแดนมนุษย์ มารดาตามมาทัน แต่ไม่สามารถทำอะไรได้จึงให้เรียนมนตร์จินตามณีไว้เป็นเครื่องเลี้ยงชีวิตต่อมาได้เป็นพระเจ้าพรหมทัตครองกรุงพาราณสีเพราะมนตร์ที่มารดาให้

๘. ชาดกที่ ๔๔๓ จูฬโพธิชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๓๖๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นโพธิกุมารซึ่งจุติจากพรหมโลกมาเกิด แม้ภรรยาของท่านก็จุติมาจากพรหมโลกเช่นกัน คนทั้ง ๒ จึงไม่มีความกำหนดด้วยกามราคะ อยู่ด้วยกันตามความพอใจของพราหมณ์ผู้เป็นบิดามารดา เมื่อสิ้นบิดามารดาแล้ว จึงสละทรัพย์ออกบวชเป็นฤๅษี ทำอภิญญาและสมาบัติให้เกิดขึ้นแล้วกลับไปเกิดในพรหมโลก

๙. ชาดกที่ ๔๔๗ มหาธัมมपालชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๔๑๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นธรรมपालกุมาร ไปเรียนวิชาที่เมืองตักกสิลา อาจารย์ทศปาโมกข์ต้องการทดลองพราหมณ์ผู้เป็นบิดาของธรรมपालกุมารจึงห่อกระดูกแพะไปแสดง แต่บิดาของธรรมपालกุมารไม่เชื่อ และยังแสดงธรรม คือศีล ๕ และการบริจาทานเป็นต้นที่ทำให้ทุกคนในตระกูลมีอายุยืนให้อาจารย์ทศปาโมกข์ฟัง

๑๐. ชาดกที่ ๔๕๓ มหามังคลชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๔๗๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุตรพราหมณ์ ออกบวชเป็นฤๅษี มีบริวารเป็นอันมาก ได้แสดงมงคล ๘ ประการ มีเมตตา ความอดทน และความไม่ดูหมิ่น เป็นต้นแด่พระราชาและมหาชน สิ้นชีวิตแล้วไปเกิดในพรหมโลก

อำมาตย์ (๓๑)

๑. ชาตกที่ ๘ คามนิชาตก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ผู้ถวายอภรณ์และธรรมแก่พระราชา คามนิกุมารเป็นกุมารองค์เล็กสุดในจำนวนกุมาร ๑๐๐ องค์ ตั้งอยู่ในคำสอนของท่าน ต่อมาได้เสวยราชสมบัติแทนพระราชบิดา ทรงเปล่งอุทานว่าผลที่หวังย่อมสำเร็จแก่คนไม่ใจเร็วด่วนได้ เป็นคนดี

๒. ชาตกที่ ๒๕ ติตถชาตก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๒๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ของพระเจ้าพรหมทัต แนะนำคนเลี้ยงม้าพระราชาให้นำม้าซึ่งไม่ยอมลงอาบน้ำ เพราะรังเกียจม้าสินธพ ไปอาบที่ท่าอื่นบ้าง เพราะเมื่ออาหารที่คนกินบ่อยๆ ก็ยังเบื่อได้

๓. ชาตกที่ ๒๖ มหิฬามุขชาตก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๒๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ของพระเจ้าพรหมทัต หาอุบายแก้ไขช้างมโหฬารซึ่งกลายเป็นสัตว์ดุร้าย เพราะฟังเสียงโจร ให้กลับมาเป็นสัตว์มีคุณธรรมโดยให้ฟังคำของนักบวช

๔. ชาตกที่ ๒๗ อภินิชาตก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๒๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ของพระเจ้าพรหมทัต หาอุบายแก้ไขไม่ให้ช้างทรงของพระราชาเหินหาย เพราะคิดถึงลูกสุนัขได้

๕. ชาตกที่ ๙๒ มหาสารชาตก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๙๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ของพระเจ้าพรหมทัต หาอุบายให้ได้เครื่องประดับของพระเทวี ที่ถูกวานรลักไปคืนมา

๖. ชาตกที่ ๑๐๗ สาลิตตกชาตก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๐๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ของพระเจ้ากรุงพาราณสี กล่าวสรรเสริญคุณของศิลปินวิทยา โดยยกเรื่องบุรุษง่อยดีดมูลแพะเข้าปากของพราหมณ์แล้วได้รับรางวัล

๗. ชาดกที่ ๑๐๘ พาหิยชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๐๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ของพระเจ้าพรหมทัต ยกเหตุผลเรื่องการเรียนศิลปะว่าควรเรียนทุกอย่าง เพราะแม่หญิงสาวบ้านนอกเรียนกิริยาเอียงอายยังทำให้พระราชาพอพระทัยได้

๘. ชาดกที่ ๑๕๘ สุนฺหุชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๑๖๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ของพระเจ้าพรหมทัต หาวิธีแก้ไขพระราชาสั่งอำมาตย์ใช้อุบายโกงพวกพ่อค้าม้า โดยให้ปล่อยม้าโกงไปอยู่กับม้าโกง ทำให้กันความชั่วได้

๙. ชาดกที่ ๑๗๖ กฬายมมฏฐิชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๐๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ของพระเจ้ากรุงพาราณสี กราบทูลพระราชาถึงความโง่งของวานรที่แสวงหาประโยชน์ส่วนน้อย ยอมทิ้งประโยชน์ส่วนใหญ่ ทำให้พระราชาได้คิดยอมยกกองทัพกลับ

๑๐. ชาดกที่ ๑๘๓ วาโลทกชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๑๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ของพระเจ้าพรหมทัต แสดงสภาพธรรมดาของผู้ต่ำและผู้สูงถวายพระราชา

๑๑. ชาดกที่ ๑๘๔ คิริทัตตชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๑๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ของพระเจ้าพรหมทัต หาอุบายให้ม้าซากะผลัดเดินตรงโดยการให้เปลี่ยนคนเลี้ยงที่เดินตรง

๑๒. ชาดกที่ ๑๘๖ ทริวาหนชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๒๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ของพระเจ้าพรหมทัต ได้กราบทูลเหตุที่มะม่วงมีรสขมเพราะอยู่ใกล้กับต้นสะเดา

๑๓. ชาดกที่ ๑๙๕ ปัพพตูปัตถชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๓๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ของพระเจ้าพรหมทัต ได้กราบทูลขอพระราชทานอภัยโทษให้แก่อำมาตย์และนางสนมที่ลักลอบเป็นชู้กัน

๑๔. ชาดกที่ ๒๑๕ กัจฉปชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๗๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ของพระเจ้าพรหมทัต ได้เตือนเต่าที่ตายเพราะพูดมาก เปรียบเทียบให้พระราชาได้ทรงทราบ

๑๕. ชาดกที่ ๒๑๘ ภูฏวานิชชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๘๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ผู้ตัดสินคดีของพระเจ้าพรหมทัต ได้พิพากษาเรื่องที่มีการโกงกันว่า หนูกินผลไม้ (ใบไถ) และเหยี่ยวฉวยทารกไป

๑๖. ชาดกที่ ๒๒๓ ปฏักตตชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๙๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ของพระเจ้าพรหมทัต ได้หาวิธีให้พระราชายกย่องพระมเหสีด้วยให้ทรงระลึกถึงความหลัง

๑๗. ขาดกที่ ๒๒๖ โกลียขาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๓๐๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ได้กราบทูลเรื่องฝูงกาโจมตีนกเค้า แต่นกเค้าที่ฉลาดก็เอาตัวรอดได้ เหมือนคนผู้ฉลาดไม่ทำประโยชน์ให้เสียไป

๑๘. ขาดกที่ ๒๔๗ ปาทัณฺณชลิขาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๓๔๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ของพระเจ้าพรหมทัต เมื่อพระเจ้าพรหมทัตสวรรคตแล้วหวังจะอภิเษกปาทัณฺณชลิราชบุตรให้ครองราชสมบัติ แต่พระกุมารเป็นคนปัญญาอ่อน จึงยกราชสมบัติให้พระโพธิสัตว์

๑๙. ขาดกที่ ๓๐๖ สุขาทาขาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๕๒๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ของพระเจ้าพรหมทัต ได้กราบทูลขอพระราชทานอภัยโทษให้แก่พระเทวีผู้พลั้งพลาดไป

๒๐. ขาดกที่ ๓๒๐ สุจจชขาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๕๗๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ของพระเจ้าพรหมทัต ทูลสรรเสริญพระเทวีที่เป็นยอดภรรยาว่าเมื่อสามีทุกข์ก็ทุกข์ด้วย สุขก็สุขด้วย พระราชาจึงพระราชทานตำแหน่งให้ดังเดิม

๒๑. ขาดกที่ ๓๓๑ โกกิลขาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๖๒๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ของพระเจ้าพรหมทัต หาอุบายสอนพระราชาไม่ให้ตรัสมากเกินไป เพราะการตรัสมากเกินไปย่อมมีภัย เหมือนลูกนกคู้หว้าในรังกา ปีกยังไม่แข็งแต่ร้องเป็นเสียงนกคู้หว้าเสียก่อน จึงถูกแม่กาจิกตกจากรังถึงตาย

๒๒. ขาดกที่ ๓๓๒ รณลัฏฐิขาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๖๒๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ผู้พิพากษาของพระเจ้าพรหมทัต ได้ชำระความเรื่องบุโรหิตใส่ความว่าพวกเกวียนทำร้าย ให้เป็นไปโดยถูกต้องตามธรรม

๒๓. ขาดกที่ ๓๓๓ โครชขาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๖๓๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ของพระเจ้าพรหมทัต หาอุบายให้พระราชาทรงยกย่องพระเทวีผู้มีอุปการคุณต่อพระองค์ โดยให้ระลึกถึงคราวทุกข์ยากมาด้วยกัน

๒๔. ขาดกที่ ๓๓๖ พรหณัตตขาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๖๔๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ของพระเจ้าพรหมทัต กราบทูลพระราชาไม่ให้เศร้าโศกถึงทรัพย์ที่ถูกดาบสลักไป เพราะคนพาลย่อมมีลักษณะอย่างนั้น

๒๕. ขาดกที่ ๓๔๕ คชกุมภขาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๖๗๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ของพระเจ้าพรหมทัต หาสิ่งเปรียบเทียบเพื่อถวายโอวาทแก่พระราชาว่าคนเราควรทำกิจที่รีบด่วนและไม่รีบด่วนให้ถูกต้องแล้วจะไม่เสียประโยชน์

๒๖. ชาดกที่ ๓๙๖ กุกกุชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๙๖๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ของพระเจ้าพรหมทัต หาวิธีถวายโอวาทแด่พระราชผู้ถึงคติ โดยอุปมาด้วยข้อฟ้าต้องมิกลอนรองรับจึงอยู่ได้ พระราชาตรัสว่าถ้าไม่บำรุงมิตร อำมาตย์ สมณพราหมณ์ ทหาร และคหบดี พระราชาก็อยู่ไม่ได้

๒๗. ชาดกที่ ๔๐๑ ทสัณณกชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๐๐๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ของพระเจ้าพรหมทัตซื้อเสนกบัณฑิต ได้ทูลถวายโอวาทแด่พระราชไม่ให้เสียตายสิ่งที่ได้พระราชทานไปแล้ว เพราะเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก

๒๘. ชาดกที่ ๔๐๒ เสนกชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๐๑๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ของพระเจ้าพรหมทัตซื้อเสนกอำมาตย์ ได้ช่วยพราหมณ์ชราให้พ้นจากถูกงูกัดตาย

๒๙. ชาดกที่ ๔๐๙ ทัพพธัมมชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๐๖๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ของพระเจ้าทพทธรรม ได้กราบทูลพระราชให้พระราชทานยศคืนแก่ข้าราชที่เคยทรงใช้ในสงครามและราชกิจอื่น

๓๐. ชาดกที่ ๔๖๒ สังวรชาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๕๗๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ของพระเจ้าพรหมทัต ได้ถวายโอวาทแก่สังวรกุมารให้ตั้งอยู่ในศีลธรรม แม้เป็นพระโอรสองค์สุดท้าย แต่เพราะมีศีล จึงได้รับเลือกให้ครองราชสมบัติต่อจากพระราชบิดา

๓๑. ชาดกที่ ๔๗๓ มิตตามิตตชาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๗๑๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ของพระเจ้าพรหมทัต กราบทูลให้ทรงทราบถึงลักษณะคนที่เป็นมิตรและไม่ใช่มิตรว่ามีลักษณะต่างกันอย่างไร

ฤๅษี ดาบส นักบวช และ ศิษย์ (๓๑)

๑. ชาตกที่ ๑๗ มาลุตชาตก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๑๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นฤๅษี ได้ตอบปัญหาเรื่องความหนาวเกิดแต่ลมแก่เสือโคร่งและราชสีห์ที่มาถาม

๒. ชาตกที่ ๔๓ เวฬุชาตก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๔๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นฤๅษี สอนฤๅษีตนหนึ่งไม่ให้นางมาเลี้ยง แต่ฤๅษีตนนั้นไม่ฟัง จึงถูกงูกัดตาย

๓. ชาตกที่ ๖๓ ตักกปณจิตชาตก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๖๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นดาบส ต้องสีกเพราะมายาหญิง ภายหลังถูกภรรยาหลอกไปให้โจรฆ่า แต่เอาตัวรอดมาได้

๔. ชาตกที่ ๖๖ มุทุลักขณชาตก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๖๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นดาบส ต้องเสื่อมจากฉันทเพราะปรารถนาพระนางมุทุลักขณาผู้เป็นพระมเหสีของพระเจ้าพรหมทัต

๕. ชาตกที่ ๗๐ กุททาลชาตก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๗๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นฤๅษีชื่อกุททาลบัณฑิต ได้แสดงธรรมโปรดพระเจ้าพรหมทัตถึงเรื่องการชนะตนเองดีกว่าชนะข้าศึกถึงร้อยครั้ง พระราชาทรงเลื่อมใส จึงได้เสด็จออกผนวช

๖. ชาตกที่ ๙๔ โลมหังสชาตก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๙๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนักบวชชีเปลือย เมื่อทดลองดูบะของลัทธิภายนอกแล้วเห็นว่าไม่ใช่ทางจึงกลับมาประพฤติตามทางที่ถูกต้อง

๗. ชาตกที่ ๑๐๖ อุทฺถัจฉนิชาตก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๐๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นดาบส สอนลูกชายซึ่งถูกนางอุทฺถัจฉนิหลอกหลวงเอาสิ่งของไป ให้เจริญเมตตาพรหมวิหารจนได้มาน

๘. ชาดกที่ ๑๕๔ อูรคชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๑๕๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นดาบส สอนให้นาคและครุฑมีเมตตากรุณาต่อกัน เป็นมิตรกัน

๙. ชาดกที่ ๑๖๕ นกุลชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๑๗๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นฤๅษี เห็นพังพอนนอนระวังตัว จึงสอนให้พังพอนกับงูเห่าเป็นมิตรกัน

๑๐. ชาดกที่ ๒๐๑ พันธนาการชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๕๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุตรคหบดียากจนทำงานรับจ้างเลี้ยงมารดา เมื่อสิ้นมารดาได้ขออนุญาตภรรยา ออกบวชแต่นางไม่ยอม จึงหนีออกบวชเป็นฤๅษีแล้วได้กล่าวถึงเครื่องผูกแท้คือกิเลส

๑๑. ชาดกที่ ๒๐๗ อัสดกชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๖๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นดาบส ได้ช่วยให้พระเจ้าอัสดกสร้างจากความโศกที่พระอัศรมเหสีสวรรคตไปเกิดเป็นหนอน

๑๒. ชาดกที่ ๒๑๓ ภารุราชชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๗๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นดาบส เกิดวิวาทแย่งต้นไม้กับดาบสคนอื่น

๑๓. ชาดกที่ ๒๓๔ อสิตาญชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๓๑๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นฤๅษี สอนให้พระนางอสิตาญ ซึ่งเบื่อหน่ายพระสวามีที่ไปลุ่มหลงนางกนิรี ให้บริการภักษณจนได้อภิญญา

๑๔. ชาดกที่ ๒๗๑ อุทปานทุสกชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๑๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นดาบส ตีเตียนสุนัขจิ้งจอกที่มาดื่มน้ำในบ่อน้ำแล้วชอบประทุษร้ายบ่อน้ำด้วยการถ่ายอุจจาระปัสสาวะรดทุกคราวไป ซึ่งเป็นปกติธรรมดาของสุนัขจิ้งจอก

๑๕. ชาดกที่ ๒๗๓ กัจฉปชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๑๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นฤๅษี ถูกลิงทำอนาจารก็ทนได้ และได้ช่วยลิงให้พ้นทุกข์จากการถูกเต่าจับเพราะไปทำอนาจารที่ปากเต่า

๑๖. ชาดกที่ ๒๙๙ โกมาริยปุตตชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๙๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นดาบส ตีเตียนวานรที่ทำเป็นนั่งเข้ามานว่าไม่สามารถบำเพ็ญเพียรให้มานเกิดได้เหมือนคนปลูกพืชลงบนแผ่นหิน

๑๗. ชาดกที่ ๓๐๑ จูฬกาลิงคชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๕๐๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นดาบส ถามท้าวสักกะถึงการรบระหว่างพระเจ้าอัสดกกับพระเจ้ากาลิงคะว่าใครจะชนะ ท้าวสักกะตรัสว่าพระเจ้ากาลิงคะจะชนะ พระเจ้าอัสดกจะแพ้ แต่การรบจริงพระเจ้าอัสดกกลับชนะเพราะความสามัคคีและความเพียร พระเจ้ากาลิงคะแพ้เพราะความประมาท

๑๘. ชาดกที่ ๓๒๓ พรหมทัตตชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๕๙๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นดาบส ได้แสดงโทษแห่งการขอและโทษแห่งการไม่ให้ ให้พระเจ้าพรหมทัตทรงสดับ

๑๙. ขาดกที่ ๓๓๗ ปฐชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๖๔๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นดาบส แสดงธรรมแก่เศรษฐีชาวกรุงพาราณสีไม่ให้เดือดร้อนใจที่นิมนต์ท่านอยู่ จำพรรษาแล้วกลับลืมไม่ได้ถวายเป็นอุปัชฌาย์

๒๐. ขาดกที่ ๔๐๕ พกพรหมชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๐๓๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นกบปมาณพผู้เป็นอันเตवासสิกของดาบสชื่อเกสวะ ช่วยรักษาอาจารย์ให้หายโรค อาจารย์ได้ตามท่านเข้าไปอยู่ป่าด้วยเพราะติดใจในคำสุภาสิตของอันเตवासสิก

๒๑. ขาดกที่ ๔๐๖ คันธารชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๐๔๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าคันธาระสละราชสมบัติออกผนวช แม้พระเจ้าวิเทหะแห่งกรุงมิลลิตาที่เป็น พระสหายผู้ไม่เคยเห็นกันก็ออกผนวชเช่นกัน ทั้งสองได้เป็นอาจารย์และศิษย์กันและปฏิบัติเคร่งครัดไม่เก็บแม่เกลือก้อนเดียว

๒๒. ขาดกที่ ๔๒๕ อัญญาชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๑๘๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเศรษฐี ออกบวชเป็นดาบส เพราะสลดใจที่หญิงโสเภณีเป็นคนเห็นแก่ลาภและ ประทุษร้ายมิตร

๒๓. ขาดกที่ ๔๒๖ ทิปิชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๑๙๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเศรษฐี ออกบวชเป็นฤๅษี เห็นภริยาที่แม่แพะร้องขอชีวิตต่อเสือเหลือง แต่ไม่เป็นผล เพราะอันธพาลย่อมไม่ยินดีคำสุภาสิต

๒๔. ขาดกที่ ๔๓๕ หลัททราชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๒๘๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นดาบส สอนดาบสลูกชายที่อยากจะไปอยู่ในถิ่นมนุษย์ให้รู้จักเลือกคบคนดี อย่าคบคนชั่ว ที่กลับกลอกไวเหมือนผ้าข้อมหมื่นที่สีก่ง่าย

๒๕. ขาดกที่ ๔๓๖ สมุคคชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๒๙๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นฤๅษี ได้ทิพจักขุ เห็นรากษสทนต์หนึ่งรักษาภรรยาของตนให้อนอนอยู่ในผอบแล้ว กลืนผอบเข้าไปไว้ในท้อง แต่นางประพฤติผิดประเวณีกับภิกษุในผอบนั้น รากษสทนต์พราบแล้วเกิดความสลดใจว่าหญิงนี้ ตนไม่อาจรักษา ให้เต็มได้ยาก ลึกเหมือนบาดาล จึงปล่อยนางกับขูไป

๒๖. ขาดกที่ ๔๘๐ อภิตติชาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๘๐๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอภิตติดาบส ประพฤติตนเป็นคนมักน้อย ท้าวสักกะต้องลงมาประสาทพร ท่านขอพร เพียงว่าไม่ว่าชาตินี้หรือชาติไหนขออย่าได้พบ อย่าได้เห็น อย่าได้นั่งใกล้ อย่าได้เจรจาปราศรัยกับคนพาลโดยเด็ดขาด ท้าวสักกะทราบเหตุแล้วก็ให้พรตามนั้น

๒๗. ขาดกที่ ๔๙๖ ภิกขาปรัมปรชาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๒๐๒๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นฤๅษี ไปนั่งร่วมศาลากับพระเจ้ากรุงพาราณสี บุโรหิต และพระปัจเจกพุทธเจ้า มี เศรษฐีใจบุญนำอาหารมาถวายพระราชา พระราชาถวายบุโรหิต บุโรหิตถวายฤๅษี ฤๅษีกลับถวายพระปัจเจกพุทธเจ้า เศรษฐี จึงสอบถามถึงผู้ควรแก่ทักษิณา

๒๘. ขาดกที่ ๔๙๗ มาตังคชาดก (เล่มที่ ๖๑ ข้อที่ ๒๐๓๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นมาตังคฤๅษี สอนธิดาเศรษฐีและคนผู้ถือชาติตระกูลให้หายถือตัวด้วยอำนาจบะ

๒๙. ชาดกที่ ๔๙๘ จิตตสัมภุตชาดก (เล่มที่ ๖๑ ข้อที่ ๒๐๕๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นจิตตบัณฺฑิตดาบส ได้ถวายโอวาทแก่พระเจ้าสัมภุตให้ระลึกถึงชาติที่เกิดเป็นจันทรบาล และเกิดร่วมกันอีก ๓ ชาติจนได้เป็นพระราชา พระเจ้าสัมภุตเข้าพระทัยจึงออกผนวช

๓๐. ชาดกที่ ๕๒๒ สรังกคชาดก (เล่มที่ ๖๑ ข้อที่ ๒๔๔๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นโชติปาลกุมาร มีฝีมือทางธนูเป็นเลิศ พิจารณาเห็นโทษในกาม ไม่ยอมรับตำแหน่ง เสนาบดีจึงออกบวชเป็นดาบสมิชื่อวราสรังกคดาบส ต่อมาได้ตอบปัญหาท้าวสักกะ มีบริวารเลื่อมใสออกบวชตามเป็นจำนวนมาก

๓๑. ชาดกที่ ๕๔๐ สุวรรณสามชาดก (เล่มที่ ๖๓ ข้อที่ ๔๘๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นสุวรรณสามดาบส เลี้ยงดูบิดามารดาผู้เป็นดาบสตาบอดอยู่ในป่า วันหนึ่งสุวรรณสามดาบส ไปตักน้ำและถูกพระเจ้าปิลยักขียิงด้วยลูกศร ก่อนจะสลบล้มลงไปได้ทูลขอร้องให้พระเจ้าปิลยักขีช่วยเลี้ยงดูบิดามารดาแทนด้วย

พระเจ้าปิลยักขีเข้าพระทัยว่าสุวรรณสามตายแล้ว จึงเสด็จไปนำบิดามารดาของสุวรรณสามมา เมื่อรู้ว่าสุวรรณสาม ถูกยิงจริง จึงพากันร้องไห้คร่ำครวญอย่างน่าเวทนา จากนั้นจึงได้ทำสังกริยาขอให้พิฆะร้ายออกจากร่างกายของสุวรรณสาม นอกจากนี้วิสุทธรเทพิธาก็มาช่วยทำสังกริยาด้วย เมื่อสุวรรณสามฟื้นจากสลบแล้วจำความต่างๆ ได้ จึงแสดงธรรมแก่พระเจ้าปิลยักขีและให้ตั้งอยู่ในศีล ๕ ส่วนดาบสทั้ง ๓ ท่านได้เจริญญาณให้เกิดขึ้น เมื่อสิ้นชีวิตลงได้ไปเกิดในพรหมโลก

บัณฑิต และ มานพ (๓๐)

มโหสถบัณฑิต (๑๓)

๑. ชาดกที่ ๑๑๐ สัพพสังหารกปัญหชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๑๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นมโหสถบัณฑิต ชำระความเรื่องโจรลักเครื่องประดับโดยการขัดสีเครื่องประดับก็รู้ว่าหญิงผู้เป็นขโมยพูดเท็จ หญิงผู้เป็นเจ้าของพูดจริง

๒. ชาดกที่ ๑๑๑ คัทรภปัญหชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๑๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นมโหสถบัณฑิต กราบทูลพระเจ้าวิเทหราชเปรียบเทียบบุตรประเสริฐกว่าบิดาให้สดับ

๓. ชาดกที่ ๑๑๒ อมราเทวีปัญหชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๑๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นมโหสถบัณฑิต ได้กล่าวปริศนาต่างๆ กับนางอมราเทวี

๔. ชาดกที่ ๑๗๐ กัณณกชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๑๘๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นมโหสถบัณฑิต กราบทูลพระเจ้าวิเทหะเรื่องกัณณกได้ทรัพย์แล้วทำหยัง ไม่แสดงความเคารพเหมือนก่อน

๕. ชาดกที่ ๑๙๒ สิริกาฬกัณณกชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๓๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นมโหสถบัณฑิต ได้แสดงเรื่องสิริกัณณกถวายแด่พระเจ้าวิเทหะ

๖. ชาดกที่ ๓๕๐ เทวตাপัญหชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๖๘๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นมโหสถบัณฑิต ได้กราบทูลเฉลยปัญหา ๔ ข้อที่เทวดาถามแด่พระเจ้าวิเทหะ

๗. ชาดกที่ ๓๖๔ ชัชชีปนกชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๗๖๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นมโหสถบัณฑิต เทวดาเปรียบเทียบพระโพธิสัตว์เป็นกองไฟ แต่เปรียบเทียบอำมาตย์ทั้ง ๔ มีเสนกอำมาตย์เป็นต้น มีปัญหาเปรียบดั่งหิงห้อย พระราชาเมื่อถามปัญหากับอำมาตย์เหล่านี้ จึงเหมือนคนต้องการไฟแล้วไปขอต่อไฟจากหิงห้อย

๘. ชาดกที่ ๔๕๒ ภูริปัญญชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๔๖๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นมโหสถบัณฑิต แสดงให้พระเจ้าวิเทหะแห่งกรุงมิถิลาพร้อมด้วยอำมาตย์ทั้ง ๔ เห็นว่าปัญญาประเสริฐกว่าทรัพย์

๙. ชาดกที่ ๔๗๑ เมณฑกปัญหชาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๖๘๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นมโหสถบัณฑิต ได้เฉลยปัญหาเรื่องแพะเป็นเพื่อนกับสุนัขเพราะต้องการแลกเปลี่ยนอาหารกันแด่พระเจ้าวิเทหะและอำมาตย์ทั้ง ๔

๑๐. ชาดกที่ ๕๐๐ สิริมันตชาดก (เล่มที่ ๖๑ ข้อที่ ๒๐๘๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นมโหสถบัณฑิต ได้แสดงเหตุผลว่าปัญญาประเสริฐกว่าสิริ ถวายแด่พระเจ้าวิเทหะและอำมาตย์ทั้ง ๔

๑๑. ชาดกที่ ๕๐๘ ปัญจบัณฑิตชาดก (เล่มที่ ๖๑ ข้อที่ ๒๒๒๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นมโหสถบัณฑิต ได้กราบทูลพระเจ้าวิเทหะว่าบัณฑิตไม่ควรเปิดเผยความลับทราบเท่าที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ ต่อเมื่อประสบผลสำเร็จแล้วพึงพูดได้

๑๒. ชาดกที่ ๕๑๗ ทกรักขชาดก (เล่มที่ ๖๑ ข้อที่ ๒๓๗๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นมโหสถบัณฑิต เป็นที่โปรดปรานของพระเจ้าวิเทหะ พระราชาถูกปริพาชกาซื้อเกรีถามว่าถ้าพระราชาร่วมด้วยคนอันเป็นที่รักเดินทางไปทางเรือเจอรากษสจะพระราชทานใครแก่รากษสก่อน พระราชตรัสว่าให้ไปตามลำดับคือ ให้พระมารดา ให้แม่เหสี ให้พระอนุชา ให้พระสหาย ให้พราหมณ์บุโรหิต และให้พระองค์เอง แต่จะไม่ให้มโหสถบัณฑิตแก่รากษสเป็นอันขาด นางปริพาชกาก็พอใจว่าบัณฑิตเป็นผู้สูงสุด

๑๓. ชาดกที่ ๕๔๒ มโหสถชาดก (เล่มที่ ๖๓ ข้อที่ ๖๐๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นมโหสถบัณฑิต เป็นผู้มีความรู้มากและเฉลียวฉลาดมาตั้งแต่เยาว์วัย ได้ใช้ปัญญาแก้ไข ปัญหาต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงจนเกียรติคุณแพร่ขจรไป พระเจ้าวิเทหะทรงทราบข่าว จึงโปรดให้นำตัวไปเข้ารับราชการเป็น บัณฑิตประจำราชสำนัก ต่อมาได้นางอมราเทวีมาเป็นคู่ครอง

เมื่อมโหสถบัณฑิตได้เป็นเสนาบดีได้ยกทัพไปปราบพระเจ้าจูฬิน พระเจ้าจูฬินทรงยินยอมสงบศึกและขอร้องให้ มโหสถบัณฑิตไปรับราชการอยู่กับพระองค์ เมื่อพระเจ้าวิเทหะสวรรคต มโหสถบัณฑิตจึงตัดสินใจเดินทางไปรับราชการอยู่ กับพระเจ้าจูฬินแห่งเมืองปัญจาละ

มโหสถบัณฑิตได้ใช้ปัญญาแก้ไขปัญหาต่างๆ และได้นางปริพาชิกาคนหนึ่งคอยช่วยเหลือจนทำให้ปัญหาเหล่านั้น คลี่คลายไป ต่อมานางปริพาชิกานั้นได้ทูลขอให้พระเจ้าจูฬินประกาศเกียรติคุณของมโหสถบัณฑิตให้ปรากฏในท่ามกลาง มหาชน โดยทำให้มหาชนเห็นความสำคัญของมโหสถบัณฑิตว่า พระเจ้าจูฬินทรงยอมสละชีวิตของพระมารดา พระเทวี พระราชโอรส พระสหาย บุโรหิตและชีวิตของพระองค์ได้ แต่จะไม่ยอมสละมโหสถบัณฑิตให้แก่ผีเสื้อน้ำ ทำให้เกียรติคุณของ มโหสถบัณฑิตแพร่ขจรไกลไปทั่วทุกทิศ เมื่อสิ้นอายุแล้วได้ไปเกิดในเทวโลก

วิธรรณบัณฑิต (๔)

๑. ชาดกที่ ๔๑๓ ฐมการิชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๐๙๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุโรหิตของพระเจ้าธัญชัย ชื่อว่าวิธรรณบัณฑิต ได้กราบทูลพระราชาไม่ให้ทอดทิ้ง นักรบเก่าแล้วบำรุงแต่นักรบใหม่ ควรที่จะบำรุงทั้ง ๒ ฝ่ายให้เท่าๆ กัน

๒. ชาดกที่ ๔๔๑ จตุโปสถิชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๓๔๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นวิธรรณบัณฑิตอำมาตย์แห่งกรุงมิถิลา ตัดสินคุณธรรม ๔ ประการที่พระราชาทั้งหลาย ถกเถียงกัน คือ ความอดทน ความเป็นผู้มีอาหารน้อย การละความอหิรมย์ และความไม่กังวล ว่าเป็นธรรมที่ทำให้เป็นสมณะ

๓. ชาดกที่ ๔๙๕ ทสพราหมณชาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๒๐๐๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นวิธรรณบัณฑิตอำมาตย์ของพระเจ้าโกรพยะเมืองอินทปัตต์ ได้จำแนกตระกูลพราหมณ์ ๑๐ ตระกูล ให้พระราชาสดับ และเลือกปฏิบัติให้พระราชาบำเพ็ญทาน

๔. ชาดกที่ ๕๔๖ วิธูรชาดก (เล่มที่ ๖๔ ข้อที่ ๘๙๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์ชื่อวิธูรผู้สอนนรธรรมแด่พระเจ้าธัญชัยโกกรัพยะแห่งกรุงอินทปัตต์ แคว้นกุรุ พระนางวิมลาทะวีเมหสีของพญานาควรุณได้ฟังกิตติศัพท์ของวิธูรบัณฑิตแล้วอยากจะฟังธรรมของท่าน จึงออกอุบาย ลวงพญานาคว่าแพ้วท่งอยากจะกินหัวใจของวิธูรบัณฑิต พญานาควรุณจึงขอให้นางอิรันทิดีบุตรีไปเที่ยวแสวงหาชายหนุ่มที่สามารถนำหัวใจของวิธูรบัณฑิตมาying นาคพิภพได้แล้วจะยกนางให้เป็นภรรยา เมื่อปุณณกัษเณนาบดีผู้หลงรักนางอิรันทิดีมาเป็นเวลานานได้ทราบข่าวจึงรับอาสาไปนำหัวใจของวิธูรบัณฑิตมาให้ จากนั้นจึงเหาะไปที่กรุงอินทปัตต์ แล้วทำพนันเล่นสกากับพระเจ้าธัญชัยโกกรัพยะว่าถ้าตนแพ้จะยกลูกแก้ววิเศษให้ แต่ถ้าพระราชาแพ้จะต้องยกวิธูรบัณฑิตให้ ปรากฏว่าพระเจ้าธัญชัยโกกรัพยะทรงพ่ายแพ้จึงต้องยกวิธูรบัณฑิตให้แก่ปุณณกัษเณนาบดีตามสัญญา

วิธูรบัณฑิตได้ขอปุณณกัษเณนาบดีให้พักอยู่ที่กรุงอินทปัตต์ต่ออีกเป็นเวลา ๓ วัน เพื่อจะได้แสดงราชวสดีธรรม (คุณสมบัติของความเป็นข้าราชการที่ดี) แก่บุตรธิดาวางศาคณาญาติและมิตรสหายที่กำลังรับราชการ หรือมีความประสงค์เข้ารับราชการ ในราชสำนักของพระเจ้าธัญชัยโกกรัพยะ เพื่อให้เข้าไปประพฤติปฏิบัติสำหรับเตรียมตัวเป็นข้าราชการที่ดีต่อไป เมื่อครบกำหนด ๓ วัน วิธูรบัณฑิตจึงทูลลาพระเจ้าธัญชัยโกกรัพยะแล้วออกเดินทางไปกับปุณณกัษเณนาบดี

ปุณณกัษเณนาบดีให้วิธูรบัณฑิตจับหางม้าสินธพมโนมัยพาเหาะไปจนถึงกาฬศิรบรรพตแล้วคิดหาอุบายต่างๆ นานา ที่จะฆ่าวิธูรบัณฑิตแล้วควักเอาเฉพาะหัวใจไป แต่วิธูรบัณฑิตได้แสดงสาธุนรธรรม ให้ปุณณกัษเณนาบดีฟังจนยอมล้มเลิกความตั้งใจที่จะฆ่า จากนั้นจึงพาวิธูรบัณฑิตเหาะไปมอบให้แก่พญานาควรุณที่นาคพิภพโดยปลอดภัย

วิธูรบัณฑิตได้แสดงธรรมแก่พญานาควรุณและพระนางวิมลาทะวี ซึ่งทรงพอพระทัยเป็นอย่างมาก จึงทำสักการะน่านับการแก่วิธูรบัณฑิตแล้วรับสั่งให้ปุณณกัษเณนาบดีและนางอิรันทิดีนำวิธูรบัณฑิตไปส่งที่กรุงอินทปัตต์ พระเจ้าธัญชัยโกกรัพยะทรงรับสั่งให้มิงานมหรสพที่กรุงอินทปัตต์ เป็นเวลา ๑ เดือน เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองการกลับมาของวิธูรบัณฑิต

วิธูรบัณฑิตได้แสดงธรรมแก่ประชาชน ถวายอนุสาสน์แด่พระเจ้าธัญชัยโกกรัพยะ ให้บำเพ็ญบุญมีให้ทานและรักษาอุโบสถศีลเป็นต้น จนตลอดชีวิตแล้วไปสู่เทวโลก

บัณฑิต (๑๐)

๑. ชาดกที่ ๔๖ อารามทูกชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๔๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบัณฑิต ได้ตีเตียนฝูงวานรที่รดน้ำต้นไม้ในสวนแบบวิธีของวานร คือถอนต้นไม้ขึ้นดูราก ต้นไหนรากหยั่งลึกได้รดน้ำให้มาก ต้นไหนรากหยั่งไม่ลึกรดน้ำให้น้อย จนต้นไม้ตายหมด เหมือนคนโง่คิดจะทำประโยชน์แต่ก็ทำประโยชน์ให้เสียไป

๒. ชาดกที่ ๔๙ นักขัตตชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๔๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบัณฑิตกรุงพาราณสี ตีเตียนชาวเมืองที่จะไปขอลูกสาวเขา มัวแต่รอฤกษ์ยามจนเขายกลูกสาวให้คนอื่นไป

๓. ชาดกที่ ๘๐ ภิรมเสนชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๘๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นจุลธนูคหบดีบัณฑิต ได้ตำหนินายภิรมเสนผู้ชอบคุยโวโอ้อวด แต่ไม่เก่งจริงดังที่คุย

๔. ชาดกที่ ๘๙ กุหกชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๘๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบัณฑิต ได้ตีเตียนดาบสโง้งที่หลอกลวงเอาทรัพย์ของเศรษฐีไป แต่ทำที่เป็นคนสำรวม

๕. ชาดกที่ ๒๖๘ อารามทุสกาชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๐๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบัณฑิต ได้ตีเตียนผู้จวนารที่รดน้ำต้นไม้ในสวนแบบวิธีของจวนาร จนต้นไม้ตายหมดเหมือนคนโง่คิดจะทำประโยชน์แต่ก็ทำประโยชน์ให้เสียไป

๖. ชาดกที่ ๔๔๖ ตักกชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๔๐๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นกุมารบัณฑิต ได้ยินเรื่องที่มารดาบอกให้บิดาฆ่าปู่ จึงช่วยปู่ให้รอดตายและออกอุบายให้บิดาไล่มารดาให้ออกจากบ้านเพื่อให้ได้สำนึก

๗. ชาดกที่ ๔๕๔ ฆตบัณฑิตชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๔๘๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นฆตบัณฑิต คิดหาอุบายที่จะไม่ให้พระราชาทรงเศร้าโศกถึงพระโอรสที่สิ้นพระชนม์ไปแล้ว ด้วยการทำเป็นบ่นเพ้ออยากได้กระต่ายบนดวงจันทร์ พระราชาต้องเสด็จมาลอบใจว่าไม่ควรทำ เป็นไปไม่ได้ บัณฑิตกราบทูลว่าคนร้องไห้อยากได้สิ่งที่เห็นอยู่ กับคนร้องไห้ถึงคนตายที่เผลอไปแล้วใครจะโง่กว่ากัน ทำให้พระราชาทรงได้สติหายเศร้าโศก

๘. ชาดกที่ ๔๖๑ ทสธชาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๕๖๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นรามบัณฑิต รักษาคำสั่งของพระราชบิดาที่ปล้ำพระราชทานพรให้พระมารดาของภรต กุมารว่าจะให้ราชสมบัติ ทรงเกรงจะมีอันตรายแก่พระโอรส จึงให้ไปอยู่ป่านานถึง ๑๒ ปี

๙. ชาดกที่ ๔๖๖ สมุททวณิชาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๖๒๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบัณฑิตช่างไม้ ได้ต่อเรือเตรียมการไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะท่วมเกาะ เมื่อถึงเวลานั้นก็พาบริวารของตนหนีรอดไปได้ด้วยความไม่ประมาท

๑๐. ชาดกที่ ๕๓๒ โสณนันทชาดก (เล่มที่ ๖๒ ข้อที่ ๑๓๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นโสณบัณฑิต เมื่อเจริญวัยและเรียนจบพระเวทแล้วได้ออกบวชเป็นดาบสพร้อมด้วยบิดามารดาและน้องชายอยู่ที่ป่าหิมพานต์ ต่อมาโสณบัณฑิตได้ห้ามนันทบัณฑิตผู้เป็นน้องชายมิให้ปรนนิบัติบิดามารดา เพราะมักจะแสวงหาผลไม้ดิบมาให้บิดามารดาบริโภคอยู่เสมอๆ แต่นันทบัณฑิตไม่เชื่อฟังจึงถูกขับไล่ออกจากที่บรรณศาลาของตน และได้เจริญกสิณจนได้อภิญญา ๕ และสมาบัติ ๘ จากนั้นจึงเหาะไปเฝ้าพระเจ้ามโนหะแห่งกรุงพรหมวรมหาพร้อมทั้งรับอาสนাগองทัพบกยึดหัวเมืองทั่วชมพูทวีปมาเป็นเมืองขึ้น แล้วพาพระราชโอรสนั้นมาขอขมาโทษโสณบัณฑิตผู้เป็นพี่ชาย โสณบัณฑิตได้แสดงกตัญญูตทเวทิตาธรรมแก่นันทบัณฑิตและพระราชโอรสนั้น และอนุญาตให้นันทบัณฑิตผู้เป็นน้องชายได้ปรนนิบัติเฉพาะมารดาต่อไป

มานพ (๓)

๑. ชาดกที่ ๔๖๗ กามชาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๖๓๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นมานพ ถวายการรักษาพระเจ้าพรหมทัตที่ประชวรด้วยโรคของความโลภให้หายจากโรคได้ด้วยธรรมเทศนา โรคดังกล่าวนี้เกิดจากทำวสัฏกะทรงทราบถึงการที่พระราชาเป็นไปในอำนาจของตัณหา จึงต้องการให้พระราชาศึกษาบ้าง

๒. ชาดกที่ ๔๗๘ ทูตชาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๗๗๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นมานพเกิดในตระกูลพราหมณ์ ไปเรียนมนตร์ที่เมืองตักกสิลา ต่อมาจึงได้นำทรัพย์ที่ได้จากการสอนธรรมแก่พระราชามอบให้แก่อาจารย์

๓. ชาดกที่ ๔๘๑ ตักการียชาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๘๒๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นตักการียมานพผู้เป็นศิษย์ของปุโรหิต ได้หาอุบายช่วยชีวิตอาจารย์ให้พ้นจากการถูกประหารชีวิต เพราะพราหมณ์หาเรื่องกราบทูลให้ประหารชีวิตพราหมณ์ที่มีลักษณะเหมือนตน

คหบดี กุณมพี พ่อค้า และ บุตรกุณมพี (๒๓)

๑. ชาดกที่ ๑ อปัลณกชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นหัวหน้าพ่อค้าเกวียนผู้ฉลาด เดินทางไปค้าขายทางเดียวกันกับหัวหน้าพ่อค้าเกวียนผู้โง่เขลา ซึ่งออกเดินทางไปก่อนและถูกยักษ์หลอกจับกินจนหมดสิ้น พระโพธิสัตว์ไปที่หลังรู้ทันอุบายของยักษ์จึงพาบริวารรอดพ้นอันตรายไปค้าขายแล้วกลับมาถึงบ้านด้วยความสวัสดิ์

๒. ชาดกที่ ๒ วัณณุปถชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นหัวหน้าพ่อค้าเกวียนเดินทางไปค้าขายผ่านทางกันดารในทะเลทรายขาดน้ำกลางทะเลทราย จึงค้นหาสถานที่ที่มีน้ำแล้วให้บริวารขุดลงไปจนจบกระบะหิน บริวารเกิดความท้อถอยจึงพูดให้กำลังใจ จนสามารถขุดได้น้ำขึ้นมาเลี้ยงทั้งคนและโค ทำให้รอดตาย

๓. ชาดกที่ ๓ เสรีวณิชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพ่อค้าเครื่องประดับ ไปเที่ยวเร่ขายสินค้าตามหมู่บ้าน พ่อค้าผู้สหายได้ไปพบเถาทองคำมีราคามาก แต่โง่เขลาอยากได้เปล่าๆ จึงพูดลวงเจ้าของว่าเป็นของไม่มีค่าอะไร กดราคาลงเสียมาก เจ้าของไม่ยอมขาย จึงวางไว้แล้วแกล้งเดินผ่านไปหวังจะย้อนกลับมาซื้อใหม่ ขณะนั้นพระโพธิสัตว์ผ่านมาพบเห็นเข้า บอกเจ้าของให้ทราบว่าเป็นเถาทองคำ ขอซื้อไว้ด้วยทรัพย์ทั้งหมดที่มีแล้วได้เถาทองคำไป พ่อค้าคนเดิมกลับมารู้ว่าพระโพธิสัตว์ซื้อไปแล้ว ก็โกรธผูกอาฆาตในพระโพธิสัตว์นับแต่นั้นมา เรื่องนี้เป็นเรื่องในอดีตชาติเรื่องแรกที่พระเทวทัตผูกเวรกับพระพุทธเจ้า

๔. ชาดกที่ ๓๙ นันทชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๓๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นกุณมพี ได้บอกอุบายขุดขุมทรัพย์แก่ลูกชายเพื่อน

๕. ชาดกที่ ๔๔ มกสชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๔๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพ่อค้า ได้เตือนลูกชายช่างไม้ผู้โง่เขลาที่คิดจะฆ่าช้างแต่ใช้ขวานฟันศีรษะบิดาจนตายแล้วมานั่งร้องไห้อยู่

๖. ชาตกที่ ๕๔ ผลชาตก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๕๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพ่อค้าเกวียน รู้ว่าต้นไม้ที่คล้ายกับมะม่วง เป็นต้นไม้มีพิษเพราะอาศัยการสังเกต

๗. ชาตกที่ ๗๙ ขรัลสรชาตก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๗๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพ่อค้าเกวียน ได้ตำหนิกำนันซึ่งร่วมมือกับพวกโจรปล้นชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านเดือดร้อน

๘. ชาตกที่ ๘๕ กิมปักกชาตก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๘๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพ่อค้าเกวียน ได้ช่วยบริวารให้พ้นจากความตายที่กินผลไม้มีพิษ ซึ่งอุปมาด้วยบุคคลผู้บริโภคคามย่อมถูกคามขจัดเสีย

๙. ชาตกที่ ๙๘ ภูฏาณิชาตก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๙๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพ่อค้าซื้อบัณฑิต รู้เท่าทันเพื่อนพ่อค้าโกงซื้อบัณฑิต จึงเอาไฟเผาต้นไม้ เพื่อให้พ่อค้าโกงที่ปลอมเป็นเทวดาออกมาปรากฏตัว

๑๐. ชาตกที่ ๑๙๔ มณีโจรชาตก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๓๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นคหบดีผู้มีภรรยาสวย ถูกพระเจ้าพรหมที่ตอกอุบายหาว่าลักแก้วมณีหวังจะประหารชีวิตแล้วยึดภรรยา แต่ทำไม่สำเร็จเพราะนางสุชาดาภรรยาของคหบดีระลึกคุณแห่งศีลของตน ท้าวสักกะเสด็จลงจากเทวโลกมาช่วย ทรงแต่งตั้งพระโพธิสัตว์เป็นพระราชา และตั้งนางสุชาดาเป็นอัครมเหสี

๑๑. ชาตกที่ ๑๙๙ คหปติชาตก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๔๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นคหบดี จับผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นชู้กับภรรยาของตนได้เพราะกิริยาของคนทั้ง ๒ ส่อพิรุณ

๑๒. ชาตกที่ ๒๔๙ สาลกชาตก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๓๔๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นกุฎุมพีค้าขายข้าวเปลือก รับฝากวานรฝึกรำของหมองูไว้ แต่เจ้าของเป็นคนอันธพาล ได้เขียนติมัน มันจึงหนีขึ้นต้นไม้ เขาพยายามอ่อนวอนให้มันลงมาแต่ไม่เป็นผล

๑๓. ชาตกที่ ๒๕๔ กุณทกกุจฉิสินธวชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๓๖๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพ่อค้าม้า รู้ลักษณะม้าดีและไม่ดี ทดลองลูกม้าสินธพเห็นว่าเป็นม้าดี จึงซื้อไปถวายพระราชา

๑๔. ชาตกที่ ๒๕๖ ขรุทปานชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๓๖๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นหัวหน้าพ่อค้าเกวียน เดินทางไปค้าขายทางกันดาร ห้ามพวกพ่อค้าไม่ให้ขูดหาทรัพย์ในบ่อน้ำเก่าลึกเกินไป แต่พ่อค้าเหล่านั้นไม่เชื่อจึงถูกพญานาคพันพิษใส่จนตายหมด

๑๕. ชาตกที่ ๒๘๘ มัจฉุททานชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๖๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นกุฎุมพีให้ทานข้าวแก่ปลาแล้วอุทิศกุศลให้เทวดา เทวดานึกถึงบุญคุณจึงนำทรัพย์มาคืน และแสดงกลโกงของน้องชายให้กุฎุมพีทราบ

๑๖. ชาตกที่ ๓๑๘ กณเวรชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๕๗๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุตรคหบดี แต่เกิดในฤกษ์โจร จึงประกอบอาชีพโจร ถูกทางการจับได้จะนำไปฆ่า หญิงแพศยาคนหนึ่งซึ่งมีจิตหลงรักโจรคนนั้นได้ส่งคนนำทรัพย์ไปถวายตัวออกมาเพื่อให้เป็นสามีของนาง

๑๗. ชาตกที่ ๓๒๔ จัมมสาฎกชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๕๙๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพ่อค้าบัณฑิต ได้เตือนปริพาชกผู้หนึ่งไม่ให้ยกย่องแพะ แต่ปริพาชกไม่เชื่อจึงถูกแพะ ขวิดตาย

๑๘. ชาตกที่ ๓๕๒ สุขตชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๗๐๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุตรกุมภพิจชื่อสุขตกุมาร หาวิธีสอนบิดาให้หายเศร้าโศกถึงปู่ที่ตายไปแล้วได้ โดยการเกี่ยวหญ้าให้วัวที่ตายแล้วกิน บิดามาเห็นเข้าจึงบอกปริศนาให้บิดาฟังว่าวัวตายยังเห็นอยู่ แต่ปู่ตายและเผาไปนานแล้ว ร้องให้ถึงก็ไม่มีประโยชน์

๑๙. ชาตกที่ ๓๖๕ อหิตุนจิกชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๗๗๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพ่อค้าข้าวเปลือก ได้ให้อาหารแก่วานรที่ห่มองูนำมาฝากเอาไว้ จนวานรเกิดความ ประทับใจ และติเตียนหมองูที่เมาสุราแล้วมาเขียนตีน

๒๐. ชาตกที่ ๓๖๖ คุมพียชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๗๗๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นหัวหน้าพ่อค้าเกวียน นำบริวารเดินทางไปค้าขายต่างเมือง ห้ามบริวารไม่ให้บริโภค อะไรที่พบเห็นในระหว่างทาง บริวารที่เชื่อฟังก็รอดตาย ที่ไม่เชื่อฟังก็ตายไป

๒๑. ชาตกที่ ๓๖๗ สาลิยชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๗๘๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุตรกุมภพิจ ได้ติเตียนหมองูที่หลอกให้ตนขึ้นไปจับงูในโพรงไม้โดยบอกว่าเป็นลูกนก สาลิกา เมื่อเห็นว่าเป็นงูจึงโยนมาข้างล่างถูกหมองู และงูได้กัดหมองูตาย

๒๒. ชาตกที่ ๓๖๘ ตจสารชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๗๘๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุตรกุมภพิจ เมื่อโยนงูไปถูกหมองูและหมองูถูกงูกัดตายแล้ว ชาวบ้านได้จับตัวส่งพระราชา แต่พระโพธิสัตว์พร้อมด้วยเด็กๆ เข้าไปเฝ้าพระราชาด้วยความสนุกสนาน และได้กราบทูลข้อเท็จจริง จนได้รับยศเป็นอันมาก

๒๓. ชาตกที่ ๔๙๓ มหาวาณิชาตก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๙๙๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นหัวหน้าพ่อค้าเกวียน เดินทางทางกันดาร รอดตายมาได้คนเดียว เพราะคุณธรรมและความไม่โลภมาก

เศรษฐี และ บุตรเศรษฐี (๒๓)

๑. ชาดกที่ ๔ จูฬเศรษฐีชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อ ๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นจูฬเศรษฐี ระหว่างเข้าไปเฝ้าพระราชาพบหนูตายจึงทำนายว่า ถ้าใครได้หนูนี้ไปจะได้เป็นเศรษฐี คนรับใช้ได้ฟัง จึงเอาหนูไปขายแก่คนเลี้ยงแมว ต่อมาก็ตั้งตัวด้วยทรัพย์อันเป็นต้นทุนนั้น ได้เป็นเศรษฐีในลำดับต่อมา

๒. ชาดกที่ ๔๐ ขทิรังคารชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๔๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเศรษฐี ต้องการจะถวายทานแก่พระปัจเจกพุทธเจ้า แต่พญามารมาเนรมิตหลุมถ่านเพลิงขวางทางไว้ ท่านต้องการจะแสดงอานุภาพของตน จึงเดินลุยถ่านเพลิงไปใส่บาตร มีดอกบัวผุดขึ้นมารองรับ หาเป็นอันตรายไม่

๓. ชาดกที่ ๔๕ โรหิณีชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๔๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นมหาเศรษฐี ได้ตำหนิสาวใช้ผู้โง่เขลาที่คิดจะไล่แมลงวันที่มาตอมมารดา แต่เอาสกตีกุมมารดาจนตาย แล้วมานั่งร้องไห้อยู่

๔. ชาดกที่ ๔๗ วารุณทุสกชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๔๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเศรษฐีชาวกรุงพาราณสี ได้ติเตียนลูกจ้างของตนที่เอาเกลือไปใส่สุรา จนสุราเสียหายเหมือนคนโง่คิดจะทำประโยชน์แต่ก็ทำประโยชน์ให้เสียไป

๕. ชาดกที่ ๕๓ ปุณณปาติชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๕๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเศรษฐีชาวกรุงพาราณสี ได้ทำลายความหวังของพวกนักเลงสุราที่พยายามจะหลอกให้ดื่มสุราสมยาพิษ แต่ท่านรู้ทัน ได้พูดให้นักเลงเหล่านั้นเลิกทำอย่างนี้อีก

๖. ชาดกที่ ๘๓ กาฬกัณณิชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๘๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นมหาเศรษฐีชาวกรุงพาราณสี ได้ติเตียนคนที่ให้ขบไล่เพื่อนออกจากเรือนว่าเป็นสิ่งไม่ควรทำ ท่านได้ช่วยสงเคราะห์เพื่อนไว้ ต่อมาเพื่อนก็ได้ช่วยรักษาทรัพย์ของท่านไว้เช่นกัน

๗. ขาดกที่ ๘๔ อตถัสสวารขาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๘๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นมหาเศรษฐีชาวกรุงพาราณสี ได้ตอบปัญหาของบุตรชายถึงช่องทางให้เกิดประโยชน์
๖ ประการ

๘. ขาดกที่ ๙๐ ออกตัณญขาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๙๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นมหาเศรษฐีชาวกรุงพาราณสี ได้ตำหนิคนของตนที่แก้แค้นคนของเศรษฐีชาวชนบท
ว่าเป็นเรื่องไม่เหมาะสม

๙. ขาดกที่ ๙๓ วิสสาสโกชนขาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๙๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเศรษฐี ได้แสดงธรรมแก่บริวารไม่ให้ไว้วางใจในคนที่ไม่น่าคบ แม้คนคุ้นเคยก็ไม่พึง
ไว้วางใจเพราะอาจมีภัยได้

๑๐. ขาดกที่ ๑๐๓ เจริขาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๐๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นมหาเศรษฐีชาวกรุงพาราณสี เห็นพวกโจรมาได้ในระหว่างทางกล่าวว่าบัณฑิตไม่ควร
อยู่ในที่ที่มีคนคูเฝ้ากันอยู่

๑๑. ขาดกที่ ๑๒๕ กฏาหกขาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๒๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นมหาเศรษฐีชาวกรุงพาราณสี ถูกลูกทาสปลอมตัวอ้างว่าเป็นบุตรของท่านไปแต่งงาน
กับลูกสาวเศรษฐีต่างเมือง แต่เมื่อท่านไปพบกลับไม่เอาเรื่อง เพียงแต่บอกให้ภรรยาของเขาได้รับรู้กำเนิดเดิมของเขาเท่านั้น

๑๒. ขาดกที่ ๑๒๗ กลันทุกขาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๒๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเศรษฐีชาวกรุงพาราณสี ใช้ลูกนกแขกเต้าตามหาทาสคนหนึ่ง ที่หนีไปแต่งงานกับธิดา
เศรษฐีชาวชนบท

๑๓. ขาดกที่ ๑๓๑ อสัมปทานขาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๓๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นสังฆเศรษฐี ให้การสงเคราะห์เพื่อนผู้ออกตัณญจนภรรยาไม่พอใจ

๑๔. ขาดกที่ ๑๗๑ กลยาณธัมมขาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๑๔๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเศรษฐีชาวกรุงพาราณสี มีข่าวลือว่าเศรษฐีออกบวช จึงทูลขอพระราชารออกบวชตามข่าวลือ

๑๕. ขาดกที่ ๒๓๒ วิณญาณขาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๓๑๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเศรษฐีชาวกรุงพาราณสี มีว่าที่ลูกสะใภ้ซึ่งเป็นธิดาเศรษฐีผู้เข้าใจว่าคนค่อมเป็นคนมีบุญ

๑๖. ขาดกที่ ๒๓๘ เอกปทขาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๓๒๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเศรษฐีชาวกรุงพาราณสี สอนบุตรให้มีความขยัน มีศีล มีสติกำกับก็จะประสบความสำเร็จในชีวิตได้

๑๗. ชาตกที่ ๒๔๒ สุนัขชาตก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๓๓๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุตรเศรษฐี ได้บอกอุบายให้สุนัขกัดเชือกหนังที่ผูกล่ามเอาไว้แล้วหนีไป

๑๘. ชาตกที่ ๒๖๑ ปทุมชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๓๘๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุตรเศรษฐี ได้กล่าววาทะไพเราะขอดอกบัวกับคนเก็บดอกบัว ได้ดอกบัวมัดใหญ่โดยไม่ต้องกล่าวเท็จ

๑๙. ชาตกที่ ๓๑๕ มังสชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๕๕๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุตรเศรษฐี พร้อมด้วยสหายได้ขอเนื้อนายพราน นายพรานถูกใจเพราะกล่าววาทะดี จึงให้เนื้อทั้งหมด

๒๐. ชาตกที่ ๓๑๗ มตโรทนชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๕๖๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเศรษฐี เมื่อพี่ชายตายไปผู้คนร้องไห้กันมาก แต่พระโพธิสัตว์หาร้องไห้ไม่ แต่กลับสอนบริวารให้ร้องไห้ถึงคนเป็นที่จะต้องตายว่าน่าสงสารกว่า

๒๑. ชาตกที่ ๓๔๐ วิสัยหชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๖๕๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นวิสัยหเศรษฐี เป็นผู้มั่นคงในทาน แม้ถูกท้าวสักกะแก้งบอให้เลิกให้ทาน ก็ไม่ยอมเลิกและยังให้ต่อไป

๒๒. ชาตกที่ ๓๖๓ หิริชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๗๖๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเศรษฐีชาวกรุงพาราณสี กล่าวติเตียนเศรษฐีสหายในชนบทที่ไม่ให้การต้อนรับกองเกวียนที่ตนส่งไปค้าขายด้วย ต่างจากที่ตนเคยให้การต้อนรับกองเกวียนชนบท ต่อมาเศรษฐีชนบทส่งกองเกวียนมาค้าขายใหม่อีกครั้ง จึงไม่ได้รับการต้อนรับเหมือนคราวแรก

๒๓. ชาตกที่ ๓๘๒ สิริกาฬกณิชาตก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๘๖๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเศรษฐีชื่อสุจิตบริวารไม่อนุญาตให้นางกาฬกณิเทพธิดาเข้ามาอาศัยเรือน แต่อนุญาตให้นางสิริเทพธิดาเท่านั้นเข้ามาอาศัยได้

อาจารย์ติศาปาโมกข์ และ ศิษย์ (๑๙)

๑. ชาดกที่ ๔๑ โสสกชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๔๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอาจารย์ติศาปาโมกข์ สอนธรรมแก่ศิษย์จำนวนมาก นายมิตตวินทุกะผู้เป็นศิษย์ไม่สนใจศึกษาเล่าเรียน ชอบหนีไปเที่ยวจนถูกจับด้วยข้อหาว่าขโมยแพะ อาจารย์จึงติเตียนโทษฐานไม่รู้จักรักรที่ควรทำและไม่ควรทำ

๒. ชาดกที่ ๖๑ อสาดมณฑชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๖๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอาจารย์ติศาปาโมกข์ ได้หาวิธีสอนศิษย์เรื่องมายาหญิง โดยให้ดูแลแม่ผู้ชราของอาจารย์ จนทำให้ศิษย์ออกบวช

๓. ชาดกที่ ๖๔ ทูราขานชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๖๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอาจารย์ติศาปาโมกข์ สอนศิษย์หนุ่มให้รู้จักธรรมชาติของหญิงที่รู้ได้ยาก

๔. ชาดกที่ ๖๕ อนภริติชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๖๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอาจารย์ติศาปาโมกข์ สอนศิษย์ให้วางเฉยต่อภรรยาผู้ประพฤติกุศล เพราะธรรมชาติของหญิงเป็นดั่งแม่น้ำเป็นต้น

๕. ชาดกที่ ๗๑ วรณชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๗๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอาจารย์ติศาปาโมกข์ ได้ตำหนิลูกศิษย์ผู้เกียจคร้านทำงานไม่ถูกเวลาจึงเดือดร้อน

๖. ชาดกที่ ๙๗ นามสิทธิชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๙๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอาจารย์ติศาปาโมกข์ ได้แสดงให้ศิษย์เห็นว่าชื่อนั้นไม่ใช่สิ่งเป็นมงคลหรืออัปมงคลแต่อย่างใด เพราะเป็นแต่เรื่องสมมติเท่านั้น

๗. ชาดกที่ ๑๒๓ นังคีสชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๒๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอาจารย์ติศาปาโมกข์ พยายามสอนศิษย์ผู้โง่เขลาให้เป็นคนฉลาด แต่ไม่อาจทำได้ จึงต้องปล่อยไป

๘. ชาดกที่ ๑๓๐ โกสิยชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๓๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอาจารย์ติศาปาโมกข์ สอนศิษย์ให้ทำยาแก้โรคมารยาของภรรยา จนนางยอมลุกขึ้นทำงาน

๙. ขาดกที่ ๑๕๐ สัญชีวขาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๕๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอาจารย์ทิศาปาโมกข์ ตำนานศิษย์ผู้ซบชีวิตเสื่อโครงที่ตายไปแล้วให้กลับคืนชีพขึ้นมา ทำให้ตนเองถึงต้องสิ้นชีวิต

๑๐. ขาดกที่ ๑๘๕ อนภริตติขาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๑๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอาจารย์ทิศาปาโมกข์ สอนศิษย์ให้ตัดความกังวลในการครองเรือนว่า เมื่อจิตชุ่มมัวแล้ว มนตร์ที่เรียนแม้เชี่ยวชาญก็เลื่อนได้ แต่เมื่อจิตไม่ชุ่มมัว จะไม่มีอะไรเลื่อนเลย

๑๑. ขาดกที่ ๒๐๐ สารฐีสถขาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๔๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอาจารย์ทิศาปาโมกข์ สอนศิษย์ของตนให้เลือกบุตรเขยที่เป็นคนมีศีลดีกว่าคนรูปร่าง

๑๒. ขาดกที่ ๒๔๕ มุลปริยายขาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๓๔๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอาจารย์ทิศาปาโมกข์ สอนศิษย์ไม่ให้ประมาทในเรื่องเวลา

๑๓. ขาดกที่ ๒๕๒ ติลมฏฐิตขาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๓๕๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอาจารย์ทิศาปาโมกข์ ลงโทษพระกุมารผู้ประพฤติดี แต่พระกุมารผูกโกรธ เมื่อได้ครองราชย์แล้วคิดจะลงโทษอาจารย์คืน แต่อาจารย์ได้ให้สติกลับตัวใหม่

๑๔. ขาดกที่ ๒๘๗ ลากครหขาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๖๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอาจารย์ทิศาปาโมกข์ แสดงโทษในการแสวงหาลาภแก่ศิษย์

๑๕. ขาดกที่ ๓๓๘ ฤสขาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๖๕๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอาจารย์ทิศาปาโมกข์ ได้ผูกมนตร์ให้พระเจ้าพรหมทัตสาธยายเป็นประจำป้องกันไม่ให้พระโอรสคิดปลงพระชนม์

๑๖. ขาดกที่ ๓๕๓ เวณสาขขาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๗๑๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอาจารย์ทิศาปาโมกข์ สอนพรหมทัตกุมารไม่ให้ประมาทขาดสติ ให้สร้างแต่กรรมดีไว้ แต่กุมารไม่เชื่อจึงประสบทุกข์ใจในภายหลัง

๑๗. ขาดกที่ ๓๕๖ การันทียขาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๗๒๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นหัวหน้าอันเตวาลิกของอาจารย์ทิศาปาโมกข์ หาอุบายสอนอาจารย์ให้เลิกให้ศีลกับคนทุกคนที่มาพบ เพราะไม่สามารถให้ทุกคนเป็นคนดีได้ เหมือนไม่สามารถถมแผ่นดินทั้งโลกให้เสมอได้

๑๘. ขาดกที่ ๓๗๓ มุสิกขาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๘๑๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอาจารย์ทิศาปาโมกข์ ได้ผูกคาถาให้พระราชากุมารซึ่งเป็นศิษย์สาธยายเป็นประจำเป็นการป้องกันการลอบปลงพระชนม์

๑๙. ขาดกที่ ๓๗๗ เสตเกตุขาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๘๓๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นอาจารย์ทิศาปาโมกข์ สอนเสตเกตุมานพผู้เป็นศิษย์ซึ่งถือตัวจัดไม่ให้เป็นคนมักโกรธ

มนุษย์ ประกอบอาชีพต่างๆ (๒๕)

หัตถาจารย์ ความซำง (๒)

๑. ชาตคที่ ๑๘๒ สักคมาวจรชาตค (เล่คที่ ๕๗ ซ้อที่ ๒๑๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนายหัตถาจารย์ ได้พุดปลุกใจซำงให้ฮักเหิมจนสามารถทำลายประตุเมืองซำงได้

๒. ชาตคที่ ๒๓๑ อุพาหนชาตค (เล่คที่ ๕๗ ซ้อที่ ๓๑๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนายหัตถาจารย์ สอนวิชาให้แก่ศิษย์คนหนึ่ง ต่อมาศิษย์คิดลั้งครุทำประลองวิชากับอาจารย์ แต่ศิษย์สู้ไม่ได้จึงถูกชาวเมืองลงประชาทัณฑ์จนตาย

เจ้าหน้าที (๒)

๑. ชาตคที่ ๕ ตัณทุลนาฬิชาตค (เล่คที่ ๕๕ ซ้อที่ ๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเจ้าหน้าทีซ้อของหลวง แต่พระราชาไม่ทรงวางพระทัย เพราะทรงซ้อค้ำยงจึงเปลี่ยนเอาบุรุษผู้โง่เขลามาทำหน้าทีแทนทำให้เสียพระราชทรัพย์และพระเกียรติยศเป็นอันมาก อำมาตย์จึงถามถึงราคาม้า ข้าวสาร และราคาเมืองกับพระองค์

๒. ชาดกที่ ๒๖๕ ขุรีปปชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๓๙๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นหัวหน้าคนรักษาป้า มีบริวารถึง ๕๐๐ คน ได้รับจ้างคุ้มครองพวกพ่อค้าเกวียนให้ข้ามดงที่มีโจรผู้ร้ายชุมอยู่ด้วยความกล้าหาญตามหน้าที่ที่รับผิดชอบ

ช่างต่างๆ (๕)

๑. ชาดกที่ ๗๘ อิลลิสชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๗๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นช่างกลบก (ช่างตัดผม) ของอิลลิสเศรษฐี เศรษฐีมีความตระหนี่ จึงถูกท้าวสักกะเนรมิตกายเช่นเดียวกับอิลลิสเศรษฐีเพื่อสั่งสอนให้ทำทานตามที่ตระกูลได้ทำมา

๒. ชาดกที่ ๑๓๗ พัพพชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๓๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นช่างสลักหิน ได้ช่วยนางหนูให้พ้นจากอำนาจแมว และได้ทรัพย์จำนวนมาก

๓. ชาดกที่ ๑๗๘ กัจจนปชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๐๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นช่างปั้นหม้อ ได้ยกเรื่องเต่าซึ่งไม่สามารถตัดความอาลัยในที่อยู่ได้ จนทำให้ตัวตาย มาสอนธรรมแก่ประชาชน

๔. ชาดกที่ ๓๘๗ สุจิชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๙๑๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นช่างทอง ทำเข็มที่ประณีตสวยงามไปขายในตระกูลช่างทอง ได้รับการยอมรับจากช่างทองและได้อิศาของช่างทองเป็นภรรยา

๕. ชาดกที่ ๔๐๘ กุมภการชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๐๕๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นช่างปั้นหม้อ เห็นพระปัจเจกพุทธเจ้า ๔ พระองค์ เกิดความเลื่อมใส จึงขออนุญาตภรรยาออกบวช ส่วนภรรยาก็ออกบวชด้วย

ฉันทน (๑)

๑. ชาดกที่ ๔๖๓ สุปปารกชาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๕๘๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นฉันทนชื่อสุปปารกะ ถึงตาดอดเพราะน้ำทะเล แต่ก็ยังเลี้ยงชีพด้วยวิชาฉันทนที่ตนเรียนมาจากบิดา ได้แสดงทะเลมีลักษณะต่างๆ แก่พ่อค้าที่ไปในเรือ

ชาวนา (๔)

๑. ชาดกที่ ๔๖๖ กัญจนกัณฐชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๕๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นชาวนา ไถนาพบแห่งทองยกไม่ไหวจึงแบ่งทองเป็นท่อนๆ แล้วแบ่งทำบุญตามชอบใจ

๒. ชาดกที่ ๑๘๙ สี่หม่อมชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๒๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นชาวนา รู้ทันลาที่เอาหนังราชสีห์มาสวมแล้วลงกินข้าวกล้าในนา เพราะเมื่อมันร้องออกมา ก็รู้ว่าไม่ใช่ราชสีห์

๓. ชาตกที่ ๒๗๙ สัตปตตชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๓๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นชาวนา แต่ประกอบอาชีพโจรกรรมด้วยการดักปล้นมาณพผู้หนึ่ง แต่เห็นกิริยาที่นางสนขจิ่งจอกมาช่วยมาณพนั้นไว้ จึงได้ปล่อยตัวไป

๔. ชาตกที่ ๓๘๙ สุวณณกักกภูกชาตก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๙๒๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์เจ้าของนา เลี้ยงปูทองไว้ในบึงท้ายนา ต่อมาปูทองได้ช่วยให้รอดตายจากพิษงู

ศิลปะ (๕)

๑. ชาตกที่ ๕๙ เกรียวาทกชาตก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๕๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นคนตีกลอง สอนบุตรไม่ให้ตีกลองมากเกินไป แต่บุตรไม่เชื่อ จึงถูกโจรปล้นเสียทรัพย์

๒. ชาตกที่ ๖๐ สังขธมชาตก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๖๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบุตรคนเป่าสังข์ ได้ห้ามบิดาไม่ให้เป่าสังข์มากเกินไป แต่บิดาไม่เชื่อ จึงถูกโจรปล้นเสียทรัพย์

๓. ชาตกที่ ๑๑๖ ทุพพจชาตก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๑๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนักแสดง (นักร้อง) ได้เตือนสติอาจารย์ไม่ให้ประมาทในการกระโดดข้ามหอก ๕ เล่ม แต่อาจารย์ไม่เชื่อจึงถูกหอกเสียบตาย

๔. ชาตกที่ ๒๑๒ อจนิฐฐกตชาตก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๗๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนักฟ้อนผู้ยากจน บอกให้พราหมณ์รู้เหตุที่นางพราหมณ์นอใจ

๕. ชาตกที่ ๒๔๓ คุตติลชาตก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๓๓๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนักร้องและตีพิณ มีศิษย์ผู้หนึ่งทำประลอง ท้าวสักกะเสด็จมาเป็นที่ฟัง ทำให้ตีพิณชนะศิษย์ และโปรดให้มาตลีเทพบุตรนำราชมารับไปเยี่ยมชมสวรรค์

หมองู (๑)

๑. ชาตกที่ ๖๙ วิสวันตชาตก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๖๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นหมองู บังคับให้งูดุพิษที่กัดคนไปแล้ว แต่งูไม่ยอม จึงช่วยชีวิตของบุรุษนั้นด้วยการพอกยาและร้ายมนตร์

นักเลงสกา (๑)

๑. ชาตกที่ ๙๑ ลิตตชาตก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๙๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนักเลงสกา ทำอุบายวางยาพิษแก่นักเลงสกาโกงแล้วกลับช่วยชีวิตไว้

คนยากจน (๑)

๑. ชาดกที่ ๓๙๘ สุตุนุชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๙๘๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นคนยากจน เลี้ยงดูบิดามารดา รับอาสาพระเจ้ากรุงพาราณสีนำอาหารไปให้ยักษกิน ได้สอนยักษ์ให้เลิกกินคนและให้ตั้งอยู่ในศีลตลอดไป

คนจันทาล (๓)

๑. ชาดกที่ ๑๗๙ สตธัมมชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๐๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นคนจันทาล แบ่งอาหารให้แก่สตรกรรมมานพ เขาบริโภคล้วนแล้วอาเจียนออกมาหมด เพราะรังเกียจในความเป็นคนจันทาล

๒. ชาดกที่ ๓๐๙ ฉวชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๕๓๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นคนจันทาล เห็นพระเจ้าพรหมที่นั่งเรียนมนตรในที่สูงเป็นการไม่แสดงความเคารพ อาจารย์ จึงเข้ามาทูลเตือนว่าเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม

๓. ขาดกที่ ๔๗๔ อัมพขาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๗๒๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นคนจันทาล ได้สอนมนตร์ที่ทำมะม่วงให้ติดผลนอกฤดูแก่มาณพคนหนึ่ง ภายหลังเขาเข้ารับราชการถูกพระราชธรรมาจารย์ถามถึงอาจารย์ เขากลับกราบทูลว่าเรียนมาจากพราหมณ์ผู้สูงชาติ ทำให้มนตร์เสื่อมและถูกออกจากราชการ

“ทหฺรา จ หิ วุฑฺธา จ
อหฺตฺมา เจว ทลิตฺทา จ
ผลานมิว ปกฺกานํ
เอวํ ชาตาน มจฺจํ
สายเมเก น ทิสฺสนฺติ
ปาโต เอเก น ทิสฺสนฺติ

เย พาลา เย จ ปณฺทิตา
สพฺเพ มจฺจุปรายณา.
นิจฺจํ ปตนโต ภายํ
นิจฺจํ มรณโต ภายํ.
ปาโต ทิฏฺฐา พหุชฺชนา
สายํ ทิฏฺฐา พหุชฺชนา”

ทั้งคนหนุ่มสาวและคนสูงวัย
ทั้งคนมั่งมีและคนยากจน

ทั้งคนพาลและบัณฑิต
ทุกคนล้วนมีความตายเป็นปลายทาง

ดูผลไม้สุกที่ต้องร่วงหล่นแน่นอน

ผู้เกิดมาแล้วต้องตายแน่นอนเช่นกัน

ตอนเช้าเห็นกันมากมาย

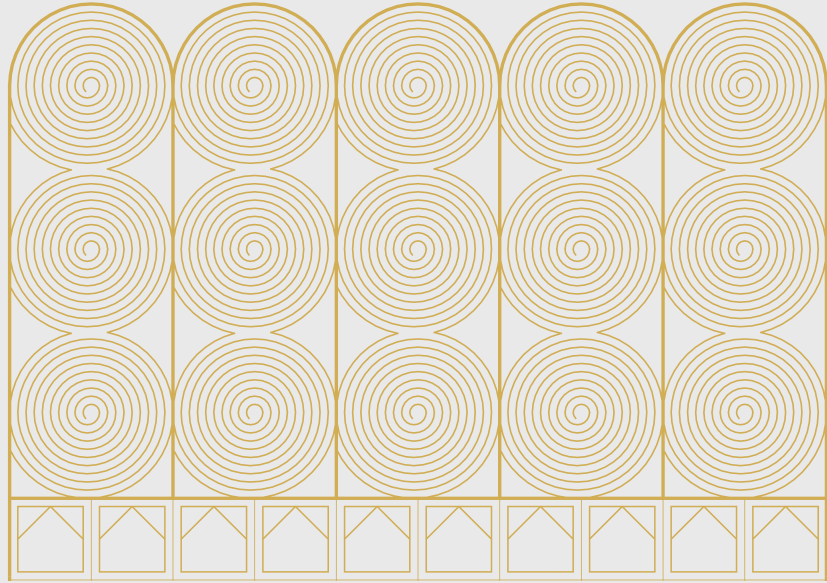
ตอนเย็นบางคนไม่เห็นแล้ว

ตอนเย็นเห็นกันมากมาย

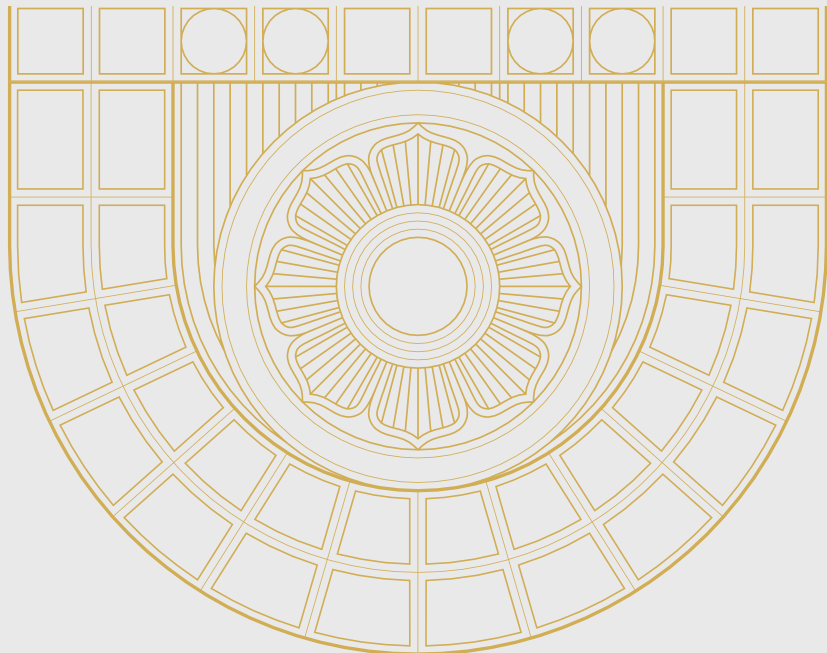
ตอนเช้าบางคนไม่เห็นแล้ว

(ขาดกที่ ๔๖๑ ทสธขาดก เอกาทสกนิบาต เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๕๖๗ - ๑๕๖๙)

បទវិធីស័ក្ត្រស្វយមរាជាធិបតី ស័ក្ត្រតាងៗ (១២៥)

สัตว์สี่เท้า (๖๒)

ช้าง (๗)

๑. ชาตกที่ ๗๒ สีสวนาชาตก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๗๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาช้างผู้มีศีล ได้ตำหนิคนอกตัณญ์ผู้ไม่รู้คุณคนซึ่งถูกแผ่นดินสูบ

๒. ชาตกที่ ๑๒๒ ทุมเมธชาตก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๒๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาช้างเผือก ถูกพระราชผู้ไม่มีบุญจะฆ่าให้ตาย จึงพานายควาญช้างเหาะหนีไปอยู่กรุงพาราณสี

๓. ชาตกที่ ๒๒๑ กาสาวชาตก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๕๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาช้าง ดีเดียนคนเห็นใจที่นำผ้ากาสาวพัสตร์มาห่มแล้วลอบฆ่าช้างบริวารว่าเป็นการที่ไม่เหมาะสม

๔. ชาตกที่ ๒๖๗ สุวัณณกัฏฐกชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๐๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาช้าง ถูกปูทองหนีบ ร้องให้นางช้างพังช่วย นางช้างพังร้องขอให้ปูทองปล่อยสามีของนาง ปูทองก็ยอมปล่อย พญาช้างจึงเหยียบปูทองนั้นตาย

๕. ชาตกที่ ๓๕๗ ลมุกกิกชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๗๓๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาช้าง ถูกนางนกใส่ร้องขอชีวิตของลูกๆ นางขอให้พญาช้างไม่เดินมาทางที่รังของนางอยู่ พญาช้างได้ยอมตามที่นางขอ ส่วนช้างเกรเดินทางมาตัวเดียวไม่ยอมจึงไปเหยียบรังและลูกน้อยของนางตายหมด นางจึงผูกพยาบาทไปขอร้องกา แมลงวันและกบช่วยกำจัดช้างเกร และก็ทำสำเร็จ

๖. ชาตกที่ ๔๕๕ มาตุโปสกชาตก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๔๙๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาช้างเผือก เลี้ยงแม่ที่ตาบอด ถูกพระเจ้าพรหมทัตจับมาเป็นช้างทรง คิดถึงแม่ที่ตาบอดจึงไม่ยอมกินอาหาร พระราชารับสั่งให้ปล่อย จึงรีบกลับเข้าป่าไปดูแลแม่ด้วยความกตัญญูตเวที

๗. ชาดกที่ ๕๑๔ ฉันทันตชาดก (เล่มที่ ๖๑ ข้อที่ ๒๓๒๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาช้างฉันทันต์ ถูกพระนางสุภัทธมเหสีของพระเจ้าพรหมทัตให้พรานโสนุดตระไปลอบฆ่าแล้วตัดงาถวาย พญาช้างจับนายพรานได้ แต่เห็นผ้ากาสาหวัดที่นายพรานห่มอยู่จึงอดโทษให้ ยอมให้ตัดงาแล้วปล่อยตัวไป

ราชสีห์ (๑๐)

๑. ชาดกที่ ๑๔๓ วิโรจนชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๔๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาไกรสรราชสีห์ กล่าวถึงสุนัขจิ้งจอกที่พยายามเลียนแบบตนแต่ก็ถูกช้างเหยียบตาย

๒. ชาดกที่ ๑๕๒ สิงคาลชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๑๕๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาราชสีห์ เห็นน้องชายทั้ง ๖ ตายเพราะความโง่เขลา จึงบั่นล้อสีหนาทให้สุนัขจิ้งจอกหัวใจแตกตาย

๓. ชาดกที่ ๑๕๓ สุกรชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๑๕๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นราชสีห์ ยอมยกชัยชนะให้สุกร โดยไม่ยอมต่อสู้ เพราะเกลียดคูที่ติดอยู่ที่ตัวสุกร

๔. ชาดกที่ ๑๕๗ คุณชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๑๖๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาราชสีห์ ระลึกถึงคุณของสุนัขจิ้งจอกที่ช่วยให้พ้นจากหล่มได้ จึงให้พาครอบครัวไปอยู่ร่วมกันในถ้ำและกล่าวกับนางราชสีห์ว่าอย่าดูหมิ่นสหาย

๕. ชาดกที่ ๑๗๒ ทัททรชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๑๙๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาราชสีห์ ตีเตียนสุนัขจิ้งจอกที่พยายามบั่นล้อเสียงแข่งกับราชสีห์

๖. ชาดกที่ ๑๘๘ สีหโกตถชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๒๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาราชสีห์ ได้สอนลูกของตนที่เกิดแต่นางจิ้งจอก ไม่ให้บั่นล้อเสียงในท่ามกลางราชสีห์

๗. ชาดกที่ ๓๒๒ ทูททุทายชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๕๘๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาราชสีห์ ได้ช่วยชีวิตสัตว์ไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งไปหลงเชื่อกระต่ายที่ได้ยินผลมะตูมหล่นแต่เข้าใจว่าแผ่นดินถล่ม

๘. ชาดกที่ ๓๓๕ ชัมพูชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๖๓๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาราชสีห์ ตีเตียนสุนัขจิ้งจอกผู้ไม่รู้ประมาณกำลังของตัวเอง ใครจะแสดงอำนาจอย่างราชสีห์จึงถูกช้างเหยียบตาย เปรียบเหมือนคนในโลกนี้ถ้ารู้ประมาณทำให้พอเหมาะก็สามารถเจริญได้

๙. ชาดกที่ ๓๙๗ มโนชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๙๗๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาราชสีห์ สอนราชสีห์มโนชะผู้เป็นบุตรไม่ให้คบกับสุนัขจิ้งจอก ซึ่งเป็นสัตว์เลวทราม แต่ราชสีห์มโนชะไม่เชื่อฟัง พวกมันไปขโมยม้าพระราชากินจึงถูกนายขมังธนูยิงตาย

๑๐. ชาดกที่ ๔๘๖ มหาอุกกุสชาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๘๙๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาราชสีห์ ได้ช่วยพญาเหยี่ยวและครอบครัวให้พ้นภัยและได้ประกาศคุณคือการมีมิตรดีเอาไว้

ม้า (๔)

๑. ชาดกที่ ๒๓ โกชาขานียชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๒๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นม้าสินธพชาติอาชาไนย ออกรบกับข้าศึกจนต้องอาวุธสาหัส แต่ก็ยังแข็งแรงออกรบต่อจนนายสารถีสสามารถจับเข้าศึกได้

๒. ชาดกที่ ๒๔ อาชัญญชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๒๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นม้าอาชาไนย ออกรบกับข้าศึกจนต้องอาวุธสาหัส แต่ก็ยังแข็งแรงออกรบเอาชนะข้าศึกได้

๓. ชาดกที่ ๑๙๖ วลาหกัสนชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๔๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาม้าวลาห ได้ช่วยพวกพ่อค้าสำเภาแตกให้พ้นอันตราย

๔. ชาดกที่ ๒๖๖ วัดคคณินธวชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๓๙๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นม้าสินธพชื่อวาคคะ ถูกนางม้าหลงรักด้วยอำนาจราคะ แต่เมื่อม้าสินธพมาหากลับแสดงมารยาจนเกินงาม จึงตัดสินใจหนีไป

กระบือป่า (๑)

๑. ชาดกที่ ๒๗๘ มหิสาชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๓๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นกระบือป่า อดทนต่อความร้าวรานที่ชอบมาทำอนาจารในเวลาพักกลางวัน ต่อมาพระโพธิสัตว์ย้ายไปอยู่ที่อื่น มีกระบือคู่มาอยู่แทนและได้ชีวิตวานรนั้นตาย

โค (๕)

๑. ชาดกที่ ๒๘๘ นันทวิสาขชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๒๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นโคชื่อนันทวิสาข ปลอบยให้พราหมณ์ผู้พูดไม่ไพเราะให้พ่ายแพ้พนัน ภายหลังเมื่อพราหมณ์พูดจาไพเราะจึงกลับให้ได้ทรัพย์มากยิ่งขึ้น

๒. ชาดกที่ ๒๙ กัณหาชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๒๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นโคดำ ตอบแทนคุณของหญิงชราที่เลี้ยงดูมา โดยการไปเที่ยวรับจ้างลากเกวียนนำทรัพย์มาให้เป็นอันมาก

๓. ชาดกที่ ๓๐ มุนิกชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๓๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นโค สอนโคชื่อจุฬาลอหิตซึ่งเป็นน้องชายไม่ให้จิกฉาสุกรชื่อมุนิกะที่กินอาหารดีๆ เพราะสุกรมุนิกะนั้นเขาเลี้ยงไว้เพื่อฆ่าเป็นอาหารอย่างเดียว

๔. ชาดกที่ ๘๘ สารัมภชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๘๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นโคชื่อสารัมภะ ปลอญให้พราหมณ์ผู้พูดไม่ไพเราะให้พ่ายแพ้นั้น ภายหลังเมื่อพราหมณ์พูดไพเราะจึงกลับให้ได้ทรัพย์มากยิ่งขึ้น

๕. ชาดกที่ ๒๘๖ สาลูกชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๕๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นโคชื่อมหาโลหิต สอนน้องชายไม่ให้จิกฉาสุกรที่เขาเลี้ยงด้วยอาหารอย่างดี เพราะสุกรเขาเลี้ยงไว้ฆ่าอย่างเดียว

กวาง (๓)

๑. ชาดกที่ ๒๑ กรุงคมิคชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๒๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นกวาง เทียวหากินด้วยความระมัดระวัง เห็นต้นไม้โยนผลไม้มาให้ ก็เข้าใจว่าเป็นกลลวงของนายพราน จึงกล่าวตำหนิต้นไม้ แล้วรีบหนีไป

๒. ชาดกที่ ๒๐๖ กรุงคมิคชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๖๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นกวาง ไปติดบ่วงนายพราน ได้อาศัยสหายคือเต่าและนกช่วยชีวิตไว้

๓. ชาดกที่ ๔๘๒ รุรัมมิคราชชาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๘๓๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญากวางทอง เคยช่วยบุตรเศรษฐีซึ่งลายนํ้ามาให้รอดตาย แต่บุตรเศรษฐีนั้นนอกตัญญู กลับไปกราบทูลให้พระเจ้าพรหมทัตมาจับพญากวางทองไปฆ่า แต่พระราชาก็พระราชทานอภัย

พญาน้ำ (๗)

๑. ชาตกที่ ๑๑ ลักษณะชาตก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๑๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาน้ำ ให้ลูกทั้ง ๒ รักษาฝูงน้ำ ลูกตัวหนึ่งชื่อว่าลักษณะน้ำฝูงน้ำให้รอดพ้นอันตราย ส่วนลูกอีกตัวหนึ่งชื่อว่ากาฬน้ำฝูงน้ำให้ถึงความวิบัติเพราะน้ำมีมนุษย์ จึงได้กล่าวให้หมู่ญาติลูกทั้ง ๒ ที่แตกต่างกัน

๒. ชาตกที่ ๑๒ นิโครธมิตชาตก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๑๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาน้ำชื่อนิโครธ สละชีวิตช่วยนางเนื้อที่มีครรภ์แก่ โดยไปนอนพาดหัวที่ไม้ค้อน รอกการถูกฆ่าเพื่อทำเป็นอาหารของพระราชา พระราชาทรงเลื่อมใสจึงพระราชทานอภัยแก่สัตว์ทุกจำพวก นางเนื้อคลอดบุตรแล้ว ได้สอนลูกให้ยึดเอาพญาน้ำเป็นที่พึ่ง

๓. ชาตกที่ ๑๕ ขราทิยชาตก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๑๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาน้ำ ได้กล่าวตำหนิเนื้อหลานชายซึ่งไม่สนใจศึกษามายาเนื้อ เอาแต่เที่ยวเล่นจนไปติดบ่วงตาย

๔. ชาตกที่ ๑๖ ตีปัลลัตถมิตชาตก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๑๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาน้ำ สอนหลานชายให้เรียนมายาเนื้อเมื่อไปติดบ่วงทำอุบายลงนายพรานเอาตัวรอดมาได้

๕. ชาตกที่ ๓๕๙ สุวัณณมิตชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๗๔๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาน้ำมีสติจทอง ไปติดบ่วงนายพราน นางเนื้อผู้เป็นภรรยาร้องขอชีวิตต่อนายพรานโดยนางยอมตายแทน นายพรานยอมไว้ชีวิต เนื้อทั้ง ๒ จึงมอบแก้วมณีที่ตนหากินพบให้เป็นเครื่องตอบแทน

๖. ชาตกที่ ๓๘๕ นันทิยมิตราชชาตก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๘๙๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาน้ำชื่อนันทิยะ ได้แม่เมตตาคิดให้พระราชา จนพระราชายอมพระราชทานอภัยให้แก่เนื้อทั้งหมด

๗. ชาดกที่ ๕๐๑ โธณมิกชาดก (เล่มที่ ๖๑ ข้อที่ ๒๑๐๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาเนื้อชื่อโรธณะ ไปติดบ่วงนายพราน เนื่อน้องชายและน้องสาวยอมสละชีวิตตายแทน นายพรานเห็นใจจึงยอมปล่อย พระโพธิสัตว์ได้แสดงธรรมแก่นายพรานให้นายพรานไปแสดงแก่พระราชา พระราชาทรงเลื่อมใสจึงพระราชทานทรัพย์และยศแก่เขา

ละมั่งทอง (๑)

๑. ชาดกที่ ๔๘๓ สรณมิกชาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๘๕๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นละมั่งทอง ได้ช่วยพระเจ้าพรหมทัตซึ่งตกลงไปในหลุมให้ขึ้นจากหลุมได้

วานร (๑๓)

๑. ชาดกที่ ๒๐ นพปานชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๒๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาวานร หาอุบายแก้กลของรากษสให้ฝูงลิงได้ตมน้ำด้วยไม้้อแล้วพ้นอันตราย

๒. ชาดกที่ ๕๗ วานรินทชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๕๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาวานร เอาตัวรอดจากจระเข้ได้ด้วยปัญญาจนจระเข้ต้องกล่าวชม

๓. ชาดกที่ ๕๘ ตโยธัมมชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๕๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นลูกวานร ถูกบิดาคิดจะฆ่า แต่เอาตัวรอดมาได้ด้วยธรรม ๓ ประการ คือ ความขยัน ความกล้าหาญ และ ความรอบรู้จนราชสวามีต้องชมเชย

๔. ชาดกที่ ๑๗๗ ดินทุกชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๐๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาวานร ปลอบใจบริวารให้เบาใจว่าจะต้องพินัยเพราะวานรหลานชายที่ฉลาด

๕. ชาดกที่ ๒๐๘ สุธสมารชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๖๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาวานร เอาตัวรอดจากจระเข้ได้ด้วยปัญญา

๖. ชาดกที่ ๒๑๙ ครหิตชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๘๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาวานร ตีเตียนมนุษย์ที่ไม่รู้จักความไม่เที่ยง แสวงหาแต่ทรัพย์เป็นของตนให้หมู่วานรบริวารฟัง

๗. ชาดกที่ ๒๒๒ จุฬนันทียชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๙๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาวานร ได้สละชีวิตของตนและน้องหวังช่วยมารดา แต่ถูกพรานใจบาปฆ่าหมดทั้ง ๓ แม่ลูก พรานนั้นถูกแผ่นดินสูบไปเกิดในอเวจีมหานรก

๘. ชาดกที่ ๒๒๔ กุมภิลชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๙๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาวานร แสดงธรรมแก่จระเข้ว่าผู้ที่มีธรรม ๔ ประการ คือ สัจจะ ธรรม อิติ จาคะ ย่อมพ้นจากศัตรูได้

๙. ชาดกที่ ๓๒๙ กาฬพาหุชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๖๑๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นวานรชื่อธาระ สอนน้องชายไม่ให้ริษยวานรด่าที่เพิ่งถูกจับมาใหม่ว่าได้อาหารมากกว่าตน ไม่นานก็คงถูกไล่ออกไปเพราะชอบหลอกพระกุมาร

๑๐. ชาดกที่ ๓๔๒ วานรชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๖๖๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาวานร คิดหาอุบายเอาตัวรอดจากจระเข้ได้ด้วยปัญญาของตนเอง

๑๑. ชาดกที่ ๔๐๔ กปิชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๐๒๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาวานร ได้ช่วยเหลือฝูงวานรจำนวนมากให้รอดตายเพราะเหตุที่วานรชุกชนตัวหนึ่งไปก่อเวรกับบุโรหิตโดยไปถาวยอูจจากระดสีระชะ ทำให้บุโรหิตจองเวรฆ่าวานรจำนวนมาก

๑๒. ชาดกที่ ๔๐๗ มหากปิชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๐๕๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาวานร พาบริวารออกไปหากิน ถูกพระเจ้าพรหมทัตล้อมไว้ได้ทอดตนเป็นสะพานให้บริวารหนีไป

๑๓. ชาดกที่ ๕๑๖ มหาปิชาดก (เล่มที่ ๖๑ ข้อที่ ๒๓๗๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาวานร ได้ช่วยพราหมณ์ผู้ตกเหวคนหนึ่งให้ขึ้นจากเหว แต่พราหมณ์คิดประทุษร้าย ใช้ก้อนหินทุบศีรษะหวังให้ตายแต่ไม่ตาย ได้สอนไม่ให้พราหมณ์ทำความชั่วอีก แล้วนำไปส่งยังแดนมนุษย์

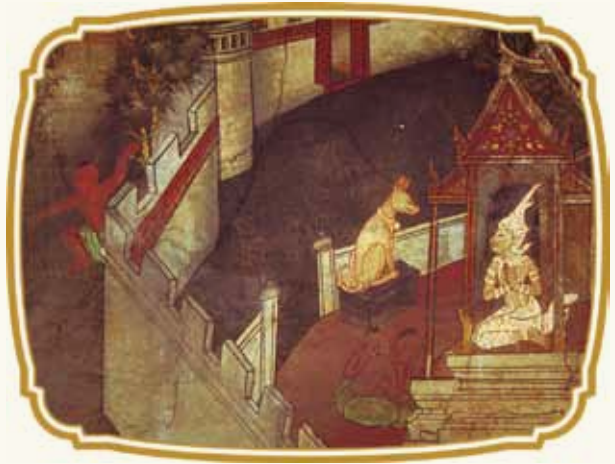

สุกร (๑)

๑. ชาดกที่ ๓๘๘ ตุนทิลชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๙๑๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นสุกรชื่อมหาตุนทิละ พลอบใจสุกรน้องชายไม่ให้หวาดกลัวที่จะถูกนักเลงสุราฆ่าให้น้องชายตั้งอยู่ในศีลธรรมเป็นสำคัญ

สุนัข (๓)

๑. ชาดกที่ ๒๒ กุกรชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๒๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นสุนัข แสดงธรรมแก่พระราชอาชู้รับสั่งให้ฆ่าสุนัขทั้งหมด เพราะเหตุสุนัขในพระราชฐาน ลอบเข้าไปกัดหนังหุ้มราชรถ แต่ทรงเข้าพระทัยว่าเป็นสุนัขภายนอก ต่อเมื่อพระโพธิสัตว์พิสูจน์ได้แล้วจึงทำให้ฝูงสุนัขรอดตาย

๒. ชาดกที่ ๑๔๒ สิงคาลชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๔๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาสุนัขจิ้งจอก กล่าวตำหนินักเลงสุราผู้ใช้อุบายลวงจะฆ่าตน

๓. ชาดกที่ ๑๔๘ สิงคาลชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๔๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นสุนัขจิ้งจอก เพราะติดในรส จึงเข้าไปติดอยู่ในท้องช้างที่ตาย และประสบทุกข์ปางตาย

พญาห้อย (๓)

๑. ชาดกที่ ๑๓๘ โคธชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๓๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาเหี้ย ได้กล่าวติเตียนดาบสที่ใช้อุบายลวงจะกินตน

๒. ชาดกที่ ๑๔๑ โคธชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๔๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาเหี้ย สอนลูกไม่ให้ทำความสนิทสนมกับกิ้งก่า แต่ลูกไม่ยอมฟัง จึงนำความพินาศมาสู่ตระกูล

๓. ชาดกที่ ๓๒๕ โคธชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๕๙๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาเหี้ย ได้ติเตียนดาบสผู้คิดร้ายจะฆ่าตนด้วยการวางท่อน้ำเลื่อมใส

กระต่าย (๑)

๑. ชาดกที่ ๓๑๖ สสปันทิตชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๕๖๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นกระต่าย ได้สละชีวิตของตนโดยกระโดดเข้ากองไฟเพื่อให้เนื้อเป็นทานแก่พราหมณ์ที่มาขอ

หนู (๒)

๑. ชาดกที่ ๑๒๘ พินารวตชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๒๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาหนู ได้ต่อสู้กับสุนัขจิ้งจอกที่หลอกกินบริวารของตน

๒. ชาดกที่ ๑๒๙ อัคคิกชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๒๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาหนู ได้กล่าวตำหนิสุนัขจิ้งจอกที่หลอกกินบริวารของตน

เขียดเขียว (๑)

๑. ชาดกที่ ๒๓๙ หริตมาตชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๓๒๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นเขียดเขียว ได้ตัดสินใจความภรรยานึ่งปลาถูกฝูงปลากัดตอว่าเป็นเรื่องที่ถูกต้อง

สัตว์สองเท้า (๕๗)

ครุฑ (๒)

๑. ชาดกที่ ๓๖๐ สุตันธิชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๗๔๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาครุฑ ไปเล่นสกากับพระเจ้าพรหมทัต แล้วลักพระนางสุตันทิไปอยู่ในวิมานของตน ต่อมาทราบว่าเป็นชู้กับคนธรรพ์ จึงนำพระนางมาส่งคืน

๒. ชาดกที่ ๕๑๘ ปันทรกนาคราชชาดก (เล่มที่ ๖๑ ข้อที่ ๒๓๘๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาครุฑ แอบถามความลับของพวกนาคจากซีเปลือย เมื่อจับนาคได้แล้วได้ให้โอวาท นาคว่าไม่ควรบอกความลับสุดยอดของตระกูลแก่ผู้อื่น ซึ่งอาจเป็นเหตุทำให้ตระกูลพินาศได้

กินนร (๑)

๑. ชาตกที่ ๔๘๕ จันทกนิณรีชาตก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๘๘๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นจันทกนิณร กำลังร้องเพลงอยู่กับภรรยา ถูกพระเจ้าพรหมที่ตลอบยิงปางตาย เพราะอาศัยความรักที่มั่นคง ภรรยาได้อ้อนวอนบวงสรวงเทวดาให้ช่วย ท้าวสักกะลงมาช่วยจึงรอดชีวิต

หงส์ (๙)

๑. ชาตกที่ ๓๒ นัจจชาตก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๓๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาหงส์ทอง ให้ธิดาเลือกคู่ ธิดาเลือกนกยูงผู้ชาดหิริโอตตัปปะ พญาหงส์ทองจึงไม่ยอมยกลูกสาวให้ เพราะนกยูงตัวนั้นไม่ละอาย ชอบแต่ล่าแพนหางอย่างเดียว

๒. ชาตกที่ ๑๓๖ สุวณณหังสชาตก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๓๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาหงส์ทอง มาสลดชนทองให้แก่ภรรยาและธิดา แต่ถูกจับถอนขนจนหมด ขนที่ขึ้นมาใหม่กลับเป็นสีขาวปกติ

๓. ชาดกที่ ๒๗๐ อุลูกชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๐๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาหงส์ทอง ได้รับเลือกให้เป็นพญานก โดยก่อนหน้านั้นนกเค้าได้รับเลือกให้เป็นหัวหน้า แต่ถูกกาคัดค้านจึงเป็นผู้ถูกแกล้งมาจนถึงปัจจุบัน

๔. ชาดกที่ ๓๗๐ ปลาสชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๗๙๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาหงส์ทอง ได้กล่าวเตือนปลาสเทวดาให้ถอนตัวออกจากวิมาน แต่ปลาสเทวดาไม่เชื่อ ต่อมาเมื่อต้นโพธิ์เจริญเติบโตเต็มที่จึงทำลายวิมานของเทวดาด้วย ทำให้เทวดานั้นเดือดร้อน

๕. ชาดกที่ ๓๗๙ เนรุชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๘๔๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นหงส์ทอง หงส์น้องชายพูดถึงสถานที่ที่ไม่รู้จักแยกแยะคนดีและคนเลว ว่าเป็นที่ที่ไม่ควรอยู่

๖. ชาดกที่ ๔๗๖ ขวนหังสชาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๗๕๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นหงส์บินเร็ว สามารถบินแข่งความเร็วกับดวงอาทิตย์ได้ แต่เห็นว่าไม่มีประโยชน์จึงไปกรุงพาราณสีสอนธรรมแก่พระราชา

๗. ชาดกที่ ๕๐๒ จุฬหังสชาดก (เล่มที่ ๖๑ ข้อที่ ๒๑๒๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาหงส์ทอง ไปติดบ่วงนายพราน แต่หงส์เสนาบดีไม่ยอมหนีไป นายพรานเลื่อมใสจึงยอมปล่อย แต่หงส์ทั้ง ๒ แนะนำให้นำไปถวายพระราชา พระโพธิสัตว์แสดงธรรมแก่พระราชา พระราชาทรงพอพระทัยได้พระราชทานทรัพย์และยศแก่นายพราน

๘. ชาดกที่ ๕๓๓ จุฬหังสชาดก (เล่มที่ ๖๒ ข้อที่ ๑๖๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาหงส์ตรัสรู้ พระโพธิสัตว์ไปติดบ่วงของนายพราน แต่ได้อาศัยหงส์สุขเสนาบดีช่วยชีวิตไว้ นายพรานเห็นความจงรักภักดีของหงส์สุขเสนาบดีจึงปล่อยหงส์ทั้ง ๒ แต่หงส์ทั้ง ๒ ได้ขอให้นายพรานนำไปเฝ้าพระเจ้าสาละ และได้สนทนาธรรมกับพระเจ้าสาละ ทำให้พระเจ้าสาละมีพระราชหฤทัยเบิกบาน จึงพระราชทานทรัพย์เป็นจำนวนมากแก่นายพราน ส่วนหงส์ทั้ง ๒ ก็ได้บินกลับไปหาหมู่ญาติของตนด้วยความปลอดภัย

๙. ชาดกที่ ๕๓๔ มหาหังสชาดก (เล่มที่ ๖๒ ข้อที่ ๑๙๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาหงส์ทอง ไปติดบ่วงของนายพราน แต่ได้อาศัยหงส์สุขเสนาบดีช่วยชีวิตไว้และหงส์สุขเสนาบดีได้แสดงมิตรธรรมแก่พญาหงส์และนายพราน จากนั้นได้ขอร้องให้นายพรานพาไปเฝ้าพระเจ้าสังยมา เมื่อได้สนทนาธรรมกันแล้ว ปรากฏว่าพระเจ้าสังยมาและพระเทวีทรงพอพระทัย จึงทรงผูกมิตรกับหงส์ทั้ง ๒ แล้วทรงรับสั่งให้ปล่อยหงส์ทั้ง ๒ ไป

ไก่ (๒)

๑. ชาดกที่ ๓๘๓ กุกกุฏชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๘๘๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาไก่ป่า มีไก่ป่าหลายร้อยตัวเป็นบริวาร ถูกนางแมวมาล่อลวงกินบริวารเสียหมด แต่ไม่สามารถล่อลวงพระโพธิสัตว์ได้ พระโพธิสัตว์รู้ทันจึงเอาตัวรอดได้

๒. ชาดกที่ ๔๔๘ กุกกุฏชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๔๒๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาไก่ ได้แสดงเหตุที่ไม่ยอมเป็นมิตรกับพญาเหยี่ยวว่าไม่ควรไว้วางใจคนทำชั่ว

นก (๔๓)

พญานก (๔)

๑. ชาดกที่ ๓๖ สกุนชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๓๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญานก เห็นกิ่งไม้เสียดสีกันเกิดไฟขึ้นจึงแนะนำให้ทุกหลายหนีไปอยู่ที่อื่น พวกนกที่เชื่อก็พากันหนีไป พวกที่ไม่หนีก็ถูกไฟคลอกตาย

๒. ชาตกที่ ๑๑๕ อนุสาสิกชาตก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๑๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญานก ได้กล่าวตำหนินางนกป่าซึ่งดีแต่สอนนกอื่นแต่ตนเองโลภจัดจนตัวตาย

๓. ชาตกที่ ๑๓๓ ขมตาสนชาตก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๓๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญานก เมื่อเห็นที่อยู่มีภัย จึงพาฝูงนกไปอาศัยอยู่ที่อื่น

๔. ชาตกที่ ๓๘๔ ธัมมัทธชชาตก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๘๙๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญานก ได้ฆ่ากาตัวหนึ่งที่มาขออาศัยแต่แอบกินไข่และลูกนกเป็นจำนวนมาก

นกยูง (๓)

๑. ชาตกที่ ๑๕๙ โมรชาตก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๑๖๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญานกยูงทอง ตั้งมั่นอยู่ในพระปริตร นอบน้อมพระพุทธเจ้าและพระธรรมทั้งหลาย ทั้งเวลาเช้าและเวลาเย็น ทำให้นายพรานจับตัวไม่ได้ตลอด ๗ ช่วงชีวิต ต่อเมื่อกระสับกระส่ายด้วยกิเลส ไม่สามารถส่ายพระปริตร จึงถูกจับตัวได้

๒. ชาตกที่ ๓๓๙ พาเวรุชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๖๕๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญานกยูง เพราะได้รับการฝึกมาดี จึงแสดงการรำแพนทางและขันอย่างไพเราะทำให้ได้ลาภสักการะมากกว่า

๓. ชาตกที่ ๔๙๑ มหาโมรชาตก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๙๖๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญานกยูง เจริญพระปริตรเป็นประจำ จึงรอดพ้นบ่วงของนายพรานมาได้ถึง ๗๐๐ ปี ต่อมาเกิดความกำหนัด ลืมเจริญพระปริตร จึงไปติดบ่วงของนายพราน

นกแร้ง (๕)

๑. ชาตกที่ ๑๖๔ คิชมชาตก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๑๗๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญานกแร้ง เลี้ยงดูบิดามารดา ได้ตอบแทนคุณเศรษฐีที่ช่วยให้พวกตนหายหนาว จึงพาบริวารไปคาบเอาเสื้อผ้าไปทิ้งลงที่บ้านเศรษฐี

๒. ชาตกที่ ๓๘๑ มิคาลोปชาตก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๘๖๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาแร้งชื่อปนนทะ มีบุตรชื่อมิกาลोปะ สอนบุตรไม่ให้บินสูงเกินไปจะเป็นอันตราย แต่บุตรไม่เชื่อจึงถึงความตาย ทำให้นกแร้งตัวอื่นที่อาศัยอยู่พลอยอดตายไปด้วย คนที่ไม่เชื่อฟังคำสอนของผู้ใหญ่มักพบความวิบัติเช่นกัน

๓. ชาตกที่ ๓๙๙ มาตุโปสกคิชมชาตก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๙๙๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาแร้ง เลี้ยงดูบิดามารดาผู้ตาบอด ขณะที่ตนเองกำลังติดบ่วงนายพรานอยู่ ได้รำพึงรำพันถึงบิดามารดา จนนายพรานสงสารแล้วปล่อยตัวไป

๔. ชาตกที่ ๔๒๗ คิชมชาตก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๒๐๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกแร้ง สอนบุตรผู้เป็นพญาแร้ง ไม่ให้บินสูงเกินไป แต่พญาแร้งไม่เชื่อฟังจึงถูกลมเวรัมภาพัดร่างกายแหลกละเอียด

กา (๓)

๑. ชาดกที่ ๑๔๐ กากชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๔๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญากา ได้เสี่ยงชีวิตช่วยเหลือฝูงกาให้พ้นจากอันตราย เพราะความผูกอาฆาตของบุโรहित

๒. ชาดกที่ ๒๐๔ วีรกชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๕๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกกาน้ำ ห้ามมิให้กาคบหาอย่างในการหากินในทะเล แต่กาคบไม่เชื่อ จึงติดสาหร่ายตาย

๓. ชาดกที่ ๒๙๒ สุปัตตชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๗๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญากาชื่อสุปัตตะ ฝูงกาวีรารพากันไปชิงเครื่องเสวยของพระเจ้ากรุงพาราณสีมาให้บริโภค

นกกระทา (๒)

๑. ชาดกที่ ๓๗ ดิตตริชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๓๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกกระทา ได้ชักชวนให้ช้างและลิงประพฤติดองายนธรรม คือความเคารพกันและกันตามวัยที่แก่กว่า

๒. ชาดกที่ ๔๓๘ ทัทพรชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๓๑๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกกกระหา อยู่ใกล้สำนักอาจารย์ทิศาปาโมกข์จำศีลปะที่อาจารย์สอนศิษย์ได้ เมื่ออาจารย์ตายไป จึงรับหน้าที่สอนศิษย์แทน ต่อมาเมื่อพวกมาณพไม่อยู่ ได้ถูกดาบสชั่วฆ่ากิน แต่ดาบสชั่วก็ถูกเสือโคร่งฆ่าตายเช่นกัน

นกแขกเต้า (๘)

๑. ชาดกที่ ๑๔๕ ราชชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๔๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญานกแขกเต้า สอนนกแขกเต้าน้องชายไม่ให้พูดถึงความไม่ดีของผู้อื่นเมื่อเห็นว่าตนไม่ปลอดภัย ต่อเมื่อได้โอกาสแล้วค่อยพูด

๒. ชาดกที่ ๑๔๘ ราชชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๔๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกแขกเต้าชื่อธาระ ได้บอกพราหมณ์ถึงพฤติกรรมของนางพราหมณ์ผู้ประพฤตินอกใจ ในขณะที่พราหมณ์ไม่อยู่

๓. ชาดกที่ ๒๕๕ สุกชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๓๖๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญานกแขกเต้า มีนกแขกเต้าจำนวนมากเป็นบริวาร เมื่อแก่ชราแล้วสอนลูกไม่ให้ไปหากินมะม่วงในเกาะ แต่ลูกไม่เชื่อฟังทำให้ตกน้ำตายในมหาสมุทร

๔. ชาดกที่ ๔๒๙ มหาสุวราชชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๒๒๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญานกแขกเต้า ถิ่นมกน้อย สันโดษ อาศัยอยู่ที่ต้นมะเดื่อต้นเดียว แม้หมดผล ใบและสะเก็ดแล้ว เหลือแต่ตอไม้ก็มิได้ไปที่อื่น กลับแสดงมิตรธรรมแก่ท้าวสักกะที่แปลงเป็นพญาหงส์มาลองใจว่าสัตว์บุรุษไม่ควรทิ้งเพื่อนเมื่อคราวตกทุกข์ได้ยาก

๕. ชาดกที่ ๔๓๐ จุฬสุวราชชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๒๓๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญานกแขกเต้า ถิ่นมกน้อย สันโดษ อาศัยอยู่ที่ต้นมะเดื่อต้นเดียว แม้หมดผล ใบและสะเก็ดแล้ว เหลือแต่ตอไม้ก็มิได้ไปที่อื่น ร้องถึงท้าวสักกะต้องลงมาประสาทพรให้ต้นมะเดื่อนั้นกลับเจริญขึ้นดังเดิม

๖. ชาดกที่ ๔๘๔ สาลิเกทารชาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๘๗๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญานกแขกเต้า ไปคาบรวงข้าวสาละจากไร่ของโกสิยพราหมณ์มาเลี้ยงบิดามารดา ผู้แก่เฒ่า วันหนึ่งไปติดบ่วงของพราหมณ์ เมื่อถูกพราหมณ์ถามก็ได้แสดงธรรมเรื่องการใช้จ่ายทรัพย์ให้ฟัง พราหมณ์พอใจ จึงปล่อยพร้อมยกไร่ข้าวสาละให้ประมาณ ๑,๐๐๐ กรีส พระโพธิสัตว์ขอรับไว้เพียง ๘ กรีสเท่านั้น

๗. ชาดกที่ ๕๐๓ สัตติคุมพชาดก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๒๑๔๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกแขกเต้าชื่ออุปมกะ ถูกฤษีชูปะเลียงจึงมีจิตอ่อนโยน ได้แสดงธรรมแก่พระเจ้าปัญจาละ เรื่องการคบคนพาลและบัณฑิตมีผลต่างกัน

๘. ชาดกที่ ๕๒๑ เทศกณชาดก (เล่มที่ ๖๑ ข้อที่ ๒๔๓๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกแขกเต้าชื่อซัมพุกะ ได้แสดงกำลัง ๕ ประการ และธรรมจริยาหรือราชธรรม ๑๐ ประการ แต่พระเจ้าพรหมทัตผู้เป็นพระบิดาเลี้ยง ทำให้พระองค์เลื่อมใสจึงได้รับตำแหน่งเสนาบดี

นกคุ้ม (๒)

๑. ชาดกที่ ๓๕ วัฏฏกชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๓๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นลูกนกคุ้ม เมื่อไฟป่าไหม้มาใกล้รัง ได้ระลึกลถึงพระคุณของพระพุทธเจ้าในอดีต ตั้งสัจอธิษฐานให้ไฟดับไป

๒. ชาดกที่ ๓๙๔ วัฏฏกชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๙๕๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกคุ้ม ได้บอกวิธีที่จะทำให้อ้วนแก่กว่า ให้กินอาหารเท่าที่มี หาง่าย ไม่ไปลักขโมยเขากิน

นกกระจาบ (๒)

๑. ชาดกที่ ๓๓ สัมโมทมานชาดก (เล่มที่ ๕๕ ข้อที่ ๓๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญานกกระจาบ สอนนกทั้งหลายให้สามัคคีกันยกตาข่ายหนี ต่อมานกเหล่านั้นทะเลาะกัน ท่านห้ามไม่ฟังจึงพาบริวารของตนหนีไปอยู่ที่อื่นที่พ้นอันตราย

๒. ชาดกที่ ๑๑๘ วัฏฏกชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๑๘)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกกระจาบ บอกอุบายทำเป็นนออาหารจึงรอดชีวิตมาได้

นกอุเฒ่า (๓)

๑. ชาดกที่ ๓๔๑ กุณฑลิกชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๖๖๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญานกอุเฒ่าชื่อกุณฑล ได้เปรียบนารีด้วยท่าน้ำ (ความพิสดารอยู่ในชาดกที่ ๕๓๖ กุณฑลชาดก)

๒. ชาตกที่ ๔๖๔ จุฬกณาลชาตก (เล่มที่ ๖๐ ข้อที่ ๑๖๐๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกดุเหว่าชื่อกณาละ ได้แสดงโทษของสตรีไว้เป็นอันมากโดยบุรุษไม่พึงอยู่ในอำนาจของสตรี (ความพิสดารอยู่ในชาตกที่ ๕๓๖ กณาลชาตก)

๓. ชาตกที่ ๕๓๖ กณาลชาตก (เล่มที่ ๖๒ ข้อที่ ๒๙๖)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกดุเหว่าชื่อกณาละ ได้กล่าวตำหนิโทษของสตรีให้นกดุเหว่าชื่อปณณมุขะผู้เป็นสหาย พึงว่าสตรีเป็นคนที่ไม่มี ความซื่อสัตย์ ชอบทำลายมิตร และมีจิตหมกมุ่นอยู่แต่ในเรื่องกามคุณเป็นต้น ส่วนตัวท่านเองนั้นไม่ยอมตกอยู่ในอำนาจของสตรี

นกพิราบ (๖)

๑. ชาตกที่ ๔๒ กโปตกชาตก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๔๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกพิราบ ได้ช่วยเหลือสงเคราะห์กาผู้ตกยาก แต่กามีนิสัยไม่ดีชอบไปลักขโมยของคนกิน จึงถูกพ่อครัวจับได้แล้วถอนขนทาด้วยเม็ดยี่หว่าผสมน้ำขิงสดและเกลือ ขโลมด้วยนมเปรี้ยวแล้วโยนใส่กระบุงไว้ และตายในที่สุด

๒. ชาตกที่ ๒๗๔ โลลชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๒๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกพิราบ อาศัยอยู่ใกล้โรงครัว ได้สอนกาเพื่อนกันไม่ให้ไปลักของในโรงครัว แต่กาไม่เชื่อฟัง จึงถูกพ่อครัวจับถอนขนแล้วทาด้วยน้ำเปรี้ยวผสมขิงบดและพริกไทย

๓. ชาตกที่ ๒๗๕ รุจิรชาตก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๒๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกพิราบ ได้เตือนกาผู้เป็นสหายที่ชอบไปลักขโมยอาหารของมนุษย์มากินจนถูกจับถอนขนจนสิ้น

๔. ชาดกที่ ๒๗๗ โรมชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๔๓๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกพิราบ ตีเตียนดาบสโง้งที่ลวงจับนกพิราบกิน แต่นกพิราบรู้ทัน ช้าเข้าไปให้ไปอยู่ที่อื่น เพราะคนโง้งไม่ควรอยู่ในที่นี้

๕. ชาดกที่ ๓๗๕ กโปตกชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๘๒๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกพิราบ กล่าวเยาะเย้ยกาผู้เป็นสหายที่ห้ามไม่ฟัง ไปลักของมนุษย์กิน จึงถูกพ่อครัวจับถนอมชน บดขิงสดแป้งและกระเทียม ละลายกับน้ำเปรี้ยวเน่าทาตัว

๖. ชาดกที่ ๓๙๕ มณีชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๙๖๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกพิราบ ได้ตีเตียนกาผู้เป็นสหายที่ไปลักอาหารในครัว ถูกพ่อครัวจับถนอมชนแล้วเอามาทำเป็นเครื่องประดับแขวนคอ

นกมูโล (๑)

๑. ชาดกที่ ๑๖๘ สกุนคมิชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๑๘๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกมูโล ออกหากินไปต่างถิ่น ถูกเหยี่ยวนกเขาจับได้ แต่ก็แก้ไขเอาตัวรอดได้ด้วยปัญญาของตน

นกหัวขวาน (๒)

๑. ชาดกที่ ๒๑๐ กันทกลกชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๒๖๙)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกหัวขวาน ห้ามไม่ให้นกหัวขวานผู้เป็นสหายเอออย่างในการเจาะไม้ตะเคียน แต่นกหัวขวานผู้เป็นสหายไม่ฟังกลับเจาะไม้ตะเคียนจนกระหม่อมแตกตาย

๒. ชาดกที่ ๓๐๘ ขวสกุณชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๕๓๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกหัวขวาน แกล้งทวงถามบุญคุณกับราชสีห์ในคราวที่ตนช่วยนำกระดูกที่ติดคอออกมาให้ แต่ไม่ได้รับการตอบแทน จึงติเตียนราชสีห์ว่าเป็นสัตว์ไม่รู้คุณของผู้อื่น

นกจักรพาก (๒)

๑. ชาดกที่ ๕๓๔ จักกวากชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๒๗๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกจักรพาก ถูกถามถึงเหตุที่ทำให้มีผิวพรรณงาม จึงบอกว่ามาจากการกินอาหารที่หาได้ง่ายและบริสุทธิ์ และติเตียนกานที่มีผิวพรรณทรามเพราะลักขโมยเขากิน

๒. ชาดกที่ ๔๕๑ จักกวากชาดก (เล่มที่ ๕๙ ข้อที่ ๑๔๕๓)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกจักรพาก แสดงเหตุที่ตนมีสีสวยงามให้กาฟังว่าเพราะไม่ได้กินเนื้อกินปลา แต่กินสาหร่ายและเห่นเป็นอาหาร และได้ตำหนิกากที่ชอบลักขโมยของกิน จึงหวาดสะดุ้งอยู่เป็นนิตย์ ผิดกาจึงดำ

นกขมิ้น (๑)

๑. ชาดกที่ ๓๒๑ ภูฏิสกชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๕๘๒)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกขมิ้น ได้กล่าวเตือนวณารซึ่งมีลักษณะเหมือนมนุษย์ทุกอย่าง แต่ไม่มีปัญญาสร้างที่อยู่อาศัย

สัตว์ไม่มีเท้า (๖)

พญานาค (๓)

๑. ชาดกที่ ๓๐๔ ทัททรชาดก (เล่มที่ ๕๘ ข้อที่ ๕๑๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญานาคชื่อมหาทัททระ สอนนาคน้องชายไม่ให้ใส่ใจต่อคำเหยียดหยามของผู้อื่นเมื่ออยู่ต่างถิ่น

๒. ชาดกที่ ๕๐๖ จัมเปยยชาดก (เล่มที่ ๖๑ ข้อที่ ๒๑๘๐)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นจัมเปยยนาคราช ได้รักษาอุโบสถศีล ไม่เบียดเบียนผู้ใด แต่ถูกหมองูใจบาปจับมาเที่ยวเล่นกลหากิน ได้พระเทวีมาช่วยทำให้พ้นจากความลำบากและกลับไปยังพิภพของพระองค์

๓. ชาดกที่ ๕๔๓ ภูริทัตตชาดก (เล่มที่ ๖๔ ข้อที่ ๖๘๗)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญานาคชื่อภูริทัต ได้ตั้งความปรารถนาอยากไปเกิดในเทวโลก จึงไปรักษาอุโบสถศีลอยู่ที่จอมปลวกแห่งหนึ่งในถิ่นมนุษย์ แต่ถูกพราหมณ์หมองูผู้รู้มนต์อาถรรพ์ยักยัดไปเที่ยวแสดงละครหาเงินตามสถานที่ต่างๆ ต่อมานักพี่น้องชาย ๓ คนได้มาช่วยเหลือพญานาคภูริทัตให้รอดพ้นจากพราหมณ์หมองูไปได้ นาคพี่ชายมีความแค้นเคืองจึงคิดจะทำลายชีวิตพราหมณ์หมองูนั้น แต่ถูกนาคน้องชายซึ่งกลัวตกรอกห้ามปรามไว้ เพราะพราหมณ์หมองูผู้นี้เป็นผู้รู้พระเวทและเป็นผู้สาธยายมนต์ใครๆ ไม่ควรทำร้าย พญานาคภูริทัตได้ชี้แจงให้นาคน้องชายทราบถึงความเข้าใจเช่นนั้น เป็นความเข้าใจผิด การปฏิบัติตามลัทธิของพราหมณ์เช่นนี้เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง พญานาคภูริทัตได้มุ่งมั่นรักษาอุโบสถศีลจนตลอดชีวิต แล้วจึงไปเกิดในเทวโลกตามความปรารถนาพร้อมด้วยบริวารจำนวนมาก

ปลา (๓)

๑. ชาดกที่ ๗๕ มัจฉชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๗๕)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาปลา ได้ร้องขอฝนให้ตกลงมาช่วยหมู่ญาติให้รอดพ้นจากอันตราย

๒. ชาดกที่ ๑๑๔ มิตจินตชาดก (เล่มที่ ๕๖ ข้อที่ ๑๑๔)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นปลาชื่อมิตจินต ได้หาอุบายช่วยเพื่อนปลาให้หลุดพ้นจากตาข่าย

๓. ชาดกที่ ๒๓๖ พกชาดก (เล่มที่ ๕๗ ข้อที่ ๓๒๑)

พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาปลา มีบริวารมาก เห็นฝูงปลายกย่องนงาย ได้ให้สติฝูงปลาว่าไม่ให้ไวจนยกย่องที่อยู่นิ่งๆ ว่าจะคุ้มครองฝูงปลา

ลำดับ	ชื่อ	ว่าด้วย	เรื่องที่	เล่มที่	ข้อที่
ก					
๑.	กัณณูกชาตก	กึ่งก่าไต้ทอง	๑๗๐	๕๗	๑๘๙
๒.	กฐาหกชาตก	คนซีไ้	๑๒๕	๕๖	๑๒๕
๓.	กณเวรชาตก	เชื้อใจสตรีมีโทษถึงตาย	๓๑๘	๕๘	๕๗๐
๔.	กปิชาตก	เข้าใจว่าถึงเป็นฤษี	๒๕๐	๕๗	๓๕๐
๕.	กปิชาตก	คุณสมบัติของหัวหน้า	๔๐๔	๕๙	๑๐๒๘
๖.	กโปตกชาตก	คนที่ต้องฉิบหาย	๔๒	๕๖	๔๒
๗.	กโปตกชาตก	โกศของมนุษย์	๓๗๕	๕๘	๘๒๕
๘.	กลั่นทุกชาตก	กริยาสูสกุล	๑๒๗	๕๖	๑๒๗
๙.	กฬายมมฤทธิชาตก	โลภมาก	๑๗๖	๕๗	๒๐๑
๑๐.	กัการุชาตก	ผู้ควรประดับดอกไม้ทิพย์	๓๒๖	๕๘	๖๐๒
๑๑.	กัจจานิชาตก	ในกาลไหนๆ ธรรมย่อมไม่ตาย	๔๑๗	๕๙	๑๑๒๑
๑๒.	กัจฉปชาตก	เต่าติดที่อยู่อ	๑๗๘	๕๗	๒๐๕
๑๓.	กัจฉปชาตก	เต่าตายเพราะปาก	๒๑๕	๕๗	๒๗๙
๑๔.	กัจฉปชาตก	ลิงสัปดน	๒๗๓	๕๘	๔๑๘
๑๕.	กัญจนกัณฐชาตก	การบรรลุลุทธิธรรมอันเกษม	๕๖	๕๖	๕๖
๑๖.	กัณฐหาริชาตก	พระราชากับหญิงหาพิน	๗	๕๕	๗
๑๗.	กัณฐิชาตก	ผู้ตกอยู่ในอำนาจหญิง	๑๓	๕๕	๑๓
๑๘.	กัณหาชาตก	ผู้เอากการเอางาน	๒๙	๕๕	๒๙
๑๙.	กัณหาชาตก	การขอพร	๔๔๐	๕๙	๑๓๒๙
๒๐.	กัณทลลชาตก	นกหัวขวานตายเพราะไม้แก่น	๒๑๐	๕๗	๒๖๙
๒๑.	กัลยาณธัมมชาตก	ผู้มีกัลยาณธรรม	๑๗๑	๕๗	๑๙๑
๒๒.	กัสนันตชาตก	รู้ตัวว่าผิดแล้วสารภาพผิด	๓๑๒	๕๘	๕๕๖
๒๓.	กากชาตก	กาไม่มีมันเหลว	๑๔๐	๕๖	๑๔๐
๒๔.	กากชาตก	กาวิดน้ำด้วยปาก	๑๔๖	๕๖	๑๔๖
๒๕.	กากวดีชาตก	นางกาก็	๓๒๗	๕๘	๖๐๖
๒๖.	กามชาตก	กามและโทษของกาม	๔๖๗	๖๐	๑๖๓๗
๒๗.	กามนีตชาตก	ผู้ถูกโรคใคร่ครอบงำรักษายาก	๒๒๘	๕๗	๓๐๕
๒๘.	กามวิลาปชาตก	ผู้บ่นเพ้อถึงกาม	๒๙๗	๕๘	๔๙๐
๒๙.	กายนิพพิทชาตก	ความเปื้อน่ายร่างกาย	๒๙๓	๕๘	๔๗๘
๓๐.	การันตยาชาตก	การทำที่เหลื่อวิสัย	๓๕๖	๕๘	๗๒๗

ลำดับ	ชื่อ	ว่าด้วย	เรื่องที่	เล่มที่	ข้อที่
๓๑.	กาลิงคโพธิชาดก	การพยากรณ์ชัยภูมิ (ที่)	๔๗๙	๖๐	๑๗๙๐
๓๒.	กาสาวชาดก	ผู้ควรนุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์	๒๒๑	๕๗	๒๙๑
๓๓.	กาฬกัณณิชาดก	มิตรแท้	๘๓	๕๖	๘๓
๓๔.	กาฬพาหุชาดก	ลิงหลอกเจ้า	๓๒๙	๕๘	๖๑๔
๓๕.	กิงฉันทชาดก	โทษที่ฉกฉวยเอาประโยชน์ของคนอื่น	๕๑๑	๖๑	๒๒๘๕
๓๖.	กิงสุโกปมชาดก	คนไม่รู้ธรรมด้วยญาณย่อมสงสัยในธรรม	๒๔๘	๕๗	๓๔๖
๓๗.	กิมปิกกชาดก	โทษของกาม	๘๕	๕๖	๘๕
๓๘.	กุกกุชาดก	ปฏิบัติทาของพระราชาผู้เป็นบัณฑิต	๓๙๖	๕๙	๙๖๙
๓๙.	กุกกุฏชาดก	ผู้ฉลาดเอาตัวรอดได้	๒๐๙	๕๗	๒๖๗
๔๐.	กุกกุฏชาดก	ไกรู้ทันอุบายนางแมว	๓๘๓	๕๙	๘๘๖
๔๑.	กุกกุฏชาดก	พญาไกรู้ทันอุบายเหยี่ยว	๔๔๘	๕๙	๑๔๒๒
๔๒.	กุกกุชาดก	สุนัขที่ถูกฆ่า	๒๒	๕๕	๒๒
๔๓.	กุกกุชชาดก	ลิงกับนกขมิ้น	๓๒๑	๕๘	๕๘๒
๔๔.	กุกกุชชาดก	รู้ว่าเขาดีกก็ตอ้งเลี้ยงให้สมดี	๒๕๔	๕๘	๓๖๑
๔๕.	กุกกุชชาดก	มีอย่างไรงี้กินอย่างนั้น	๑๐๙	๕๖	๑๐๙
๔๖.	กุกกุชชาดก	เปรียบหญิงด้วยท่อน้ำ	๓๔๑	๕๘	๖๖๒
๔๗.	กุกกุชชาดก	นกดูเหว่าแสดงโทษของหญิง	๕๓๖	๖๒	๒๙๖
๔๘.	กุกกุชชาดก	ความชนะที่ดี	๗๐	๕๖	๗๐
๔๙.	กุกกุชชาดก	การเชื่อมมิตรภาพ	๓๔๓	๕๘	๖๗๐
๕๐.	กุกกุชชาดก	เหตุให้ช่างหม้อออกบวช	๔๐๘	๕๙	๑๐๕๗
๕๑.	กุกกุชชาดก	โทษของสุรา	๕๑๒	๖๑	๒๒๙๒
๕๒.	กุกกุชชาดก	คุณธรรมเครื่องให้เจริญ	๒๒๔	๕๗	๒๙๗
๕๓.	กุกกุชชาดก	อานิสงส์ของการถวายขนมกุมมาส	๔๑๕	๕๙	๑๑๐๗
๕๔.	กุกกุชชาดก	กวางรู้ทันนายพราน	๒๑	๕๕	๒๑
๕๕.	กุกกุชชาดก	การร่วมมือกัน	๒๐๖	๕๗	๒๖๑
๕๖.	กุกกุชชาดก	กุกกุช คือ คีล ๕ (ให้ช่างแกะท้าวกาลิงคราช)	๒๗๖	๕๘	๔๒๗
๕๗.	กุกกุชชาดก	การเสียสละ	๓๑	๕๕	๓๑
๕๘.	กุกกุชชาดก	พระเจ้ากุกกุชราชลุ่มหลงรูปโฉมของ- พระนางประภาวดี	๕๓๑	๖๒	๙๔
๕๙.	กุกกุชชาดก	ประโยชน์ของการผูกมิตร	๑๒๑	๕๖	๑๒๑

ลำดับ	ชื่อ	ว่าด้วย	เรื่องที่	เล่มที่	ข้อที่
๖๐.	กุหกชาตก	ดาบสเจ้าเล่ห์	๘๙	๕๖	๘๙
๖๑.	ภูฏวานิชชาตก	พ่อค้าโกง	๙๘	๕๖	๙๘
๖๒.	ภูฏวานิชชาตก	หนามยอกเอาหนามบ่ง	๒๑๘	๕๗	๒๘๕
๖๓.	เกฬีสลชาตก	ปัญญาสำคัญกว่าร่างกาย	๒๐๒	๕๗	๒๕๓
๖๔.	โกกิลชาตก	พูดในกาลที่ควรพูด	๓๓๑	๕๘	๖๒๒
๖๕.	โกฏสิมพลีชาตก	การระวังภัยที่ยังมาไม่ถึง (โกฏสิมพลีผู้มองการณ์ไกล)	๔๑๒	๕๙	๑๐๘๖
๖๖.	โกมาริยปุตตชาตก	ผู้ไกลจากภูมิฐาน	๒๙๙	๕๘	๔๙๖
๖๗.	โกสัมพียชาตก	สามัคคีดีกว่าแตกแยก	๔๒๘	๕๙	๑๒๑๖
๖๘.	โกสิยชาตก	คำพูดกับการกระทำไม่สมกัน	๑๓๐	๕๖	๑๓๐
๖๙.	โกสิยชาตก	ผู้รู้กาลอันควรไม่ควร	๒๒๖	๕๗	๓๐๑
๗๐.	โกสิยชาตก	โกสิยเศรษฐีตระหนี่	๔๗๐	๖๐	๑๖๗๓
๗๑.	เกสวชาตก	ความคุ้นเคยเป็นรสอันยอดเยี่ยม	๓๔๖	๕๘	๖๘๒

บ

๑.	ขทริังการชาตก	ผู้มีจิตมั่นคง	๔๐	๕๕	๔๐
๒.	ขรปุตตชาตก	ทำตนให้ไร้ประโยชน์ (ม้าสินธพลูกลา)	๓๘๖	๕๙	๙๐๕
๓.	ขรัสสรชาตก	บุตรที่มารดาละทิ้ง	๗๙	๕๖	๗๙
๔.	ขราทียชาตก	ผู้ล่วงเลยโอวาท	๑๕	๕๕	๑๕
๕.	ขัชโชปนชาตก	เห็นหิ่งห้อยว่าเป็นไฟ	๓๖๔	๕๘	๗๖๘
๖.	ขันติวัณณชาตก	การอดใจในคนที่หาคุณธรรมยาก	๒๒๕	๕๗	๒๙๙
๗.	ขันติวาทีชาตก	โทษที่ทำร้ายผู้ไม่โกรธ	๓๑๓	๕๘	๕๕๐
๘.	ขันธชาตก	พระปริตรป้องกันสัตว์ร้ายต่างๆ	๒๐๓	๕๗	๒๕๕
๙.	ขุรุปชาตก	ถึงคราวกล้าควรกล้า	๒๖๕	๕๘	๓๙๔

ค

๑.	คชกุมภชาตก	ข้าควรช้า ไฉควรไว	๓๔๕	๕๘	๖๗๘
๒.	ครหิตชาตก	คนโง่เขลาเยอมนเห็นแก่เงิน	๒๑๙	๕๗	๒๘๗
๓.	คหปติชาตก	การทวงในเวลาที่ยังไม่ถึงกำหนด	๑๙๙	๕๗	๒๔๗
๔.	คังคมาลชาตก	กามทั้งหลายเกิดจากความดำริ	๔๒๑	๕๙	๑๑๕๕
๕.	คังเคยยชาตก	ผู้ชอบโอ้อวด	๒๐๕	๕๗	๒๕๙

ลำดับ	ชื่อ	ว่าด้วย	เรื่องที่	เล่มที่	ข้อที่
๖.	คัทรภัญญูชาดก	ลากับม้าอัสตร	๑๑๑	๕๖	๑๑๑
๗.	คันธดินทุกชาดก	พระราชาทรงสดับฟังข่าวชาวเมือง	๕๒๐	๖๑	๒๔๑๙
๘.	คันธารชาดก	วิถีธีรชน	๔๐๖	๕๙	๑๐๔๓
๙.	คามณิจันทชาดก	ลิงเป็นสัตว์ไม่รู้จักเหตุ	๒๕๗	๕๘	๓๗๐
๑๐.	คามณิชาดก	ไม่ใจเร็วด่วนได้	๘	๕๕	๘
๑๑.	คิชมชาดก	การเลี้ยงดูพ่อแม่ (สายตาแรง)	๑๖๔	๕๗	๑๗๗
๑๒.	คิชมชาดก	ผู้ไม่ทำตามคำสอนย่อมพินาศ (นกแร้ง)	๔๒๗	๕๙	๑๒๐๗
๑๓.	คิริทัตตชาดก	การเอาอย่าง	๑๘๔	๕๗	๒๑๗
๑๔.	คุณชาดก	มิตรธรรม	๑๕๗	๕๗	๑๖๓
๑๕.	คุตติลชาดก	ศิษย์คิดล้างครู	๒๔๓	๕๗	๓๓๖
๑๖.	คุมพियชาดก	วัตถุกลมเหมือนยาพิษ	๓๖๖	๕๘	๗๗๘
๑๗.	คุถปามกชาดก	หนอนทำข้างสู้	๒๒๗	๕๗	๓๐๓
๑๘.	โคธชาดก	ฤๅษีกินเหี้ย	๑๓๘	๕๖	๑๓๘
๑๙.	โคธชาดก	คบคนชั่วไม่มีความสุข	๑๔๑	๕๖	๑๔๑
๒๐.	โคธชาดก	เหี้ยกับดาบสพู่สีล	๓๒๕	๕๘	๕๙๘
๒๑.	โคธชาดก	เขารักก็รักมั่ง เขาชังก็ชังตอบ	๓๓๓	๕๘	๖๓๐

น

๑.	นฏชาดก (อังกชาดก)	การร้องไห้ไม่มีประโยชน์	๓๕๕	๕๘	๗๒๒
๒.	นตปณทิตชาดก	การดับความโศก	๔๕๔	๕๙	๑๔๘๓
๓.	นตาสนชาดก	ภัยที่เกิดจากที่พึ่ง	๑๓๓	๕๖	๑๓๓

จ

๑.	จตุทวารชาดก	เมือง ๔ ประตู	๔๓๙	๕๙	๑๓๑๙
๒.	จตุโปสถียชาดก	อุโบสถ ๔ อย่าง	๔๔๑	๕๙	๑๓๔๒
๓.	จตุมัญญูชาดก	ผู้เลวทราม ๔ อย่าง	๑๘๗	๕๗	๒๒๓
๔.	จกกวากชาดก	เหตุให้นกจักรพราภามีสิ่งดงาม	๔๓๔	๕๙	๑๒๗๔
๕.	จกกวากชาดก	กากับนกจักรพาก	๔๕๑	๕๙	๑๔๕๓
๖.	จันทกนิรชาดก	รักมั่นคงของนางกนิร	๔๘๕	๖๐	๑๘๘๓
๗.	จันทกุมารชาดก	พระเจ้าจันทกุมารบำเพ็ญขันติบารมี	๕๔๔	๖๔	๗๗๕
๘.	จันทาชาดก	ผู้เข้าถึงอาภัสสรพรหม	๑๓๕	๕๖	๑๓๕

ลำดับ	ชื่อ	ว่าด้วย	เรื่องที่	เล่มที่	ข้อที่
๙.	จัมเปยยชาดก	บำเพ็ญตบะเพื่อเกิดเป็นมนุษย์	๕๐๖	๖๑	๒๑๘๐
๑๐.	จัมมสาฎกชาดก	อย่าไว้ใจสัตว์หน้าคน	๓๒๔	๕๘	๕๙๔
๑๑.	จิตตสัมภุตชาดก	ผลของกรรม	๔๙๘	๖๑	๒๐๕๔
๑๒.	จุฬกาลิงคชาดก	เทวดากีดกันความพยายามของคนไม่ได้	๓๐๑	๕๘	๕๐๒
๑๓.	จุฬกุนาลชาดก	นกดูเหว่าชื่อกุนาละ	๔๖๔	๖๐	๑๖๐๑
๑๔.	จุฬชนกชาดก	เป็นคนควรพยายามร่ำไป	๕๒	๕๖	๕๒
๑๕.	จุฬธนูคหชาดก	จุฬธนูคหบัณฑิตกับธิดาอาจารย์	๓๗๔	๕๘	๘๑๘
๑๖.	จุฬธัมมपालชาดก	ความรักของแม่ที่มีต่อลูก	๓๕๘	๕๘	๗๓๗
๑๗.	จุฬนันทียชาดก	ผลของกรรมดีและกรรมชั่ว	๒๒๒	๕๗	๒๙๓
๑๘.	จุฬนารทกัสสปชาดก	กัสสปดาบสสอนจุฬนารทดาบส	๔๗๗	๖๐	๑๗๖๔
๑๙.	จุฬปทุมชาดก	การลงโทษหญิงชายเป็นคู่กัน	๑๙๓	๕๗	๒๓๕
๒๐.	จุฬปโลภนชาดก	หญิงทำให้ชายงงวย	๒๖๓	๕๘	๓๘๘
๒๑.	จุฬโพธิชาดก	วิธีระงับความโกรธของจุฬโพธิดาบส	๔๔๓	๕๙	๑๓๖๗
๒๒.	จุฬสุตโสมชาดก	พระเจ้าจุฬสุตโสมออกผนวช	๕๒๕	๖๑	๒๕๑๙
๒๓.	จุฬสุภราชชาดก	พญานกแขกเต้าผู้รักษาไมตรี	๔๓๐	๕๙	๑๒๓๖
๒๔.	จุฬเสฏฐิชาดก	คนฉลาดตั้งตนได้	๔	๕๕	๔
๒๕.	จุฬหังสชาดก	หงส์สมุขะผู้รักดี	๕๐๒	๖๑	๒๑๒๔
๒๖.	จุฬหังสชาดก	พญาหงส์ติดบ่วง	๕๓๓	๖๒	๑๖๓
๒๗.	เจติยราชชาดก	พระเจ้าเจติยราชทรงกล่าวมุสาวาท	๔๒๒	๕๙	๑๑๖๓

จ

๑.	ฉวชาดก	การนั่งที่ไม่สมควร	๓๐๙	๕๘	๕๓๔
๒.	ฉัททันตชาดก	พญาช้างฉัททันต์กับนางช้างผู้ผูกโกรธ	๕๑๔	๖๑	๒๓๒๗

ข

๑.	ชนสันธชาดก	พระเจ้าชนสันธะทรงสอนประชาชน	๔๖๘	๖๐	๑๖๔๙
๒.	ชัยพทิสชาดก	โปริสาทกับพระเจ้าชัยพทิส	๕๑๓	๖๑	๒๒๙๖
๓.	ชรูทปานชาดก	ชุดบ่อได้ทรัพย์กลับพินาศเพราะชุดเกิน	๒๕๖	๕๘	๓๖๗
๔.	ชวนหังสชาดก	พญาหงส์ชื่อชวนะแสดงธรรม	๔๗๖	๖๐	๑๗๕๑
๕.	ชวสกุณชาดก	ผู้ไม่มีความกตัญญูไม่ควรคบ	๓๐๘	๕๘	๕๓๐
๖.	ชัมพูกชาดก	โทษที่ไม่รู้จักประมาณตน	๓๓๕	๕๘	๖๓๘

ลำดับ	ชื่อ	ว่าด้วย	เรื่องที่	เล่มที่	ข้อที่
๗.	ขัมพูชาทกชาดก	การสรรเสริญกันและกัน	๒๙๔	๕๘	๔๘๑
๘.	ชาครชาดก	ผู้ตื่นและผู้หลับ	๔๑๔	๕๙	๑๑๐๐
๙.	ขุนหชาดก	การคบบัณฑิตและคบคนพาล	๔๕๖	๖๐	๑๕๐๔

ณ

๑.	ณานโสธนชาดก	สุขที่เกิดจากสมบัติ	๑๓๔	๕๖	๑๓๔
----	-------------	---------------------	-----	----	-----

ณ

๑.	ตจสารชาดก	คนฉลาดย่อมไม่แสดงอาการให้ศัตรูเห็น	๓๖๘	๕๘	๗๘๘
๒.	ตโยธัมมชาดก	ผู้ล่วงพ้นศัตรู	๕๘	๕๖	๕๘
๓.	ตักกปณิพิตชาดก	ลักษณะธรรมดาของหญิง	๖๓	๕๖	๖๓
๔.	ตักกกลชาดก	การเลี้ยงดูพ่อแม่	๔๔๖	๕๙	๑๔๐๐
๕.	ตักการิยชาดก	พูดดีเป็นศรีแก่ตัว	๔๘๑	๖๐	๑๘๒๖
๖.	ตัจจนสุกรชาดก	หมูพร้อมใจกันสู้เสือ	๔๙๒	๖๐	๑๙๗๕
๗.	ตัมพุลนาฬิชาดก	ตั้งคนโง่เป็นผู้ตีราคาข้าวสาร	๕	๕๕	๕
๘.	ติตติรชาดก	ผู้มีความอ่อนน้อม	๓๗	๕๕	๓๗
๙.	ติตติรชาดก	ตายเพราะปาก	๑๑๗	๕๖	๑๑๗
๑๐.	ติตติรชาดก	บาปที่เกิดจากความงใจ	๓๑๙	๕๘	๕๗๔
๑๑.	ติตถชาดก	การเปื้อนเพราะข้าซาก	๒๕	๕๕	๒๕
๑๒.	ดินทุกชาดก	ทางรอดของฝูงวานร	๑๗๗	๕๗	๒๐๓
๑๓.	ติปัลลัตถมิกชาดก	กวางทำเลห์กลลงนายพราน	๑๖	๕๕	๑๖
๑๔.	ติริฏวัจฉชาดก	ควรบูชาผู้มีพระคุณ	๒๕๙	๕๘	๓๗๖
๑๕.	ติลมุฏฐิชาดก	การเขียนดีเป็นการสั่งสอน	๒๕๒	๕๘	๓๕๕
๑๖.	ตุณทิลชาดก	ธรรมเหมือนน้ำ บาปเหมือนเหี่ยวไคล	๓๘๘	๕๙	๙๑๗
๑๗.	เตมียชาดก	พระเตมีย์ทรงบำเพ็ญเนกขัมมบารมี	๕๓๘	๖๓	๓๙๔
๑๘.	เตลปิตตชาดก	การรักษาจิต	๙๖	๕๖	๙๖
๑๙.	เตสกุณชาดก	นกตอบปัญหาพระราชา	๕๒๑	๖๑	๒๔๓๘

ณ

๑.	ณูสชาดก	รู้ทันแผนการร้าย	๓๓๘	๕๘	๖๕๐
----	---------	------------------	-----	----	-----

ลำดับ	ชื่อ	ว่าด้วย	เรื่องที่	เล่มที่	ข้อที่
ท					
๑.	ทกรักขสชาตก	การรักษาบัณฑิตยิ่งกว่าชีวิต	๕๑๗	๖๑	๒๓๗๒
๒.	ทริวาทนชาตก	สิ่งแวดล้อมไม่ดีมีผลเสีย	๑๘๖	๕๗	๒๒๑
๓.	ทริมุขชาตก	โทษของกาม	๓๗๘	๕๙	๘๔๓
๔.	ทสพราหมณชาตก	ชาติพราหมณ์ ๑๐ ชาติ	๔๙๕	๖๐	๒๐๐๑
๕.	ทสรถชาตก	ผู้มีปัญญาย่อมไม่เศร้าโศก	๔๖๑	๖๐	๑๕๖๔
๖.	ทสัณณกชาตก	ให้แล้วไม่เดือดร้อนภายหลังทำได้ยาก	๔๐๑	๕๙	๑๐๐๗
๗.	ทัฬหชาตก	ราชสีห์กับสุนัขจิ้งจอก	๑๗๒	๕๗	๑๙๓
๘.	ทัฬหชาตก	ไม่ควรถือตัวในสถานที่ที่เขาไม่รู้จัก	๓๐๔	๕๘	๕๑๔
๙.	ทัฬหชาตก	คนอกตัญญูไม่รู้จักบุญคุณคนอื่น	๔๓๘	๕๙	๑๓๑๐
๑๐.	ทัฬหปุณณชาตก	โทษของการโต้เถียงกัน	๔๐๐	๕๙	๙๙๗
๑๑.	ทัฬหธัมมชาตก	ความกตัญญู	๔๐๙	๕๙	๑๐๖๕
๑๒.	ทิสิตโกสลชาตก	เวรย่อมไม่ระงับด้วยการจองเวร	๓๗๑	๕๘	๘๐๓
๑๓.	ทีปชาตก	คนร้ายไม่ต้องการเหตุผล (เล่ห์เหลี่ยมเสียเหลือ)	๔๒๖	๕๙	๑๑๙๙
๑๔.	ทุติยปลายิตชาตก	คนถูกความร่ำร้อนเผาจนไม่อาจสู้ เข้าศึกได้	๒๓๐	๕๗	๓๐๙
๑๕.	ทุททชาตก	คติของคนดีและคนชั่ว	๑๘๐	๕๗	๒๐๙
๑๖.	ทุททกุญชาตก	กระต่ายตื่นตูม (ฟังหู ไว้หู อย่าเชื่อง่าย)	๓๒๒	๕๘	๕๘๖
๑๗.	ทุพพจชาตก	ได้รับโทษเพราะทำเกินขีดความสามารถ	๑๑๖	๕๖	๑๑๖
๑๘.	ทุพพลกัณฐชาตก	ช่างกลัวไม้แห้ง	๑๐๕	๕๖	๑๐๕
๑๙.	ทุพภิกขกัมมชาตก	การคบคนชั่ว	๑๗๔	๕๗	๑๙๗
๒๐.	ทุมเมธชาตก	คนโง่ถูกบูชาเพราะคนอธรรม	๕๐	๕๖	๕๐
๒๑.	ทุมเมธชาตก	คนโง่ได้ยศก็ไม่เกิดประโยชน์	๑๒๒	๕๖	๑๒๒
๒๒.	ทุราชนชาตก	ภาวะของหญิงรู้ได้ยาก	๖๔	๕๖	๖๔
๒๓.	ทูตชาตก	ทุกชีวิตเป็นทูตของท้อง	๒๖๐	๕๘	๓๗๙
๒๔.	ทูตชาตก	การบอกความทุกข์แก่ผู้ที่ควร	๔๗๘	๖๐	๑๗๗๗
๒๕.	เทวตาปัญหชาตก	ปัญหาของเทวตา	๓๕๐	๕๘	๖๙๘
๒๖.	เทวธัมมชาตก	คุณธรรมของเทวตา	๖	๕๕	๖

ลำดับ	ชื่อ	ว่าด้วย	เรื่องที่	เล่มที่	ข้อที่
ธ					
๑.	ธัมมเทวปุตตชาดก	ธรรมะชนะอธรรม	๔๕๗	๖๐	๑๕๑๕
๒.	ธัมมัทธชาดก	ผู้ถึงธรรมของสัตบุรุษ	๒๒๐	๕๗	๒๘๙
๓.	ธัมมัทธชาดก	พูดอย่าง ทำอย่าง	๓๘๔	๕๙	๘๙๓
๔.	ธุมการิชาดก	ธุมการิพราหมณ์ผู้เศร้าโศก	๔๑๓	๕๙	๑๐๙๓
ด					
๑.	ดกฺกชาดก	อย่าวางใจมิตร	๑๖๕	๕๗	๑๗๙
๒.	ดพปชาดก	การพิจารณาช่วยให้พ้นภัย	๒๐	๕๕	๒๐
๓.	ดพินิชาดก	ราชธิดาทำลายตะบะของดาบส	๕๒๖	๖๒	๑
๔.	ดักขตตชาดก	มัวถือฤกษ์ยามทำให้เสียประโยชน์	๔๙	๕๖	๔๙
๕.	ดักขลชาดก	คนโง่กล่าวคำที่ไม่ควรกล่าว	๑๒๓	๕๖	๑๒๓
๖.	ดักขลชาดก	บูชาไฟด้วยหางวัว	๑๔๔	๕๖	๑๔๔
๗.	ดักขชาดก	เหตุที่ยังไม่ให้ลูกสาว	๓๒	๕๕	๓๒
๘.	ดักขชาดก	การกล่าวคำหยาบ	๓๙	๕๕	๓๙
๙.	ดักขมิตราชาดก	ความกตัญญูของพญาเนื่อนันทียะ	๓๘๕	๕๙	๘๙๙
๑๐.	ดักขวิสาชาดก	การพูดดี	๒๘	๕๕	๒๘
๑๑.	ดักขฉันทชาดก	ต่างคนต่างใจ	๒๘๙	๕๘	๔๖๖
๑๒.	ดักขสิทธชาดก	ชื่อไม่สำคัญ	๙๗	๕๖	๙๗
๑๓.	ดักขธชาดก	การคบหาคนดี	๔๔๕	๕๙	๑๓๙๐
๑๔.	ดักขธมิกชาดก	การเลือกคบ	๑๒	๕๕	๑๒
๑๕.	ดักขราชาดก	พระเจ้าเนมิราชทรงบำเพ็ญอธิฐาน บารมี	๕๔๑	๖๓	๕๒๕
๑๖.	ดักขชาดก	สถานที่ที่ไม่ควรอยู่	๓๗๙	๕๙	๘๔๙
ด					
๑.	ดกฺกสลาณชาดก	ภัยเกิดแต่ที่พึ่งอาศัย	๔๓๒	๕๙	๑๒๕๕
๒.	ดกฺกชาดก	ไม่ควรพูดให้เกินจริง	๒๖๑	๕๘	๓๘๒
๓.	ดักขปชาดก	นางบอกความชั่วและภัยที่จะมาถึง	๔๑๖	๕๙	๑๑๑๔
๔.	ดักขสชาดก	คนมีปัญญาคนเดียวดีกว่าคนโง่หลาย ตั้งร้อย	๑๐๑	๕๖	๑๐๑

❀ ————— ชาดก เรียงชื่อตามลำดับอักษร ————— ❀

ลำดับ	ชื่อ	ว่าด้วย	เรื่องที่	เล่มที่	ข้อที่
๕.	ปโรสหัสสชาดก	คนผู้มีปัญญา	๙๙	๕๖	๙๙
๖.	ปลายิตชาดก	ยังมีทันได้สู้ ก็ไม่อยู่ต่อกร	๒๒๙	๕๗	๓๐๗
๗.	ปลาสชาดก	การนอนน้อมเทวดา	๓๐๗	๕๘	๕๒๖
๘.	ปลาสชาดก	เหตุที่จะต้องหนีจากไป	๓๗๐	๕๘	๗๙๘
๙.	ปัญจปณิตชาดก	ความลับอันไม่ควรเปิดเผย	๕๐๘	๖๑	๒๒๒๘
๑๐.	ปัญจภีรูกชาดก	ความสวัสดี	๑๓๒	๕๖	๑๓๒
๑๑.	ปัญจาวุธชาดก	การบรรลุธรรมอันเกษม	๕๕	๕๖	๕๕
๑๒.	ปัญจอุปสถิกชาดก	การรักษาอุบาสกของสัตว์ ๕ ตัว	๔๙๐	๖๐	๑๙๕๑
๑๓.	ปิ่นทรวงนาคราชชาดก	ไม่ควรบอกความลับแก่คนอื่น	๕๑๘	๖๑	๒๓๘๗
๑๔.	ปิ่นนิกชาดก	ที่พึงกลับให้โทษ	๑๐๒	๕๖	๑๐๒
๑๕.	ปัพพชิตวิเทรูกชาดก	การกราบไหว้ผู้ที่ควรกราบไหว้	๓๙๑	๕๙	๙๓๗
๑๖.	ปัพพตูปัตถชาดก	สระที่เชิงเขา	๑๙๕	๕๗	๒๓๙
๑๗.	ปาตัญชลีชาดก	ไม่รู้ ไม่พูดดีกว่า	๒๔๗	๕๗	๓๔๔
๑๘.	ปานียชาดก	การทำบาปแล้วรังเกียจบาป	๔๕๙	๖๐	๑๕๔๒
๑๙.	ปฐชาดก	ธรรมในสกุล	๓๓๗	๕๘	๖๔๖
๒๐.	บุจิมันทชาดก	ผู้รอบคอบ	๓๑๑	๕๘	๕๔๒
๒๑.	บุณทุสกชาดก	ผู้ชอบทำลายของของคนอื่น	๒๘๐	๕๘	๔๓๙
๒๒.	บุณณัตตชาดก	คู่ครองต้องเอื้อเฟื้อกัน	๒๒๓	๕๗	๒๙๕
๒๓.	บุณณนทีชาดก	การไม่ระลึกถึง	๒๑๔	๕๗	๒๗๗
๒๔.	บุณณปาติชาดก	การกล่าวถ้อยคำที่ไม่จริง	๕๓	๕๖	๕๓
๒๕.	บุปผรัตตชาดก	เป็นทุกข์เพราะภรรยา	๑๔๗	๕๖	๑๔๗
๒๖.	บุตติมังสชาดก	โทษของการมองในเวลาไม่ควรมอง	๔๓๗	๕๙	๑๓๐๑

ฃ

๑.	ผลชาดก	การฉลาดดูผลไม้	๕๔	๕๖	๕๔
๒.	ผันทนชาดก	การผูกเวรของหมีและไม้สะคร้อ	๔๗๕	๖๐	๑๗๓๘

ฅ

๑.	พกชาดก	ผู้ฉลาดแกมโกง	๓๘	๕๕	๓๘
๒.	พกชาดก	นกเจ้าเล่ห์	๒๓๖	๕๗	๓๒๑

ลำดับ	ชื่อ	ว่าด้วย	เรื่องที่	เล่มที่	ข้อที่
๓.	พกพรหมชาตก	ศีลและพรตในอดีตของพกพรหม	๔๐๕	๕๙	๑๐๓๕
๔.	พยัคฆชาตก	เรื่องของมิตร	๒๗๒	๕๘	๔๑๕
๕.	พรหมทัตตชาตก	ผู้ขอกับผู้ถูกขอ	๓๒๓	๕๘	๕๙๐
๖.	พรหัจฉตชาตก	เอาของน้อยแลกของมาก	๓๓๖	๕๘	๖๔๒
๗.	พันธนโมกขชาตก	การหลุดพ้นจากเครื่องจองจำ	๑๒๐	๕๖	๑๒๐
๘.	พันธนาการชาตก	เครื่องผูกเท้า เครื่องผูกเทียม	๒๐๑	๕๗	๒๕๑
๙.	พัพฺพชาตก	วิธีแก้เผ็ดทำให้แมวตาย	๑๓๗	๕๖	๑๓๗
๑๐.	พาโลวาทชาตก	คนมีปัญญาบริโภค	๒๔๖	๕๗	๓๔๒
๑๑.	พาเวรุชาตก	การเสื่อมลาภสักการะของกา	๓๓๙	๕๘	๖๕๔
๑๒.	พาหิยชาตก	คนควรศึกษาศิลปะ	๑๐๘	๕๖	๑๐๘
๑๓.	พิลารโกสียชาตก	ให้ทานไม่ได้เพราะเหตุ ๒ อย่าง	๔๕๐	๕๙	๑๔๔๓
๑๔.	พิฬารวตชาตก	ความประพฤติของผู้เอาธรรมบังหน้า	๑๒๘	๕๖	๑๒๘

ก

๑.	ภักคชาตก	เหตุเกิดคำให้พร	๑๕๕	๕๗	๑๕๙
๒.	ภัททสาธชาตก	การบำเพ็ญประโยชน์แก่ญาติ	๔๖๕	๖๐	๑๖๑๓
๓.	ภัทธมณฺเฑทกชาตก	คนโง่เขลาเดือดร้อนภายหลัง	๒๙๑	๕๘	๔๗๒
๔.	ภัลลติยชาตก	อุบายของกีนนร	๕๐๔	๖๑	๒๑๕๓
๕.	ภิกขาปรัมฺปรชาตก	การให้ทานที่มีผลมาก	๔๙๖	๖๐	๒๐๒๔
๖.	ภิสชาตก	การลองใจฤๅษี	๔๘๘	๖๐	๑๙๒๑
๗.	ภิมเสนชาตก	คนขี้โอ่	๘๐	๕๖	๘๐
๘.	ภรฺรราชชาตก	ประทุษร้ายผู้มีศีลยอมวิบัติ	๒๑๓	๕๗	๒๗๕
๙.	ภุริทัตตชาตก	พระภุริทัตทรงบำเพ็ญศีลบารมี	๕๔๓	๖๔	๖๘๗
๑๐.	ภุริปัญฺหาชาตก	คนไม่ดี ๔ จำพวก	๔๕๒	๕๙	๑๔๖๓
๑๑.	ภริวาทกชาตก	การทำเกินประมาณ	๕๙	๕๖	๕๙
๑๒.	โภชาขานียชาตก	ม้าสินธพอาชาไนย	๒๓	๕๕	๒๓

ม

๑.	มกสชาตก	ศัตรูมีปัญญายังดีกว่ามิตรโง่เขลา	๔๔	๕๖	๔๔
๒.	มฆเทวชาตก	เทวทูตเตือนให้ออกบวช	๙	๕๕	๙
๓.	มณิกัณฐชาตก	ขอสิ่งที่ไม่ควรขอ	๒๕๓	๕๘	๓๕๘

ลำดับ	ชื่อ	ว่าด้วย	เรื่องที่	เล่มที่	ข้อที่
๔.	มณิกุณฑลชาตก	ผู้ไม่หวั่นไหวในโลกธรรม	๓๕๑	๕๘	๗๐๒
๕.	มณีโจรชาตก	พระเจ้าอัมมิกราชใส่ร้ายพระโพธิสัตว์	๑๙๔	๕๗	๒๓๗
๖.	มณีชาตก	นกพิราบกับกา	๓๙๕	๕๙	๙๖๓
๗.	มณีสูกรชาตก	ของดีใครทำลายไม่ได้	๒๘๕	๕๘	๔๕๔
๘.	มตกภัตตชาตก	สัตว์ไม่ควรฆ่าสัตว์	๑๘	๕๕	๑๘
๙.	มตโรทนชาตก	การร้องไห้ถึงคนตาย	๓๑๗	๕๘	๕๖๖
๑๐.	มนัชชาตก	คบคนชั่วไม่ได้ความสุขยั่งยืน	๓๙๗	๕๙	๙๗๖
๑๑.	มหากปิชาตก	คุณธรรมของหัวหน้า	๔๐๗	๕๙	๑๐๕๐
๑๒.	มหากปิชาตก	ผลกรรมของผู้ที่ทำร้ายผู้มีพระคุณ	๕๑๖	๖๑	๒๓๗๐
๑๓.	มหากัณหาชาตก	สุนัขดำกินคน	๔๖๙	๖๐	๑๖๖๑
๑๔.	มหาชนกชาตก	พระมหาชนกทรงบำเพ็ญวิริยบารมี	๕๓๙	๖๓	๔๔๒
๑๕.	มหาธัมมपालชาตก	เหตุที่ไม่ตายในวัยหนุ่มสาว	๔๔๗	๕๙	๑๔๑๐
๑๖.	มหานารทกัสมปชาตก	มหานารทกัสมปพรหมเปลื้องทมิฬ- ของพระเจ้าอังคติ	๕๔๕	๖๔	๘๓๔
๑๗.	มหาปทุมชาตก	มหาปทุมกุมารถูกใส่ร้าย	๔๗๒	๖๐	๑๖๙๘
๑๘.	มหาปนาทชาตก	ปราสาทของพระเจ้ามहाปนาท	๒๖๔	๕๘	๓๙๑
๑๙.	มหาปโลชนชาตก	หญิงเป็นมลทินของพรหมจรรย์	๕๐๗	๖๑	๒๒๐๘
๒๐.	มหาปิงคลชาตก	พระเจ้าปิงคละผู้ร้ายกาจ	๒๔๐	๕๗	๓๒๙
๒๑.	มหาโพธิชาตก	ปฏิบัติทาของผู้นำ	๕๒๘	๖๒	๕๒
๒๒.	มหามังคลชาตก	มหามังคลของผู้คน	๔๕๓	๕๙	๑๔๗๓
๒๓.	มหาโมรชาตก	พญานกยูงพ้นจากบ่วง	๔๙๑	๖๐	๑๙๖๑
๒๔.	มหาวาณิชาตก	โลกมากจนตัวตาย	๔๙๓	๖๐	๑๙๙๐
๒๕.	มหาสารชาตก	ลักษณะของผู้ที่เหมาะสมกับเหตุการณ์	๙๒	๕๖	๙๒
๒๖.	มหาสีลวชาตก	ความสำเร็จเกิดจากความพยายาม	๕๑	๕๖	๕๑
๒๗.	มหาสุตโสมชาตก	พระเจ้าสุตโสมทรงสอนพระเจ้าปรีสาท	๕๓๗	๖๒	๓๑๕
๒๘.	มหาสุทสสนชาตก	สังขารไม่เที่ยง	๙๕	๕๖	๙๕
๒๙.	มหาสุปินชาตก	พระมหาสุปิน ๑๖ ข้อ	๗๗	๕๖	๗๗
๓๐.	มหาสุวราชชาตก	คุณธรรมของมิตร	๔๒๙	๕๙	๑๒๒๖
๓๑.	มหาหังสชาตก	หงส์ชื่อสมุชะไม่ละทิ้งพญาหงส์ติดบ่วง	๕๓๔	๖๒	๑๙๙
๓๒.	มหาอัสสาโรหชาตก	การทำความดีไว้ในปางก่อน	๓๐๒	๕๘	๕๐๖
๓๓.	มหาอุกกุสชาตก	สัตว์ ๔ สหาย (พญานกออกผู้ช่วยเพื่อน)	๔๘๖	๖๐	๑๘๙๑

ลำดับ	ชื่อ	ว่าด้วย	เรื่องที่	เล่มที่	ข้อที่
๓๔.	มหัสชาดก	ลึงกับกระปือ	๒๗๘	๕๘	๔๓๓
๓๕.	มหิฬามุขชาดก	การเสียมสอน	๒๖	๕๕	๒๖
๓๖.	มโหสถชาดก	พระมโหสถบัณฑิตบำเพ็ญปัญญาบารมี	๕๔๒	๖๓	๖๐๐
๓๗.	มกกภูชาดก	ลึงหลอกเจ้า	๑๗๓	๕๗	๑๙๕
๓๘.	มังคลชาดก	การถือนมกลตืนข้าว	๘๗	๕๖	๘๗
๓๙.	มังสชาดก	วาทศิลป์ของนักขอ	๓๑๕	๕๘	๕๕๘
๔๐.	มัจฉชาดก	การช่วยปลาที่ห้วงนางปลา	๓๔	๕๕	๓๔
๔๑.	มัจฉชาดก	ปลาขอฝน	๗๕	๕๖	๗๕
๔๒.	มัจฉชาดก	ไฟระคะร้อนกว่าไฟอย่างอื่น	๒๑๖	๕๗	๒๘๑
๔๓.	มัจฉุททานชาดก	บุญที่ให้ทานแก่ปลา	๒๘๘	๕๘	๔๖๓
๔๔.	มัญญกุนทลีชาดก	ร้องไห้เท่าไรคนตายก็ไม่ฟื้น	๔๔๙	๕๙	๑๔๓๓
๔๕.	มณฑัพยชาดก	ความรักที่มีต่อบุตร	๔๔๔	๕๙	๑๓๘๐
๔๖.	มันธาดุราชชาดก	กามมีความสุขน้อย มีทุกข์มาก	๒๕๘	๕๘	๓๗๓
๔๗.	มัยหกกุณชาดก	การใช้ทรัพย์ให้เป็นประโยชน์	๓๙๐	๕๙	๙๓๑
๔๘.	มาตังคชาดก	อานุภาพของมาตังคฤๅษี	๔๙๗	๖๑	๒๐๓๓
๔๙.	มาตุโปสกคิชมชาดก	พญาแร้งเลี้ยงพ่อแม่	๓๙๙	๕๙	๙๙๐
๕๐.	มาตุโปสกชาดก	พญาช้างเลี้ยงแม่	๔๕๕	๖๐	๑๔๙๓
๕๑.	มาลุตชาดก	ความหนาวเกิดแต่ลม	๑๗	๕๕	๑๗
๕๒.	มิคโปตกชาดก	คำพูดที่ทำให้หายเศร้าโศก	๓๗๒	๕๘	๘๐๘
๕๓.	มิกาโลปชาดก	โทษของคนหัวดี	๓๘๑	๕๙	๘๖๓
๕๔.	มิตจินติชาดก	ปลาช่วยปลาให้พ้นภัย	๑๑๔	๕๖	๑๑๔
๕๕.	มิตตวินทกชาดก	จักรบดศิริษะ	๘๒	๕๖	๘๒
๕๖.	มิตตวินทกชาดก	โทษของผู้ลุ่มอำนาจความปรารถนา	๑๐๔	๕๖	๑๐๔
๕๗.	มิตตวินทกชาดก	จักรกรดพัฒน์ศิริษะ	๓๖๙	๕๘	๗๙๓
๕๘.	มิตตามิตตชาดก	อาการของผู้เป็นมิตรและมีไมมิตร	๑๙๗	๕๗	๒๔๓
๕๙.	มิตตามิตตชาดก	ผู้เป็นมิตรและมีไมมิตร	๔๗๓	๖๐	๑๗๑๓
๖๐.	มุกุปานิชาดก	สมปรารถนาเมื่อมีของ ๔ อย่าง	๒๖๒	๕๘	๓๘๕
๖๑.	มุกุลักขณชาดก	ดาบสหลงรักพระนางมุกุลักขณา (ฉมานเสื่อมเพราะผู้หญิง)	๖๖	๕๖	๖๖

❀ ————— ชาตก เรียงชื่อตามลำดับอักษร ————— ❀

ลำดับ	ชื่อ	ว่าด้วย	เรื่องที่	เล่มที่	ข้อที่
๖๒.	มุสิกชาตก	ลักษณะของผู้มีอายุยืน	๓๐	๕๕	๓๐
๖๓.	มูลปริยายชาตก	กาลเวลาकिनสรรพสัตว์พร้อมทั้งตัวมันเอง	๒๔๕	๕๗	๓๔๐
๖๔.	มุสิกชาตก	ควรเรียนทุกอย่าง แต่ไม่ควรใช้ทุกอย่าง	๓๗๓	๕๘	๘๑๓
๖๕.	เมณฑกปัญหชาตก	มิตรภาพของสุนัขกับแพะ	๔๗๑	๖๐	๑๖๘๖
๖๖.	โมรชาตก	นกยูงเจริญพระปริตร	๑๕๙	๕๗	๑๖๗

๒

๑.	ยุธัญชยชาตก	การผนวชของเจ้าชายยุธัญชัย	๔๖๐	๖๐	๑๕๕๓
----	-------------	---------------------------	-----	----	------

๕

๑.	รถลัฏฐิชาตก	ใคร่ครวญก่อนแล้วทำ	๓๓๒	๕๘	๖๒๖
๒.	ราโฆวาทชาตก	วิธีการเอาชนะ	๑๕๑	๕๗	๑๕๑
๓.	ราโฆวาทชาตก	คุณสมบัติของผู้นำ	๓๓๔	๕๘	๖๓๔
๔.	ราชชาตก	การพูดเพื่อจ้อเพราะความเขลา	๑๔๕	๕๖	๑๔๕
๕.	ราชชาตก	เรื่องเก่าที่ไม่ดี ถึงจริงก็ไม่ควรพูด	๑๙๘	๕๗	๒๔๕
๖.	รูกขัณมชาตก	ต้นไม้โตคนเดียวพ่ายลม	๗๔	๕๖	๗๔
๗.	รุจิรชาตก	โทษของความโลเล	๒๗๕	๕๘	๔๒๔
๘.	รุมิคราชชาตก	น้ำใจของกวางทอง	๔๘๒	๖๐	๑๘๓๙
๙.	รูกชาตก	เรื่องรูกพรพราหมณ์	๑๙๑	๕๗	๒๓๑
๑๐.	โรมชาตก	อาชีวกเจ้าเล่ห์หลอกจับนกพิราบ	๒๗๗	๕๘	๔๓๐
๑๑.	โรหณมิคชาตก	ความรักในสายเลือด	๕๐๑	๖๑	๒๑๐๔
๑๒.	โรหิณีชาตก	ผู้นุเคราะห์ที่โง่เขลาไม่ดี	๔๕	๕๖	๔๕

ล

๑.	ลภูกิกชาตก	คติของคนมีเวร	๓๕๗	๕๘	๗๓๒
๒.	ลักขณชาตก	ผู้มีศีล	๑๑	๕๕	๑๑
๓.	ลามครหชาตก	วิธีการหลอกลวง	๒๘๗	๕๘	๔๖๐
๔.	ลิตตชาตก	ลูกสกาอาบยาพิษ	๙๑	๕๖	๙๑
๕.	โลมสกัสนสชาตก	ตบะเป็นคุณธรรมอันประเสริฐ	๔๓๓	๕๙	๑๒๖๕
๖.	โลมหังสชาตก	การแสวงหาอย่างประเสริฐ	๙๔	๕๖	๙๔
๗.	โลลชาตก	โทษของความโลเล	๒๗๔	๕๘	๔๒๑

ลำดับ	ชื่อ	ว่าด้วย	เรื่องที่	เล่มที่	ข้อที่
๘.	โลสกชาดก	คนที่ต้องโสกเศร้า	๔๑	๕๖	๔๑
๙.	โลหกุมภชาดก	สัตว์นรกในโลหกุมภ	๓๑๔	๕๘	๕๕๔
๖					
๑.	วกชาดก	การทำลายตบะ	๓๐๐	๕๘	๔๙๙
๒.	วรุณชาดก	การทำไม่ถูกขั้นตอน	๗๑	๕๖	๗๑
๓.	วลาหกัสดชาดก	ความสวัสดี	๑๙๖	๕๗	๒๔๑
๔.	วัจฉนชาดก	ดาบสผู้มีเล็บงาม	๒๓๕	๕๗	๓๑๙
๕.	วิภูฏกชาดก	อานุภาพของสัจจะ	๓๕	๕๕	๓๕
๖.	วิภูฏกชาดก	การใช้ความคิดให้เป็นประโยชน์	๑๑๘	๕๖	๑๑๘
๗.	วิภูฏกชาดก	การทำให้เกิดความสุข (นกกระจาบผู้มักน้อย)	๓๙๔	๕๙	๙๕๗
๘.	วิฑฐกีสูกรชาดก	หมูผู้เสียได้ด้วยความสามัคคีกัน	๒๘๓	๕๘	๔๔๘
๙.	วิณณาโรหชาดก	ผู้มีใจคอหนักแน่น	๓๖๑	๕๘	๗๕๓
๑๐.	วิณณุปถชาดก	ผู้ไม่เกียจคร้าน	๒	๕๕	๒
๑๑.	วาทมิกชาดก	อำนาจของรส	๑๔	๕๕	๑๔
๑๒.	วาทัคคสินธวชาดก	รักแรกพบ	๒๖๖	๕๘	๓๙๗
๑๓.	วานรชาดก	ผู้รู้เท่าทันเหตุการณ์เอาตัวรอดได้	๓๔๒	๕๘	๖๖๖
๑๔.	วานรินทชาดก	คุณสมบัติของผู้ที่ล่วงพ้นศัตรู	๕๗	๕๖	๕๗
๑๕.	วารุณิทุสกชาดก	ผู้มีปัญญาทรมทำให้เสียประโยชน์	๔๗	๕๖	๔๗
๑๖.	วาโลทกชาดก	ลากินน้ำกากียังกะนอง	๑๘๓	๕๗	๒๑๕
๑๗.	วิกัณณกชาดก	คนเห็นแก่อำมิสย่อมเดือดร้อน	๒๓๓	๕๗	๓๑๕
๑๘.	วิคติจฉชาดก	ความปรารถนาไม่มีที่สิ้นสุด	๒๔๔	๕๗	๓๓๘
๑๙.	วิฆาสาทชาดก	ความแตกต่างของคนกินเดนกับกิน- ของเหลือ	๓๙๓	๕๙	๙๕๑
๒๐.	วิธูรชาดก	พระวิธูรบัณฑิตบำเพ็ญสัจจบารมี	๕๔๖	๖๔	๘๙๓
๒๑.	วินีลกชาดก	การไม่ประมาทตน	๑๖๐	๕๗	๑๖๙
๒๒.	วิโรจนชาดก	ผู้ถูกเยาะเย้ย	๑๔๓	๕๖	๑๔๓
๒๓.	วิสวันตชาดก	ตายดีกว่าดูตพิษที่คายออกแล้ว	๖๙	๕๖	๖๙
๒๔.	วิสสาสโกชนชาดก	อย่าไว้วางใจ	๙๓	๕๖	๙๓
๒๕.	วิสัยหชาดก	ความยากจนไม่เป็นเหตุให้ทำชั่ว	๓๔๐	๕๘	๖๕๘

ลำดับ	ชื่อ	ว่าด้วย	เรื่องที่	เล่มที่	ข้อที่
๒๖.	วีณาณูณชาตก	รักคนผิด	๒๓๒	๕๗	๓๑๓
๒๗.	วีรกชาตก	โทษเพราะเอาอย่างผู้อื่น	๒๐๔	๕๗	๒๕๗
๒๘.	เวทัพพชาตก	ผู้ปรารถนาประโยชน์โดยไม่แยบคาย- ย่อมเดือดร้อน	๔๘	๕๖	๔๘
๒๙.	เวนสาชชาตก	ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว	๓๕๓	๕๘	๗๑๒
๓๐.	เวริชาตก	การอยู่ร่วมกับบุคคลที่เป็นไพร่	๑๐๓	๕๖	๑๐๓
๓๑.	เวสสันดรชาตก	พระเวสสันดรทรงบำเพ็ญทานบารมี	๕๔๗	๖๔	๑๐๔๕
๓๒.	เวฬุกชาตก	คนที่นอนตาย	๔๓	๕๖	๔๓

๗

๑.	สกุณชาตก	ที่พึงให้โทษ	๓๖	๕๕	๓๖
๒.	สกุณคมิชาตก	เหยียนกเขากับนกมุลไถ	๑๖๘	๕๗	๑๘๕
๓.	สตรัมมชาตก	การเลี้ยงชีพโดยไม่ชอบธรรม	๑๗๙	๕๗	๒๐๗
๔.	สตปัตตชาตก	ความสำคัญผิด	๒๗๙	๕๘	๔๓๖
๕.	สมิทธิชาตก	การไม่รู้เวลาตาย	๑๖๗	๕๗	๑๘๓
๖.	สมุคคชาตก	หญิงในผอบ	๔๓๖	๕๙	๑๒๙๒
๗.	สมุททชาตก	คนโลกไม่รู้จักพอ	๒๙๖	๕๘	๔๘๗
๘.	สมุททวาณิชชาตก	พ่อค้าทางสมุทร	๔๖๖	๖๐	๑๖๒๕
๙.	สรณมิกชาตก	ละมั่งทำคุณแก่พระราชา	๔๘๓	๖๐	๑๘๕๔
๑๐.	สรภังคชาตก	สรภังคดาบสตอบปัญหา	๕๒๒	๖๑	๒๔๔๖
๑๑.	สสปีณพิตชาตก	กระต่ายสละชีวิตเป็นทาน	๓๑๖	๕๘	๕๖๒
๑๒.	สังกัปปราคชาตก	ลูกศร คือ กิเลส	๒๕๑	๕๘	๓๕๒
๑๓.	สังกัจจชาตก	สังกัจจฤๅษีแสดงธรรมและอธรรม	๕๓๐	๖๒	๙๐
๑๔.	สังขชาตก	อานิสงส์ถวายเป็นท้าว	๔๔๒	๕๙	๑๓๕๗
๑๕.	สังขมชาตก	การทำเกินประมาณ	๖๐	๕๖	๖๐
๑๖.	สังขपालชาตก	สังขपालนาคราชบำเพ็ญตบะ	๕๒๔	๖๑	๒๔๔๕
๑๗.	สังคามาวจรชาตก	ช้างเข้าสงคราม	๑๘๒	๕๗	๒๑๓
๑๘.	สังวรชาตก	พระราชาผู้มีศีลาจารวัตร	๔๖๒	๖๐	๑๕๗๗
๑๙.	สังจัจจिरชาตก	ขอนไม้ลอยน้ำดีกว่าคนอกตัญญู	๗๓	๕๖	๗๓
๒๐.	สัณฺฑชีวชาตก	โทษที่ยกย่องอัสติบุรุษ	๑๕๐	๕๖	๑๕๐

ลำดับ	ชื่อ	ว่าด้วย	เรื่องที่	เล่มที่	ข้อที่
๒๑.	สัตติคุมพชาดก	อยู่กับคนเช่นไร ก็เป็นเช่นนั้น (พี่น้องก็ยังต่างใจกัน)	๕๐๓	๖๑	๒๑๔๒
๒๒.	สันถวชาดก	ความสนิทสนม	๑๖๒	๕๗	๑๗๓
๒๓.	สันธิเกพชาดก	โทษที่เชื่อถือคำส่อเสียด	๓๔๙	๕๘	๖๙๔
๒๔.	สัพพทวารฐชาดก	ผู้มีบิรารมากเป็นใหญ่ได้	๒๔๑	๕๗	๓๓๒
๒๕.	สัพพสังหารกปัญหา- ชาดก	การพูดของหญิง ๒ ประเภท	๑๑๐	๕๖	๑๑๐
๒๖.	สัมปุลลาชาดก	ความซื่อสัตย์ของพระนางสัมปุลลา	๕๑๙	๖๑	๒๔๐๖
๒๗.	สัมภวชาดก	รุ่งโรจน์ได้เพราะปัญญา	๕๑๕	๖๑	๒๓๕๒
๒๘.	สัมโมทมานชาดก	พินาศเพราะทะเลาะกัน	๓๓	๕๕	๓๓
๒๙.	สัยหาชาดก	การแสวงหาที่ประเสริฐ	๓๑๐	๕๘	๕๓๘
๓๐.	สาเกตชาดก	จิตใจเลื่อมใสในผู้ที่คุ้นเคย	๖๘	๕๖	๖๘
๓๑.	สาเกตชาดก	เหตุให้เกิดความรัก	๒๓๗	๕๗	๓๒๓
๓๒.	สาธินราชชาดก	พระเจ้าสาธินะประพาสดาวดึงส์	๔๙๔	๖๐	๑๙๙๔
๓๓.	สารุสสีชาดก	เลือกเอาผู้มีศีล	๒๐๐	๕๗	๒๔๙
๓๔.	สารัมภชาดก	การพูดดีพูดชั่ว	๘๘	๕๖	๘๘
๓๕.	สาลกชาดก	ตบหัวแล้วลูบหลัง	๒๔๙	๕๗	๓๔๘
๓๖.	สาสิเกทธารชาดก	นกแขกเต้าเลี้ยงพ่อแม่	๔๘๔	๖๐	๑๘๗๒
๓๗.	สาสิตตกชาดก	คนมีศีลปะหม้อย่างเดียวก็อยู่ได้	๑๐๗	๕๖	๑๐๗
๓๘.	สาสิยชาดก	ให้ทุกข์แก่ท่านทุกขนั้นถึงตัว	๓๖๗	๕๘	๗๘๓
๓๙.	สาสุกชาดก	อุบายไม่ให้ถูกฆ่า	๒๘๖	๕๘	๔๕๗
๔๐.	สิงคาลชาดก	พราหมณ์เชื่อสุนัข	๑๑๓	๕๖	๑๑๓
๔๑.	สิงคาลชาดก	สร้างทำเป็นตาย	๑๔๒	๕๖	๑๔๒
๔๒.	สิงคาลชาดก	สุนัขเข้าอยู่ในท้องช้าง	๑๔๘	๕๖	๑๔๘
๔๓.	สิงคาลชาดก	การทำโดยไม่พิจารณา	๑๕๒	๕๗	๑๕๓
๔๔.	สิริกาฬกัณณิชาดก	สิริกับกาฬกรรมณี	๑๙๒	๕๗	๒๓๓
๔๕.	สิริกาฬกัณณิชาดก	สิริกับกาฬกรรมณี	๓๘๒	๕๙	๘๖๙
๔๖.	สิริชาดก	โภคะเกิดแก่ผู้มีบุญ	๒๘๔	๕๘	๔๕๑
๔๗.	สิริมันตชาดก	ปัญญาประเสริฐ	๕๐๐	๖๑	๒๐๘๔
๔๘.	สีลวนาคชาดก	คนอกตัญญูหาช่องเนอร์คุณ	๗๒	๕๖	๗๒

ลำดับ	ชื่อ	ว่าด้วย	เรื่องที่	เล่มที่	ข้อที่
๔๙.	สีลวิม้งสขาดก	ผู้มีศีล	๘๖	๕๖	๘๖
๕๐.	สีลวิม้งสขาดก	อานิสงส์ของศีล	๒๙๐	๕๘	๔๖๙
๕๑.	สีลวิม้งสขาดก	ความลับไม่มีในโลก	๓๐๕	๕๘	๕๑๘
๕๒.	สีลวิม้งสขาดก	ธรรมที่นำความสุขมาให้	๓๓๐	๕๘	๖๑๘
๕๓.	สีลวิม้งสขาดก	ผู้ประพฤดิธรรมย่อมเป็นผู้เสมอกัน	๓๖๒	๕๘	๗๕๘
๕๔.	สีลานิสงสขาดก	อานิสงส์ศีล	๑๙๐	๕๗	๒๒๙
๕๕.	สีวิราชขาดก	การให้ดวงตาเป็นทาน	๔๙๙	๖๑	๒๐๖๖
๕๖.	สีหโกตถขาดก	ราชสีห์บันลือเสียงสนั่นจิ้งจอก	๑๘๘	๕๗	๒๒๕
๕๗.	สีหจัมมขาดก	ลาปloomเป็นราชสีห์	๑๘๙	๕๗	๒๒๗
๕๘.	สูกขาดก	โทษของการไม่รู้ประมาณ	๒๕๕	๕๘	๓๖๔
๕๙.	สุขวิหริขาดก	การอยู่เป็นสุข	๑๐	๕๕	๑๐
๖๐.	สูงสมุทรขาดก	ผู้มีปัญญาไม่สมกับตัว	๒๐๘	๕๗	๒๖๕
๖๑.	สูงจขขาดก	ภรรยาที่ดี	๓๒๐	๕๘	๕๗๘
๖๒.	สุชาตขาดก	คำคมของคนฉลาด	๓๕๒	๕๘	๗๐๗
๖๓.	สุชาตาขาดก	ถ้อยคำไพเราะทำให้คนรัก	๒๖๙	๕๘	๔๐๖
๖๔.	สุชาตาขาดก	ได้รับโทษเพราะความประมาท	๓๐๖	๕๘	๕๒๒
๖๕.	สุตณขาดก	ปัญญาของพระโพธิสัตว์สุตณ	๓๙๘	๕๙	๙๘๓
๖๖.	สุธาโภชนขาดก	ผู้ควรได้อาหารทิพย์	๕๓๕	๖๒	๒๔๙
๖๗.	สุนขขาดก	ผู้ฉลาดช่วยตนเองได้	๒๔๒	๕๗	๓๓๔
๖๘.	สุปปารกขาดก	ปัญญาของพระโพธิสัตว์	๔๖๓	๖๐	๑๕๘๘
๖๙.	สุปัตตขาดก	ความภักดีของกาสุมุขะ	๒๙๒	๕๘	๔๗๕
๗๐.	สุม้งคลขาดก	คุณธรรมของกษัตริย์	๔๒๐	๕๙	๑๑๔๖
๗๑.	สุราปานขาดก	ดาบสดื่มสุรา	๘๑	๕๖	๘๑
๗๒.	สุรจิขาดก	การขอบุตร	๔๘๙	๖๐	๑๙๔๒
๗๓.	สุลสาขาดก	ผู้รอบรู้เหตุผลรอดพ้นศัตรู	๔๑๙	๕๙	๑๑๓๗
๗๔.	สุวัณณกักกภูกขาดก	นางช้างอ่อนวอนปูทอง	๒๖๗	๕๘	๔๐๐
๗๕.	สุวัณณกักกภูกขาดก	ปูทองช่วยชีวิตพระโพธิสัตว์	๓๘๙	๕๙	๙๒๓
๗๖.	สุวัณณมิกขาดก	เนื้อติดบ่วงนายพราน	๓๕๙	๕๘	๗๔๓
๗๗.	สุวัณณสามขาดก	พระสุวรรณสามบำเพ็ญเมตตาบารมี	๕๔๐	๖๓	๔๘๒
๗๘.	สุวัณณหังสขาดก	โลภมากลาภหาย	๑๓๖	๕๖	๑๓๖

ลำดับ	ชื่อ	ว่าด้วย	เรื่องที่	เล่มที่	ข้อที่
๗๙.	สุสันธิชาดก	พระนางผิวหอม	๓๖๐	๕๘	๗๔๘
๘๐.	สุสิมชาดก	ผู้ทำมงคลช้างหลวง	๑๖๓	๕๗	๑๗๕
๘๑.	สุสิมชาดก	เหตุให้พระเจ้าสุสิมะออกผนวช	๔๑๑	๕๙	๑๐๗๙
๘๒.	สุหนุชาดก	การเปรียบเทียบม้า ๒ ตัว	๑๕๘	๕๗	๑๖๕
๘๓.	สุกรชาดก	หมูทำราชสีห์	๑๕๓	๕๗	๑๕๕
๘๔.	สุจิชาดก	ศิลปะการทำเข็มของพระโพธิสัตว์	๓๘๗	๕๙	๙๑๑
๘๕.	เสศคุชาดก	การได้รับทุกข์จากผู้เป็นพี่พี่	๒๑๗	๕๗	๒๘๓
๘๖.	เสตเกตุชาดก	คนที่ชื่อว่าเป็นทิด	๓๗๗	๕๙	๘๓๗
๘๗.	เสนกชาดก	ผู้มีปัญญาช่วยคนอื่นได้	๔๐๒	๕๙	๑๐๑๔
๘๘.	เสยยชาดก	คบคนประเสริฐก็ประเสริฐด้วย	๒๘๒	๕๘	๔๔๕
๘๙.	เสริววานิชชาดก	พ่อค้าสองคนกับลาดทองคำ	๓	๕๕	๓
๙๐.	โสณกชาดก	พระราชาตามหาโสณกกุมาร	๕๒๙	๖๒	๖๖
๙๑.	โสณนนทชาดก	การปรนนิบัติบำรุงบิดามารดา	๕๓๒	๖๒	๑๓๔
๙๒.	โสมหัตตชาดก	อาการของผู้ขอ	๒๑๑	๕๗	๒๗๑
๙๓.	โสมหัตตชาดก	ความเศร้าโศกถึงผู้เป็นที่รัก	๔๑๐	๕๙	๑๐๗๒
๙๔.	โสมนัสสชาดก	การใคร่ครวญก่อนแล้วจึงทำ	๕๐๕	๖๑	๒๑๖๔

๙

๑.	หริตจชาดก	กิเลสที่มีกำลังกล้า	๔๓๑	๕๙	๑๒๔๖
๒.	หริตมาตชาดก	ผู้มีอิสรภาพ	๒๓๙	๕๗	๓๒๗
๓.	หลิททราคชาดก	ลักษณะของผู้ที่ควรคบ	๔๓๕	๕๙	๑๒๘๓
๔.	หัตถิปาลชาดก	กาลเวลาไม่คอยใคร	๕๐๙	๖๑	๒๒๔๕
๕.	หิริชาดก	การกระทำที่ส่อให้รู้ว่ามีมิตรหรือมิใช่มิตร	๓๖๓	๕๘	๗๖๓

๐

๑.	อกตัญญูชาดก	ผลของคนอกตัญญู	๙๐	๕๖	๙๐
๒.	อกาลราวีชาดก	ไถ่ขันไม่เป็นเวลา	๑๑๙	๕๖	๑๑๙
๓.	อภิตติชาดก	อภิตติดาบสขอพรท้าวสักกะ	๔๘๐	๖๐	๑๘๐๖
๔.	อนนุสัจยชาดก	ทุกคนจะต้องตายควรเมตตากัน	๓๒๘	๕๘	๖๑๐
๕.	อนภริตชาดก	การเปรียบหญิงเหมือนของ ๕ อย่าง	๖๕	๕๖	๖๕

ลำดับ	ชื่อ	ว่าด้วย	เรื่องที่	เล่มที่	ข้อที่
๖.	อนภริตติชาตก	จิตขุนมัวและไม่ขุนมัว	๑๘๕	๕๗	๒๑๙
๗.	อนุสาสิกชาตก	ดีแต่สอนผู้อื่น	๑๑๕	๕๖	๑๑๕
๘.	อปินณกชาตก	การรู้ฐานะและมีฐานะ	๑	๕๕	๑
๙.	อภินชาตก	การเห็นกันบ่อยๆ	๒๗	๕๕	๒๗
๑๐.	อมราเทวีปัญหชาตก	บอกใ้หนทางไปบ้าน	๑๑๒	๕๖	๑๑๒
๑๑.	อยกภูชาตก	ยักษ์ถือกระบองเหล็กใหญ่	๓๔๗	๕๘	๖๘๖
๑๒.	อโยฆรชาตก	อำนาจของมัจจุราช	๕๑๐	๖๑	๒๒๖๑
๑๓.	อรกชาตก	การแผ่เมตตา	๑๖๙	๕๗	๑๘๗
๑๔.	อรัญญชาตก	การเลือกคบคน	๓๔๘	๕๘	๖๙๐
๑๕.	อลัมพูสาชาตก	อิสสิงคดาบสถูกทำลายตบะ	๕๒๓	๖๑	๒๔๗๘
๑๖.	อลีนจิตตชาตก	กัลยาณมิตร	๑๕๖	๕๗	๑๖๑
๑๗.	อวาริยชาตก	คำสอนดีมีค่ากับบางคน	๓๗๖	๕๙	๘๓๑
๑๘.	อสทิสชาตก	อสทิสกุมารแผลงศร	๑๘๑	๕๗	๒๑๑
๑๙.	อสังกิชชาตก	เมตตากรรณทำให้ปลอดภัย	๗๖	๕๖	๗๖
๒๐.	อสัมปทานชาตก	การไม่รับของทำให้เกิดการแตกร้าง	๑๓๑	๕๖	๑๓๑
๒๑.	อสาตมันตชาตก	หญิงเลวทราวม	๖๑	๕๖	๖๑
๒๒.	อสาตรูปชาตก	สิ่งที่ครอบงำคนประมาท	๑๐๐	๕๖	๑๐๐
๒๓.	อสีตานุชาตก	โลภมากลาภหาย	๒๓๔	๕๗	๓๑๗
๒๔.	อสีลิกชนชาตก	เหตุอย่างเดียวกันได้ผลต่างกัน	๑๒๖	๕๖	๑๒๖
๒๕.	อหิตุณทิกชาตก	ลิงกับหมองู	๓๖๕	๕๘	๗๗๓
๒๖.	อัคคิกชาตก	สุนัขจิ้งจอกเจ้าเล่ห์	๑๒๙	๕๖	๑๒๙
๒๗.	อัฐฐัสทชาตก	เสียง ๘ อย่าง	๔๑๘	๕๙	๑๑๒๙
๒๘.	อัฐฐานชาตก	สิ่งที่เป็นไปไม่ได้	๔๒๕	๕๙	๑๑๘๘
๒๙.	อัฐิเสนชาตก	ปฏิปทาของพระโพธิสัตว์อัฐิเสน	๔๐๓	๕๙	๑๐๒๑
๓๐.	อณทภูตชาตก	การวางใจภรรยา	๖๒	๕๖	๖๒
๓๑.	อติสสทวารชาตก	คุณธรรมแห่งประโยชน์ ๖ ประการ	๘๔	๕๖	๘๔
๓๒.	อันตชาตก	ที่สุด ๓ ประการ	๒๙๕	๕๘	๔๘๔
๓๓.	อัปกันตรชาตก	ผลไม่มีทิพย์	๒๘๑	๕๘	๔๔๒
๓๔.	อัมพชาตก	บัณฑิตควรพยายามรำไป	๑๒๔	๕๖	๑๒๔
๓๕.	อัมพชาตก	หญิงขโมยมะม่วง	๓๔๔	๕๘	๖๗๔
๓๖.	อัมพชาตก	มนต์เสื้อมเพราะลบหลู่อาจารย์	๔๗๔	๖๐	๑๗๒๕

ลำดับ	ชื่อ	ว่าด้วย	เรื่องที่	เล่มที่	ข้อที่
๓๗.	อัสสกชาดก	รักใหม่เหนือรักเก่า	๒๐๗	๕๗	๒๖๓
๓๘.	อาชัญญชาดก	ม้าอาชาไนยกับม้ากระจอก	๒๔	๕๕	๒๔
๓๙.	อาทิจจุปฏฐานชาดก	สิงห์หัวพระอาทิตย์	๑๗๕	๕๗	๑๙๙
๔๐.	อาทิตตชาดก	การให้ทาน	๔๒๔	๕๙	๑๑๘๐
๔๑.	อายาจิตมัตตชาดก	การเปลี่ยนตน	๑๙	๕๕	๑๙
๔๒.	อารามทุสกชาดก	ถอนต้นคูดากก่อนรดน้ำ	๒๖๘	๕๘	๔๐๓
๔๓.	อารามทุสกชาดก	ฉลาดในสิ่งไม่เป็นประโยชน์ ไม่มีความสุข	๔๖	๕๖	๔๖
๔๔.	อาสังกชาดก	เรื่องความหวัง	๓๘๐	๕๙	๘๕๕
๔๕.	อินทริยชาดก	ผู้ตกอยู่ในอำนาจของอินทรี	๔๒๓	๕๙	๑๑๗๑
๔๖.	อินทสมานโคตตชาดก	การสมาคมกับสัตบุรุษ	๑๖๑	๕๗	๑๗๑
๔๗.	อิสิสิชาดก	เศรษฐีผู้ตระหนี่	๗๘	๕๖	๗๘
๔๘.	อุจฉังคชาดก	สตรีหาลูกหาสามีได้ง่าย	๖๗	๕๖	๖๗
๔๙.	อุจฉิฏฐมัตตชาดก	นางพราหมณ์มีขี้	๒๑๒	๕๗	๒๗๓
๕๐.	อุททาลกชาดก	จรรยาธรรม	๔๘๗	๖๐	๑๙๐๗
๕๑.	อุทปานทุสกชาดก	สุนัขจิ้งจอกชอบถ่ายลงบ่อน้ำ	๒๗๑	๕๘	๔๑๒
๕๒.	อุทยชาดก	การเปลี่ยนพันธสัญญาใจ	๔๕๘	๖๐	๑๕๒๖
๕๓.	อุทัญจนีชาดก	หญิงโหด	๑๐๖	๕๖	๑๐๖
๕๔.	อุทุมพรชาดก	ผู้อ่อนน้อมเชื่อว่าเป็นผู้ยิ่งใหญ่	๒๙๘	๕๘	๔๙๓
๕๕.	อุปสาพหกชาดก	คุณธรรมที่ไม่ตายไปจากโลก	๑๖๖	๕๗	๑๘๑
๕๖.	อุปสิงฆปุณณชาดก	คนดีไม่ควรทำชั่ว แม้นิดหน่อย	๓๙๒	๕๙	๙๔๔
๕๗.	อุปาหนชาดก	อนารยชนใช้ศิลปะในทางผิด	๒๓๑	๕๗	๓๑๑
๕๘.	อุกโกฏฐชาดก	ผู้เสียหายทั้งทางน้ำทางบก	๑๓๙	๕๖	๑๓๙
๕๙.	อุมมาพันตีชาดก	เสนาบดีถวายนางอุมมาพันตีแด่พระราชา	๕๒๗	๖๒	๒๐
๖๐.	อุรคชาดก	งูผู้มีคุณธรรมสูง	๑๕๔	๕๗	๑๕๗
๖๑.	อุรคชาดก	ความตายเหมือนงูลอกคราบ	๓๕๔	๕๘	๗๑๗
๖๒.	อุลกชาดก	การจองเวรของนกเค้ากับกา	๒๗๐	๕๘	๔๐๙
๖๓.	เอกปทชาดก	ความเพียรทำให้เกิดประโยชน์หลายอย่าง	๒๓๘	๕๗	๓๒๕
๖๔.	เอกปณณชาดก	ต้นไม้ใบเดียว	๑๔๙	๕๖	๑๔๙
๖๕.	เอกราชชาดก	คุณธรรมคือขันติและตบะ	๓๐๓	๕๘	๕๑๐

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)	ข้อที่
เล่มที่	๕๕	๑. เอกกนิบาต	๑. อปัณณกวรรค	
๑.	อปัณณกชาดก	พ่อค้าเกวียน	พระเทวทัต บุตรพ่อค้าเกวียน- ผู้โกงเวลา	๑
๒.	วิณณุปชาดก	พ่อค้าเกวียน		๒
๓.	เสรีรวาณิชชาดก	พ่อค้าเครื่องประดับ	พระเทวทัต วาณิชพาล	๓
๔.	จุฬเสฏฐิชาดก	จุฬเศรษฐี	พระจุลปันถก จุฬันเตवासีก	๔
๕.	ตันฑุลนาฬิชาดก	เจ้าหน้าที่ซื้อของหลวง	พระโลหุทายี พนักงานตีราคา- ผู้โกงเวลา	๕
๖.	เทวธัมมชาดก (เทวธรรม)	โอรสพระเจ้าพรหมทัต (มหิสสาสกุมาร)	พระสารีบุตร จันทกุมาร พระอานนท์ สุริยกุมาร	๖
๗.	กัฏฐหาริชาดก	โอรสพระเจ้าพรหมทัต (พระเจ้ากัฏฐาหนราช)	พระเจ้าสุทโธทนะ พระราชบิดา พระนางสิริมหามายา พระราชมารดา	๗
๘.	คามนิชาดก	อำมาตย์อาจารย์ของ- คามนิกุมาร	พระอานนท์ พระเจ้าคามนิ	๘
๙.	มฆเทวชาดก	พระเจ้ามฆเทวะ	พระอานนท์ ช่างกลบกล พระราหุล บุตร	๙
๑๐.	สุขวิหาริชาดก	พราหมณ์ (ครูของคณะ)	พระภัททิยเถระ หัวหน้าอันเตवासีก	๑๐
เล่มที่	๕๕	๑. เอกกนิบาต	๒. สิลวรรค	
๑๑.	ลักขณชาดก	พญาเนื้อ	พระสารีบุตร เนื้อชื่อลักขณะ พระเทวทัต เนื้อชื่อกาฬะ พระนางยโสธรา แม่เนื้อ	๑๑

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ		ข้อที่
			คือ ... (ในกาลนี้)	เป็น... (ในกาลนั้น)	
๑๒.	นิโครธมิกชาดก	พญาเนื้อ	พระอานนท์	พระราชา	๑๒
			พระกุมารกัสสปะ	ลูกเนื้อ	
			พระเทวทัต	เนื้อซื้อสาชะ	
			พระเถรี	เนื้อแม่ลูกอ่อน	
๑๓.	กัณชิชาดก	รุกขเทวดา			๑๓
๑๔.	วาทมิกชาดก	พระเจ้าพรหมทัต	พระติสสะ	เนื้อสมัน	๑๔
			นางวัณณทาสี	นายสัญญาชัย	
๑๕.	ขราทียชาดก	พญาเนื้อ	พระนางอุบลวรรณา	แม่เนื้อผู้เป็นน้องสาว	๑๕
๑๖.	ติปัลลัตถมิกชาดก	พญาเนื้อ	พระราहुล	ลูกเนื้อผู้เป็นหลาน	๑๖
			พระนางอุบลวรรณา	แม่เนื้อผู้เป็นน้องสาว	
๑๗.	มาลุตชาดก	ฤๅษี (ดาบส)	พระกาฬะ	เสือโคร่ง	๑๗
			พระชุนหะ	ราชสีห์	
๑๘.	มตกภัตตชาดก	รุกขเทวดา			๑๘
๑๙.	อายาจิตภัตต- ชาดก	รุกขเทวดา			๑๙
๒๐.	นพปานชาดก	พญาวานร	พระเทวทัต	ผีเสื้อน้ำ	๒๐
เล่มที่	๕๕	๑. เอกกนิบาต	๓. กุรุังควรรค		
๒๑.	กุรุังคมิกชาดก	กวาง	พระเทวทัต	นายพราน	๒๑
๒๒.	กุกกุรชาดก	สุนัข	พระอานนท์	พระราชา	๒๒
๒๓.	โกชาขานียชาดก	ม้าสินธพ	พระสารีบุตร	นายทหารม้า	๒๓
			พระอานนท์	พระราชา	

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)		ข้อที่
๒๔.	อาชัญญชาดก	ม้าอาชาไนย	พระสารีบุตร	สารถี	๒๔
			พระอานนท์	พระราชา	
๒๕.	ติตถชาดก	อำมาตย์	พระอานนท์	พระราชา	๒๕
๒๖.	มहिพามุขชาดก	อำมาตย์	พระอานนท์	พระราชา	๒๖
๒๗.	อภิณหชาดก	อำมาตย์	พระอานนท์	พระราชา	๒๗
๒๘.	นันทวิวิสาขชาดก	โคนนทวิวิสาข	พระอานนท์	พราหมณ์	๒๘
๒๙.	กัณหาชาดก	โคชื้ออัยยิกาภาพะ	พระนางอุบลวรรณา	หญิงชรา	๒๙
๓๐.	มุณีชาดก	โคชื้อมหาโลหิต	พระอานนท์	โคชื้อจุฬโลหิต	๓๐
เล่มที่	๕๕	๑. เอกกนิบาต	๔. กุลาวกวรรค		
๓๑.	กุลาวกชาดก	ท้าวสักกะ	พระอานนท์	มาตลีสารถี	๓๑
๓๒.	นัจจชาดก	พญาหงส์ทอง			๓๒
๓๓.	สัมโมทมานชาดก	พญานกกระจาบ	พระเทวทัต	นกกระจาบพาล	๓๓
๓๔.	มัจฉชาดก	ปูโรหิต			๓๔
๓๕.	วิภูฏกชาดก	นกคุ้ม			๓๕
๓๖.	สกุณชาดก	พญานก			๓๖
๓๗.	ติตติรชาดก	นกกระทา	พระสารีบุตร	ลิง	๓๗
			พระโมคคัลลานะ	ช้าง	
๓๘.	พกชาดก	รุกขเทวดา			๓๘
๓๙.	นันทชาดก	กุมภพี	พระสารีบุตร	บุตรกุมภพี	๓๙
๔๐.	ขทริงคารชาดก	เศรษฐี			๔๐

❀ ————— ประชุมชาดก ————— ❀

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)	ข้อที่
เล่มที่	๕๖	๑. เอกกนิบาต	๕. อัถถกามวรรค	
๔๑.	โลสกชาดก	อาจารย์ทศปาโมกษ์	พระโลสกตีสสเถระ มิตตพินทุกะ	๔๑
๔๒.	กโปตกชาดก	นกพิราบ	ภิกษุโลเล กา	๔๒
๔๓.	เวฬุชาดก	ฤๅษี	ภิกษุผู้ว่ายาก ฤๅษีผู้เลี้ยงงู	๔๓
๔๔.	มกสชาดก	พ่อค้า		๔๔
๔๕.	โรหิณีชาดก	มหาเศรษฐี	มารดานางโรหิณี มารดานางโรหิณี นางโรหิณี นางโรหิณี	๔๕
๔๖.	อารามทุสกชาดก	บัณฑิต	เด็กชาวบ้าน วานรจำผุง	๔๖
๔๗.	วารุณทุสกชาดก	เศรษฐีชาวกรุงพาราณสี		๔๗
๔๘.	เวทัพพชาดก	ศิษย์ของพราหมณ์รัฐมนตรี	ภิกษุผู้ว่ายาก เวทัพพพราหมณ์	๔๘
๔๙.	นักขัตตชาดก	บัณฑิตกรุงพาราณสี		๔๙
๕๐.	ทุมเมธชาดก	พรหมทัตตกุมาร		๕๐
เล่มที่	๕๖	๑. เอกกนิบาต	๖. อาสังสวรรค	
๕๑.	มหาสีลวชาดก	พระเจ้าสีลวมหาราช	พระเทวทัต อำมาตย์	๕๑
๕๒.	จุฬชนกชาดก	พระมหาชนก		๕๒
๕๓.	ปุณณปาติชาดก	เศรษฐีชาวกรุงพาราณสี		๕๓
๕๔.	ผลชาดก	พ่อค้าเกวียน		๕๔
๕๕.	ปัญจาวุธชาดก	พระราชโอรสพระนามว่า- ปัญจาวุธกุมาร	พระองคุลิมาล ยักษ์	๕๕
๕๖.	กัญจนกัณฐชาดก	ชวานา		๕๖

❀ ————— ประชุมชาดก ————— ❀

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)		ข้อที่
๕๗.	วานรินชาดก	พญาวานร	พระเทวทัต	จระเข้	๕๗
			นางจิณฺจมาณวิกา	นางจระเข้	
๕๘.	ตโยธัมมชาดก	ลูกวานร	พระเทวทัต	วานรจำฝูง	๕๘
๕๙.	เภาวิาทกชาดก	คนตีกลอง			๕๙
๖๐.	สังขมชาดก	บุตรคนเป่าสังข์			๖๐
เล่มที่	๕๖	๑. เอกกนิบาต	๗. อิตถีวรรค		
๖๑.	อสาตมันตชาดก	อาจารย์ทศปาโมกษ์	พระอานนท์	มาณพผู้เป็นศิษย์	๖๑
			พระมหากัสสปะ	บิดาของมาณพ	
๖๒.	อันทฎตชาดก	พระเจ้าพรหมทัต			๖๒
๖๓.	ตักกปณฺฑิตชาดก	ดาบส	พระอานนท์	นายโจร	๖๓
๖๔.	ทุราขานชาดก	อาจารย์ทศปาโมกษ์			๖๔
๖๕.	อนภริตติชาดก	อาจารย์ทศปาโมกษ์			๖๕
๖๖.	มุกุฏลักขณชาดก	ดาบส	พระอานนท์	พระราชา	๖๖
			พระนางอุบลวรรณา	พระนางมุกุฏลักขณา	
๖๗.	อุจฉังคชาดก	พระเจ้าพรหมทัต			๖๗
๖๘.	สาเกตชาดก	บุตรพรหมณ์			๖๘
๖๙.	วิสวันตชาดก	หมองู	พระสารีบุตร	งู	๖๙
๗๐.	กุททาลชาดก	ฤๅษีชื่อกุททาลบัณฑิต	พระอานนท์	พระราชา	๗๐
เล่มที่	๕๖	๑. เอกกนิบาต	๘. วรุณวรรค		
๗๑.	วรุณชาดก	อาจารย์ทศปาโมกษ์			๗๑
๗๒.	สีลวนาคชาดก	พญาช้างผู้มีศีล	พระเทวทัต	บุรุษผู้ทำลายมิตร	๗๒
			พระสารีบุตร	รุกขเทวดา	

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)		ข้อที่
๗๓.	สัจจังกิริชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี	พระสารีบุตร	งู	๗๓
			พระโมคคัลลานะ	หนู	
			พระอานนท์	นกแขกเต้า	
๗๔.	รูกขัณณชาดก	รูกขเทวดา			๗๔
๗๕.	มัจฉชาดก	พญาปลา	พระอานนท์	ปักษุณนเทวราช	๗๕
๗๖.	อสังกิชชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี			๗๖
๗๗.	มหาสุปินชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี	พระสารีบุตร	มาณพ	๗๗
			พระอานนท์	พระราชา	
๗๘.	อิลลิสชาดก	ช่างตัดผม	พระโมคคัลลานะ	ท้าวสักกเทวราช	๗๘
			พระอานนท์	พระราชา	
			มัจฉริยโกสิยเศรษฐี	อิลลิสเศรษฐี	
๗๙.	ขรัสสรชาดก	พ่อค้าเกวียน			๗๙
๘๐.	ภิมเสนชาดก	จุลธนูคหบดี			๘๐
เล่มที่	๕๖	๑. เอกกนิบาต	๙. อปายิมหรรค		
๘๑.	สุราปานชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี			๘๑
๘๒.	มิตตวินทกชาดก	เทพบุตร(ท้าวเทวราช)	ภิกษุผู้ว่ายาก	มิตตวินทกะ	๘๒
๘๓.	กาฬกัณณิชาดก	มหาเศรษฐี	พระอานนท์	กาฬกรรณี	๘๓
๘๔.	อัทธัสสทวารชาดก	มหาเศรษฐี			๘๔
๘๕.	กิมปักกชาดก	พ่อค้า(นายกองเกวียน)			๘๕
๘๖.	สีลวิมังสกาชดก	บุโรhitของพระเจ้าพรหมทัต	พระอานนท์	พระราชา	๘๖

❀ ————— ประชุมชาดก ————— ❀

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)		ข้อที่
๘๗.	มังคลชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี			๘๗
๘๘.	สารัมภชาดก	โคชื่อสารัมภะ	พระอานนท์	พราหมณ์ พระนางอุบลวรรณา พราหมณี	๘๘
๘๙.	กุหกชาดก	บัณฑิต			๘๙
๙๐.	อกตัณญชาดก	มหาเศรษฐี			๙๐
เล่มที่	๕๖	๑. เอกกนิบาต	๑๐. ลิตตวรรค		
๙๑.	ลิตตชาดก	นักเลงสกาผู้เป็นบัณฑิต			๙๑
๙๒.	มหาสารชาดก	อำมาตย์	พระอานนท์	พระราชา	๙๒
๙๓.	วิสสาสโกชนชาดก	มหาเศรษฐี			๙๓
๙๔.	โลมหังสชาดก	นักบวชซีเปลือย (อาชีวก)			๙๔
๙๕.	มหาสุทฺธสนชาดก	พระราชาพระนามว่า- มหาสุทฺธสน์	พระราหุล พระนางยโสธรา	ขุนพลแก้ว สุภัททาเทวี	๙๕
๙๖.	เตลปตตชาดก	พระโอรสของพระเจ้า- พรหมทัต			๙๖
๙๗.	นามสิทธิชาดก	อาจารย์ทศปาโมกษ์			๙๗
๙๘.	ภูณฺวณฺชิชาดก	พ่อค้าซื้อบัณฑิต			๙๘
๙๙.	ปโรสหัสสชาดก	มหาพรหม	พระสารีบุตร	อันเดวาสีกผู้ใหญ่	๙๙
๑๐๐.	อสาตรูปชาดก	พระเจ้ากรุงพาราณสี	พระสีวลี พระนางสุปปาวสา	พระราชากุมาร พระราชมารดา	๑๐๐

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า	บุคคลสำคัญ		ข้อที่
		เสวยพระชาติเป็น	คือ ... (ในกาลนี้)	เป็น... (ในกาลนั้น)	
เล่มที่	๕๖	๑. เอกกนิบาต	๑๑. ปโรสทวรรค		
๑๐๑.	ปโรสทชาดก	พราหมณ์	พระสารีบุตร	อันเตवासิกผู้ใหญ่	๑๐๑
๑๐๒.	ปิ่นณิกชาดก	รุกขเทวดา			๑๐๒
๑๐๓.	เวรีชาดก	มหาเศรษฐี			๑๐๓
๑๐๔.	มิตตวินทกชาดก	เทวดา			๑๐๔
๑๐๕.	ทุพพลกัณฐชาดก	รุกขเทวดา			๑๐๕
๑๐๖.	อุทัญจนีชาดก	ดาบส			๑๐๖
๑๐๗.	สาธิตตกชาดก	อำมาตย์	พระอานนท์	พระราชา	๑๐๗
๑๐๘.	พาหิยชาดก	อำมาตย์			๑๐๘
๑๐๙.	กุนทกปฐชาดก	รุกขเทวดา			๑๐๙
๑๑๐.	สัพพสังหารก- ปัญหชาดก	มโหสถบัณฑิต			๑๑๐
เล่มที่	๕๖	๑. เอกกนิบาต	๑๒. หังสิวรรค		
๑๑๑.	คัทรภปัญหชาดก	มโหสถบัณฑิต			๑๑๑
๑๑๒.	อมราเทวีปัญห- ชาดก	มโหสถบัณฑิต			๑๑๒
๑๑๓.	สิงคาลชาดก	รุกขเทวดา	พระเทวทัต	สุนัขจิ้งจอก	๑๑๓
๑๑๔.	มิตจินติชาดก	ปลาชื่อมิตจินตี			๑๑๔
๑๑๕.	อนุสาสิกชาดก	พญานก			๑๑๕
๑๑๖.	ทุพพจชาดก	นักรายกรรม			๑๑๖

❀ ————— ประชุมชาดก ————— ❀

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้)	เป็น... (ในกาลนั้น)	ข้อที่
๑๑๗.	ดิดติรชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี	พระโกกาลิก	ดาบสผู้ว่ายาก	๑๑๗
๑๑๘.	วิภูฏกชาดก	นกกระจาบ			๑๑๘
๑๑๙.	อกาลราวิชาดก	ปุโรหิต			๑๑๙
๑๒๐.	พันธนมอกขชาดก	ปุโรหิต	พระอานนท	พระราชา	๑๒๐
			นางจิณฺจมาณวิกา	พระมเหสีผู้ร้ายกาจ	
เล่มที่	๕๖	๑. เอกกนิบาต	๑๓. กุสนาฬิวรรค		
๑๒๑.	กุสนาฬิชาดก	กุสนาฬิเทวดา	พระอานนท	รุจาเทวดา	๑๒๑
๑๒๒.	ทุมเมธชาดก	พญาช้างเผือก	พระสารีบุตร	พระเจ้ากรุงพาราณสี	๑๒๒
			พระอานนท	หัตถาจารย์	
			พระเทวทัต	พระราชามคร	
๑๒๓.	นังคลีสชาดก	อาจารย์ทศปาโมกษ์	พระโลหฬายี	มาณพ	๑๒๓
๑๒๔.	อัมพชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี			๑๒๔
๑๒๕.	กฏาหกชาดก	มหาเศรษฐี	ภิกษุผู้มักโอ้อวด	กฏาหกะ	๑๒๕
๑๒๖.	อสิลักขณชาดก	พระราชชนัดดา			๑๒๖
๑๒๗.	กัลลนทุกชาดก	เศรษฐีชาวกรุงพาราณสี			๑๒๗
๑๒๘.	พิฬารวดชาดก	พญาหนู			๑๒๘
	(มุสิกชาดก)				
๑๒๙.	อัคคิกชาดก	พญาหนู			๑๒๙
๑๓๐.	โกสิยชาดก	อาจารย์ทศปาโมกษ์			๑๓๐

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)		ข้อที่
เล่มที่	๕๖	๑. เอกกนิบาต	๑๔. อสัมปทานวรรค		
๑๓๑.	อสัมปทานชาดก	สังขเศรษฐี	พระเทวทัต	ปิลียเศรษฐี	๑๓๑
๑๓๒.	ปัญญาภิรูกชาดก	พระโอรสองค์สุดท้าย			๑๓๒
๑๓๓.	ขตาสนชาดก	พญานก			๑๓๓
๑๓๔.	ฉานโสธนชาดก	ท้าวมหาพรหม	พระสารีบุตร	อันเตवासิกผู้ใหญ่	๑๓๔
๑๓๕.	จันทามชาดก	ท้าวมหาพรหม	พระสารีบุตร	อันเตवासิกผู้ใหญ่	๑๓๕
๑๓๖.	สุวัณณหังสชาดก	พญาหงส์ทอง	ภิกษุณีอุบลันทา	นางพราหมณี	๑๓๖
๑๓๗.	พัพพชาดก	ช่างสลักหิน	มารดานางกามา	นางหนู	๑๓๗
๑๓๘.	โคธชาดก	พญาเหี้ย	พระสารีบุตร	ดาบสผู้มีศีล	๑๓๘
๑๓๙.	อุภโตภักฐชาดก	รุกขเทวดา	พระเทวทัต	พราณเบ็ด	๑๓๙
๑๔๐.	กากชาดก	พญากา	พระอานนท์	พระเจ้ากรุงพาราณสี	๑๔๐
เล่มที่	๕๖	๑. เอกกนิบาต	๑๕. กกัณฏกวรรค		
๑๔๑.	โคธชาดก	พญาเหี้ย	พระเทวทัต	กิ้งก่า	๑๔๑
๑๔๒.	สิงคาลชาดก	สุนัขจิ้งจอก	พระเทวทัต	นักเลง	๑๔๒
๑๔๓.	วิโรจนชาดก	พญาไกรสรราชสีห์	พระเทวทัต	สุนัขจิ้งจอก	๑๔๓
๑๔๔.	นังคุณฐชาดก	พราหมณ์บำเรอไฟ			๑๔๔
๑๔๕.	ราชชาดก	นกแขกเต้า	พระอานนท์	นกกระทา	๑๔๕
๑๔๖.	กากชาดก	เทวดาประจำมหาสมุทร			๑๔๖
๑๔๗.	บุปผรัตตชาดก	เทวดาประจำอากาศ			๑๔๗
๑๔๘.	สิงคาลชาดก	สุนัขจิ้งจอก			๑๔๘

❀ ————— ประชุมชาดก ————— ❀

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)		ข้อที่
๑๔๙.	เอกปิ่นณชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี	พระอานนท์	พระราชา	๑๔๙
			ลิจฉวีกุมาร	ทุณฐกุมาร	
๑๕๐.	สัณฺฑชีวชาดก	อาจารย์ทศปาโมกษ์	พระเจ้าอชาตศัตรู	มาณพผู้เสกเสียดาย- ให้ลุกขึ้น	๑๕๐
เล่มที่	๕๗	๒. ทูกนิบาต	๑. ทัพทวรรค		
๑๕๑.	ราโฆวาทชาดก	พระเจ้าพรหมทัต	พระสารีบุตร	สารถิของพระเจ้า- พรหมทัต	๑๕๑
			พระโมคคัลลานะ	สารถิของพระเจ้า- พัลลิกะ	
			พระอานนท์	พระเจ้าพัลลิกะ	
๑๕๒.	สิงคาลชาดก	พญาราชสีห์	บุตรช่างกลบกล	สุนัขจิ้งจอก	๑๕๓
๑๕๓.	สุกรชาดก	ราชสีห์			๑๕๕
๑๕๔.	อุรคชาดก	ดาบส			๑๕๗
๑๕๕.	ภักคชาดก	บุตรพราหมณ์	พระอานนท์	พระราชา	๑๕๙
			พระมหากัสสปะ	พระราชาบิดา	
๑๕๖.	อลีนจิตตชาดก	อลีนจิตตราช	พระสารีบุตร	พ่อพญาช้างเผือก	๑๖๑
			พระโมคคัลลานะ	พระสามนตราชโกศล	
			พระเจ้าสุทโธทนะ	พระราชาบิดา	
			พระนางสิริมหามายา	พระราชมารดา	
๑๕๗.	คณฺฐชาดก	พญาราชสีห์	พระอานนท์	สุนัขจิ้งจอก	๑๖๓

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)		ข้อที่
๑๕๘.	สุหนุชาดก	อำมาตย์	พระอานนท์	พระราชา	๑๖๕
๑๕๙.	โมรชาดก	นกยูงทอง	พระอานนท์	พระราชา	๑๖๗
๑๖๐.	วินีลกชาดก	พระเจ้ากรุงวิเทหะ	พระอานนท์	พ่อหงส์	๑๖๙
			พระอัครสาวกทั้งสอง	ลูกหงส์	
			พระเทวทัต	นกวินีลกะ	
เล่มที่	๕๗	๒. ทูกนิบาต	๒. สันถวรรค		
๑๖๑.	อินทสมานโคตต- ชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี			๑๗๑
๑๖๒.	สันถวชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี			๑๗๓
๑๖๓.	สุสีมชาดก	พราหมณ์บุโรหิต	พระสารีบุตร	อาจารย์ทศปาโมกษ์	๑๗๕
			พระอานนท์	พระราชาสุสีมะ	
			พระเจ้าสุทโธทนะ	พระราชบิดา	
			พระนางสิริมหามายา	พระราชมารดา	
๑๖๔.	คิณชาดก	พญาแร้ง	พระสารีบุตร	เศรษฐีกรุงพาราณสี	๑๗๗
			พระอานนท์	พระราชา	
๑๖๕.	นกุลชาดก	ฤๅษี			๑๗๙
๑๖๖.	อุปสาพหกชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี			๑๘๑
๑๖๗.	สมิทธิชาดก	พราหมณ์			๑๘๓
๑๖๘.	สกุณัคมิชาดก	นกมุลไถ	พระเทวทัต	เหยี่ยว	๑๘๕
๑๖๙.	อรกชาดก	พราหมณ์			๑๘๗
๑๗๐.	กักณฏกชาดก	มโหสถบัณฑิต			๑๘๙

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)	ข้อที่
เล่มที่	๕๗	๒. ทูกนิบาต	๓. กัลยาณวรรค	
๑๗๑.	กัลยาณธัมมชาดก	เศรษฐี	พระอานนท์ พระราชา	๑๙๑
๑๗๒.	ทัฬหชาดก	พญาราชสีห์	พระราहुล ลูกราชสีห์ พระโกกาลิก สุนัขจิ้งจอก	๑๙๓
๑๗๓.	มกฺกภูชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี	พระราहुล ดาบสกุมาร	๑๙๕
๑๗๔.	ทุพฺภิกขมกฺกภูชาดก	พราหมณ์	พระเทวทัต ลิง	๑๙๗
๑๗๕.	อาทิจฺจุปฺปฐฺฐานชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี		๑๙๙
๑๗๖.	กฬายมฺมภูตฺติชาดก	อำมาตย์	พระอานนท์ พระราชา	๒๐๑
๑๗๗.	ดินทุกชาดก	พญาวานร		๒๐๓
๑๗๘.	กัจฉปชาดก	ช่างปั้นหม้อ	พระอานนท์ เต่า	๒๐๕
๑๗๙.	สตรธัมมชาดก	บุรุษจันทาล	พระอานนท์ มาณพ	๒๐๗
๑๘๐.	ทุทฺทชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี		๒๐๙
เล่มที่	๕๗	๒. ทูกนิบาต	๔. อสทิสวรรค	
๑๘๑.	อสทิสชาดก	อสทิสราชมาร	พระอานนท์ พระกนิษฐภาดา	๒๑๑
๑๘๒.	สังคามาวจรชาดก	นายหัตถาจารย์	พระอานนท์ พระราชา	๒๑๓
๑๘๓.	วาลอฺทกชาดก	อำมาตย์	พระอานนท์ พระราชา	๒๑๕
๑๘๔.	คิริทตฺตชาดก	อำมาตย์	พระอานนท์ พระราชา พระเทวทัต คิริทต	๒๑๗
๑๘๕.	อนภริตติชาดก	อาจารย์ทศปาโมกข์		๒๑๙
๑๘๖.	ทวิวาหนชาดก	อำมาตย์		๒๒๑

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)	ข้อที่
๑๘๗.	จตุมัญญชาดก	รุกขเทวดา	พระอัครสาวกทั้งสอง ภิกษุชรา สุนัขจิ้งจอก	๒๒๓
๑๘๘.	สีหโกตถชาดก (สีหโกฏฐชาดก)	พญาราชสีห์	พระราหุล พระโกกาลิก สุนัขจิ้งจอก	๒๒๕
๑๘๙.	สีหจัมมชาดก	ชาวนา	พระเทวทัต พ่อค้า	๒๒๗
๑๙๐.	สีลานิสังสชาดก	เทวดาประจำสมุทร	พระสารีบุตร พญานาค	๒๒๙
เล่มที่	๕๗	๒. ทุกนิบาต	๕. รุทกวรรค	
๑๙๑.	รุทกชาดก	พระเจ้าพรหมทัต		๒๓๑
๑๙๒.	สิริกาฬกัณณิ- ชาดก	มโหสถบัณฑิต	* เหมือนชาดกที่ ๕๔๒ มโหสถชาดก	๒๓๓
๑๙๓.	จุฬปทุมชาดก	พระเจ้าปทุม	พระอานนท์ พระเทวทัต โจรพิการ นางจิณฺจมาณวิกา พระชายา	๒๓๕
๑๙๔.	มณีโจรชาดก	คหบดี (พระราชาที่- ท้าวสักกะประทาน)	พระเทวทัต พระอนุรุทธะ ท้าวสักกะ พระนางยโสธรา นางสุชาดา	๒๓๗
๑๙๕.	ปัปพตูปัตถชาดก	อำมาตย์	พระอานนท์ พระราชา	๒๓๙
๑๙๖.	วลาหกัสนชาดก	พญาม้าวลาห		๒๔๑
๑๙๗.	มิตตามิตตชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี		๒๔๓

❀ ————— ประชุมชาดก ————— ❀

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)		ข้อที่
๑๙๘.	ราชชาดก	นกแซกเต้าชื่อธำระ	พระอานนท์	นกแซกเต้าชื่อ- โปฏฐปาทะ	๒๔๕
๑๙๙.	คหปติชาดก	คหบดี			๒๔๗
๒๐๐.	สารุสสีชาดก	อาจารย์ทศปาโมกข์			๒๔๙
เล่มที่	๕๗	๒. ทูกนิบาต	๖. นตังทัพหรรค		
๒๐๑.	พันธนาครชาดก	ฤๅษี	พระเจ้าสุทโธทนะ	พระราชบิดา	๒๕๑
			พระนางสิริมหามายา	พระราชมารดา	
			พระนางยโสธรา	ภรรยา	
๒๐๒.	เกฬีสีลชาดก	ท้าวสักกะ	ลกุณฏกภัททิยะ	พระราชอา	๒๕๓
๒๐๓.	ขันธชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี			๒๕๕
๒๐๔.	วีรกชาดก	นกกาน้ำชื่อวีรกะ	พระเทวทัต	นกกาน้ำชื่อสิริภูริกะ	๒๕๗
๒๐๕.	คังเคยยชาดก	รุกขเทวดา			๒๕๙
๒๐๖.	กรุงคมิคชาดก	กวาง	พระสารีบุตร	นก	๒๖๑
			พระโมคคัลลานะ	เต่า	
			พระเทวทัต	นายพราน	
๒๐๗.	อัสสกชาดก	ดาบส	พระสารีบุตร	มาณพ	๒๖๓
๒๐๘.	สูงสูมารชาดก	พญาวานร	พระเทวทัต	จระเข้	๒๖๕
			นางจิณฺจมาณวิกา	นางจระเข้	
๒๐๙.	กุกกุฏชาดก	รุกขเทวดา	พระเทวทัต	พราน	๒๖๗

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)	ข้อที่
๒๑๐.	กัณฑ์กลชาดก	นกหัวขวานขทิรวินิยะ	พระเทวทัต นกกัณฑ์กลกะ	๒๖๙
เล่มที่	๕๗	๒. ทูกนิบาต	๗. พีรณธัมภกวรรค	
๒๑๑.	โสสมทัตตชาดก	โสสมทัตตกุมาร	พระโลพูทายี บิดา	๒๗๑
๒๑๒.	อุจฉิน္ณฐภัตตชาดก	นักฟ้อนรำ		๒๗๓
๒๑๓.	ภรรุราชชาดก	ฤๅษี		๒๗๕
๒๑๔.	ปุณณนทีชาดก	ปุโรหิต	พระอานนท์ พระราชา	๒๗๗
๒๑๕.	กัจฉปชาดก	อำมาตย์	พระอานนท์ พระราชา พระโกกาลิก เต่า	๒๗๙
๒๑๖.	มัจฉชาดก	ปุโรหิต		๒๘๑
๒๑๗.	เสศคุชาดก	รุกขเทวดา		๒๘๓
๒๑๘.	กุฎวาณิชาดก	อำมาตย์		๒๘๕
๒๑๙.	ครหิตชาดก	พญาวานร		๒๘๗
๒๒๐.	ธัมมัทธชาดก	ธรรมธัชปุโรหิต	พระสารีบุตร ฉัตตปาณีกัลบก พระเทวทัต กาฬกเสนาบดี	๒๘๙
เล่มที่	๕๗	๒. ทูกนิบาต	๘. กาสาววรรค	
๒๒๑.	กาสาวชาดก	พญาช้าง	พระเทวทัต บุรุษผู้ฆ่าช้าง	๒๙๑
๒๒๒.	จุพนันทียชาดก	พญาวานร	พระสารีบุตร อาจารย์ทศปาโมกษ์ พระอานนท์ จุลนันทียวานร พระเทวทัต นายพราน พระนางมหาปชาบดี แม่วานร	๒๙๓

❀ ————— ประชุมชาดก ————— ❀

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้)	เป็น... (ในกาลนั้น)	ข้อที่
๒๒๓.	ปฏุมัตตชาดก	อำมาตย์			๒๙๕
๒๒๔.	กุมภิลชาดก	พญาวานร			๒๙๗
๒๒๕.	ขันตีวิณณนชาดก	พระเจ้าพรหมทัต			๒๙๘
๒๒๖.	โกสียชาดก	อำมาตย์	พระอานนท์	พระราชา	๓๐๑
๒๒๗.	คุฎปถกชาดก	รุกขเทวดา			๓๐๓
๒๒๘.	กามนีตชาดก	ท้าวสักกะ			๓๐๕
๒๒๙.	ปลายิตชาดก	พระราชาเมืองตักกสิลา	ปลายิปรีพาชก	พระเจ้ากรุงพาราณสี	๓๐๗
๒๓๐.	หุติยปลายิตชาดก	พระเจ้ากรุงพาราณสี	ปลายิปรีพาชก	พระเจ้าคันธารราช	๓๐๘
เล่มที่	๕๗	๒. ทุกนิบาต	๙. อุปาหนวรรค		
๒๓๑.	อุปาหนชาดก	นายความูช้าง	พระเทวทัต	ลูกศิษย์	๓๑๑
๒๓๒.	วีณาถุณชาดก	เศรษฐี			๓๑๓
๒๓๓.	วิกัณณกชาดก	พระเจ้าพรหมทัต	พระเทวทัต	จระเข้	๓๑๕
๒๓๔.	อสีตานุชาดก	ดาบส			๓๑๗
๒๓๕.	วิจฉนชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี			๓๑๘
๒๓๖.	พกชาดก	พญาปลา			๓๒๑
๒๓๗.	สาเกตชาดก	บุตรพราหมณ์			๓๒๓
๒๓๘.	เอกปทชาดก	เศรษฐี			๓๒๕
๒๓๙.	หริตมาตชาดก	เขียดเขี้ยว	พระเจ้าอชาตศัตรู	งูปลา	๓๒๗
๒๔๐.	มหาปิงคลชาดก	พระโอรสของพระเจ้าปิงคละ	พระเทวทัต	พระเจ้าปิงคละ	๓๒๘

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)	ข้อที่
เล่มที่	๕๗	๒. ทูกนิบาต	๑๐. สิงคาลวรรค	
๒๔๑.	สัพพพาทฐชาดก	บุโรหิตของพระเจ้าพรหมทัต	พระสารีบุตร พระเทวทัต	พระเจ้าพรหมทัต สุนัขจิ้งจอก ๓๓๒
๒๔๒.	สุนขชาดก	บุตรเศรษฐี		๓๓๔
๒๔๓.	คุตติลชาดก	นักตีดพินชื่อคุตติละ	พระอานนท์ พระเทวทัต พระอนุรุทธะ	พระเจ้าพรหมทัต นักตีดพินชื่อมุสิละ ท้าวสักกะ ๓๓๖
๒๔๔.	วิคติจณชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี		๓๓๘
๒๔๕.	มูลปริยายชาดก	อาจารย์ทศปาโมกข์		๓๔๐
๒๔๖.	พาโลวาทชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี	กุกุมพี	นิครนถ์นาฏบุตร ๓๔๒
๒๔๗.	ปาทัณฐลีชาดก	อำมาตย์	พระโฬฬุทายี	ปาทัณฐลีราชกุมาร ๓๔๔
๒๔๘.	กิงสุโกปมชาดก	พระเจ้าพรหมทัต		๓๔๖
๒๔๙.	สาลกชาดก	กุกุมพีค้าขายข้าวเปลือก		๓๔๘
๒๕๐.	กปิชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี	พระราหุล	บุตรพราหมณ์ ๓๕๐
เล่มที่	๕๘	๓. ติกนิบาต	๑. สังกัปปวรรค	
๒๕๑.	สังกัปปราคชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี	พระอานนท์	พระราชา ๓๕๒
๒๕๒.	ติลมุฏฐิชาดก	อาจารย์ทศปาโมกข์		๓๕๕
๒๕๓.	มณิกัณฐชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี	พระอานนท์	ดาบสน้องชาย ๓๕๘
๒๕๔.	กุณทกกุจฉิสินธว- ชาดก	พ่อค้าม้า	พระสารีบุตร พระอานนท์	ม้าสินธพ พระเจ้าพรหมทัต ๓๖๑

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)		ข้อที่
๒๕๕.	สุกชาดก	พญานกแขกเต้า			๓๖๔
๒๕๖.	ขรุทปานชาดก	พ่อค้าเกวียน	พระสารีบุตร	พญานาค	๓๖๗
๒๕๗.	คามณิจันทชาดก	อาทาสมุขกุมาร	พระอานนท์	นายคามณิจันทร์	๓๗๐
๒๕๘.	มันธาดุราชชาดก	พระเจ้ามันธาดุมหาราช			๓๗๓
๒๕๙.	ติริฏวัจจชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี	พระอานนท์	พระเจ้าพรหมทัต	๓๗๖
๒๖๐.	ทูตชาดก	พระเจ้าโกลชนสุทธี			๓๗๙
เล่มที่	๕๘	๓. ติกนิบาต	๒. ปทุมวรรค		
๒๖๑.	ปทุมชาดก	บุตรเศรษฐี			๓๘๒
๒๖๒.	มุกุปาณิชาดก	พระเจ้าพรหมทัต			๓๘๕
๒๖๓.	จุฬปโลภนชาดก	อนติถิคันธกุมาร			๓๘๘
๒๖๔.	มหาปนาทชาดก	ท้าวสักกะ	พระภทัทชี	พระเจ้ามहाปนาทะ	๓๙๑
๒๖๕.	ขุรีปปชาดก	หัวหน้าทำหน้าที่อารักขา			๓๙๔
๒๖๖.	วาทัคคสินธวชาดก	ม้าสินธพ			๓๙๗
๒๖๗.	สุวัณณกั๊กกฏก- ชาดก	พญาช้าง			๔๐๐
๒๖๘.	อารามทุสกะชาดก	บัณฑิต			๔๐๓
๒๖๙.	สุชาดาชาดก	พระเจ้าพรหมทัต	นางสุชาดา	พระราชมารดา	๔๐๖
๒๗๐.	อุลุกชาดก	พญาหงส์ทอง			๔๐๙

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)		ข้อที่
เล่มที่	๕๘	๓. ดิกนิบาต	๓. อุทปานวรรค		
๒๗๑.	อุทปานทุสกชาดก	ฤๅษี			๔๑๒
๒๗๒.	พยัคฆชาดก	รุกขเทวดา	พระสารีบุตร	ราชสีห์	๔๑๕
			พระโมคคัลลานะ	เสือโคร่ง	
			พระโกกาลิก	เทวดาผู้ไม่ฉลาด	
๒๗๓.	กัจฉปชาดก	ฤๅษี			๔๑๘
๒๗๔.	โลลชาดก	นกพิราบ			๔๒๑
๒๗๕.	รุจิรชาดก	นกพิราบ			๔๒๔
๒๗๖.	กुरुจัมมชาดก	พระเจ้ากुरुราช	พระสารีบุตร	เศรษฐี	๔๒๗
			พระโมคคัลลานะ	อำมาตย์ผู้ดวงข้าว	
			พระกัจจายณะ	อำมาตย์ผู้รังวัด	
			พระมหากัสสปะ	พราหมณ์	
			พระอนรุฑตะ	สารี	
			พระนางอุบลวรรณา	นางวรรณทาสี	
๒๗๗.	โรมชาดก	นกพิราบ	พระสารีบุตร	ดาบสผู้มีศีล	๔๓๐
			พระเทวทัต	ดาบสโกง	
๒๗๘.	มหิสชาดก	กระบือป่า			๔๓๓
๒๗๙.	สตปัตตชาดก	ชาวนา และ หัวหน้าโจร			๔๓๖
๒๘๐.	ปฏทุสกชาดก	พราหมณ์ (บุรุษบัณฑิต)			๔๓๙

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)		ข้อที่
เล่มที่	๕๘	๓. ติกนิบาต	๔. อัปกันตวรรค		
๒๘๑.	อัปกันตชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี	พระสารีบุตร	ดาบสผู้ให้มะม่วงสุก	๔๔๒
			พระอานนท์	พระเจ้าพรหมทัต	
			พระราहुล	ลูกนกแขกเต้า	
			พระนางยโสธรา	พระเทวี	
๒๘๒.	เสยยชาดก	พระเจ้าพรหมทัต	พระอานนท์	พระราชาต่างเมือง	๔๔๕
๒๘๓.	วิฑฒกีสุกรชาดก	รุกขเทวดา	พระธนุคคหติสสะ	วิฑฒกีสุกร	๔๔๘
๒๘๔.	สิริชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี	พระอานนท์	พระราชา	๔๕๑
๒๘๕.	มณิสุกรชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี			๔๕๔
๒๘๖.	สาลูกชาดก	โคขี่มหาโลहित	พระอานนท์	โคขี่จูลโลहित	๔๕๗
			นางอุลลุมาริกา	นางอุลลุมาริกา	
๒๘๗.	ลามครหชาดก	อาจารย์ทศปาโมกษ์			๔๖๐
๒๘๘.	มัจจุททานชาดก	กุมภพี			๔๖๓
๒๘๙.	นานาฉันทชาดก	พระเจ้าพรหมทัต	พระอานนท์	พราหมณ์	๔๖๖
๒๙๐.	สีลวิมังสชาดก	พราหมณ์			๔๖๙
เล่มที่	๕๘	๓. ติกนิบาต	๕. กุมภวรรค		
๒๙๑.	ภัทรฆฎเภทกชาดก	ท้าวสักกะ			๔๗๒
๒๙๒.	สุปิตตชาดก	พญากาสุปิตตะ	พระสารีบุตร	กาเสนาบตี	๔๗๕
			พระอานนท์	พระเจ้าพรหมทัต	
			พระนางยโสธรา	นางกาสุปัสสา	

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)		ข้อที่
๒๙๓.	กายนิพพิทชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี			๔๗๘
๒๙๔.	ขัมพูชาทกชาดก	รุกขเทวดา	พระเทวทัต	สุนัขจิงจอก	๔๘๑
			พระโกกาลิก	กา	
๒๙๕.	อันทชาดก	รุกขเทวดา	พระเทวทัต	สุนัขจิงจอก	๔๘๔
			พระโกกาลิก	กา	
๒๙๖.	สมุทชาดก	เทวดาประจำมหาสมุทร	พระอุปนันทะ	กาสมุทร	๔๘๗
๒๙๗.	กามวิลาปชาดก	เทวดา			๔๙๐
๒๙๘.	อุทุมพรชาดก	รุกขเทวดา			๔๙๓
๒๙๙.	โกมาริยปุตตชาดก	ดาบส			๔๙๖
๓๐๐.	วกชาดก	ท้าวสักกะ			๔๙๙
เล่มที่	๕๘	๔. จตุกกนิบาต	๑. กาลิงควรรค		
๓๐๑.	จุฬกาลิงคชาดก	ดาบส	พระสารีบุตร	นันทเสนอำมาตย์	๕๐๒
๓๐๒.	มหาอัสสาโรหชาดก	พระเจ้ากรุงพาราณสี	พระอานนท์	ชาวบ้านปัจฉินตคาม	๕๐๖
๓๐๓.	เอกราชชาดก	พระเจ้าพรหมทัต	พระอานนท์	พระเจ้าทุพพิเสน	๕๑๐
๓๐๔.	ทัตถรชาดก	พญานาคชื่อมหาทัตถะ			๕๑๔
๓๐๕.	สีลวิมิงสาชดก	พราหมณ์	พระสารีบุตร	อาจารย์	๕๑๘
๓๐๖.	สุชาดาชาดก	อำมาตย์	พระเจ้าโกศล	พระเจ้ากรุงพาราณสี	๕๒๒
			พระนางมัลลิกา	พระนางสุชาดา	
๓๐๗.	ปลาสชาดก	รุกขเทวดา	พระอานนท์	พราหมณ์	๕๒๖
๓๐๘.	ขวสกุณชาดก	นกหัวขวาน	พระเทวทัต	ราชสีห์	๕๓๐

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)	ข้อที่
๓๐๙.	ฉวชาดก	คนจันทาล	พระอานนท์ พระเจ้าพรหมทัต	๕๓๔
๓๑๐.	สัยหาชดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี	พระสารีบุตร อำมาตย์ พระอานนท์ พระราชา	๕๓๘
เล่มที่	๕๘	๔. จตุกกนิบาต	๒. ปุจฉิมันทวรรค	
๓๑๑.	ปุจฉิมันทชาดก	รุกขเทวดา	พระสารีบุตร เทวดา	๕๔๒
๓๑๒.	กัศสปมันทียชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี		๕๔๖
๓๑๓.	ขันตีวาทีชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี	พระสารีบุตร เสนาบดี พระเทวทัต พระเจ้ากาสิ	๕๕๐
๓๑๔.	โลหกุมภชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี	พระสารีบุตร มาณพของปุโรหิต	๕๕๔
๓๑๕.	มังสชาดก	บุตรเศรษฐี	พระสารีบุตร นายพราน	๕๕๘
๓๑๖.	สสปีณทิตชาดก	กระต่ายบัณฑิต	พระสารีบุตร ลิง พระโมคคัลลานะ สุนัขจิ้งจอก พระอานนท์ นาก	๕๖๒
๓๑๗.	มตโรทนชาดก	เศรษฐี		๕๖๖
๓๑๘.	กณเวรชาดก	โจร		๕๗๐
๓๑๙.	ติตติรชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี	พระราหุล นกกระทา	๕๗๔
๓๒๐.	สุจจชชาดก	อำมาตย์		๕๗๘
เล่มที่	๕๘	๔. จตุกกนิบาต	๓. กุฎิพุทธกวรรค	
๓๒๑.	กุฎิพุทธชาดก	นกขมิ้น		๕๘๒
๓๒๒.	ทุพทุฏยาชชาดก	พญาราชสีห์		๕๘๖

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)	ข้อที่
๓๒๓.	พรหมทัตตชาดก	ดาบส	พระอานนท์ พระราชา	๕๙๐
๓๒๔.	จัมมสาฎกชาดก	พ่อค้าบัณฑิต		๕๙๔
๓๒๕.	โคธชาดก	พญาเหี้ย		๕๙๘
๓๒๖.	กักการุชาดก	เทพบุตร	พระสารีบุตร เทวบุตร พระโมคคัลลานะ เทวบุตร พระเทวทัต พรหมมณ	๖๐๒
๓๒๗.	กากวดีชาดก	พระเจ้าพรหมทัต		๖๐๖
๓๒๘.	อนนุโสจยชาดก	พรหมมณ	พระนางยโสธรา นางสัมมิลลหาสินี	๖๑๐
๓๒๙.	กาฬพาหุชาดก	วานรช็อราระ	พระอานนท์ วานรโปฏฐปาทะ พระเทวทัต ลิงกาฬพาหุ	๖๑๔
๓๓๐.	สีลวิม้งสชาดก	บุโรหิต		๖๑๘
เล่มที่	๕๘	๔. จตุกกนิบาต	๔. โกกิลวรรค	
๓๓๑.	โกกิลชาดก	อำมาตย์แก้ว	พระโกกาลิก ลูกนกคุดเหว่า	๖๒๒
๓๓๒.	รถลัญจิวชาดก	อำมาตย์ผู้พิพากษา		๖๒๖
๓๓๓.	โคธชาดก	อำมาตย์		๖๓๐
๓๓๔.	ราโชวาทชาดก	พรหมมณออกบวชเป็นดาบส	พระอานนท์ พระราชา	๖๓๔
๓๓๕.	ขัมพุกชาดก	พญาราชสีห์	พระเทวทัต สุนัขจิ้งจอก	๖๓๘
๓๓๖.	พรหัจฉตชาดก	อำมาตย์	ภิกษุผู้โกหก พรหัจฉตฤษี	๖๔๒
๓๓๗.	ปฐชาดก	ดาบส	พระอานนท์ พาราณสีเศรษฐี	๖๔๖
๓๓๘.	ฤสชาดก	อาจารย์ทศปาโมกษ์		๖๕๐

❀ ————— ประชุมชาดก ————— ❀

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้)	เป็น... (ในกาลนั้น)	ข้อที่
๓๓๙.	พาเวรุชาดก	พญานุกยุง			๖๕๔
๓๔๐.	วิสัยหชาดก	วิสัยหเศรษฐี	พระนางยโสธรา	ภรรยาเศรษฐี	๖๕๘
เล่มที่	๕๘	๔. จตุกกนิบาต	๕. จุฬกณาลวรรค		
๓๔๑.	กุนทลิกชาดก	พญานกดูเหว่าชื่อกุนดาละ			๖๖๒
๓๔๒.	วานรชาดก	พญาวานร	พระเทวทัต	จระเข้	๖๖๖
๓๔๓.	กุนดินีชาดก	พระเจ้ากรุงพาราณสี			๖๗๐
๓๔๔.	อัมพชาดก	ท้าวสักกเทวราช			๖๗๔
๓๔๕.	คชกุมภชาดก	อามตย์ผู้เป็นบัณฑิต			๖๗๘
๓๔๖.	เกสวชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี	พระสารีบุตร	นารทอามตย์	๖๘๒
			พระอานนท์	พระราชา	
			พกมหาพรหม	เกสวดาบส	
๓๔๗.	อัยยภูชาดก	พระเจ้ากรุงพาราณสี	พระอนุรุทธะ	ท้าวสักกะ	๖๘๖
๓๔๘.	อรัญญชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี			๖๙๐
๓๔๙.	สันธิเกทชาดก	พระเจ้ากรุงพาราณสี			๖๙๔
๓๕๐.	เทวตาปัญชาดก	มโหสถบัณฑิต			๖๙๘
เล่มที่	๕๘	๕. ปัญจกนิบาต	๑. มณิกุณฑลวรรค		
๓๕๑.	มณิกุณฑลชาดก	พระเจ้ากรุงพาราณสี	พระอานนท์	พระเจ้าโกศล	๗๐๒
๓๕๒.	สุชาตชาดก	บุตรกมุทพื้ชื่อสุชาตกุมาร			๗๐๗
๓๕๓.	เวนสาชชาดก	อาจารย์ทศปาโมกษ์	พระเทวทัต	ปิงคิยบุโรหิต	๗๑๒

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)	ข้อที่
๓๕๔.	อุรคชาดก	พราหมณ์	พระราहुล บุตรของพราหมณ์ พระนางอุบลวรรณา ธิดาของพราหมณ์ พระนางเขมา นางพราหมณี	๗๑๗
๓๕๕.	ขมฺภูชาดก (ธงฺกชาดก)	พระเจ้าขมฺภูราช	พระอานนท์ พระเจ้าธงฺกกราช	๗๒๒
๓๕๖.	การันทียชาดก	หัวหน้าอันเตवासีก ของอาจารย์ทิสปาโมกข์	พระสารีบุตร พราหมณ์	๗๒๗
๓๕๗.	ลญฺญกิกชาดก	พญาช้าง	พระเทวทัต ช้างใจร้าย	๗๓๒
๓๕๘.	จุฬธมฺมปาลชาดก (จุลธมฺมปาล- ชาดก)	จุลธมฺมปาลกุมาร	พระเทวทัต พระราชา พระนางมหาปชาบดี พระนางจันทาทิ	๗๓๗
๓๕๙.	สุวณฺณมิกชาดก	พญาเนอมีสีคฺจทอง	พระฉนฺนนะ นายพราณ	๗๔๓
๓๖๐.	สุสฺสันธิชาดก	พญาครุฑ	พระอานนท์ พระราชา	๗๔๘
เล่มที่	๕๘	๕. ปัญจกนิบาต	๒. วัณณาโรหวรรค	
๓๖๑.	วัณณาโรหชาดก	รุกขเทวดา	พระสารีบุตร ราชสีห์ พระโมคคัลลานะ เสือโคร่ง	๗๕๓
๓๖๒.	สีลวีมิงฺสชาดก	พราหมณ์		๗๕๘
๓๖๓.	หิริชาดก	เศรษฐีชาวกรุงพาราณสี		๗๖๓
๓๖๔.	ขัซฺโขปนชาดก	มโหสถบัณฑิต		๗๖๘
๓๖๕.	อหิตฺตุนทิกชาดก	พ่อค้าข้าวเปลือก		๗๗๓

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)		ข้อที่
๓๖๖.	คุมพียชาดก	หัวหน้าพ่อค้าเกวียน			๓๗๘
๓๖๗.	สาเลียชาดก	บุตรกณุมพี	พระเทวทัต	หมอฑูรพล	๓๘๓
๓๖๘.	ตจสารชาดก	บุตรกณุมพี	พระอานนท์	พระเจ้ากรุงพาราณสี	๓๘๘
๓๖๙.	มิตตวินทกชาดก	เทพบุตร			๓๙๓
๓๗๐.	ปลาสชาดก	พญาหงส์ทอง			๓๙๘
เล่มที่	๕๘	๕. ปัญจกนิบาต	๓. อัฏฐวรรค		
๓๗๑.	ทีฆิติโกสลชาดก	ทีฆาวุกุมาร	* เหมือนชาดกที่ ๔๒๘ โกสัมพียชาดก		๘๐๓
๓๗๒.	มิกโปตกชาดก	ท้าวสักกะ			๘๐๘
๓๗๓.	มุสิกชาดก	อาจารย์ทศปาโมกษ์			๘๑๓
๓๗๔.	จุฬธนุคคหชาดก	ท้าวสักกะ			๘๑๘
๓๗๕.	กโปตกชาดก	นกพิราบ			๘๒๕
เล่มที่	๕๙	๖. ฉักกนิบาต	๑. อวาริยวรรค		
๓๗๖.	อวาริยชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี	พระอานนท์	พระราชา	๘๓๑
๓๗๗.	เสตเกตฺตุชาดก	อาจารย์ทศปาโมกษ์	พระสารีบุตร	บุตรคนจันทาล	๘๓๗
๓๗๘.	ทรีมุขชาดก	พระเจ้าพรหมทัต			๘๔๓
๓๗๙.	เนรุชาดก	พญาหงส์	พระอานนท์	หงส์ตัวน้อย	๘๔๙
๓๘๐.	อาสังกชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี			๘๕๕
๓๘๑.	มิกาโลปชาดก	พญาแร้ง			๘๖๓
๓๘๒.	สิริกาฬกัณณิชาดก	เศรษฐี	พระนางอุบลวรรณา	สิริเทพธิดา	๘๖๙
๓๘๓.	กุกกุฏชาดก	พญาไก่			๘๘๖

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)		ข้อที่
๓๘๔.	ฉั่มมัทธชชาดก	พญานก			๘๙๓
๓๘๕.	นันทิยมิคราษ- ชาดก	พญาเนื่อนันทิยะ	พระสารีบุตร พระอานนท์	พราหมณ์ พระราชา	๘๙๙
เล่มที่	๕๙	๖. ฉักกนิบาต	๒. ขรปุตตวรรค		
๓๘๖.	ขรปุตตชาดก	ท้าวสักกะ	พระสารีบุตร	ม้า	๙๐๕
๓๘๗.	สุจิชาดก	ช่างทอง(ช่างเหล็ก)	พระนางยโสธรา	ธิดาของหัวหน้า- ช่างเหล็ก	๙๑๑
๓๘๘.	ตุณทิลชาดก	ตุณทิลสุกร	พระอานนท์	พระราชา	๙๑๗
๓๘๙.	สุวัณณกั๊กกุก- ชาดก	ชาวนา	นางจิณฺจมาณวิกา พระอานนท์ พระเทวทัต	กาตัวเมีย ปูทอง กา	๙๒๓
๓๙๐.	มัยหสกุณชาดก	เศรษฐีออกบวชเป็นฤๅษี			๙๓๑
๓๙๑.	ปัพพชิตวิเทฐก- ชาดก	ท้าวสักกะ	พระอานนท์	พระราชา	๙๓๗
๓๙๒.	อุปสิงขรปุณฺณชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี	พระนางอุบลวรรณา	เทพธิดา	๙๔๔
๓๙๓.	วิฆาสาทชาดก	ท้าวสักกะ			๙๕๑
๓๙๔.	วิภูฏกชาดก	นกคุ้ม			๙๕๗
๓๙๕.	มณีชาดก	นกพิราบ			๙๖๓
เล่มที่	๕๙	๗. สัตตกนิบาต	๑. กุกกุวรรค		
๓๙๖.	กุกกุชาดก	อำมาตย์	พระอานนท์	พระราชา	๙๖๙

❀ ————— ประชุมชาดก ————— ❀

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ		ข้อที่
			คือ ... (ในกาลนี้)	เป็น... (ในกาลนั้น)	
๓๙๗.	มโนชชาดก	พ่อราชสีห์	พระเทวทัต พระนางยโสธรา พระนางอุบลวรรณา พระนางเขมา ภิกษุรูปหนึ่ง	สุนัขจิ้งจอก แม่ราชสีห์ ลูกสาวราชสีห์ เมียของลูกชาย- ราชสีห์ ลูกชายราชสีห์	๙๗๖
๓๙๘.	สุตฺนุชาดก	คนยากจน	พระอานนท์ พระองคุลิมาล	พระราชา ยักษ์	๙๘๓
๓๙๙.	มาตุโปสกคิชม- ชาดก	พญาแร้ง	พระฉันทะ	บุตรนายพราน	๙๙๐
๔๐๐.	ทัพภุปุพฺผชาดก	รุกขเทวดา			๙๙๗
๔๐๑.	ทสฺสณฺณกชาดก	อำมาตย์ซื้อเสนกบัณฑิต	พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ	ปุกกุสบัณฑิต อายุรบัณฑิต	๑๐๐๗
๔๐๒.	เสนกชาดก	อำมาตย์ซื้อเสนกบัณฑิต	พระสารีบุตร พระอานนท์	รุกขเทวดา พราหมณ์	๑๐๑๔
๔๐๓.	อัญญิเสนกชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี	พระอานนท์	พระราชา	๑๐๒๑
๔๐๔.	กปิชาดก	พญาวานร	พระเทวทัต	ลิงหัวดี	๑๐๒๘
๔๐๕.	พกพรหมชาดก	กัปมาณพผู้เป็นอันเตवासิก- ของดาบส	พกพรหม	เกสวดาบส	๑๐๓๕

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)	ข้อที่
เล่มที่	๕๙	๗. สัตตกนิบาต	๒. คันธารวรรค	
๔๐๖.	คันธารชาดก	คันธารราชออกผนวชเป็น- ฤๅษี	พระอานนท์ วิเทหราช	๑๐๔๓
๔๐๗.	มหากปิชาดก	พญาลิง	พระอานนท์ พระราชา พระเทวทัต ลิงตัวร้าย	๑๐๕๐
๔๐๘.	กุมภการชาดก	ช่างปั้นหม้อ	พระราหุล บุตรช่างหม้อ พระนางยโสธรา ปรีพาชิกา พระนางอุบลวรรณา ธิตาช่างหม้อ	๑๐๕๗
๔๐๙.	ทัพหรั้มชาดก	อำมาตย์ของพระเจ้า- ทัพหธรรม	พระอานนท์ พระราชา	๑๐๖๕
๔๑๐.	โสมทัตตชาดก	ท้าวสักกะ		๑๐๗๒
๔๑๑.	สุสึมชาดก	พระเจ้าสุสึมะ	พระอานนท์ พระราชาผู้เป็นพระ- สหาย พระนางยโสธรา พระอัक्रमเหสี	๑๐๗๙
๔๑๒.	โกฏฐิมพลีชาดก	รุกขเทวดา	พระสารีบุตร พญาครุฑ	๑๐๘๖
๔๑๓.	ธุมการิชาดก	วิธูรบัณฑิต	พระอานนท์ พระเจ้าโกรพิยะ พระเจ้าปเสนทิโกศล พราหมณ์ธุมการิ	๑๐๙๓
๔๑๔.	ชาครชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี	พระนางอุบลวรรณา เทพธิดา	๑๑๐๐
๔๑๕.	กุมมาสปิณชิชาดก	พระราชา	พระนางยโสธรา พระราชเทวี	๑๑๐๗
๔๑๖.	ปรันตปชาดก	พระราชโอรส	พระอานนท์ บุโรหิต พระเทวทัต พระราชบิดา	๑๑๑๔

ประชุมชาดก

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)	ข้อที่
เล่มที่	๕๙	๘. อัญญกนิบาต	๑. กัจจານีวรรค (ฉบับอัญญสังคายนามิแบ่งวรรคเพราะไม่มีวรรคที่ ๒)	
๔๑๗.	กัจจานีชาดก	ท้าวสักกะ		๑๑๒๑
๔๑๘.	อัญญสัททชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี	พระสารีบุตร พระอานนท์	มาณพ พระราชา ๑๑๒๙
๔๑๙.	สุลสาชาดก	เทวดา		๑๑๓๗
๔๒๐.	สุมังคลชาดก	พระเจ้าพรหมทัต	พระอานนท์	นายสุมังคละ ๑๑๔๖
๔๒๑.	คังคมาลชาดก	พระเจ้าอุทัยราช	พระอานนท์ พระนางสิริมหามายา พระนางยโสธรา	พระเจ้าอัทธมาสก พระราชาชนนี พระอัक्रमเหสี ๑๑๕๕
๔๒๒.	เจติยราชชาดก	กบิลพราหมณ์	พระเทวทัต	พระเจ้าเจติยราช ๑๑๖๓
๔๒๓.	อินทริยชาดก	โชติपालกุมารบวชเป็นฤๅษี ชื่อสรภังคดาบส	พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ พระอานนท์ พระมหากัสสปะ พระอนุรุธะ พระกัจจายนะ	สาลิสสรดาบส กิสวัจณดาบส อนุสิสสดาบส เมณฑิสสรดาบส ปัพพตดาบส เทวิลดาบส (เทวล) ๑๑๗๑
๔๒๔.	อาทิตตชาดก	พระเจ้าโรรุวะ	พระนางยโสธรา	พระสมุททวิชยาเทวี ๑๑๘๐
๔๒๕.	อัญญาณชาดก	เศรษฐีออกบวชเป็นดาบส	พระอานนท์	พระราชา ๑๑๘๘
๔๒๖.	ทีปชาดก	เศรษฐีออกบวชเป็นฤๅษี		๑๑๙๙

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า	บุคคลสำคัญ		ข้อที่
		เสวยพระชาติเป็น	คือ ... (ในกาลนี้)	เป็น... (ในกาลนั้น)	
เล่มที่	๕๙	๙. นวกนิบาต			
๔๒๗.	คิฉณชาดก	พ่อนกแร้ง	ภิกษุผู้ว่ายาก	นกแร้งว่ายาก	๑๒๐๗
๔๒๘.	โกสัมพียชาดก	พินธุวกุมาร	พระเจ้าสุทโธทนะ	พระราชบิดา	๑๒๑๖
			พระนางสิริมหามายา	พระราชมารดา	
๔๒๙.	มหาสุวราชชาดก	พญานกแขกเต้า	พระอนรุทธะ	ท้าวสักกเทวราช	๑๒๒๖
๔๓๐.	จุฬสุกกราชชาดก	พญานกแขกเต้า	พระอนรุทธะ	ท้าวสักกเทวราช	๑๒๓๖
๔๓๑.	หริตัจชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี	พระอานนท์	พระราชา	๑๒๔๖
๔๓๒.	ปทกุสลมาณว- ชาดก	บุตรนางยักษิณี	พระมหากัสสปะ	พราหมณ์ผู้เป็นบิดา	๑๒๕๕
๔๓๓.	โลมสกัสสปชาดก	บุตรบุโรhitออกบวชเป็นฤๅษี	พระสารีบุตร	ไสยมหาอำมาตย์	๑๒๖๕
๔๓๔.	จักกวกชาดก	นกจักรพาก	พระนางยโสธรา	นางนกจักรพาก	๑๒๗๔
๔๓๕.	หลิพทราคชาดก	ดาบสผู้เป็นบิดา	นางกุมาริกา	นางอุลมาริกา	๑๒๘๓
๔๓๖.	สมุคคชาดก	ฤๅษี			๑๒๙๒
๔๓๗.	ปุตติมังสชาดก	รุกขเทวดา			๑๓๐๑
๔๓๘.	ทัทธรชาดก	นกกระทา	พระสารีบุตร	ราชสีห์	๑๓๑๐
			พระโมคคัลลานะ	เสือโคร่ง	
			พระมหากัสสปะ	อาจารย์ทศปาโมกข์	
			พระเทวทัต	ชฎิลดาบส	
			พระนางกิสสาโคตมี	นางเหี้ย	

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้)	เป็น... (ในกาลนั้น)	ข้อที่
เล่มที่	๕๙	๑๐. ทสกนิบาต			
๔๓๙.	จตุทวารชาดก	เทวราช	ภิกษุผู้ว่ายาก	มิตตวินทกะ	๑๓๑๙
๔๔๐.	กัณหาชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี	พระอนุรุทธะ	ท้าวสักกเทวราช	๑๓๒๙
๔๔๑.	จตุโปสถียชาดก	วิรุณบัณฑิต	* เหมือนชาดกที่ ๕๔๖	วิรุณชาดก	๑๓๔๒
๔๔๒.	สังขชาดก	สังขพราหมณ์	พระอานนท์ พระนางอุบลวรรณา	บุรุษอุปัฏฐาก นางเทพธิดา	๑๓๕๗
๔๔๓.	จุฬโฬชาดก (จุลโฬชาดก)	โฬฤๅษี โฬฤๅษี	พระอานนท์ พระนางยโสธรา	พระราชา นางปริพาชิกา	๑๓๖๗
๔๔๔.	มณฑัตตชาดก	พราหมณ์ออกบวช	พระสารีบุตร พระอานนท์ พระราหุล นางวิสาขา	อาณิมนต์พยาบาล นายมณฑัตต บุตรมณฑัตต ภรรยาของมณฑัตต	๑๓๘๐
๔๔๕.	นิโครธชาดก	พระเจ้านิโครธ	พระอานนท์ พระเทวทัต	ขุนคลังโปติกะ สาขเสนาบดี	๑๓๙๐
๔๔๖.	ตักกกลชาดก	บัณฑิตกุมาร			๑๔๐๐
๔๔๗.	มหาธัมมपालชาดก	ธรรมपालกุมาร	พระสารีบุตร พระเจ้าสุทโธทนะ พระนางสิริมหามายา	อาจารย์ทศปาโมกข์ พราหมณ์ผู้เป็นบิดา มารดา	๑๔๑๐
๔๔๘.	กุกกุฏชาดก	พญาไก่	พระเทวทัต	เหยี่ยว	๑๔๒๒
๔๔๙.	มัญจกุกกุฏชาดก	มัญจกุกกุฏเทวบุตร			๑๔๓๓

เล่มที่	๖๐	๑๑. เอกาทศกนิบาต			
๔๕๕.	มาตุโปสกชาดก	พญาช้างเผือก	พระสารีบุตร	นายหัตถาจารย์	๑๔๙๓
			พระอานนท์	พระเจ้าพรหมทัต	
			พระเทวทัต	บุรุษชั่ว	
			พระนางสีริมหามายา	นางช้าง	
๔๕๖.	ชุนหชาดก	พระเจ้าชุนหะ	พระอานนท์	พราหมณ์	๑๕๐๔
๔๕๗.	ฉัมมเทวปุตตชาดก	ธรรมเทพบุตร	พระเทวทัต	อธรรมเทพบุตร	๑๕๑๕
๔๕๘.	อุทยชาดก	พระเจ้าอุทัยภัทรบังเกิดเป็น-	พระนางยโสธรา	พระนางอุทัยภัททา	๑๕๒๖
		ท้าวสักกะ			
๔๕๙.	ปานียชาดก	พระเจ้ากรุงพาราณสี	พระนางยโสธรา	พระเทวี	๑๕๔๒

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ		ข้อที่
			คือ ... (ในกาลนี้)	เป็น... (ในกาลนั้น)	
๔๖๐.	ยุดัญชยชาดก	พระราชกุมารยุดัญชัย	พระอานนท์ พระเจ้าสุทโธทนะ	ยุดัญญิตกุมาร พระเจ้าสัพพัตต- ราชบิดา พระนางสิริมหามายา พระราชมารดา	๑๕๕๓
๔๖๑.	ทสฺรณชาดก	พระรามบัณฑิต	พระสารีบุตร พระอานนท์ พระเจ้าสุทโธทนะ	พระลักขณ พระเจ้าภรตะ พระเจ้าทสฺรณ- ราชบิดา พระนางสิริมหามายา พระราชมารดา พระนางยโสธรา พระนางสีดา	๑๕๖๔
๔๖๒.	สังวรชาดก	อำมาตย์	พระสารีบุตร	อุโบสถกุมาร	๑๕๗๗
๔๖๓.	สุปฺปารกชาดก	สุปฺปารกบัณฑิต (ตันหน)			๑๕๘๘
เล่มที่	๖๐	๑๒. ทวาทสกนิบาต			
๔๖๔.	จูฬกุณฺณลชาดก	พญานกคุเหว่าชื่อกุณฺณล	พระสารีบุตร พระอานนท์ พระอุทายี	นารทดาบส พญาแร้ง นกคุเหว่าขาว	๑๖๐๑
๔๖๕.	ภัททสาธลชาดก	รุกขเทวดา	พระอานนท์	พระราชา	๑๖๑๓
๔๖๖.	สมุททวณฺนิชชาดก	บัณฑิตช่างไม้ (ช่างผู้เป็นบัณฑิต)	พระสารีบุตร พระเทวทัต พระโกกาลิก	เทพบุตรผู้ดำรงธรรม ช่างไม้พาล เทพบุตรผู้ไม่ดำรง- ธรรม	๑๖๒๕

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ		ข้อที่
			คือ ... (ในกาลนี้)	เป็น... (ในกาลนั้น)	
๔๖๗.	กามชาดก	มาณพ	พราหมณ์	พระราชา	๑๖๓๗
๔๖๘.	ชนสันธชาดก	พระเจ้าชนสันธะ			๑๖๔๔
๔๖๙.	มหากัณหาชาดก	ท้าวสักกะ	พระอานนท์	มาตลีเทพบุตร	๑๖๖๑
๔๗๐.	โกสีย์ชาดก	ท้าวสักกะ	* เหมือนชาดกที่ ๕๓๕ สุราโฆชนชาดก		๑๖๗๓
๔๗๑.	เมณฑกปัญหชาดก	มโหสถบัณฑิต	* เหมือนชาดกที่ ๕๔๒ มโหสถชาดก		๑๖๘๖
๔๗๒.	มหาปทุมชาดก	มหาปทุมกุมาร	พระสารีบุตร	เทวดา	๑๖๙๘
			พระอานนท์	พญานาคบัณฑิต	
			พระเทวทัต	พระราชาบิดา	
			นางจิณฺจมาณวีกา	พระมเหสีองค์ใหม่	
๔๗๓.	มิตตามิตตชาดก	อำมาตย์	พระอานนท์	พระเจ้าพรหมทัต	๑๗๑๓
เล่มที่ ๖๐ ๑๓. เตรสกนิบาต					
๔๗๔.	อัมพชาดก	คนจันทาล	พระอานนท์	พระเจ้าพรหมทัต	๑๗๒๕
			พระเทวทัต	มาณพอกตัญญู	
๔๗๕.	ผันทนชาดก	รุกขเทวดา			๑๗๓๘
๔๗๖.	ชวนทั้งสชาดก	พญาหงส์ชวนะ	พระสารีบุตร	หงส์น้องกลาง	๑๗๕๑
			พระโมคคัลลานะ	หงส์น้องเล็ก	
			พระอานนท์	พระเจ้าพรหมทัต	
๔๗๗.	จุฬนารทกัศสป- ชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี			๑๗๖๔

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)		ข้อที่
๔๗๘.	ทูตชาดก	มาณพ	พระสารีบุตร	อาจารย์	๑๗๗๗
			พระอานนท์	พระเจ้าพรหมทัต	
๔๗๙.	กาลิงคโพธิชาดก	พราหมณ์ปุโรหิตภารทวาชะ	พระอานนท์	พระเจ้ากาลิงคะ	๑๗๙๐
๔๘๐.	อภิตติชาดก	อภิตติดาบส	พระอนรุทธะ	ท้าวสักกะ	๑๘๐๖
๔๘๑.	ตักกการิยชาดก	ตักกการิยมาณพ	พระโกกาลิก	ปุโรหิตผู้เป็นอาจารย์	๑๘๒๖
๔๘๒.	รुरुมิคราชชาดก	พญากวางทอง	พระอานนท์	พระราชา	๑๘๓๙
			พระเทวทัต	บุตรเศรษฐี	
๔๘๓.	สรณมิกชาดก	ละมั่งทอง	พระสารีบุตร	ปุโรหิต	๑๘๕๔
			พระอานนท์	พระราชา	
เล่มที่	๖๐	๑๔. ปกิณณกนิบาต			
๔๘๔.	สาลิเกทราชชาดก	พญานกแขกเต้า	พระอานนท์	พราหมณ์	๑๘๗๒
			พระฉันทะ	คนเฝ้าไร่	
			พุทธบริษัท	ฝูงนกแขกเต้า	
๔๘๕.	จันทกนินรีชาดก	จันทกนินร	พระอนรุทธะ	ท้าวสักกะ	๑๘๘๓
			พระเทวทัต	พระราชา	
			พระนางยโสธรา	จันทากินรี	
๔๘๖.	มหาอุกกุสชาดก	พญาราชสีห์	พระสารีบุตร	พญานกออก	๑๘๙๑
			พระโมคคัลลานะ	พ่อเต่า	
			พระราहुล	ลูกเต่า	
๔๘๗.	อุททาลกชาดก	ปุโรหิตของพระเจ้าพรหมทัต	พระอานนท์	พระเจ้าพรหมทัต	๑๙๐๗

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า	บุคคลสำคัญ		ข้อที่
		เสวยพระชาติเป็น	คือ ... (ในกาลนี้)	เป็น... (ในกาลนั้น)	
๔๘๘.	ภิสชาดก	พราหมณ์ชื่อมหากาญจน-	พระสารีบุตร	น้องพระโพธิสัตว์	๑๙๒๑
	(ภิงสกชาดก)	กุมาร ออกบวชเป็นดาบส	พระโมคคัลลานะ	น้องพระโพธิสัตว์	
			พระมหากัสสปะ	น้องพระโพธิสัตว์	
			พระอนรุทธะ	น้องพระโพธิสัตว์	
			พระปุณณะ	น้องพระโพธิสัตว์	
			พระอานนท์	น้องพระโพธิสัตว์	
			พระนางอุบลวรรณา	น้องสาว	
			พระกาฬุทายี	ท้าวสักกะ	
			จิตตคฤหบดี	ทาส	
			นางขุชชุดตรา	ทาสี	
			สาตาคิระ	รุกขเทวดา	
			ช้างปาลีไวยกะ	ช้าง	
			วานรที่ถวายน้ำผึ้ง	วานร	
		๔๘๙.	สุรุจิชาดก	ท้าวสักกะ	
			พระภัททชิ	พระเจ้ามหาปนาทะ	
			นางวิสาขา	พระราชมารดาสุเมธา	
๔๙๐.	ปัญจโปสถิกชาดก	พราหมณ์	พระสารีบุตร	งู	๑๙๕๑
			พระโมคคัลลานะ	สุนัขจิ้งจอก	
			พระมหากัสสปะ	หมี	
			พระอนรุทธะ	นกพิราบ	
๔๙๑.	มหาโมรชาดก	พญานกยูง			๑๙๖๑

❀ ————— ประชุมชาดก ————— ❀

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)		ข้อที่
๔๙๒.	ตัจจนสุกรชาดก	รุกขเทวดา	พระเทวทัต	ชฎิลโกง	๑๙๗๕
			ธนุคคหิติสสะ	สุกรซื้อตุจณกะ	
๔๙๓.	มหาวาณิชชาดก	หัวหน้าพ่อค้าเกวียน	พระสารีบุตร	พญานาค	๑๙๙๐
๔๙๔.	สาธินราชชาดก	พระเจ้าสาธินะ	พระสารีบุตร	พระราชานารทะ	๑๙๙๔
			พระอานนท์	มาตลีเทพบุตร	
			พระอนูรุทธะ	ท้าวสั๊กกะ	
๔๙๕.	ทสพราหมณชาดก	วีรธัมมัตถิ	พระอานนท์	พระเจ้าโกธัพยาราช	๒๐๐๑
๔๙๖.	ภิกขาปริมปรชาดก	ฤๅษี	พระสารีบุตร	บุโรหิต	๒๐๒๔
			พระอานนท์	พระเจ้าพรหมทัต	
เล่มที่	๖๑	๑๕. วิสติณิบาท			
๔๙๗.	มาตังคชาดก	มาตังคฤๅษี	พระเจ้าอุเทน	มณฑัพยกุมาร	๒๐๓๓
๔๙๘.	จิตตสัมภุตชาดก	จิตตบัณฺฑิตดาบส	พระอานนท์	สัมภุตดาบส	๒๐๕๔
๔๙๙.	สีวิราชชาดก	พระเจ้าสีวิราช	พระอานนท์	แพทย์สีวิกะ	๒๐๖๖
			พระอนูรุทธะ	ท้าวสั๊กเทวราช	
๕๐๐.	สิริมันตชาดก	มโหสถบัณฺฑิต	* เหมือนชาดกที่ ๕๔๒ มโหสถชาดก		๒๐๘๔
๕๐๑.	โรหณมิกชาดก	พญาเนื้อโรหณะ	พระสารีบุตร	พระราชา	๒๑๐๔
			พระอานนท์	เนื้อจิตตะ	
			พระฉันทะ	นายพราน	
			พระนางอุบลวรรณา	นางเนื้อสุดตนา	
			พระนางเขมา	พระเทวี	

❀ ————— ประชุมชาดก ————— ❀

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)		ข้อที่
๕๐๒.	จุฬหังสชาดก (หังสชาดก)	พญาหงส์	พระสารีบุตร	พระราชา	๒๑๒๔
			พระอานนท์	หงส์สุขแสนาบดี	
			พระฉันทะ	นายพราน	
			พระนางเขมา	พระเทวี	
๕๐๓.	สัตติคุมพชาดก	นกแขกเต้าชื่อปุปผกะ (ปุปผกสุวโปตก)	พระอานนท์	พระราชา	๒๑๔๒
			พระเทวทัต	นกแขกเต้าสัตติคุมพะ	
๕๐๔.	ภัลลัตถียชาดก	พระเจ้าภัลลัตถียะ	พระเจ้าโกศล	กนิษฐ	๒๑๕๓
			พระนางมัลลิกาเทวี	กนิรี	
๕๐๕.	โสมนัสสชาดก	โสมนัสกุมาร	พระสารีบุตร	พระมหารักขิตดาบส	๒๑๖๔
			พระเทวทัต	ชฎิลโกหก	
			พระนางสิริมหามายา	พระราชมารดา	
๕๐๖.	จัมเปยยชาดก	จัมเปยยนาคราช	พระสารีบุตร	พระเจ้าอุคคเสนราช	๒๑๘๐
			พระเทวทัต	หมองู	
			พระนางยโสธรา	นางนาคกัญญา- สุมนาเทวี	
๕๐๗.	มหาปโลภนชาดก	อนติถิคันธกุมาร			๒๒๐๘
๕๐๘.	ปัญจปณทิตชาดก	มโหสถบัณฑิต	* เหมือนชาดกที่ ๕๔๒ มโหสถชาดก		๒๒๒๘
๕๐๙.	หัตถิปาลชาดก	หัตถิปาลกุมาร	พระสารีบุตร	อัสสपालกุมาร	๒๒๔๕
			พระโมคคัลลานะ	โคपालกุมาร	
			พระมหากัสสปะ	บุโรหิต	
			พระอนุรุทธะ	อชपालกุมาร	

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ		ข้อที่
			คือ ... (ในกาลนี้)	เป็น... (ในกาลนั้น)	
			พระเจ้าสุทโธทนะ	พระเจ้าเอสุการี	
			พระนางสิริมหามายา	พระเทวี	
			พระนางภัททกาปิลานี	นางพราหมณี	
๕๑๐.	อโยธยชาดก	อโยธยราชกุมาร	พระเจ้าสุทโธทนะ	พระราชบิดา	๒๒๖๑
			พระนางสิริมหามายา	พระราชมารดา	
เล่มที่ ๖๑ ๑๖. ดึงสติเนิบาต					
๕๑๑.	กิงฉันทชาดก	พระเจ้าพรหมทัต	พระนางอุบลวรรณา	นางเทพธิดา	๒๒๘๕
๕๑๒.	กุมภชาดก	ท้าวสักกะ	พระอานนท์	พระเจ้าสัพพมิตต์	๒๒๙๒
๕๑๓.	ชัยทิสชาดก (ชัยทิสชาดก)	อลีนัสัตตราชกุมาร	พระสารีบุตร	ดาบส	๒๒๙๖
			พระนางยโสธรา	พระอัครมเหสี	
			พระเจ้าสุทโธทนะ	พระราชบิดา	
			พระนางสิริมหามายา	พระราชมารดา	
			พระนางอุบลวรรณา	พระกนิษฐภคินี	
			พระองคุลิมาล	มนุษย์ยักษ	
๕๑๔.	ฉัททันตชาดก	พญาช้างฉัททันต์	พระเทวทัต	นายพราน	๒๓๒๗
๕๑๕.	สัมภวชาดก	สัมภวกุมาร	พระสารีบุตร	สัณฺฑชยมาณพ	๒๓๕๒
			พระโมคคัลลานะ	ภัทรการกุมาร	
			พระมหากัสสปะ	พราหมณ์วิรุระ	
			พระอนรุทธะ	พราหมณ์สุจิรัต	
			พระอานนท์	พระเจ้าธัญญชย-	
				โกธัปปราช	

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)		ข้อที่
๕๑๖.	มหากปิชาดก	พญาวานร	พระเทวทัต	บุรุษผู้ประทุษร้าย- มิตร	๒๓๓๐
๕๑๗.	ทกรั๊กขชาดก	มโหสถบัณฑิต	* เหมือนชาดกที่ ๕๔๒ มโหสถชาดก		๒๓๓๒
๕๑๘.	ปิ่นทรกนาคราช- ชาดก (ปิ่นทรกชาดก)	พญาครุฑ	พระสารีบุตร	นาคราช	๒๓๘๗
			พระเทวทัต	ชีเปลือย	
๕๑๙.	สัมปยุลาชาดก	พระราชาธิเบศ	พระนางมัลลิกา	พระนางสัมปยุลา	๒๔๐๖
			พระเจ้าโกศล	พระเจ้าโสคติเสน	
๕๒๐.	คันธดินทุกชาดก (ภันตุติณทุกชาดก)	เทวดาชื่อคันธดินทุกะ			๒๔๑๙
เล่มที่	๖๑	๑๗. จัตตาวีสนิบาต			
๕๒๑.	เตสกุณชาดก	นกแขกเต้าชื่อขัมพูกะ	พระสารีบุตร	นกเวสสันดร	๒๔๓๘
			พระอานนท์	พระราชา	
			พระนางอุบลวรรณา	นางนกกุณฑลีนี	
๕๒๒.	สร้งคชาดก	สร้งคดาบส	พระสารีบุตร	สาลิสสรดาบส	๒๔๔๖
			พระโมคคัลลานะ	กิสวัจจดาบส	
			พระมหากัสสปะ	เมณฑิสสรดาบส	
			พระอนูรุทธะ	ปัพพตดาบส	
			พระอานนท์	อนุสิสสดาบส	
			พระกัจจายนะ	เทวลดาบส (เทวิล)	
			พระอุทายี	พระนารทดาบส	

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)		ข้อที่
๕๒๓.	อลัมพสาชาดก	พราหมณ์ออกบวชเป็นฤๅษี	ภิกษุรูปหนึ่ง	อิสิตังคดาบส	๒๔๗๘
			อดีตภรรยาของภิกษุ	นางอลัมพสาเทพธิดา	
๕๒๔.	สังขपालชาดก	พญาสังขपालนาคราช	พระสารีบุตร	อาฬารดาบส	๒๔๙๕
			พระมหากัสสปะ	พระราชฤๅษี	
			พระอานนท์	พระเจ้ากรุงพาราณสี	
๕๒๕.	จุฬสุตโสมชาดก (จุลลสุตโสมชาดก)	พระเจ้าสุตโสม	พระสารีบุตร	พระเชษฐโอรส	๒๕๑๙
			พระโมคคัลลานะ	มหาเสนาคุตต์	
			พระมหากัสสปะ	กุลพันธเศรษฐี	
			พระอานนท์	โสมทัตถกุมาร	
			พระราหุล	พระกนิษฐโอรส	
			พระนางยโสธรา	พระนางจันทาเทวี	
			พระเจ้าสุทโธทนะ	พระราชบิดา	
			พระนางสิริมหามายา	พระราชมารดา	
			นางขุชชุตตรา	พระพี่เลี้ยง	

เล่มที่	๖๒	๑๘. ปัญญาสนิบาต			
๕๒๖.	นพินิกาชาดก	พราหมณ์มหาศาลอุทิจจ-โคตร	ภิกษุรูปหนึ่ง	อิสิตังคดาบส	๑
๕๒๗.	อุมมาพันตีชาดก	สีวีราช	พระสารีบุตร	อภิปารกเสนาบดี	๒๐
			พระอานนท์	สุนันทสารี	
			พระนางอุบลวรรณา	นางอุมมาพันตี	

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)		ข้อที่
๕๒๘.	มหาโพธิชาดก	พราหมณ์ออกบวช	พระอานนท์	สุนัขเหลือง	๕๒
			ปุณณกัสนปะ	อำมาตย์	
			มักขลิโคสาละ	อำมาตย์	
			ปุกุฏกัจจานะ	อำมาตย์	
			อชิตเกสกัมพล	อำมาตย์	
			นิครนถ์นาฏบุตร	อำมาตย์	
เล่มที่	๖๒	๑๙. สัฏฐินิပါတ			
๕๒๙.	โสณกชาดก	พระเจ้าอรินทมะ	พระราหุล	พี่เขยวฤกษมาร	๖๖
๕๓๐.	สังกัจจชาดก	บุตรปุโรหิตสังกัจจะ	พระเจ้าอชาตศัตรู	พระราชา	๙๐
เล่มที่	๖๒	๒๐. สัตตนิပါတ			
๕๓๑.	กุสชาดก	พระเจ้ากุสราช	พระอานนท์	ขัณบตีราชกุมาร	๙๔
			พระนางยโสธรา	พระนางประภาวดี	
			พระเจ้าสุทโธทนะ	พระเจ้าโอกกากราช	
			พระนางสิริมหามายา	พระนางสีลวดี	
			นางชูชชุตตราอุบาสิกา	หญิงค่อม	
๕๓๒.	โสณนันทชาดก	โสณบัณฑิต	พระสารีบุตร	พระเจ้ามโนชราช	๑๓๔
			พระอานนท์	นันทบัณฑิต	
			พระเจ้าสุทโธทนะ	พระเจ้าโอกกากราช	
			พระนางสิริมหามายา	พระนางสีลวดี	
			พระอสีติมหาเถระ- และพระมหาเถระ	พระราชา ๑๐๑ องค์	

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)		ข้อที่
เล่มที่	๖๒	๒๑. อสีติ nibาต			
๕๓๓.	จุฬหังสชาดก (จุลลหังสชาดก)	พญาหงส์ตรัฏฐะ (พญาหงส์ตรฐ)	พระสารีบุตร พระอานนท์ พระฉันทะ	พระเจ้าสาครละ สมุขหงส์เสนาบดี นายพราน	๑๖๓
๕๓๔.	มหาหังสชาดก	พญาหงส์ทอง (พญาหงส์ตรฐ)	พระสารีบุตร พระอานนท์ พระนางเขมาเถรี พระฉันทะ	พระเจ้าสาครละ สมุขหงส์เสนาบดี พระนางเขมาเทวี นายพราน	๑๙๙
๕๓๕.	สุธาโฆชนชาดก	ท้าวสักกเทวราช (คหบดีผู้บำเพ็ญมหาทาน ครั้งสิ้นชีวิตได้บังเกิดเป็น- ท้าวสักกเทวราช)	พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ พระมหากัสสปะ พระอานนท์ พระอนรุทธะ ภิกษุผู้ชอบให้ทาน พระนางอุบลวรรณา	นารทดาบส จันทเทพบุตร สุริยเทพบุตร มาตลีเทพบุตร ปัญจสิขเทพบุตร โกสิยเศรษฐี นางหิริเทพธิดา	๒๔๙
๕๓๖.	กุณาลชาดก	นกดุเหว่าชื่อกุณาละ	พระสารีบุตร พระอานนท์ พระอุทายี	นารทดาบส พญาแร้ง นกดุเหว่าขาว	๒๙๖
๕๓๗.	มหาสุตโสมชาดก	พระเจ้ามหาสุตโสม	พระสารีบุตร พระมหากัสสปะ พระอนรุทธะ	กาฬหัตถีเสนาบดี รุกขเทวดา ท้าวสักกะ	๓๑๕

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)		ข้อที่
			พระอานนท์	นันทพราหมณ์	
			พระองคุลิมาล	พระเจ้าปรีสาท	
			พระเจ้าสุทโธทนะ	พระราชาบิดา	
			พระนางสิริมหามายา	พระราชมารดา	
เล่มที่	๖๓	๒๒. มหานิบาต			
๕๓๘.	เตมียชาดก	พระเตมียราชกุมาร	พระสารีบุตร	สุนันทสารถี	๓๙๔
			พระอนรุทธะ	ท้าวสักกะ	
			พระนางอุบลวรรณา	เทพธิดา	
			พระเจ้าสุทโธทนะ	พระเจ้ากาสิกราช	
			พระนางสิริมหามายา	พระนางจันทาเทวี	
๕๓๙.	มหาชนกชาดก	พระมหาชนก	พระสารีบุตร	นารทดาบส	๔๔๒
			พระโมคคัลลานะ	มิกาชินดาบส	
			พระมหากัสสปะ	อาจารย์ทศปาโมกษ์	
			พระอนรุทธะ	ท้าวสักกเทวราช	
			พระอานนท์	ช่างศร	
			พระราहुล	ทิวากุมาร	
			พระนางยโสธรา	สีวลีเทวี	
			พระนางอุบลวรรณา	นางมณีเมขลา- เทพธิดา	

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)		ข้อที่
			พระนางเขมา	นางกุมาริกา	
			พระเจ้าสุทโธทนะ	พระอริยราชชนก	
			พระนางสิริมหามายา	พระราชมารดา	
๕๔๐.	สุวัณณสามชาดก	สุวรรณสามดาบส	พระมหากัสสปะ	ทูลกบัณฑิต	๔๘๒
			พระอนุรุทธะ	ท้าวสักกเทวราช	
			พระอานนท์	พระเจ้าปิลักขราชน	
			พระนางอุบลวรรณา	วสุนธรีเทพธิดา	
			พระนางภัททกาปิลาณี	นางปาริชาติผู้เป็น- มารดา	
๕๔๑.	เนมิราชชาดก	พระเจ้าเนมิราช	พระอนุรุทธะ	ท้าวสักกเทวราช	๕๒๕
			พระอานนท์	มาตลีเทพธิดา	
๕๔๒.	มโหสถชาดก (มหาอุมมังคชาดก)	มโหสถบัณฑิต	พระสารีบุตร	พระเจ้าจูฬิน	๖๐๐
			พระโมคคัลลานะ	พราหมณ์อนุเกวัญ	
			พระมหากัสสปะ	เสนกบัณฑิต	
			พระอนุรุทธะ	ปัญจาลจันทกุมาร	
			พระอานนท์	นคสูบัณฑิต	
			พระราหุล	ธนูเสขะ	
			พระอัมพัฏฐะ	กามินทบัณฑิต	
			พระโปณฐปาละ	ปุณณบัณฑิต	
			พระโสณทัณฑกะ	เทวินทบัณฑิต	

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ		ข้อที่
			คือ ... (ในกาลนี้)	เป็น... (ในกาลนั้น)	
			พระกาฬทายี	พระเจ้าวิเทโหราช	
			พระฉันทะ	ติชิตกุมาร	
			พระเทวทัต	พราหมณ์แก้วมู	
			พระนางยโสธรา	นางอมราเทวี	
			พระเจ้าสุทโธทนะ	สิริวัตรเศรษฐี	
			พระนางสิริมหามายา	นางสุนันทาเทวี	
			พระนางอุบลวรรณา	นางเกรีปริพาชิกา	
			ภิกษุณีอุบลันทิกา	พระนางสลาการาชเทวี	
			ภิกษุณีสุนทรี	พระนางปัญจาลจันที	
			พระนางมัลลิกาเทวี	นางนกลาลิกา	
			พระนางมหาปชาบดี	พระนางอุทุมพรเทวี	
เล่มที่	๖๔	๒๒. มหานิบาต			
๕๔๓.	ภุริทัตตชาดก	พญานาคภุริทัต	พระสารีบุตร	พญานาคสุทิสสนะ	๖๘๗
			พระโมคคัลลานะ	พญานาคสุโณคะ	
			พระอานนท์	พญานาคโสมทัต	
			พระเทวทัต	พราหมณ์นายพราน	
			พระนางอุบลวรรณา	นางอจจิมา	
			พระเจ้าสุทโธทนะ	ท้าวธตรฐ	
			พระนางสิริมหามายา	พระนางสมุททชา	
			สุนัขขัตตลิจฉวี	พญานาคกานาริฏฐะ	

❀ ————— ประชุมชาดก ————— ❀

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)		ข้อที่
๕๔๔.	จันทกุมารชาดก	พระจันทกุมาร	พระสารีบุตร	พระสุริยกุมาร	๗๗๕
			พระโมคคัลลานะ	พระภัททเสน	
			พระมหากัสสปะ	พระรามโคตตะ	
			พระอนรุทธะ	ท้าวสັกกเทวราช	
			พระอานนท์	พระสุรกุมาร	
			พระราหุล	พระวสุลุมาร	
			พระเทวทัต	ชั้นททาลพราหมณ์	
			พระนางยโสธรา	พระนางจันทาเทวี	
			พระนางอุบลวรรณา	พระเสลากุมารี	
			พระนางสิริมหามายา	พระนางโคตมีเทวี	
๕๔๕.	มหานารทกัศสป- ชาดก	ท้าวมหาพรหมนารทะ	พระสารีบุตร	วิชัยอำมาตย์	๘๓๔
			พระโมคคัลลานะ	นายวิษกะ	
			พระอรุเวลกัศสปะ	พระเจ้าอังคตราช	
			พระอานนท์	พระนางรจจาราชิตา	
			พระเทวทัต	อลาตเสนาบดี	
			พระภัททชิ	สุนามอำมาตย์	
			สุนัขขัตตลิจฉวี	อาชีวกชื่อคุณะ	
๕๔๖.	วิรุทธชาดก	วิรุธบัณฑิต	พระสารีบุตร	ท้าววรุณนาคราช	๘๘๓
			พระโมคคัลลานะ	พญาครุฑ	
			พระอนรุทธะ	ท้าวสັกกเทวราช	

❁ ————— ประชุมชาดก ————— ❁

ชาดก ที่	ชื่อชาดก	พระพุทธเจ้า เสวยพระชาติเป็น	บุคคลสำคัญ คือ ... (ในกาลนี้) เป็น... (ในกาลนั้น)		ข้อที่
			พระอานนท์	พระเจ้าโกรัพยราช	
			พระราหุล	บุตรคนโตของบัณฑิต	
๕๔๗.	เวสสันดรชาดก	พระเจ้าเวสสันดร	พระสารีบุตร	อัจจุตดาบส	๑๐๔๕
			พระอนุรุทธะ	ท้าวสักกเทวราช	
			พระราหุล	พระชาลีกุมาร	
			พระฉันทะ	พรานเจตบุตร	
			พระเทวทัต	พราหมณ์ชูชก	
			พระนางยโสธรา	พระนางมัทรีเทวี	
			พระนางอุบลวรรณา	พระนางกัณหาชينا	
			พระเจ้าสุทโธทนะ	พระเจ้าสัณฺฑิ	
			พระนางสิริมหามายา	พระนางผุสดีเทวี	
			นางจิณฺจมาณวิกา	นางอมิตตดาปนา	

❀ ————— อดีตชาติของพระสารีบุตร (๑๑๒ เรื่อง) เรียงตามลำดับที่ชาดก ————— ❀

ชื่อ ชาดก	เกิดเป็น	เรื่องที่	เล่มที่	ข้อที่
เทวธัมมชาดก	จันทกุมาร	๖	๕๕	๖
ลักขณชาดก	เนื้อชื่อลักขณะ	๑๑	๕๕	๑๑
โกชาขานียชาดก	นายทหารม้า	๒๓	๕๕	๒๓
อาชัญญชาดก	สารถี	๒๔	๕๕	๒๔
ติตติรชาดก	ลิง	๓๗	๕๕	๓๗
นันทชาดก	บุตรกุ่มมพี	๓๙	๕๕	๓๙
วิสวันตชาดก	งู	๖๙	๕๖	๖๙
สีลวนาชาดก	รุกขเทวดา	๗๒	๕๖	๗๒
สัจจังกิรชาดก	งู	๗๓	๕๖	๗๓
มหาสุปินชาดก	มาณพ	๗๗	๕๖	๗๗
ปโรสหัสสชาดก	อันเตवासิกผู้ใหญ่	๙๙	๕๖	๙๙
ปโรสตชาดก	อันเตवासิกผู้ใหญ่	๑๐๑	๕๖	๑๐๑
ทุมเมธชาดก	พระเจ้ากรุงพาราณสี	๑๒๒	๕๖	๑๒๒
ฉานโสธนชาดก	อันเตवासิกผู้ใหญ่	๑๓๔	๕๖	๑๓๔
จันทภชาดก	อันเตवासิกผู้ใหญ่	๑๓๕	๕๖	๑๓๕
โคธชาดก	ดาบสผู้มีศีล	๑๓๘	๕๖	๑๓๘
ราโชวาทชาดก	สารถีของพระเจ้าพรหมทัต	๑๕๑	๕๗	๑๕๑
อลินจิตตชาดก	พ่อพญาช้างเผือก	๑๕๖	๕๗	๑๖๑
วินิลกชาดก	ลูกหงส์	๑๖๐	๕๗	๑๖๙
สุสีมชาดก	อาจารย์ทศปาโมกข์	๑๖๓	๕๗	๑๗๕
คิณชาดก	เศรษฐีกรุงพาราณสี	๑๖๔	๕๗	๑๗๗
จตุมัญจชาดก	ลูกหงส์	๑๘๗	๕๗	๒๒๓
สีลานิสังสชาดก	พญานาค	๑๙๐	๕๗	๒๒๙

ชื่อชาดก	เกิดเป็น	เรื่องที่	เล่มที่	ข้อที่
สิริกาฬกัณณชาดก	พระเจ้าจูฬนรี	๑๙๒	๕๗	๒๓๓
กรุงคมิชชาดก	นก	๒๐๖	๕๗	๒๖๑
อัสสกชาดก	มาณพ	๒๐๗	๕๗	๒๖๓
ฉัมมัทธชาดก	ฉัตตปาณีกัลบก	๒๒๐	๕๗	๒๘๙
จุพนันทียชาดก	อาจารย์ทศปาโมกข์	๒๒๒	๕๗	๒๙๓
สัพพทาสชาดก	พระราช	๒๔๑	๕๗	๓๓๒
กุนทกุกุณิสีนธชาดก	ม้าสินธพ	๒๕๔	๕๘	๓๖๑
ชรูทปานชาดก	พญานาค	๒๕๖	๕๘	๓๖๗
พยัคฆชาดก	ราชสีห์	๒๗๒	๕๘	๔๑๕
กुरुธัมมชาดก	เศรษฐี	๒๗๖	๕๘	๔๒๗
โรมชาดก	ดาบสผู้มีศีล	๒๗๗	๕๘	๔๓๐
อภันตรชาดก	ดาบสผู้ให้มะม่วงสุก	๒๘๑	๕๘	๔๔๒
สุปตตชาดก	กาเสนาบดี	๒๙๒	๕๘	๔๗๕
จุฬกาลิงคชาดก	นันทเสนอำมาตย์	๓๐๑	๕๘	๕๐๒
สีลวิม้งชาดก	อาจารย์	๓๐๕	๕๘	๕๑๘
สยหาชดก	อำมาตย์	๓๑๐	๕๘	๕๓๘
ปุจิมันทชาดก	เทวดา	๓๑๑	๕๘	๕๔๒
ขันตวาทีชาดก	เสนาบดี	๓๑๓	๕๘	๕๕๐
โลหกุมภชาดก	มาณพของปุโรหิต	๓๑๔	๕๘	๕๕๔
ม้งชาดก	นายพราน	๓๑๕	๕๘	๕๕๘
สสปัญจิตชาดก	ลิง	๓๑๖	๕๘	๕๖๒
กักการุชาดก	เทวบุตร	๓๒๖	๕๘	๖๐๒
เกสวชาดก	นารถอำมาตย์	๓๔๖	๕๘	๖๘๒

❀ ————— อดีตชาติของพระสารีบุตร (๑๑๒ เรื่อง) เรียงตามลำดับที่ชาดก ————— ❀

ชื่อชาดก	เกิดเป็น	เรื่องที่	เล่มที่	ข้อที่
การันทียชาดก	พราหมณ์	๓๕๖	๕๘	๗๒๗
วิณณาโรหชาดก	ราชสีห์	๓๖๑	๕๘	๗๕๓
เสตเกตุชาดก	บุตรคนจันทาล	๓๗๗	๕๙	๘๓๗
นันทิมิคราชชาดก	พราหมณ์	๓๘๕	๕๙	๘๙๙
ขรปุตตชาดก	ม้า	๓๘๖	๕๙	๙๐๕
ทสันณกชาดก	ปุกกุสบัณฑิต	๔๐๑	๕๙	๑๐๐๗
เสนกชาดก	รุกขเทวดา	๔๐๒	๕๙	๑๐๑๔
โกฏฐิมพลีชาดก	พญาครุฑ	๔๑๒	๕๙	๑๐๘๖
อัญฐัสัทธชาดก	มาณพ	๔๑๘	๕๙	๑๑๒๙
อินทริยชาดก	สาฬสสรดาบส	๔๒๓	๕๙	๑๑๗๑
โลมสกัสนสชาดก	ไสยมหาอำมาตย์	๔๓๓	๕๙	๑๒๖๕
ทัทธรชาดก	ราชสีห์	๔๓๘	๕๙	๑๓๑๐
จตุโปสถียชาดก	ท้าววรุณนาคราช	๔๔๑	๕๙	๑๓๔๒
มณฑัพยชาดก	อาณิมนฑัพยดาบส	๔๔๔	๕๙	๑๓๘๐
มหาธัมมपालชาดก	อาจารย์ทศปาโมกข์	๔๔๗	๕๙	๑๔๑๐
พิลารโกสียชาดก	จันทเทพบุตร	๔๕๐	๕๙	๑๔๔๓
ภุริปัญญชาดก	พระเจ้าจูฬนิ	๔๕๒	๕๙	๑๔๖๓
มหามังคลชาดก	อันตวาสิกผู้ใหญ่	๔๕๓	๕๙	๑๔๗๓
ฆตปณจิตชาดก	วาสุเทพ	๔๕๔	๕๙	๑๔๘๓
มาตุโปสกชาดก	นายหัตถาจารย์	๔๕๕	๖๐	๑๔๙๓
ทสธรชาดก	พระลักขณ์	๔๖๑	๖๐	๑๕๖๔
สังวรชาดก	อุโบสถกุมาร	๔๖๒	๖๐	๑๕๗๗
จุฬกุนาลชาดก	นารทดาบส	๔๖๔	๖๐	๑๖๐๑

ชื่อชาดก	เกิดเป็น	เรื่องที่	เล่มที่	ข้อที่
สมุททวณิชาดก	เทพบุตรผู้ดำรงธรรม	๔๖๖	๖๐	๑๖๒๕
โกสิยชาดก	นารทดาบส	๔๗๐	๖๐	๑๖๗๓
เมณฑกปัญหชาดก	พระเจ้าจูฬนี้	๔๗๑	๖๐	๑๖๘๖
มหาปทุมชาดก	เทวดา	๔๗๒	๖๐	๑๖๙๘
ขวน्हังสชาดก	หงส์น้องกลาง	๔๗๖	๖๐	๑๗๕๑
ทูตชาดก	อาจารย์	๔๗๘	๖๐	๑๗๗๗
สรภมิกชาดก	บุโรहित	๔๘๓	๖๐	๑๘๕๕
มหาอุกกุสชาดก	นกออก	๔๘๖	๖๐	๑๘๙๑
ภิสชาดก	น้องพระโพธิสัตว์	๔๘๘	๖๐	๑๙๒๑
ปัญจโปสถิกชาดก	งู	๔๙๐	๖๐	๑๙๕๑
มหาวาณิชาดก	พญานาค	๔๙๓	๖๐	๑๙๙๐
สาธินราชชาดก	พระราชานารทะ	๔๙๔	๖๐	๑๙๙๔
ภิกขาปรัมปรชาดก	บุโรहित	๔๙๖	๖๐	๒๐๒๔
สิริมันตชาดก	พระเจ้าจูฬนี้	๕๐๐	๖๑	๒๐๘๔
โรหณมิกชาดก	พระราชา	๕๐๑	๖๑	๒๑๐๔
จุฬหังสชาดก	พระราชา	๕๐๒	๖๑	๒๑๒๔
โสมนัสสชาดก	พระมหารักขิตดาบส	๕๐๕	๖๑	๒๑๖๔
จัมเปยยชาดก	พระเจ้าอุคคเสนราช	๕๐๖	๖๑	๒๑๘๐
ปัญจปัญทิตชาดก	พระเจ้าจูฬนี้	๕๐๘	๖๑	๒๒๒๘
หัตถิปาลชาดก	อัสสपालกุมาร	๕๐๙	๖๑	๒๒๔๕
ชยัททิสชาดก	ดาบส	๕๑๓	๖๑	๒๒๙๖
สัมภวชาดก	สัณฺฑชยมาณพ	๕๑๕	๖๑	๒๓๕๒
ทกรักขสชาดก	พระเจ้าจูฬนี้	๕๑๗	๖๑	๒๓๗๒

ชื่อชาดก	เกิดเป็น	เรื่องที่	เล่มที่	ข้อที่
ปิ่นพรกนาคราชชาดก	นาคราช	๕๑๘	๖๑	๒๓๘๗
เตสกุณชาดก	นกเวสสันดร	๕๒๑	๖๑	๒๔๓๘
สรภังคชาดก	สาลิสสรดาบส	๕๒๒	๖๑	๒๔๔๖
สังขपालชาดก	อาหารดาบส	๕๒๔	๖๑	๒๔๔๕
จุฬสุตโสมชาดก	พระเชษฐโอรส	๕๒๕	๖๑	๒๕๑๙
อุมมัทนตีชาดก	อภิปรกเสนาบดี	๕๒๗	๖๒	๒๐
โสมนันทชาดก	พระเจ้ามโนชราช	๕๓๒	๖๒	๑๓๔
จุฬหังสชาดก	พระเจ้าสาคละ	๕๓๓	๖๒	๑๖๓
มหาหังสชาดก	พระเจ้าสาคละ	๕๓๔	๖๒	๑๙๙
สุธาโภชนชาดก	นารทดาบส	๕๓๕	๖๒	๒๔๙
กุณาลชาดก	นารทดาบส	๕๓๖	๖๒	๒๙๖
มหาสุตโสมชาดก	กาฬหัตถิเสนาบดี	๕๓๗	๖๒	๓๑๕
เตมียชาดก	สุนันทสารถิ	๕๓๘	๖๓	๓๙๔
มหาชนกชาดก	นารทดาบส	๕๓๙	๖๓	๔๔๒
มโหสถชาดก	พระเจ้าจูฬิน	๕๔๒	๖๓	๖๐๐
ภูริทัตตชาดก	พญานาคสุทิสสนะ	๕๔๓	๖๔	๖๘๗
จันทกุมารชาดก	พระสุริยกุมาร	๕๔๔	๖๔	๗๗๕
มหานารทกัศสปชาดก	วิชัยอำมาตย์	๕๔๕	๖๔	๘๓๔
วีรุรชาดก	ท้าววรุณนาคราช	๕๔๖	๖๔	๘๙๓
เวสสันดรชาดก	อัจจุตดาบส	๕๔๗	๖๔	๑๐๔๕

ชื่อชาดก	เกิดเป็น	เรื่องที่	เล่มที่	ข้อที่
ติดตริชาดก	ช้าง	๓๗	๕๕	๓๗
สัจจังกิริชาดก	หนู	๗๓	๕๖	๗๓
อิลลิสชาดก	ท้าวสักกเทวราช	๗๘	๕๖	๗๘
ราโชวาทชาดก	นายสารถิของพระเจ้าพัลลิกะ	๑๕๑	๕๗	๑๕๑
อลินจิตตชาดก	พระสามนตราชโกศล	๑๕๖	๕๗	๑๖๑
วินิลกชาดก	ลูกหงส์	๑๖๐	๕๗	๑๖๙
จตุมัญญชาดก	ลูกหงส์	๑๘๗	๕๗	๒๒๓
สิริกาฬกณนิชาดก	พราหมณ์อนุเกวัญ	๑๙๒	๕๗	๒๓๓
กรุงคมิชาดก	เต่า	๒๐๖	๕๗	๒๖๑
พยัคฆชาดก	เสือโคร่ง	๒๗๒	๕๘	๔๑๕
กुरुธัมมชาดก	อำมาตย์ผู้ตวงข้าว	๒๗๖	๕๘	๔๒๗
สสปีณพิตชาดก	สุนัขจิ้งจอก	๓๑๖	๕๘	๕๖๒
กั๊กการุชาดก	เทวบุตร	๓๒๖	๕๘	๖๐๒
วิณณาโรหชาดก	เสือโคร่ง	๓๖๑	๕๘	๗๕๓
ทสัณณกชาดก	อายุรบัณฑิต	๔๐๑	๕๙	๑๐๐๗
อินทริยชาดก	กิสวัจณดาบส	๔๒๓	๕๙	๑๑๗๑
ทัทธรชาดก	เสือโคร่ง	๔๓๘	๕๙	๑๓๑๐
จตุโปสถิยชาดก	พญาครุฑ	๔๔๑	๕๙	๑๓๔๒
พิลารโกสียชาดก	สุริยเทพบุตร	๔๕๐	๕๙	๑๔๔๓
ภูริปัญญชาดก	พราหมณ์อนุเกวัญ	๔๕๒	๕๙	๑๔๖๓
โกสียชาดก	จันทเทพบุตร	๔๗๐	๖๐	๑๖๗๓

❀ ————— อดีตชาติของพระโมคคัลลานะ (๕๐ เรื่อง) เรียงตามลำดับที่ชาดก ————— ❀

ชื่อชาดก	เกิดเป็น	เรื่องที่	เล่มที่	ข้อที่
เมณฑกปัญหชาดก	พราหมณ์อนุเกวัฏ	๔๗๑	๖๐	๑๖๘๖
ชวนหังสชาดก	หงส์น้องเล็ก	๔๗๖	๖๐	๑๗๕๑
มหาอุกกุสชาดก	พ่อเต่า	๔๘๖	๖๐	๑๘๙๑
ภิสชาดก	น้องพระโพธิสัตว์	๔๘๘	๖๐	๑๙๒๑
ปัญจโปสถิชาดก	สุนัขจิ้งจอก	๔๙๐	๖๐	๑๙๕๑
สิริมันตชาดก	พราหมณ์อนุเกวัฏ	๕๐๐	๖๑	๒๐๘๔
ปัญจปณทิตชาดก	พราหมณ์อนุเกวัฏ	๕๐๘	๖๑	๒๒๒๘
หัตถิपालชาดก	โคบาลกุมาร	๕๐๙	๖๑	๒๒๔๕
สัมภวชาดก	ภัทรการกุมาร	๕๑๕	๖๑	๒๓๕๒
ทกรักขชาดก	พราหมณ์อนุเกวัฏ	๕๑๗	๖๑	๒๓๗๒
สรภังคชาดก	กิสวัจนดาบส	๕๒๒	๖๑	๒๔๔๖
จุฬสูตรโสมชาดก	มหาเสนาคุตต์	๕๒๕	๖๑	๒๕๑๙
สุธาโภชนชาดก	จันทเทพบุตร	๕๓๕	๖๒	๒๔๙
มหาชนกชาดก	มิกาชินดาบส	๕๓๙	๖๓	๔๔๒
มโหสถชาดก	พราหมณ์อนุเกวัฏ	๕๔๒	๖๓	๖๐๐
ภูริทัตตชาดก	พญานาคสุโภคะ	๕๔๓	๖๔	๖๘๗
จันทกุมารชาดก	พระภัททเสน	๕๔๔	๖๔	๗๗๕
มหานารทกัสมสปชาดก	นายวิชกะ	๕๔๕	๖๔	๘๓๔
วิธูรชาดก	พญาครุฑ	๕๔๖	๖๔	๘๙๓

พระอรหันตเจ้าเป็นต้น. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย
ชาดก ภาค ๑ (เล่ม ๒๗). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

----- . พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย
ชาดก ภาค ๒ (เล่ม ๒๘). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

----- . พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย
ชาดก ภาค ๑ เล่ม ๑ (เล่ม ๕๕). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

----- . พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย
ชาดก ภาค ๑ เล่ม ๒ (เล่ม ๕๖). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

----- . พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย
ชาดก ภาค ๑ เล่ม ๓ (เล่ม ๕๗). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

----- . พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย
ชาดก ภาค ๑ เล่ม ๔ (เล่ม ๕๘). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

----- . พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย
ชาดก ภาค ๑ เล่ม ๕ (เล่ม ๕๙). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

----- . พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย
ชาดก ภาค ๑ เล่ม ๖ (เล่ม ๖๐). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

----- . พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย
ชาดก ภาค ๑ เล่ม ๗ (เล่ม ๖๑). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

----- . พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย
ชาดก ภาค ๒ เล่ม ๑ (เล่ม ๖๒). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

----- . พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย
ชาดก ภาค ๒ เล่ม ๒ (เล่ม ๖๓). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

----- . พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย
ชาดก ภาค ๒ เล่ม ๓ (เล่ม ๖๔). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

* “คันถานุกรม” ใช้แทน “บรรณานุกรม” เพราะในภาษาบาลีคำว่า “ปณฺณ” ที่เราใช้เป็น “บรรณ” นั้น แปลว่า
“ใบไม้” หรือ “จดหมาย” ส่วนที่สมัยก่อนแปลไว้ว่า “หนังสือ” นั้น ปัจจุบันหมายถึงจดหมาย เหมือนคำว่า “หนังสือราชการ”
ไม่ได้หมายถึงหนังสือเล่ม ซึ่งสมัยก่อนเรียกว่า “สมุด” เช่นคำว่า “หอสมุด” ดังนั้น ในที่นี้จึงใช้ว่า “คันถานุกรม”

รายนามผู้บริจาค ๕๐,๐๐๐ - ๑๐๐,๐๐๐ บาท

ทุนพิมพ์หนังสือธรรมะ โดยการอนุมัติของพระครูธรรมธรสมณต์ นนทิโก อัครมหาบัณฑิต
 คุณองอร เตชะมหพันธ์

รายนามผู้บริจาค ๔๐,๐๐๐ บาท

คุณบังอร - หม่อมราชวงศ์ทองรุ่งราษี ทองใหญ่

รายนามผู้บริจาค ๑๓,๓๐๐ - ๒๒,๐๐๐ บาท

คุณกิ่งกาญจน์ อารักษ์พุทธนันท์ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อำเภอกำแพงแสน

รายนามผู้บริจาค ๑๐,๐๐๐ บาท

คุณจำรูญ - หม่อมหลวงจารุวัฒนา ชินธรรมมิตร คุณสุรศักดิ์ จินาพันธ์
คุณพัลลภ - คุณอรวรรณ ไทยอารี

รายนามผู้บริจาค ๘,๐๐๐ บาท

คุณมนัญญา - คุณฉัตรนาถ เตชะณรงค์

รายนามผู้บริจาค ๕,๐๐๐ - ๖,๐๐๐ บาท

คุณสุดารัตน์ ฮวดสุนทร	คุณชัยภัทร์ ศรีอนันต์
ชมรมไฟธรรมวันพุธ	ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
คุณช่อพิภพ โอสถานุเคราะห์	คุณทินกร มีรักษ์ และครอบครัว
คุณประพันธ์ ตั้งเมตไตรย์	คุณประภาศรี ว

รายนามผู้บริจาค ๓,๐๐๐ บาท

คุณศิริอร วัดล้อม คุณศิริมา โกวิทอริวงค์
คุณพนอ รอดบำรุง - คนพรรณเพ็ญ ลิ้มกังวาฬมงคล

รายนามผู้บริจาค ๒,๐๐๐ บาท

คุณชัชภัตสร จงธรรมสุขยิ่ง และครอบครัว	คุณณัฐพัชร์ เอื้อพีระพัฒนา
คุณปภาภร - คุณชญาดา จงธรรมสุขยิ่ง	คุณประเสริฐ อนันต์มนตรี
คุณภาวณา เศรษฐฐักดิ์	คุณสุเทพ ตระกูลวิริยะ และเพื่อนๆ
คุณสุมาลี ดิละพรวรรณ	คุณอรนุชา เอื้อพีระพัฒนา
คุณประไพพิศ โตวิจิตร	คุณอภิญา ณ อัยยยา - คุณกลชัย ไคยฤทธิ์

รายนามผู้บริจาค ๑,๐๕๐ บาท

คุณประดิษฐ์ อุทุมเดชสวัสดิ์ และครอบครัว คุณวรรณิี วรณประเสริฐ และบุตร
คนสัทพ์สนั้ ธนาภาไพศาล และครอบครัว

รายนามผู้ร่วมพิมพ์หนังสือ "ประตู่สู่หาดก"

รายนามผู้บริจาค ๑,๐๐๐ บาท

คุณกุลชลี พจน์ชัยจติ	คุณจงลักษณ์ ธรรมนิยัคคี
คุณจันทิรา อารีนิจ	คุณเจน ทองรัมย์
คุณชลธิศ ฉลองสัพพัญญู	คุณณัฐกมล ไพศาลวุฒิกุล
คุณทิววัฒน์ ลิ้มภูริมงคล และครอบครัว	คุณทิพย์สุตา - คุณปวีณา ชำนาญวนิชกุล
คุณบรรเทิง คำเผ่าไทย	คุณบุษกร เอื้อพระพัฒนา
คุณพณีนชัย พันธุ์ชนะวานิช	คุณเล็ก ไพศาลวุฒิกุล
คุณวิมลรัตน์ ชิวธนรัตน์	คุณสุภัทรา ชัยวิรัตน์กุล
คุณสุวรรณา พินธุสรชัย	คุณอภิชาติ โสภาสุมาลจันทร์
เด็กชายปภพ ไชยรัตน์ดิเวช	เด็กชายภานุสัจญ์ ไชยรัตน์ดิเวช

รายนามผู้บริจาค ๕๐๐ - ๗๕๐ บาท

คุณฤทธิชัย วรรณประเสริฐ และมารดา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์มยุรี เจริญ
คุณกัญจน์ณัฐ กุนไต้	คุณเจนจิรา เขียวชาญชัยกุล
คุณสุน แสงเขียว	คุณณัฐรินทร์ ธีรรัตน์จิตร
คุณนวลมณี กาญจนพิบูลย์	คุณเบญจมาศ สุนัยรัตนกุล และครอบครัว
คุณเบญจรงค์ เตียงพิทักษ์	คุณพรกมล ยอดพิชัย
คุณพัฒน - คุณมาลัย	คุณพิชญา โนรี และครอบครัว
คุณพิชัย พิกสวัสต์	คุณเพ็ญศรี บุญรัตน์
คุณภรภัทร สุจิราภรณ์	คุณยุวดี ประไพพิงษ์
คุณรุ่งอรุณ - คุณพรภิมย์ - คุณรักตะวัน จันทร์สงคราม	คุณเลิศพงษ์ เกียรติไพบูลย์
คุณวรปัทม ปานเขียน	คุณวิไล สีสรรพ์
คุณสุกิจ ศิริประพจน์ - คุณอรัญญา ปัญจนวพร	คุณสุตาภรณ์ ต่วนชะเอม
คุณสุพจน์ ประไพพิงษ์	คุณสุภากร มยุระสกุณ
คุณอรัชพร ถาวรวงศ์	คุณอำไพ คุณเอนก
คุณวรวรรณ สติรากร	คุณลัดดา กิติวิภาต
คุณพิชญา นิงสานนท์	คุณจิรารัตน์ บุญชัย
ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม	

รายนามผู้บริจาค ๓๐๐ - ๔๐๐ บาท

คุณรุ่งเรือง รื่นรมย์	คุณลาวัลย์ วรรณประเสริฐ
คุณจงจิตต์ ราคา	คุณจวีร์วรรณ
คุณช่อแก้ว เกียรติวงศ์	คุณนบอบ จ้อยจำรูญ
คุณเบญจวรรณ คล้ายวิจิตร	คุณปานใจ ณ สงขลา
คุณยุวพร ฤทธิ์รักษา	คุณสิริรักษ์ ประไพพิงษ์
พันเอก(พิเศษ) ไพรพล - คุณนิตยา ราคา	

รายนามผู้ร่วมพิมพ์หนังสือ “ประตู่ซาตก”

รายนามผู้บริจาค ๑๒๐ - ๒๐๐ บาท

พระสังคีตวร

คุณรสรินทร์ สกฤเลศผาสุข

คุณละเอียด เพิ่มประโยชน์

คุณสงวน - คุณสมศรี ณรงค์ศักดิ์

คุณอัจฉรา มงคลรัตน์

นายแพทย์วิชรินทร์ พิภพมงคล

คุณสุรพงศ์ เทพสุธา

คุณศยามล เลี้ยงตน

คุณทิวาวัลย์ กรรณนุช

ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม

คุณณัฐชา นาคนิยม และครอบครัว

คุณรุ่งทิพย์ ผูกเกษร

คุณลำดวน สดุดี

คุณสมศรี ประไพพงษ์

คุณอินทิรา วงกะวัน

แม่ชีสมศรี แป้นสุขเย็น

คุณบุญชัย ด้านชัย

คุณจรูญ แก้ว วงศ์พัฒน์

คุณสุภาภรณ์ อภิชัยเสถียรโชติ

รายนามผู้บริจาค ๒๐ - ๑๐๐ บาท

คุณกันติกร ฤกษ์ระวีสร

คุณจกมล ปัญญาพนธ์

คุณปราชญา มั่นคงธนากร

คุณวรินทร์ เกิดสุข และครอบครัว

คุณศิวพร เกียรติไพบูลย์

คุณสาคร จขแจ้งจันทร์

คุณอารยา อ่องจรรณ

คุณดาพิมพ์ ถาวรธีรเสฏฐ์

ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม

คุณกัลยา จันทรสุข

คุณชาญเดช พุฒิวิริยโรจน์ - คุณสาเล่ รอดสำราญ

คุณปราณี ลิ้มรัตนดำรงค์

คุณวิไล ฉัตรกุล ณ อยู่ธยา

คุณสมชัย เกริกวิน

คุณสุปรียากัญจน์ ตติยวงศ์ และครอบครัว

คุณปิยะ แซ่บ่าง

คุณมนรัตน์ แซ่เหลียง

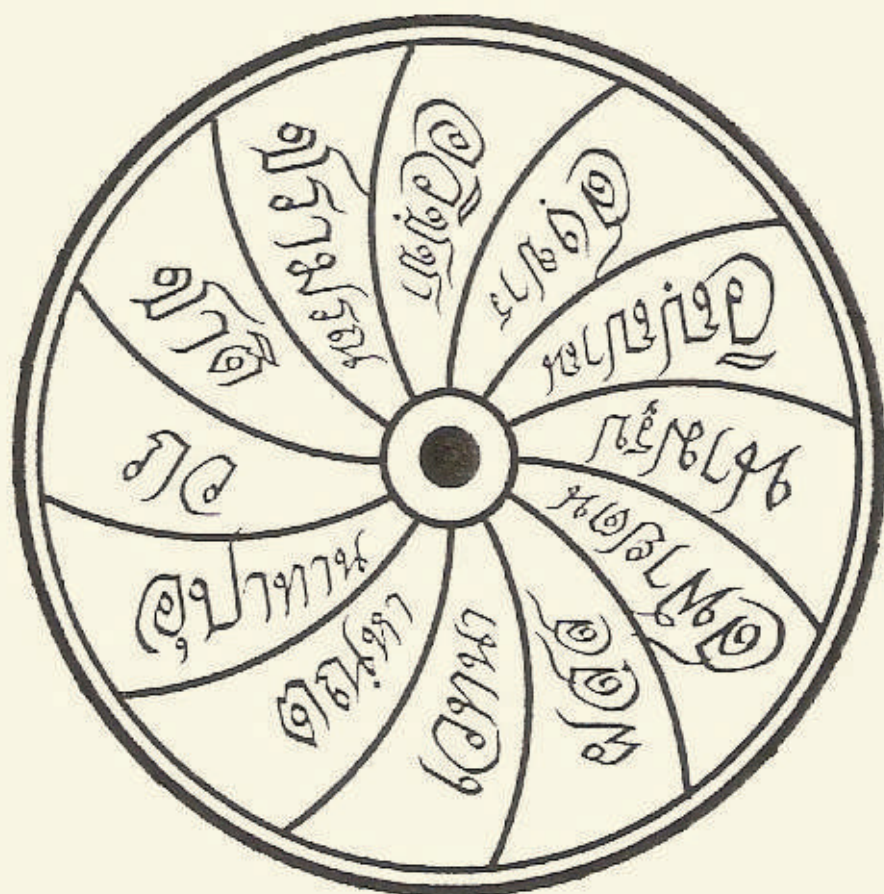
ยอดรวม ๓๙๐,๐๕๐ บาท

ค่าใช้จ่ายการจัดพิมพ์ ๓๘๘,๐๐๐ บาท

ปัจจัยที่เหลือจากการพิมพ์หนังสือเล่มนี้ จะนำเข้าบัญชี “ทุนพิมพ์หนังสือธรรมะ”

ขอขอบพระคุณและอนุโมทนาในกุศลจิตของทุกท่าน
หากชื่อ นามสกุล หรือ จำนวนเงินของท่านขาดตกบกพร่องประการใด
คณะผู้จัดทำกราบขอภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

โส สาคเร ชลธิกั รุธิรึ อทาสี
ภูมิปราชัย สมัสมทาสี ทานั
เมรุปปมาณมธิกณจ สโมฬีสัส
เช ตารกาธิกตรึ นยณั อทาสี.
(ชินาลงการ)

พระโพธิสัตว์นั้นได้ให้แล้วซึ่งโลหิตเป็นทาน มากกว่าน้ำในมหาสมุทร
ได้ให้แล้วซึ่งเนื้อของตนเป็นทาน ไม่แพ้แผ่นดิน
ได้ให้แล้วซึ่งศีรษะที่อกิเชกแล้ว ยิ่งกว่าประมาณแห่งขุนเขาสุเมรุ
และได้ให้แล้วซึ่งนัยน์ตา มากยิ่งกว่าดวงดาวในท้องฟ้า

